

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญา
ของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย
ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

นางสาววันฉนิตา อู่เจริญ

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2559

**Factors Relating to Community Development Achievement Based
on the Sufficiency Economy Philosophy of Sridonchai Village,
Tonthonchai Sub-district, Muang District, Lampang Province**

Miss Wannita Ouicharoen

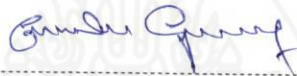
An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Public Administration
School of Management Science
Sukhothai Thammathirat Open University
2016

หัวข้อการศึกษาค้นคว้าอิสระ บัณฑิตที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชน
ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย
ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ชื่อและนามสกุล นางสาววันฉนิตา อู่เจริญ
แขนงวิชา บริหารรัฐกิจ
สาขาวิชา วิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์

การศึกษาค้นคว้าอิสระนี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 24 กรกฎาคม 2560

คณะกรรมการสอบการศึกษาค้นคว้าอิสระ

ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์)

กรรมการ

(อาจารย์ ดร.พนมพัทธ์ สมิตานนท์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นราธิป ศรีราม)

ประธานกรรมการประจำสาขาวิชาวิทยาการจัดการ

ชื่อการศึกษา คั่นคว้ออิสระ ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ผู้ศึกษา นางสาววันฉนิตา อู่เจริญ รหัสนักศึกษา 2543001099 **ปริญญา** รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ **ปีการศึกษา** 2559

บทคัดย่อ

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (2) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (3) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ ประชากร ได้แก่ ครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้านศรีคอนชัย หมู่ที่ 5 ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 230 ครัวเรือน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของท่าโร ยามาเน่ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 146 ครัวเรือน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา คือ แบบสอบถาม โดยผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ .955 และใช้วิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐแบบเจาะจง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติ โดยการวิเคราะห์ค่าที่ ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย โดยใช้กรอบการวิเคราะห์โมเดลการประเมินแบบชิปปี้

ผลการศึกษาพบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 (2) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การมีส่วนร่วม แรงจูงใจ และผู้นำ เป็นปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (3) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่ คนในชุมชนบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความรู้ในด้านต่างๆในการนำไปปฏิบัติ และประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน ชาวบ้านในชุมชนไม่ทราบหรือตระหนักว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความจำเป็นสำหรับการดำรงชีวิต ซึ่งชาวบ้านควรปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างจริงจัง และอย่างต่อเนื่อง คนในชุมชนต้องการวิทยากรหรือผู้เชี่ยวชาญในสาขาเฉพาะทาง และต้องการการสนับสนุนช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องจากภาครัฐ (4) ข้อเสนอแนะ ควรกระจายความรับผิดชอบให้ชัดเจนเมื่อดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน โดยการแบ่งความรับผิดชอบและการบริหารจัดการไปสู่กลุ่มต่างๆในชุมชนเพื่อการขับเคลื่อนการทำงาน ควรพัฒนาเกี่ยวกับการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้มากขึ้น ปรับเปลี่ยนจากการเกษตรขั้นต้นไปสู่ระบบการเกษตรแบบผสมผสาน สำรวจปัญหา และความต้องการของชุมชนเพื่อแก้ปัญหางานซ้ำซ้อน และบูรณาการแผนชุมชน กิจกรรมและโครงการต่าง ๆ โดยความร่วมมือกันระหว่างชุมชน องค์กรต่างๆ และหน่วยงานของรัฐ เพื่อสะดวกและประหยัดเวลา

คำสำคัญ ผลสัมฤทธิ์ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาชุมชน

Independent Study title: Factors Relating to Community Development Achievement Based on the Sufficiency Economy Philosophy of Sridonchai Village, Tonthongchai Sub-district, Muang District, Lampang Province

Author: Miss Wannita Ouicharoen; **ID:** 2543001099;

Degree: Master of Public Administration;

Independent Study advisor: Dr. Theppasak Boonyarataphan, Associate Professor;

Academic year: 2016

Abstract

The objectives of this study were to study (1) the community development achievement of sufficiency economy village model, (2) factors relating to the community development achievement of sufficiency economy village model, and (3) problems, obstacles and the suggestions guidelines for the community development achievement of sufficiency economy village model of Sridonchai Village, Tonthongchai Sub-district, Muang District, Lampang Province.

This study was a survey research with mixed methods of quantitative and qualitative. Population consisted of 230 households of Sridonchai Village Moo 5, Tonthongchai Sub-district, Muang District, Lampang Province. Samples were calculated by Taro Yamane calculation formula and determined the sample size at 146 households. Research tool was a questionnaire with the reliability at .955 and an interview form for interviewing village leaders and government officials who were selected by purposive sampling. Statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson's Product Moment Correlation Coefficient and t-test. For qualitative analysis employed CIPP model.

The results of this study showed that: (1) the percentage of community development achievement of sufficiency economy of Sridonchai Village, Tonthongchai Sub-district, Muang District, Lampang Province was higher than 80% (2) factors regarding the principles of Sufficiency Economy Philosophy, participation, motivation and village leader correlated with community development achievement according to Sufficiency Economy Principles of Sridonchai Village, Tonthongchai Sub-district, Muang District, Lampang Province. (3) problems and obstacles were some of the villagers lacked of knowledge and understanding of sufficiency economy philosophy as well as the applying knowledge to their daily lives. Villagers didn't realize that sufficiency economy principle was necessary for their lives which they should follow strictly and continuously. The villagers needed trainers or experts in this particular fields and also the continual support from public sectors. (4) Suggestions were that there should decentralize the responsibilities clearly in implementation by dividing responsibilities and administration to the existing groups in community for the works drive. There should develop agricultural processing products in order to increase the value of goods, transform the primary agriculture into integrated farming system, survey problems occurred and need of villagers to solve the overlap works and integrate together with the village plans and activities with the cooperation between community, other organizations and public sectors in order to facilitate and save the time.

Keywords: Achievement, The Sufficiency Economy Philosophy, Community Development

กิตติกรรมประกาศ

ขอบพระคุณท่านอาจารย์ รัช.ดร.เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ เป็นอย่างสูงที่กรุณาประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ให้แก่นักศึกษา กรุณาให้คำแนะนำในการเรียนด้วยความเอาใจใส่ ทำให้นักศึกษาประสบผลสำเร็จในการศึกษาตามที่ตั้งใจ

ขอบพระคุณท่านพัฒนาการอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง (คุณปฐม ยอดคำ) และพัฒนาการประจำตำบลต้นธงชัยในช่วงการพัฒนาหมู่บ้านจนถึงปัจจุบันทุกท่าน (คุณฐานันท์ ภู่กองพัน คุณเพชร ถ้ำทอง และคุณสมคิด ปันทะสืบ) ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้สัมภาษณ์ และกรุณาให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการศึกษาวิจัย

ขอบพระคุณผู้ใหญ่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง และภรรยา (คุณประหยัด ชัดสมภาร และคุณจันทร์หอม ชัดสมภาร) ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการให้สัมภาษณ์ และอำนวยความสะดวกในการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม รวมทั้งขอบพระคุณคณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกของชุมชนผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูล และสมาชิกของหมู่บ้าน ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่กรุณาเสียสละเวลาอันมีค่าตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ขอบพระคุณคุณพ่อและคุณแม่ที่คอยให้การสนับสนุนในทุกเรื่อง และเป็นกำลังใจจนสำเร็จการศึกษา รวมทั้งน้องชายที่คอยให้กำลังใจและห่วงใยเสมอมา

ขอบพระคุณทุกท่านซึ่งมีส่วนช่วยให้การศึกษาครั้งนี้สำเร็จลุล่วง ผู้ศึกษาหวังว่าการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหมู่บ้านศรีดอนชัย ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป หรือเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอื่นต่อไปด้วยเช่นกัน

วันฉัตรชัย อู่ยเจริญ

กรกฎาคม 2560

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดการวิจัย	6
สมมุติฐานการวิจัย	8
นิยามปฏิบัติการ	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	13
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	14
แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง	14
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน	25
แนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์	35
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม	42
แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ	54
แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ	58
แนวทางการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ	72
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	76
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	92
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	92
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	94
การเก็บรวบรวมข้อมูล	96
การวิเคราะห์ข้อมูล	97

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	99
ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	100
ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง	105
ตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง	119
ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน	136
ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ	143
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	170
สรุปการวิจัย	170
อภิปรายผล	196
ข้อเสนอแนะ	211
บรรณานุกรม	217
ภาคผนวก	223
ก แบบสอบถาม	224
ข แบบสัมภาษณ์	240
ประวัติผู้ศึกษา	243

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS (Functional Matrix of Terms)	33
ตารางที่ 2.2 ผู้นำ 4 แบบ ตามทฤษฎี 3 – D Management Style.....	67
ตารางที่ 3.1 ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของแอลฟา จำแนกตามตัวแปร....	95
ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป	100
ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	104
ตารางที่ 4.3 แสดงแหล่งการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน	105
ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อ การนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มาปฏิบัติ	106
ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อการนำหลักความพอประมาณมาใช้	107
ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อหลักความมีเหตุผล	108
ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	109
ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อเงื่อนไขความรู้	110
ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อการนำเงื่อนไขคุณธรรมมาใช้	112
ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ในด้านการมีส่วนร่วม	113
ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อด้านแรงจูงใจ	115
ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ที่มีต่อด้านผู้นำ	116

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย โดยประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน	119
ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการลดรายจ่าย	120
ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการเพิ่มรายได้	122
ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการประหยัด	123
ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการเรียนรู้	124
ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	125
ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการเอื้ออารีต่อกัน	126
ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย โดยประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	128
ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	129
ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการมีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	131
ตารางที่ 4.23 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการมีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	132
ตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	135

สารบัญตาราง (ต่อ)

	หน้า
ตารางที่ 4.25 แสดงผลการวิเคราะห์ T-Test เพื่อทดสอบสมมติฐาน “ระดับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”	137
ตารางที่ 4.26 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”	138
ตารางที่ 4.27 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “การมีส่วนร่วม” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”	139
ตารางที่ 4.28 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “แรงจูงใจ” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”	141
ตารางที่ 4.29 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “ผู้นำ” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”	142

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย	7
ภาพที่ 2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	20
ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน	31
ภาพที่ 2.3 Blake and Mouton's managerial Grid	65
ภาพที่ 2.4 เกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของกระทรวงมหาดไทย	74
ภาพที่ 2.5 ดัชนีชี้วัดความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน (Gross Village Happiness: GVH)	75
ภาพที่ 4.1 การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้	148
ภาพที่ 4.2 การทำนาและปลูกพืชผลทางการเกษตร	148
ภาพที่ 4.3 การเลี้ยงสัตว์	149
ภาพที่ 4.4 การเพาะพันธุ์กล้าไม้	149
ภาพที่ 4.5 การอบรมการทำบัญชีครัวเรือน	149
ภาพที่ 4.6 กรรมการหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม หรือการดำเนินงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันทุกเดือน เพื่อหาแนวทางพัฒนางาน/การดำเนินงานในหมู่บ้าน	150
ภาพที่ 4.7 การวางแผนการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกันของคณะกรรมการหมู่บ้านและสมาชิก การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน	151
ภาพที่ 4.8 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดำเนินการร่วมกันกับชุมชน	151
ภาพที่ 4.9 การประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน/หัวหน้าหมวด	152
ภาพที่ 4.10 การประชุมและวางแผนงานกิจกรรมต่างๆ	152
ภาพที่ 4.11 การพัฒนากลุ่ม/องค์การ/สมาชิก	152
ภาพที่ 4.12 คณะกรรมการหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม/อบรมเพื่อเพิ่มศักยภาพตนเองและชุมชน ..	153
ภาพที่ 4.13 ประชุม/อบรมการดำเนินการแก้ไขปัญหาเกษตรในหมู่บ้าน	153
ภาพที่ 4.14 กรรมการและสมาชิกเข้ารับการฝึกอบรมโครงการเสริมสร้างทักษะการทำ เตาอังโล่	154
ภาพที่ 4.15 โล่พระราชทานรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ประจำปี 2558 จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี	158

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.16	โล่ประกาศเกียรติคุณรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2558 158
ภาพที่ 4.17	โรงผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด (โครงการอยู่ดีมีสุข ปี พ.ศ. 2551) 160
ภาพที่ 4.18	โรงสีข้าวชุมชน (โครงการ SML ปี พ.ศ. 2552) 161
ภาพที่ 4.19	กลุ่มแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและขยายพันธุ์พืช (โครงการชุมชนพอเพียง ปี พ.ศ. 2553) 161
ภาพที่ 4.20	การเพาะเห็ด 162
ภาพที่ 4.21	การเลี้ยงกบ 162
ภาพที่ 4.22	โรงน้ำดื่มชุมชน (โครงการ SML ปี พ.ศ. 2555-2556) 163
ภาพที่ 4.23	การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า (โครงการของกรมป่าไม้ ปี พ.ศ. 2555-2558) 163
ภาพที่ 4.24	สร้างภูมิสงฆ์ 164
ภาพที่ 4.25	เครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง (โครงการของการท่องเที่ยวและกีฬา) 164
ภาพที่ 4.26	สร้างศาลาวัด 165
ภาพที่ 4.27	ถนนเข้าพื้นที่การเกษตร ระยะทาง 2,500 เมตร 165
ภาพที่ 4.28	สร้างสะพานข้ามลำห้วย 2 แห่ง ได้รับการสนับสนุนจาก งบประมาณงานป้องกันสาธารณภัย 166
ภาพที่ 4.29	ถนนบดอัดลูกรัง ระยะทาง 4 กม. ได้รับการสนับสนุน จากองค์การบริหารส่วนจังหวัด 166
ภาพที่ 4.30	จุดเจาะบ่อน้ำบาดาล ได้รับงบประมาณจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาล 167
ภาพที่ 4.31	จุดล่อกล่าห้วย (โครงการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม) ... 167
ภาพที่ 4.32	คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับคณะกลุ่มเยาวชน เข้ารับการฝึกอบรมเข้าค่ายเด็กและเยาวชนสร้างเสริมสุขภาพ 168

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การจัดทำแผนพัฒนาประเทศของไทยนับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 จนถึงแผนพัฒนาฉบับที่ 10 มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องภายใต้สถานการณ์เงื่อนไข และการเปลี่ยนแปลงในมิติต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2544) เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของการวางแผนพัฒนาประเทศที่ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และมุ่งให้ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” พร้อมทั้งปรับเปลี่ยนวิธีการพัฒนาเป็นบูรณาการแบบองค์รวม เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมดุล ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 –2549) ได้ัญเชิญ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญานำทางในการพัฒนา และบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับกระบวนการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 - 2554) ยังคงน้อมนำ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นแนวทางปฏิบัติและให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ยืด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9 ไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม จนถึงระดับประเทศ และการพัฒนาที่สมดุลทั้งคน สังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม โดยมีการเตรียม “ระบบภูมิคุ้มกัน” ด้วยการเสริมสร้างความเข้มแข็งของทุนที่มีอยู่ในประเทศ และการบริหารจัดการความเสี่ยงให้พร้อมรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายในประเทศ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยทุกคน

ในระยะของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ซึ่งเป็นระยะที่สังคมไทยได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางทุกภาคส่วน ส่งผลให้ประเทศไทยเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันสูงขึ้นในหลายด้าน และสามารถปรับตัวรับกับภาวะวิกฤตเศรษฐกิจโลกได้อย่างมีประสิทธิภาพ สะท้อนได้จากดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขของคนไทยโดยรวมที่ไม่ได้รับผลกระทบและอยู่ระหว่างร้อยละ 66-68 มีปัจจัยด้านเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การมีงานทำ ความเข้มแข็งของชุมชน และความอบอุ่นของครอบครัวที่ส่งผลดีต่อความอยู่เย็นเป็นสุข อย่างไรก็ตาม

ก็ตาม ปัจจัยที่ยังเป็นอุปสรรค ได้แก่ ความสมานฉันท์ในสังคม สภาพแวดล้อมและระบบนิเวศน์ ขาดความสมดุล ความเสี่ยงจากปัญหาสุขภาพเสียดิตที่สูงขึ้น รวมถึงสุขภาพของคนไทยลดลง จากคุณภาพการศึกษาที่เป็นปัญหา สอดคล้องกับการติดตามประเมินผลการพัฒนาประเทศในระยะ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ประสบความสำเร็จ น่าพอใจ เศรษฐกิจของ ประเทศไทยเข้มแข็งและเริ่มเติบโตอย่างมีคุณภาพ การขยายตัวเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 7.8 ในปี 2553 หลังจากชะลอตัวอย่างต่อเนื่องจากร้อยละ 5.1 ในปี 2549 และหดตัวลงร้อยละ 2.3 ในปี 2552 คุณภาพชีวิตของคนไทยดีขึ้น มีหลักประกันความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมที่หลากหลาย และความยากจนลดลง แต่ต้องให้ความสำคัญต่อเนื่องกับการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม การสร้าง ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และความโปร่งใสในการบริหารจัดการภาครัฐ รวมทั้งการ สนับสนุนให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมและการกระจายผลประโยชน์จากการพัฒนา เพื่อลดความ เหลื่อมล้ำในสังคมไทย

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555–2559) ได้จัดทำขึ้น ในช่วงเวลาที่ประเทศไทยต้องเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และส่งผลกระทบต่ออย่างรุนแรงกว่าช่วงที่ผ่านมา โดยเฉพาะข้อผูกพัน ที่จะเป็ประชาคมอาเซียนในปี 2558 จึงจำเป็นต้องนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกัน ในประเทศให้เข้มแข็งขึ้นมาใช้ในการเตรียมความพร้อมให้แก่คน สังคม และระบบเศรษฐกิจ ของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม

ในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วม ของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน ทั้งในระดับชุมชน ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของ แผน อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์ และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 จึงเป็น การนำภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้ อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคน และสังคมไทยให้มีคุณภาพมีโอกาสเข้าถึง ทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้เทคโนโลยีนวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์บนพื้นฐาน การผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ขณะเดียวกันยังจำเป็นต้องบริหารจัดการ แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ การกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554)

กรมการพัฒนาชุมชน ได้ตระหนักถึงความสำคัญในการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติจนเป็นวิถีชีวิตของสังคมไทย ได้ริเริ่มคิดค้นและพัฒนารูปแบบกิจกรรมหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2549 โดยดำเนิน โครงการและปรับปรุงพัฒนาเป็น “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” ในปี พ.ศ.2552 จำนวน 160 หมู่บ้าน จนถึงปี พ.ศ. 2557 มีหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ จำนวน 5,427 หมู่บ้าน กระจายอยู่ทุกอำเภอทุกจังหวัดทั่วประเทศ อย่างน้อย อำเภอละ 6 - 7 หมู่บ้าน ที่พร้อมจะเป็นพี่เลี้ยงสำหรับถ่ายทอดประสบการณ์ให้แก่หมู่บ้านต่างๆ ที่ต้องการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยทุนของตนเองเป็นการขยายแนวคิดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติให้บังเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมทั่วทั้งประเทศให้แผ่นดินไทยได้ชื่อว่า “แผ่นดินแห่งปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”

จากภารกิจของกรมการพัฒนาชุมชน และภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากกระทรวงมหาดไทย กรมการพัฒนาชุมชน จึงได้น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาขยายผลในกระบวนการทำงาน โดยดำเนินงานหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงด้วยเกณฑ์ประเมิน 6 ด้าน คือ ลดรายจ่าย (ทำสวนครัว ปลูกคอกบายนม) เพิ่มรายได้ (มีอาชีพเสริม ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม) ประหยัด (มีการออม มีกลุ่มออมทรัพย์ฯ) การเรียนรู้ (สืบทอดภูมิปัญญา มีการเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง) อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม (ใช้วัสดุคิบบในชุมชนประกอบอาชีพ ปลูกต้นไม้) เอื้ออารีต่อกัน (ช่วยเหลือคนจน ผู้ด้อยโอกาส รู้รัก สามัคคี) ในปี พ.ศ.2549 – 2551 ดำเนินการทั่วประเทศได้จำนวน 58,537 หมู่บ้าน

ต่อมา กรมการพัฒนาชุมชน ได้ขยายผลการดำเนินงานสู่ความยั่งยืน โดยทำหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นต้นแบบ มีศักยภาพ 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด คือ

ด้านจิตใจและสังคม (สามัคคี มีข้อตกลงข้อมูลหมู่บ้าน มีกองทุน ชีดหลักประชาธิปไตย มีคุณธรรม/จริยธรรม ชุมชนปลอดภัย)

ด้านเศรษฐกิจ (จัดทำบัญชีครัวเรือน ลดรายจ่าย สร้างรายได้ รวมกลุ่มพัฒนาอาชีพ การออม มีกลุ่มในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน)

ด้านการเรียนรู้ (มีและใช้ข้อมูลชุมชน ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นสร้างคุณค่า มีศูนย์เรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับหมู่บ้าน สร้างเครือข่ายการพัฒนา)

ด้านทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม (มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม มีกลุ่ม/องค์กรด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้พลังงานทดแทนและการสร้างมูลค่าเพิ่มจากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

โดยแบ่งศักยภาพการพัฒนาหมู่บ้าน เป็น 3 ระดับ คือ

ระดับ “พออยู่ พอกิน” เป็นต้นแบบในการใช้ชีวิตพึ่งตนเอง เน้นการปฏิบัติทำกิน ทำใช้ในครัวเรือน เพื่อลดรายจ่าย เพิ่มรายได้และมีการออมและขึ้นก้าวหน้า

ระดับ “อยู่ดี กินดี” เป็นต้นแบบในการบริหารจัดการพัฒนาในรูปกลุ่มการพัฒนา รายได้ด้วยระบบกลุ่ม เพื่อเพิ่มรายได้และขยายโอกาสคนในชุมชน

ระดับ “มั่งมี ศรีสุข” เป็นต้นแบบการบริหารการพัฒนาในรูปแบบองค์กรเครือข่าย เพื่อใช้ศักยภาพในการดำเนินการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เพื่อขยายโอกาสในการประกอบอาชีพและส่งเสริมการจัดสวัสดิการให้กับคนในหมู่บ้านชุมชน

ซึ่งทั้ง 3 ระดับนี้สามารถพัฒนาไปได้เฉพาะระดับของตนเอง ไม่จำเป็นต้องพัฒนาเป็นระดับหรือขั้นต่อกันไป (สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย, 2558, น. 7-11)

จากการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการพัฒนาชุมชนบ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปางอย่างจริงจัง จนชาวบ้านในชุมชนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันในการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจนประสบผลสำเร็จ และได้รับคัดเลือกในระดับจังหวัดให้ได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ของจังหวัดลำปาง ในปี พ.ศ. 2558 และได้เข้ารับโล่พระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2558 นอกจากนี้ชุมชนบ้านศรีดอนชัย ได้รับการยอมรับจากกลุ่มองค์กรเครือข่ายประชาชน เกษตรกร หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนต่างๆ เข้ามาเยี่ยมชมและศึกษาชุมชนบ้านศรีดอนชัย ในฐานะที่เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงที่มีผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงอีกชุมชนหนึ่ง

จากการที่ชุมชน บ้านศรีดอนชัย มีผลสัมฤทธิ์หรือประสบความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ทั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาชุมชนอื่นในการน้อมนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิต และเพื่อเป็นประโยชน์ในการทำงานต่อผู้ศึกษาเอง ตลอดจนใช้เป็นข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

2.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

2.3 เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตของเนื้อหา ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

3.2 ขอบเขตของพื้นที่ ศึกษาชุมชนบ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ซึ่งได้รับคัดเลือกให้ได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “ อยู่เย็น เป็นสุข ” ดีเด่นระดับจังหวัด ของจังหวัดลำปาง ในปี พ.ศ. 2558

3.3 ขอบเขตของตัวแปร ประกอบด้วย ตัวแปรอิสระ ได้แก่

1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่ หลักพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักความมีภูมิคุ้มกันที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม

2) การมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล

3) แรงจูงใจ ได้แก่ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก

4) ผู้นำ ได้แก่ ผู้นำแรงงาน และเน้นคน ผู้นำแบบสนับสนุน ผู้นำเน้นการมีส่วนร่วม ผู้นำเน้นการจูงใจ

และตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ระดับความสำเร็จของหมู่บ้านตามการพัฒนาตามตัวชี้วัด 6×2 และการที่ครัวเรือนมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

3.4 ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ศึกษาหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีครัวเรือนจำนวน 230 ครัวเรือน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 146 ครัวเรือน และสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน พัฒนาการประจำตำบล และพัฒนาการอำเภอ ในช่วงที่มีการพัฒนาหมู่บ้านจนได้รับการคัดเลือก ถึงปัจจุบัน

3.5 ขอบเขตด้านระยะเวลา เริ่มดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2559 ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2560

4. กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

4.1 ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

4.1.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม

4.1.2 การมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล

4.1.3 แรงจูงใจ ได้แก่ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก

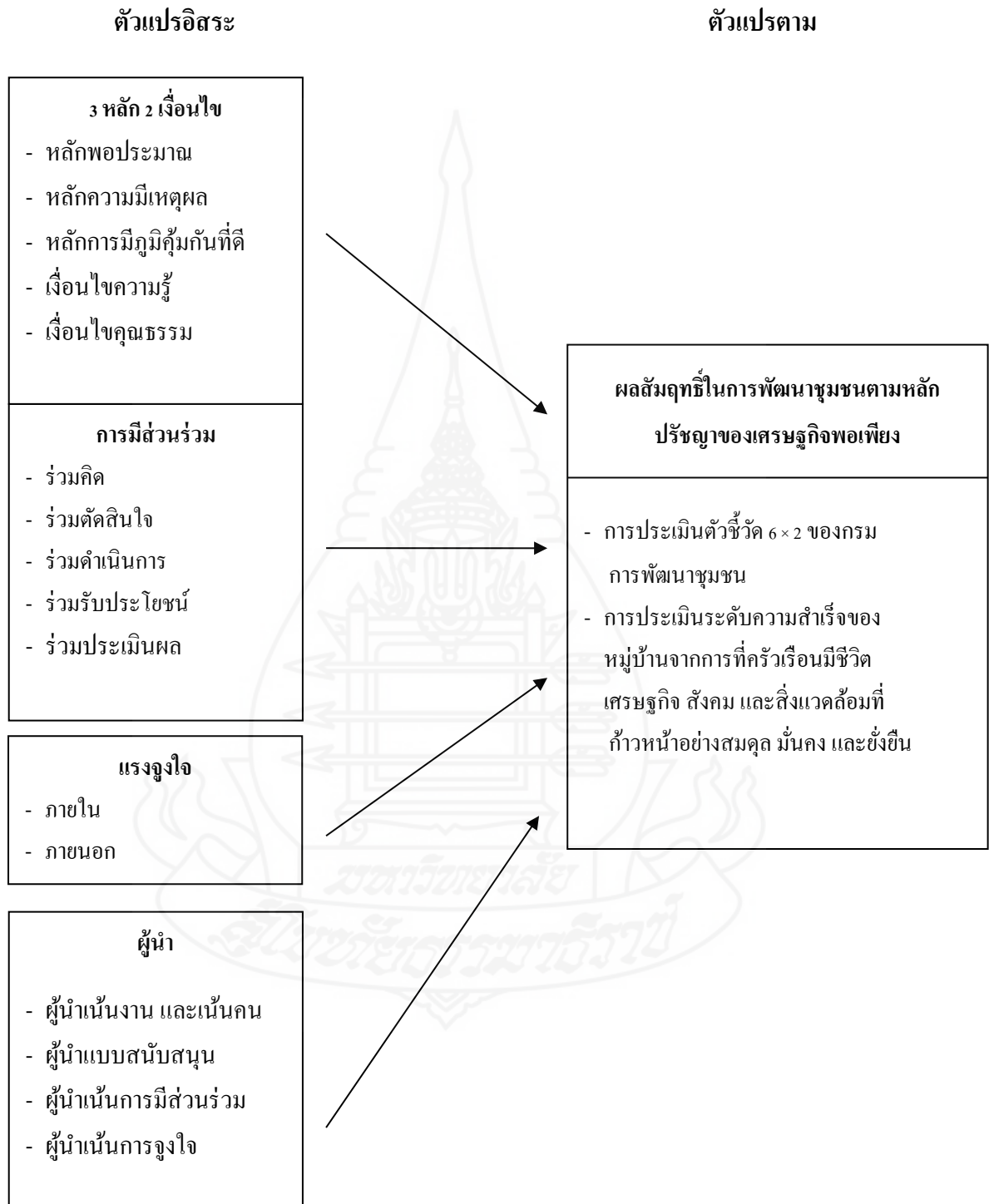
4.1.4 ผู้นำ ได้แก่ ผู้นำเนื้องาน และเนื้องาน ผู้นำแบบสนับสนุน ผู้นำเนื้องานมีส่วนร่วม ผู้นำเนื้องานจูงใจ

4.2 ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

4.2.1 การประเมินตัวชี้วัด 6×2 ของกรมการพัฒนาชุมชน

4.2.2 การประเมินระดับความสำเร็จของหมู่บ้านจากการที่ครัวเรือนมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

จากการทบทวนวรรณกรรมมาทั้งหมดข้างต้น ผู้วิจัยขอนำมาสังเคราะห์ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย ดังภาพ

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย

5. สมมุติฐานการวิจัย

5.1 ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

5.2 ประชาชนของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5.3 การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5.4 แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

5.5 ผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

6. นิยามปฏิบัติการ

6.1 ประชาชนของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ประชาชนที่ชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการ ทุกขั้นตอน และขณะเดียวกัน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

6.2 การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ ความรอบคอบ คุณธรรม ประกอบการวางแผน การตัดสินใจดำเนินการต่อสังคม และทุกสิ่งที่ล้อมรอบตัวเรา

6.3 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง อยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบระดับจังหวัด หมายถึง หมู่บ้านที่ได้รับการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านการประเมินผลตามเกณฑ์ตัวชี้วัด 6 × 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน และได้รับการคัดเลือกเป็นหมู่บ้านต้นแบบของจังหวัดลำปาง

6.4 ตัวแปรอิสระ หมายถึง ตัวแปร 3 หลัก 2 เงื่อนไข ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง, ตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชน, ตัวแปรแรงจูงใจ และตัวแปรผู้นำ

6.4.1 หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย ตัวแปร 3 หลัก 2 เงื่อนไข ดังนี้

1) **หลักความพอประมาณ** หมายถึง การวางแผนการผลิต/หรือการบริโภค การวางแผนการใช้จ่ายเงินในครัวเรือน โดยสามารถดำรงชีวิตแบบพอกินพอใช้ และใช้ชีวิตอยู่ได้ โดยไม่เดือดร้อน

2) **หลักความมีเหตุผล** หมายถึง การตัดสินใจโดยใช้หลักเหตุ และผลพิจารณาถึงข้อดีข้อเสียก่อนการตัดสินใจ มีการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ และพิจารณาอย่างระมัดระวังในการลงทุนประกอบอาชีพ

3) **หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี** หมายถึง การวางแผนในการดำเนินชีวิตทั้งในระยะสั้นและระยะยาว มีการทำบัญชีครัวเรือนเพื่อช่วยทำให้เกิดการวางแผนการใช้จ่ายเงินในครอบครัว

4) **เงื่อนไขความรู้** หมายถึง ความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การใช้ความรู้ในการประกอบอาชีพอย่างระมัดระวัง และดึงคนที่มีความสามารถทั้งในและนอกหมู่บ้านมาช่วยพัฒนาชุมชน

5) **เงื่อนไขคุณธรรม** หมายถึง การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ช่วยทำให้คนในหมู่บ้านมีความสุขเพิ่มขึ้น เกิดความมูมานะที่จะลดหนี้สิน ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น และความพยายามที่จะหารายได้เพิ่ม

6.4.2 การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เข้าร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแนวทาง ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และร่วมกระบวนการพัฒนา

ในฐานะหุ้นส่วนการพัฒนา ประกอบด้วย การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ดังนี้

1) ร่วมคิด หมายถึง การที่สมาชิกเข้าไปมีส่วนร่วมในการศึกษาและค้นหา ปัญหาที่เกิดขึ้น มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ กำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา

2) ร่วมตัดสินใจ หมายถึง มีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ กำหนด วิธีการและแนวทางการดำเนินงาน แล้วร่วมตัดสินใจทั้งในช่วงเริ่มต้น ช่วงวางแผนและช่วง ปฏิบัติตามแผน รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆมาใช้ในการวางแผน

3) ร่วมดำเนินการ หมายถึง มีส่วนร่วมในการดำเนินงานทั้งช่วยเหลือด้าน ทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือโดยการบริหารประสานงาน และขอความช่วยเหลือ การร่วม ลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวบ้านสามารถคิดค้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้ การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด ซึ่งจะส่งผลให้ชาวบ้านที่มีความผูกพันเป็นเจ้าของกิจกรรม และ ผลงาน ช่วยให้เกิดกิจกรรมการพัฒนาต่อเนื่อง

4) ร่วมรับประโยชน์ หมายถึง ร่วมรับผลประโยชน์ของโครงการ รวมทั้ง ผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ และยังคงพิจารณา ถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย

5) ร่วมประเมินผล หมายถึง การประเมินว่าการดำเนินงานบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งการประเมินผลความก้าวหน้าและประเมินผลสรุปรวบยอด ทำให้รู้ว่าการที่ดำเนินการผ่านไปแล้วนั้น ได้ผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร ช่วยให้บุคคล ที่ร่วมในกลุ่มกิจกรรมรู้จักค้นหาข้อบกพร่องของการทำงาน สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อขัดข้อง และอุปสรรคได้

6.4.3 แรงจูงใจ หมายถึง สภาวะที่เป็นแรงกระตุ้นหรือเป็นกระบวนการที่สร้าง แรงกระตุ้นผลักดันให้บุคคลเกิดพฤติกรรมหรือแสดงพฤติกรรมออกมา เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตามแรงจูงใจนั้นต้องการ ซึ่งแรงจูงใจนี้อาจเกิดจากสิ่งเร้าภายในหรือภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว หรือทั้งสองอย่างพร้อมกันได้ โดยแรงจูงใจในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก ดังนี้

1) **แรงจูงใจภายใน** หมายถึง สิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคล ซึ่งอาจจะเป็น เจตคติ ความคิด ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการ ฯลฯ สิ่งต่างๆ ดังกล่าวนี้อาจมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมค่อนข้างถาวร ทำให้บุคคลกระทำพฤติกรรมต่าง ๆ เนื่องด้วย

ความชอบหรือความรักที่จะทำสิ่งนั้นจากใจจริงโดยมิได้หวังรางวัลหรือสิ่งล่อใจภายนอก ซึ่งจะทำให้ผลงานที่ออกมามีคุณภาพสูง

2) *แรงจูงใจภายนอก* หมายถึง สิ่งผลักดันจากภายนอกตัวบุคคลที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ส่วนที่เป็นรูปธรรม เช่น การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ทรัพยากรหรืองบประมาณจากภายนอก รางวัล เป็นต้น และส่วนที่เป็นนามธรรม เช่น เกียรติยศชื่อเสียง คำชมเชย หรือยกย่อง การได้รับการยอมรับ เป็นต้น แรงจูงใจนี้ไม่คงทนถาวร

6.4.4 ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถนำผู้อื่นให้สามารถทำงานได้บรรลุผลสำเร็จ โดยใช้ความสามารถทางการบริหารจัดการ การจูงใจผู้อื่น และคอยช่วยเหลือสนับสนุนให้งานบรรลุตามเป้าหมาย โดยมีลักษณะดังต่อไปนี้ ได้แก่

1) *ผู้นำแบบเน้นงานและเน้นคน* หมายถึง พฤติกรรมของผู้นำที่เน้นงานหรือผลงานเป็นหลัก หรือพฤติกรรมของผู้นำที่เน้นคน บรรยากาศการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ตาม โดยผู้นำจะให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของงาน หรือสัมพันธภาพของผู้ร่วมงาน แยกต่างกันไป ตามสถานการณ์หรือบุคลิกภาพของผู้นำแต่ละคน ซึ่งรูปแบบของการบริหารแบบเน้นงาน - เน้นคนนี้จะแบ่งลักษณะเด่น ๆ ของผู้นำไว้ 5 แบบ คือ แบบมุ่งงานเป็นหลัก แบบมุ่งคนเป็นหลัก แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ แบบทางสายกลาง และแบบทำงานเป็นทีม

2) *ผู้นำแบบสนับสนุน* หมายถึง ผู้นำจะคอยสนับสนุนและอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการตัดสินใจ มีการซักถามหรือรับฟังเรื่องราวปัญหาต่างๆจากผู้ตาม คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้เต็มความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพ

3) *ผู้นำแบบเน้นการมีส่วนร่วม* หมายถึง ผู้นำให้ความไว้วางใจ และเชื่อถือผู้ตาม ยอมรับความคิดเห็นของผู้ตามเสมอ มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน มีการประเมินความก้าวหน้า มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางทั้งจากผู้นำและผู้ตาม หรือในกลุ่มผู้ร่วมงานด้วยกัน ใช้การตัดสินใจของกลุ่มหรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม ทำให้เพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงาน

4) *ผู้นำแบบเน้นการจูงใจ* หมายถึง ผู้นำที่มองเห็นว่าโดยทั่วไปผลการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลจะถูกกำหนดโดยแรงจูงใจ หรือความปรารถนาที่จะทำงาน มีความสามารถในการปฏิบัติงาน และได้รับการสนับสนุนโดยสภาพแวดล้อมของงาน หากถูกจูงใจอย่างเพียงพอแล้วก็จะเกิดผลการปฏิบัติงานที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ ดังนั้น ผู้นำจึงต้องทราบความต้องการของชาวบ้าน นำไปสู่ความพยายามที่จะตอบสนองความ

ต้องการ และทำให้เกิดความพอใจตามที่คาดหวังไว้ได้ โดยสร้างแรงจูงใจ หรือจูงใจให้ชาวบ้าน
ทราบถึงประโยชน์และผลดีที่จะได้รับจากการร่วมดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จ

6.5 ตัวแปรตาม หมายถึง ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของ
เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย ตัวชี้วัด 6×2 , การที่ครัวเรือนมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และ
สิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคงและยั่งยืน

6.5.1 ตัวชี้วัด 6×2 หมายถึง ตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
เป็นรากฐานในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด (6×2) ประกอบด้วย

- 1) ตัวชี้วัดด้านการลดรายจ่าย ได้แก่ ครัวเรือนทำสวนครัว และครัวเรือน
ปลูกคอกบายนุข
- 2) ตัวชี้วัดด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ ครัวเรือนมีอาชีพเสริม และครัวเรือน
ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
- 3) ตัวชี้วัดด้านการประหยัด ได้แก่ ครัวเรือนมีการออมทรัพย์ และชุมชน
มีกลุ่มออมทรัพย์ ฯ
- 4) ตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญา
ท้องถิ่น และครัวเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
- 5) ตัวชี้วัดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่าง
ยั่งยืน ได้แก่ ชุมชนใช้วัสดุคอกบายนุขอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ และชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น
เป็นหมู่บ้านน่าอยู่
- 6) ตัวชี้วัดด้านการเอื้ออารีต่อกัน ได้แก่ ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจน
คนด้อยโอกาสและคนประสบปัญหา และชุมชน “รู้จักสามัคคี”

6.5.2 ครัวเรือนมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล
ด้วยความมั่นคงและยั่งยืน หมายถึง การที่ครัวเรือนในชุมชนประสบผลสำเร็จในการมีชีวิตที่สมดุล
มั่นคงและยั่งยืน การมีเศรษฐกิจที่สมดุลมั่นคงและยั่งยืน การมีสังคมที่สมดุลมั่นคงและยั่งยืน และ
สิ่งแวดล้อมที่สมดุลมั่นคงและยั่งยืน ดังนี้

ครัวเรือน/ครอบครัวมีชีวิตที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน หมายถึง สมาชิก
ในครอบครัวมีงานทำ มีรายได้พอเพียงต่อการดำรงชีพ มีครอบครัวที่อบอุ่นมั่นคง สมาชิกใน
ครัวเรือนมีจิตใจเข้มแข็ง ฝึกตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี เอื้ออาทร ประณีประนอม และนึกถึงประโยชน์
ส่วนรวมเป็นหลัก อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี และอยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการที่ดีของภาครัฐ

เศรษฐกิจที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน หมายถึง การดำรงชีวิตโดยมีรายได้ สมดุลกับรายจ่าย และการทำบัญชีรายรับรายจ่ายเป็นเครื่องมือเพื่อให้บุคคลเหล่านั้นใช้ชีวิตอย่าง พอเพียง และสมดุล ความสมดุลด้านเศรษฐกิจยังรวมถึงการใช้จ่ายอย่างเพียงพอ คือ ใช้จ่ายอย่าง คุ่มค่า สร้างประโยชน์ให้เกิดขึ้นเหมาะสมกับศักยภาพของตนเองและสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ ในปัจจุบัน

สังคมที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน คือ การรู้จักสามัคคี ไม่เอาัดเอาเปรียบ กัน ทุกคนช่วยเหลือกัน แบ่งปันกันทั้งกำลังทรัพย์ กำลังกาย กำลังใจและกำลังความรู้ ความสมดุล ทางสังคมต้องเริ่มจากการให้ เอื้อเพื่อเอื้อแผ่ มีน้ำใจแบ่งปัน

สิ่งแวดล้อมที่สมดุล มั่นคง และยั่งยืน คือ การจัดการทรัพยากรทางธรรมชาติ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน เช่น ไม่ตัดไม้ทำลายป่า ต้องเห็นความจำเป็นของการ อยู่ร่วมกับระบบนิเวศวิทยาอย่างสมดุล ไม่ทำร้าย ไม่ทำลาย ไม่เบียดเบียน

7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

7.1 หมู่บ้านต่างๆสามารถนำผลการวิจัยไปใช้ในการยกระดับการพัฒนาหมู่บ้าน เพื่อให้เข้าเกณฑ์การประเมินผลเข้ามาสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบมากยิ่งขึ้น

7.2 สามารถนำปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบไปใช้ในการกำหนดแนวทางและวิธีการดำเนินงานในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขอื่นๆได้

7.3 สามารถนำจุดแข็งในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบมาใช้ในการพัฒนาต่อยอดให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบอย่างยั่งยืน รวมถึงนำจุดอ่อนมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต่อไป

7.4 สามารถนำปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ มาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานในการพัฒนาหมู่บ้าน และพัฒนาต่อยอดให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบอย่างยั่งยืน

7.5 สามารถนำข้อค้นพบที่ได้ไปใช้ในการขยายผลโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุข รวมทั้งนำไปใช้เป็นต้นแบบและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขในอนาคต

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ผู้ศึกษาได้นำแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาประกอบการวิจัย ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน
3. แนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์
4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
5. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ
6. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ
7. แนวทางการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง

1.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ได้มีพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย วันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2541 เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงไว้ตอนหนึ่งว่า

“.....พอเพียงมีความหมายกว้างขวางยิ่งกว่านี้อีก คือคำว่า พอ ก็พอเพียงนี้ก็พอแค่นั้นเอง คนเราถ้าพอในความต้องการก็มีความโลภน้อย เมื่อมีความโลภน้อยก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย ถ้าประเทศใดมีความคิดอันนี้ มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง หมายความว่าพอประมาณ ซื่อตรงไม่โลภอย่างมาก คนเราก็คืออยู่เป็นสุข พอเพียงนี้อาจจะมี มีมากอาจจะมีของหรูหราก็ได้ แต่ว่าต้องไม่ไปเบียดเบียนคนอื่น....”

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนี้ ได้รับการเชิดชูสูงสุด จากองค์การสหประชาชาติ (UN) โดยนาย โคฟี อันนัน ในฐานะเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ ได้พูดกล่าว ๆ ถวายรางวัล

The Human Development Lifetime Achievement Award แก่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 และได้มีปาฐกถาถึงปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงว่าเป็นปรัชญาที่สามารถเริ่มได้จาก การสร้างภูมิคุ้มกันในตนเอง สู่มุมบ้าน และสู่เศรษฐกิจในวงกว้างขึ้นในที่สุด เป็นปรัชญาที่มีประโยชน์ต่อประเทศไทยและนานาประเทศ โดยที่องค์การสหประชาชาติได้สนับสนุนให้ประเทศต่าง ๆ ที่เป็น สมาชิก 166 ประเทศยึดเป็นแนวทางสู่การพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

แนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 นี้ นับว่าเป็นแนวคิดสำคัญที่สุดในการสอนคน ซึ่งนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน ซึ่งคำนิยามความพอเพียงจะต้อง ประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมๆ กัน คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไป อย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการ กระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะ เกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

เงื่อนไขการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้ง ความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

(1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ

(2) เงื่อนไขคุณ ธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความพากเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต แนวทางปฏิบัติหรือผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคมสิ่งแวดล้อม ความรู้ และเทคโนโลยี

แนวทางการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล ระดับชุมชน และระดับประเทศ มีแนวทางดังนี้

ระดับบุคคล ได้แก่ 1. รู้จัก “พอ” ไม่เบียดเบียนผู้อื่น 2. พยายามพัฒนาทักษะความรู้ ความเข้มแข็งของตนเอง 3. ยึดทางสายกลาง พอใจกับชีวิตที่พอเพียง

ระดับชุมชน ได้แก่ 1. รวมกลุ่มใช้ภูมิปัญญาของชุมชน 2. เอื้อเฟื้อกัน 3. พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือ

ระดับประเทศ ได้แก่ 1. ชุมชนร่วมมือกัน 2. วางระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งตนเอง 3. พัฒนาเศรษฐกิจแบบค่อยเป็นค่อยไป 4. เติบโตจากข้างใน

แนวทางการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง มีดังนี้ 1. ยึดหลักสามพอ คือ พออยู่พอกิน พอใช้ 2. ประหยัด 3. ประกอบอาชีพสุจริต 4. เน้นหาข่าวหาปลา ก่อนหาเงินหาทอง 5. ทำมาหากินก่อนทำมาค้าขาย 6. ใช้ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ที่ดิน คินทุนสังคม 7. ตั้งสติมั่นคง ทำงานอย่างรู้ตัวไม่ประมาท 8. ใช้ปัญญาใช้ความรู้แท้ 9. รักษาสุขภาพให้แข็งแรงทั้งกาย และใจ

แนวทางการประกอบอาชีพตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้ 1. ทำงานอย่างผู้รู้ ใช้ปัญญาทำงานอย่างมืออาชีพ 2. อดทนมุ่งมั่น ยึดธรรมะและความถูกต้อง 3. อ่อนน้อมถ่อมตน เรียบง่าย ประหยัด 4. มุ่งประโยชน์ของคนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ 5. รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น 6. ตั้งใจ ขยันหมั่นเพียร 7. สุจริต กตัญญู 8. พึ่งตนเอง ส่งเสริมคนดี และคนเก่ง 9. รักประชาชน (ผู้รับบริการ) 10. เอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน (สิรินภา, 2559: ออนไลน์)

อำพล เสนาณรงค์ (2541: 41-42) ได้กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่งๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิด เพื่อเลี้ยงสังคมนั้นๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของ

อภิชัย พันธเสน และคณะ (2549: 3) กล่าวสรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ตามแนวพระราชดำริไว้ว่า หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีความพอเพียงกับตนเอง (Self - sufficiency) อยู่ได้โดยไม่ต้องเดือดร้อน ซึ่งต้องสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดีเสียก่อน คือ ให้ตนเองสามารถอยู่ได้อย่างพอกินพอใช้ มิได้มุ่งหวังที่จะสร้างความเจริญยกเศรษฐกิจให้เจริญอย่างรวดเร็วเพียงอย่างเดียว

เศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลคือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัธยาศัย และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม มีอิสรภาพ เสรีภาพ ไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด หากกล่าวโดยสรุปคือ กลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรง “หลักการพึ่งตนเอง” อาจแยกแยะโดยยึดหลักสำคัญ 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำตนให้เป็นที่พึ่งตนเอง มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเอง และชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย ชุมชนที่แข็งแรงเป็นอิสระ
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาด พร้อมทั้งหาทางเพิ่มมูลค่าโดยยึดอยู่บนหลักการของความยั่งยืน
4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี ต้องแยกแยะบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้เฉพาะที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อม และควรพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของเราเอง
5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้และไม่มีมุมมองที่การลดรายจ่าย ในเวลาเช่นนี้จะต้องปรับทิศทางใหม่ คือ จะต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่พอกิน พอใช้ ได้มีพระราชกระแสด้วยว่า “หากพวกเราร่วมมือร่วมใจกันสัก 1 ใน 4 ประชาชาติของเราก็สามารถรอดพ้นจากวิกฤติได้”

1.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ชี้ถึงแนวทางในการดำเนินชีวิต และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเน้นความพอประมาณ ความพอเพียงซึ่งเป็นไปตามหลักทางสายกลาง ไม่มากไม่น้อยเกินไปและไม่มีความโลภจนเบียดเบียนผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม และมีเหตุผล คือ การใช้ปัญญาในการตัดสินใจ ดำเนินการต่างๆ โดยมีเงื่อนไขความรู้ และคุณธรรม ซึ่งเป็นภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมความพร้อมหากเกิดการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของความไม่ประมาท การลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้น ดังนั้นปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นภาคปฏิบัติของแนวคิดตามพุทธเศรษฐศาสตร์ ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้หรือสามารถนำมาปฏิบัติได้จริง ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงถือเป็นตัวอย่างแนวทางปฏิบัติที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538) ในปาฐกถาธรรม เรื่อง “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ” โดยมองว่าเป็นเศรษฐศาสตร์มัชฌิมา หรือเศรษฐศาสตร์สายกลาง กล่าวคือ การได้คุณภาพชีวิต และการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีสัมมาอาชีวะ โดยถูกต้องทำให้เกิดความพอดี เมื่อมีสัมมาอาชีวะ จะมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง ความเป็นสายกลาง ความพอดี มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ รู้จักพอดี ตลอดจน สมตา คือ สมดุลหรือดุลยภาพ และความพอดี คือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับ

ความพึงพอใจมาบรรจบกัน (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับ อภิษฐ์ พันธเสน (2544) ที่พิจารณาถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่ทรงย้ำถึง ความพอมีพอกิน ความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีรากฐานความคิดจากหลักคิดเชิงพุทธที่เรียก มัชฌิมาปฏิปทา คือการยึดหลักทางสายกลาง และมองว่าเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ พุทธเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะเมื่อพิจารณาเป้าหมายการผลิตและการบริโภคในพุทธเศรษฐศาสตร์ มุ่งที่จะให้ระบบดำเนินไปอย่างต่อเนื่องในลักษณะที่ยั่งยืน (Sustainable)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับพื้นฐานสังคมไทย โดยได้รับการยอมรับทั้งในแง่กรอบความคิดและการปฏิบัติในสังคมไทย เป็นเพราะปรัชญานี้มาจากประสบการณ์ที่เป็นจริงของการพัฒนาทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ เพราะมาจากการถกแถลงพระบรมราโชวาทอันมีพื้นฐานจากพระราชกรณียกิจและการดำเนินงาน โครงการหลวงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ท่านได้ทรงพัฒนาในภูมิสังคมต่าง ๆ ทั่วประเทศ จึงเป็นประสบการณ์ที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญมุ่งให้คนสามารถพึ่งตนเองได้ มีหลักทางสายกลาง มีการพัฒนาเป็นขั้นตอน ไม่สุดโต่ง เป็นตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาของพุทธศาสนา อันเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งยังให้หลักการพัฒนาที่เน้นองค์รวมโดยมุ่งความสุขของบุคคล ทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงช่วยให้มีกรอบที่กว้างกว่าในอดีตที่มักจะมองภาพโดยแยกส่วน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ชี้ว่าให้มีความรู้เท่าทัน ให้มีความสามารถที่จะรับความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล เจริญมั่นคงและมีความยั่งยืนในระยะยาว ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ โดยพิจารณาในหลายมิติเป็นองค์รวม มิใช่เฉพาะเรื่องของเศรษฐกิจ มีความครอบคลุม ทั้งมิติจิตใจซึ่งกำหนดพฤติกรรม มิติสถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และกฎระเบียบที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของความพอเพียง โดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาเกิดได้ในหลายระดับ หลายมิติ และหลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จ แม้ว่าจะเป็นกรอบแนวคิดเดียวกัน เพราะคนเรามีหลายฐานะ แต่ละคนจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี ให้สอดคล้องกับเงื่อนไขและสถานะที่เผชิญอยู่ (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2551)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดแบบมนุษยนิยม (Humanism) ที่เคารพในศักดิ์ศรี ความคิดสร้างสรรค์ ศักยภาพ การมีส่วนร่วม และแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง เชื่อมโยงคุณค่าของมนุษย์ การร่วมคิดร่วมทำ เคารพในการคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและอยู่บนฐานความรู้คู่คุณธรรมของมนุษย์ และมีความสอดคล้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory process) ที่เน้นกระบวนการสร้างความเห็นพ้อง

ร่วมกัน และพัฒนาแบบค่อยๆเป็น ค่อยๆไป (Gradualism) ซึ่งเป็นไปตามการพัฒนาตามลำดับขั้นตอน พอประมาณ พอดี พอควร ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความพร้อมของแต่ละหน่วย ไม่เร่งก้าวกระโดดเร็วจนเกินไป และเน้นความรู้ความเข้าใจโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (สมบัติ กุสุมาวลี, 2551)

ปรัชญาแนวมนุษยนิยมของเศรษฐศาสตร์สังคมนิยม (Social Economics) เน้นว่าเศรษฐศาสตร์ต้องเชื่อมโยงกับสังคม หากไม่ก่อให้เกิดความ “สุขสมบูรณ์” ให้แก่สังคมแล้วก็นับว่าเป็นเศรษฐศาสตร์ที่ไร้เหตุผล (อภิรักษ์ พันธเสน และคณะ, 2549) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดที่ชื่นชมลักษณะอันสูงส่งกว่าของการดำรงชีพธรรมดาๆของมนุษย์ (Meta-preference) กล่าวคือ ต้องการเชิดชูอุดมคติแห่งวิถีการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียงที่เน้นการพัฒนามิติแห่งความเป็นมนุษย์มากกว่าการพัฒนาที่เน้นแต่มิติทางเศรษฐกิจสายหลักเป็นสำคัญ (จุฑาพรรค์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2551)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังสอดคล้องกับปรัชญาการจัดการ (Management Philosophy) ที่เป็นการแสวงหาหลักการที่เหมาะสม เป็นหลักการพื้นฐาน (Basic Principles) เพื่อสร้างหลักประกันในผลลัพธ์สุดท้าย (Ultimate Outcomes) ซึ่งภาครัฐมุ่งไปในเรื่องของสวัสดิการหรือประโยชน์ของสังคมที่เหมาะสม (Optimized Social Benefits) โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยเกื้อหนุนต่อการจัดการภาครัฐ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) และแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551)

เศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ประกอบด้วย

ภาพที่ 2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา: <http://เศรษฐกิจพอเพียง.net/>

3 ห่วง คือ ทางสายกลาง ประกอบด้วย

ห่วงที่ 1 คือ พอประมาณ หมายถึง พอประมาณในทุกอย่าง ความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไป โดยต้องไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อน

ห่วงที่ 2 คือ มีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

ห่วงที่ 3 คือ มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล 2 เงื่อนไข ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่

เงื่อนไขที่ 1 เงื่อนไขความรู้ คือ มีความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ

เงื่อนไขที่ 2 เงื่อนไขคุณธรรม คือ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

บทความของ วิชัย รูปจำดี เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาชุมชน” ที่กล่าวว่าความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะสำคัญบางประการที่เหมาะสมจะนำมาใช้กับการพัฒนาชุมชน (วิชัย รูปจำดี, 2551) ได้แก่

1) เป็นผลจากการสั่งสมความรู้จากการปฏิบัติจริง กล่าวคือ เป็นการรวบรวมค้นคว้า ทดลอง วิจัย ปฏิบัติจริง ตลอดจนมีการติดตามประเมินผล เมื่อได้ผลการประเมินประการใดจึงนำมาใช้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความถูกต้อง ลักษณะของงานวิจัย จึงเป็นการวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยประยุกต์เป็นส่วนใหญ่ จึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนของประเทศไทย

2) ไม่มีในตำราตะวันตก ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะการวิเคราะห์บนพื้นฐานความเป็นจริงทางสังคม (Social Reality) ของสังคมไทย ทั้งนี้ จะเห็นจากการใช้หลักของภูมิศาสตร์ ภูมินิเวศ และภูมิสังคมของประเทศไทยเป็นพื้นฐานในกระบวนการได้มาซึ่งความรู้

3) ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะเป็นการบูรณาการความรู้จากศาสตร์หลายสาขา ในลักษณะที่เรียกว่าสหสาขาวิชา (Interdisciplinary Approach) และยังเป็น การบูรณาการข้ามกลุ่มสาขา ระหว่างสาขาด้านสังคมศาสตร์และสาขาด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติอีกด้วย ลักษณะความรู้เช่นนี้จึงสามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะต้องมองอย่างรอบด้านมิใช่เพียงความรู้สาขาใดสาขาหนึ่ง

4) เป็นการมองปัญหาจากตัวมนุษย์แบบองค์รวม โดยวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของการพัฒนาที่มองมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มุ่งแก้จากตัวปัญหา เน้นการมองปัญหาแบบองค์รวม (Holistic) มิใช่การแก้ปัญหามาแบบแยกส่วนหรือแก้ตามสาขาวิชา หรือแก้ตามภารกิจของหน่วยงานแต่ละกระทรวง ทบวง กรม กล่าวคือ ในการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหามาในทางปฏิบัติได้นำความรู้จากศาสตร์สาขาต่างๆเข้าไปรวมกันแก้ในลักษณะเชิงบูรณาการอย่างผสมผสาน

5) สามารถอธิบายและประยุกต์ใช้ได้กับหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับสถาบัน ระดับองค์กร ระดับชุมชน ระดับสังคม ประเทศไปจนถึงระดับสังคมโลก ทั้งนี้เพราะมีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์ดำเนินชีวิตภายใต้ความถูกต้อง

เหมาะสมไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ซึ่งมีการผสมผสานการพัฒนาระหว่างระดับบุคคล ครอบครัว สถาบัน และชุมชน

6) สามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดผลได้ในทุกสาขาอาชีพ นอกจากอาชีพการเกษตรแล้ว ยังมีด้านที่เกี่ยวกับการบริหารงานพัฒนาอื่นๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการชุมชน ด้านการจัดการสหกรณ์ ฯลฯ มีการนำความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับการเสริมสร้างวินัยตนเอง เป็นต้น

เศรษฐกิจพอเพียงจริงๆ คือ หลักการดำเนินชีวิตที่จริงแท้ที่สุด กรอบแนวคิดของหลักปรัชญา มุ่งเน้นความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนาอันมีคุณลักษณะที่สำคัญคือ สามารถประยุกต์ใช้ในทุกระดับ ตลอดจนให้ความสำคัญกับคำว่าความพอเพียงที่ประกอบด้วย ความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ภายใต้เงื่อนไขของการตัดสินใจ และดำเนินกิจกรรมที่ต้องอาศัยเงื่อนไขความรู้และเงื่อนไขคุณธรรม

หากทุกฝ่ายเข้าใจกรอบแนวคิด คุณลักษณะ ค่านิยมของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างแจ่มชัดแล้ว ก็จะง่ายต่อการนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติ และจะนำไปสู่ผลที่คาดว่าจะได้รับ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับความรู้และการศึกษา เพื่อที่จะนำมาใช้ประกอบในการพิจารณาตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยมีได้จำกัดอยู่แต่การศึกษาในระบบ แต่รวมถึงการศึกษานอกห้องเรียน เช่น การเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการศึกษาหาความรู้ไปตลอดชีวิตซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มทักษะ ศักยภาพ บิดความสามารถ และเป็นพื้นฐาน เพื่อการเรียนรู้ต่อไป นับได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยส่งเสริมการเพิ่มทุนมนุษย์ ซึ่งทุนมนุษย์นี่จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (ประสพโชค มั่งสวัสดิ์, 2551)

นายโคฟี อันนัน อดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ มองเห็นถึงความสอดคล้องว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกระบวนทัศน์ใหม่สู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน ทำให้นานาประเทศตื่นตัวในการปรับรูปแบบการพัฒนาสู่ความยั่งยืนภายใต้แนวคิดใหม่ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งชี้ถึงแนวทางการพัฒนาที่เน้นความสมดุล ความพอประมาณ ความมีเหตุผล สำนึกในคุณธรรมและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอที่จะต้านทานผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ จากกระแสโลกาภิวัตน์ ดังในคำประกาศราชสดุดีเฉลิมพระเกียรติในพิธีทูลเกล้าถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ (Lifetime Achievement Human

Development) แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551)

ไพโรจน์ ภัทรนรากุล มองว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดหลักที่เป็นภูมิปัญญาสากล และเห็นว่าแก่นของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักการพื้นฐานในการจัดการวิถีชีวิตโดยยึดแนวทางสายกลางและมีดุลยภาพ เพื่อการบรรลุผลลัพธ์สุดท้าย (Ultimate Outcomes) คือ ประโยชน์ส่วนรวม ความผาสุก ความมั่นคง ความยั่งยืนของสมาชิกในสังคม ซึ่งเป็นสาระสำคัญของการจัดการเพื่อการพัฒนาหรือการบริหารการพัฒนา (Development Administration) (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551)

เป้าหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน สามารถรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดีในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยยึดหลักทางสายกลาง (ณัฐพงษ์ ทองภักดี , 2551) และสอดคล้องกับพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาหลักของชาวไทยที่มีแก่นคำสอนที่เน้นสติปัญญา และเหตุผล (rationalist/intellectualist Buddhism) มาช้านาน (จุฑาพรรธน์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2551)

1.3 เงื่อนไขแห่งความสำเร็จ

คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง (2550) ได้สรุปปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการน้อมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตดังนี้

1. การรู้จักตนเอง ทำตนให้เป็นที่พึงของตนเอง รู้จักพัฒนาตนเองด้วยการพยายามทำจิตใจให้ผ่องใส มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี มีจิตใจเอื้ออาทร รวมทั้งมีความเจริญ และความเย็นในจิตใจอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

2. พึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ คือ เมื่อมีปัญหาจากการดำเนินชีวิตก็ให้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขไปตามเหตุและปัจจัยด้วยความสามารถและศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ก่อนที่จะคิดถึงผู้อื่น และมีการปรึกษาหารือ ถ้อยทีถ้อยอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

3. การใช้ชีวิตอย่างพอเพียง รู้จักลดกิเลสและลดความต้องการของตนเองลง เพื่อให้เหลือแรงและเวลาในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ตลอดจนทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวมได้มากขึ้น

4. พลังเศรษฐกิจพอเพียงเกิดได้ถ้ามี “พลัง” ต้องยอมรับว่างานเกษตรนั้นเป็นงานที่ต้องใช้ระยะเวลา และบางกิจกรรมจำเป็นต้องใช้ความพิถีพิถันจึงจะเห็นผล ดังนั้นคนที่อยู่ในอาชีพนี้จึงต้องมีความอดทนและความพยายามค่อนข้างสูงจึงจะประสบความสำเร็จในอาชีพ จากแง่มุมดังกล่าวของการประกอบอาชีพเกษตรกรรมตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงจึงจำเป็นต้องมีชุมชนและเครือข่ายที่มีความต้องการและความเห็นที่ไปในทิศทางเดียวกันตามหลัก

“ทิวีสามัญญตา” เพื่อสร้างแรงบันดาลใจ และให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ตลอดทั้งการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้คนในชุมชนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อทบทวนกิจกรรมที่ตนเองได้ทำมา เพื่อสร้างเป็นชุดความรู้สำหรับเป็นแนวปฏิบัติของชุมชนต่อไป ดังเช่น เครือข่ายของกลุ่มอโศก (สันติอโศก ปฐมอโศก ศีรษะอโศก ราชธานีอโศก ฯลฯ) เครือข่ายปราชญ์ชาวบ้านและพหุภาคีภาคอีสาน เครือข่ายเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น แต่ถ้าหากทำอยู่คนเดียวท่ามกลางมรสุมกระแสโลกาภิวัตน์ การทำเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบผลสำเร็จนั้นคงยากและต้องใช้เวลานาน

5. การเรียนรู้ตลอดเวลา การพัฒนาอาชีพให้ประสบความสำเร็จมีปราชญ์ชาวบ้านหลายท่านกล่าวว่า “...การที่เกษตรกรล้มเหลวไม่ประสบความสำเร็จในอาชีพเป็นผลสืบเนื่องมาจากความรู้ไม่พอใช้ เนื่องจากเกษตรกรไม่ยอมเรียนรู้ ส่วนใหญ่มีแต่คัดลอกโดยไม่ผ่านกระบวนการวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล สุดท้ายจึงขาดความรู้ และต้องประสบกับความล้มเหลวในอาชีพ...” ดังนั้นเกษตรกรที่ทำเศรษฐกิจพอเพียงให้ประสบผลสำเร็จต้องรู้จักเรียนรู้ พัฒนาตนเอง รู้จักรากเหง้า รื้ออดีต และรู้จักอนาคต โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ในโลกกว้าง ด้วยตนเอง หรือจากการแลกเปลี่ยนร่วมกับผู้อื่น ให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนช่วยกันพัฒนาชีวิตของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาให้เป็นสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้คุณธรรม และวัฒนธรรมเป็นตัวนำโดยไม่ใช้เงินเป็นตัวตั้ง

อย่างไรก็ตามในระบบการผลิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงนั้น การตลาดยังมีความสำคัญเช่นกัน สำหรับเป็นจุดในการกระจายสินค้าไปสู่ผู้บริโภค แต่ต้องเป็นตลาดที่มีความเป็นธรรม กล่าวคือ เป็นตลาดที่ไม่ค้ากำไรเกินควร ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้ผลิตและผู้บริโภค เน้นผลผลิตที่ปลอดภัยและรักษาสิ่งแวดล้อม ดังนั้นพลังของกลุ่มและเครือข่ายจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นตัวกลางในการรวบรวมผลผลิต การแปรรูปผลิตภัณฑ์ ตลอดทั้งการต่อรองทางการค้าให้กับสมาชิกในชุมชนอันจะส่งผลถึงความยั่งยืนในอาชีพ

สรุปได้ว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เพื่อให้สามารถปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงต่อสถานการณ์โลกในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม มุ่งเน้นการพึ่งตนเองโดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี บนเงื่อนไขการมีความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งจะนำไปสู่ชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

จะเห็นได้ว่ากรอบแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจะมุ่งเน้นความมั่นคง และความยั่งยืนของการพัฒนาเป็นสำคัญ จึงขอกกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนี้

2. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

2.1 ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการในปัจจุบัน โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติหรือสร้าง ความลำบากใจให้กับประชาชนในอนาคต การพัฒนาที่ยั่งยืน เช่นนี้มีลักษณะเป็นการพัฒนาที่บูรณาการ (Integrated) คือทำให้เป็นองค์รวม (Holistic) โดยองค์ประกอบทั้งหลายต้องทำงานประสานกันครบองค์อย่างมีดุลยภาพ (Balanced) (UN: Commission on Environment and Development)

การพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development) หมายถึง การพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนในรุ่นอนาคตต้องประนีประนอมยอมลดทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง

การพัฒนาแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่ตรงกับความต้องการตามความจำเป็นในปัจจุบัน โดยสามารถรองรับความต้องการหรือความจำเป็นที่จะเกิดแก่ชนรุ่นหลัง ๆ ด้วยทั้งนี้ มาตรฐานการครองชีพที่เลียดความจำเป็นขั้นพื้นฐานต่ำสุดจะยั่งยืนต่อเมื่อมาตรฐานการบริโภคในทุกหนทุกแห่งคำนึงถึงความยั่งยืนในระยะยาว (Long - term Sustainability) รวมถึงครอบคลุมมาตรการการรักษามรดกทางทรัพยากรที่จะตกกับคนรุ่นหลังโดยอย่างน้อยให้มาก ๆ พอกับชนรุ่นปัจจุบันที่ได้รับมาและเป็นการพัฒนาที่กระจายประโยชน์ของความก้าวหน้าเศรษฐกิจได้อย่างทั่วถึงตลอดจนเป็นการพัฒนาที่ปกป้องสิ่งแวดล้อมทั้งในระดับท้องถิ่นและในระดับโลก โดยรวม เพื่อชนรุ่นหลังและเป็นการพัฒนาที่ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างแท้จริง (เกื้อ วงศ์บุญสิน, 2538: 71-72)

การพัฒนาที่ยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สนองตอบความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบันโดยไม่กระทบกระเทือนความสามารถของคนรุ่นต่อไปในการที่จะสนองตอบความต้องการของเขาเอง (พระธรรมปิฎก, 2539: 25)

การพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การอนุรักษ์และการใช้ทรัพยากรอย่างพอดี เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ใช้ต่อไปได้ ในระยะยาวและมีการกระจายผลประโยชน์ให้แก่คนส่วนใหญ่ รวมทั้งความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างผู้เกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย (ไพฑูรย์ พงสะบุตร, 2544: 21)

การพัฒนาที่ยั่งยืน คือ รูปแบบการพัฒนาที่คอยตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในปัจจุบัน โดยไม่มีข้อผ่อนปรนใดๆ กับความต้องการที่จำเป็นที่คอยตอบสนองความต้องการของมนุษย์ในอนาคตด้วย (คณะกรรมการการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2546: 34)

การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นขบวนการสร้างความเที่ยงธรรม ความมีประสิทธิภาพ และโครงสร้างที่มีส่วนร่วม เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งด้านต่างๆ ให้กับชุมชนและภูมิภาคโดยรอบ (ปกรณัเทพ พจี, 2549: 16-17)

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาที่สมดุล ให้ความสำคัญเรื่องความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการจัดสรรคุณค่า (Values) ให้แก่สังคม (Streeten, 1981; Todaro, 1982) แนวคิดดังกล่าวเป็นกรอบสำหรับการบูรณาการนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อตอบสนองความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต (WCED, 1987) การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ไม่ทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมุ่งเสริมสร้างสมรรถนะของคน ชุมชนและสังคม (Salim, 1991) (อ้างถึงใน ไพโรจน์ กัทธรนากุล, 2551)

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2539) มองว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (integrated) ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) โดยองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีดุลยภาพ (balanced) กล่าวอีกนัยหนึ่ง รากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนก็คือการทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

2.2 มาตรการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ความล้มเหลวของการพัฒนาแบบดั้งเดิมที่ผ่านมา นอกจากจะทำลายสิ่งแวดล้อม ชีวิตมนุษย์ สัตว์ และพืชพรรณแล้ว ยังพบว่าการพัฒนาเศรษฐกิจของหลายประเทศได้สร้างปัญหาให้กับความเป็นอยู่ของมนุษย์ และวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างมหาศาล เนื่องจากรัฐบาลไม่รับผิดชอบ ไม่ลับไวต่อการตอบสนองความต้องการของประชาชน ระบบราชการมีการคอร์รัปชันสูง ขาดประสิทธิภาพ ไม่มีความโปร่งใส ฯลฯ

นานาชาติจึงได้ประชุมร่วมกันเพื่อแสวงหาแนวคิดที่เป็นกลางที่สุดมาเยียวยาภัยพิบัติที่เกิดขึ้น ผลสรุปที่ได้คือ ทั่วโลกควรปรับเปลี่ยนแนวทางการพัฒนาเสียใหม่ โดยจะต้องยกเลิกการพัฒนาซึ่งรัฐเป็นผู้ชี้แนะและออกคำสั่งแต่เพียงฝ่ายเดียว ในลักษณะรัฐประชาชาติ (Nation State) โดยปรับเปลี่ยนเป็น ประชากรรัฐ (Civil State) ซึ่งเป็น “ความสัมพันธ์รูปแบบใหม่ระหว่างรัฐกับประชาชนในลักษณะที่เป็นประชาสังคม”

ประชาสังคม หรือ Civil Society คือ การพัฒนาที่เกิดขึ้นจากความริเริ่มของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน โดยทุกฝ่ายในสังคมต่างให้ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน คำว่า “ ประชากรรัฐ ” จึงหมายถึง รัฐซึ่งมีรัฐบาล เอกชน และประชาชนร่วมมือกันในทุกเรื่องที่เป็นสาธารณะ นั่นเอง (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2541: 58-59)

ดังนั้น การที่แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนจะสำเร็จลงได้หรือไม่อย่างไรนั้น ทุกประเทศจะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และที่สำคัญ รัฐบาลในหลายๆ ประเทศจะต้องปรับเปลี่ยนมุมมองเสียใหม่ จากที่เคยมองว่ารัฐบาลเป็นผู้ใช้อำนาจธิปไตยแทนประชาชน รัฐบาลจึงสามารถควบคุมและครอบงำประชาชนให้ปฏิบัติตามคำสั่งได้ มาเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือชุมชนมีส่วนร่วม ทั้งในระดับการร่วมรับรู้ การตัดสินใจขององค์กรของรัฐ และในระดับการร่วมตัดสินใจ และจะต้องมีการตกลงกันให้ชัดเจนว่าสัดส่วนของบทบาทภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนในการพัฒนานั้นควรจะเป็นลักษณะใด หรือที่เรียกว่า “ประชารัฐ” นั้นเอง

และเพื่อให้การพัฒนาที่ยั่งยืนสามารถแทรกเข้าไปในทุกส่วนของสังคมโลก เมื่อเริ่มต้น ทศวรรษที่ 1980 องค์กรสหประชาชาติ จึงเสนอให้ประเทศกำลังพัฒนาที่ประสบความล้มเหลวในการพัฒนาตามที่กล่าวมาข้างต้น เร่งปฏิรูประบบเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการปฏิรูปการเมือง การบริหาร การศึกษา การจัดและลดความยากจน การส่งเสริมให้มีการบูรณาการทางการผลิต ทางเกษตร การสร้างงานที่พอเพียงกับการเติบโตของประชากร การพิทักษ์สิ่งแวดล้อม และการลดอัตราการขยายตัวของประชากร ฯลฯ โดยนำระบบการจัดการที่ดีมาใช้เป็นยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อให้การพัฒนามีภาพของอนาคตที่เป็นรูปธรรม วิธีการดังกล่าวนี้เรียกว่า ธรรมาภิบาล ธรรมรัฐ การสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี หรือ Good Governance

โดยความหมายของ “ Good Governance ” นี้ แต่เดิมธนาคารโลก หรือ World Bank ได้ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง “ลักษณะและวิถีทางของการใช้อำนาจรัฐในการจัดการทรัพยากรทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพื่อการพัฒนา”

ส่วน Commission on Global Governance ได้ให้คำนิยามคำว่า “Governance” ไว้ในเอกสารชื่อ Our Global Neighbourhood ว่าหมายถึง ผลลัพธ์ของการจัดการกิจกรรม ซึ่งบุคคลและสถาบันทั้งภาครัฐและเอกชนมีผลประโยชน์ ได้กระทำลงในหลายทิศทาง โดยมีลักษณะเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งอาจจะนำไปสู่การผสมผสานผลประโยชน์ที่หลากหลาย และขัดแย้งกันได้ ด้วยการร่วมมือกันจัดการในเรื่องนั้น

วิธีการจัดการดังกล่าว UNDP ได้นำเสนอไว้ 7 ประการ โดยกล่าวไว้ว่า องค์ประกอบทั้ง 7 ประการต่อไปนี้ ควรถูกกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาของประเทศโลกที่ 3 ซึ่งได้แก่

1. ประชาชนจะต้องยอมรับในความชอบธรรมของรัฐบาล (Legitimacy) และรัฐบาลจะต้องมีความรับผิดชอบต่อประชาชนในกิจการที่ได้กระทำลงไป (Accountability)
2. ประชาชนจะต้องมีอิสระเสรีภาพในการรวมกลุ่ม และในการมีส่วนร่วม (Freedom of Association and Participation)

3. จะต้องมีการออกแบบกฎหมายที่ชัดเจน และเป็นระบบที่ก่อให้เกิดสถานะที่มั่นคง เป็นหลักประกันต่อชีวิตและการทำงานของพลเมือง รวมทั้งเป็นสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ต่อผู้ประกอบการ และเกษตรกร นอกจากนี้ กฎหมายจะต้องปฏิบัติต่อประชาชนอย่างเสมอหน้ากัน ทั้งนี้โดยกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ จะต้องเปิดเผยเป็นที่รู้กันล่วงหน้า ต้องมีการบังคับใช้ กฎหมายอย่างเคร่งครัด มีวิธีการที่ประกันการบังคับใช้กฎหมาย การตัดสินใจ ข้อขัดแย้งต้องเป็นการ ตัดสินใจ โดยฝ่ายตุลาการที่เป็นอิสระและเชื่อถือได้ รวมถึงจะต้องมีกระบวนการในการ เปลี่ยนแปลงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ได้ เมื่อสมควรประโยชน์ใช้สอย

4. ระบบราชการจะต้องรับผิดชอบต่อการดำเนินงานต่างๆ (Bureaucratic Accountability) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการงบประมาณของรัฐซึ่งจะต้องมีการควบคุม ติดตาม ประเมินผลการปฏิบัติงานทั้งของรัฐและบุคลากร เพื่อป้องกันมิให้ใช้ทรัพยากรโดยมิชอบ ทั้งนี้จะต้องมีความโปร่งใส (Transparency) ในการปฏิบัติราชการทุกระดับ

5. จะต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่น่าเชื่อถือ โดยรัฐบาลจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชน ได้เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร เช่น ด้านรายได้ประชาชาติ ดุลการชำระเงิน สภาพการจ้างงาน และดัชนีค่า ครองชีพ เป็นต้น

6. จะต้องมีการบริหารงานภาครัฐอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล

7. จะต้องมีความร่วมมืออย่างใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลกับองค์กรของประชาสังคม ซึ่งหมายถึง องค์กรประชาชน (People's organization) และองค์กรอาสาสมัครเอกชน (NGOs)

องค์ประกอบที่กล่าวมาข้างต้นเป็นมิติใหม่ของการจัดการพัฒนาโดยเน้นคน เป็นศูนย์กลาง เป็นแนวทางที่ทุกส่วนในโลกจะต้องผนึกกำลังให้เป็นกระแสหลัก โดยจะต้องมีการ เปลี่ยนแปลงทางด้านโลกทัศน์ของผู้บริหารทุกระดับ (ทั้งภูมิภาค ชาติ ชุมชน) ไปเป็นแบบพหุนิยมองค์ รวม (Holistic Pluralism) ด้วย มิใช่เอกนิยมองค์รวม

2.3 หลักแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปรัชญาและอุดมการณ์ในการพัฒนาจะต้องอยู่ในพื้นฐานหลักการที่เรียกว่า “ความ ยุติธรรมระหว่างคน 2 ยุค” หรือแนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน มุมมองของมนุษย์จะต้องปรับเปลี่ยน ให้เปิดกว้างยอมรับความจริงถึงผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมที่จะติดตามมาจากการกระทำของตน มนุษย์จะต้องประสานแนวคิดทางวิทยาศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ สังคมศาสตร์ และจริยศาสตร์ เข้าด้วยกัน เพื่อสร้างเป็นข้อกำหนดทั่วไปขึ้น โดยเริ่มต้นจากการปูพื้นฐานความรู้ทางด้าน นิเวศวิทยา และระบบนิเวศ สร้างความเข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ในระหว่างสิ่งมีชีวิตด้วยกันเอง และ ปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ต่อจากนั้นจึงชี้ให้เห็นถึงหลักการถ่ายทอดพลังงาน โดยการ

กันต่อกันเป็นทอดๆ และวัฏจักรของสสาร ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญในการทำให้สสาร และพลังงาน สามารถหมุนเวียนในระบบนิเวศ ก็จำเป็นจะต้องสร้างให้เกิดเป็นความคิดรวบยอดขึ้น ในระบบความคิดพร้อมจะนำไปเชื่อมโยงกับ ประสบการณ์ต่างๆ เพื่อให้การดำเนินการพัฒนาที่ยั่งยืน ประสบผลสำเร็จ ความหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยทั่วไปหมายถึง การพัฒนาเพื่อบรรลุถึงความต้องการของมนุษยชาติในปัจจุบัน (โดยเฉพาะคนยากจน) ขณะเดียวกันก็ต้องไม่เป็นการลดทอน หรือเบียดบัง โอกาสที่จะบรรลุความต้องการพื้นฐานของมนุษย์ในรุ่นต่อไปด้วย ซึ่งนักนิเวศวิทยามีความเห็นว่าคุณจะต้องปรับเปลี่ยนวิถีคิดและวิถีทางแห่งการดำรงชีวิตของคนในปัจจุบันใหม่อย่างถอนรากถอนโคน เลิกความคิดที่เรียกว่า สภาพจิตแบบบุกออฟฟาร์มแดน หรือ Frontier mentality เสีย เปลี่ยนวิถีคิด โลกทัศน์ และค่านิยม จากการมองระยะสั้นไปสู่การมองระยะยาว และเน้นผลประโยชน์ของโลกรวมชาติเป็นเกณฑ์ การพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องผสมผสานแนวคิดหรือพยายามให้อยู่ในกรอบความคิดทางเศรษฐศาสตร์ นิเวศวิทยา และสังคมวิทยา เพราะการประสานหลักการทั้งสามเข้ากับการปฏิบัติพัฒนาจะช่วยให้แนวทางการพัฒนาเป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรือมุ่งตรงไปสู่จุดหมายอันหนึ่งอันเดียวกันอย่างสมบูรณ์ (ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541: 60)

2.4 ความจำเป็นในการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541: 61) ได้สรุปความจำเป็นในการพัฒนาอย่างยั่งยืนไว้

2 ประการ ดังนี้

1. ในฐานะที่เป็นประเทศที่มีพื้นฐานด้านเกษตรกรรม ประเทศไทยเคยมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูงมาก ซึ่งมีความเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อมกับปัญหาความต้องการพลังงาน และเป็นสาเหตุของการทำลายสภาพแวดล้อมในขณะที่รูปแบบการบริโภคพลังงานของคนไทยในปัจจุบันก็นำไปสู่ความไม่ยั่งยืน จะเห็นได้จากในภาคอีสาน การเพิ่มขึ้นของความต้องการพลังงานนำมาซึ่งปัญหาสิ่งแวดล้อม และความขัดแย้งทางสังคมที่รุนแรง เช่น การต่อต้าน โครงการเขื่อนปากมูล ในจังหวัดอุบลราชธานี เนื่องจากผลกระทบของโครงการทำให้จำนวน และพันธุ์ปลาในแม่น้ำมูลซึ่งทำให้แหล่งอาหารที่สำคัญมากของคนในภาคอีสานได้ลดต่ำลงอย่างมาก

2. แม้ว่าจะมีการประสบการณ์ที่เป็นปัญหาในหลายด้าน ภาคอีสานยังคงอยู่ในสถานะที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาระบบพลังงานและรูปแบบการใช้พลังงานอย่างยั่งยืน ซึ่งคำนึงถึงวัฒนธรรม และทรัพยากรธรรมชาติ การใช้พื้นที่ได้ในหมู่บ้านต่าง ๆ ทั่วภาคอีสาน และพลังงานทดแทนอื่น ๆ ควรจะได้รับการพิจารณาและศึกษาอย่างจริงจัง หากสามารถพัฒนาระบบการจัดการให้มีประสิทธิภาพแล้ว แหล่งพลังงานทดแทนจะเป็นแนวทางสำคัญสำหรับความยั่งยืนในภาคอีสาน

2.5 มิติของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ในทุกๆ นิยามของ “การพัฒนาที่ยั่งยืน” มีจุดเน้นร่วมกันว่า การพัฒนาที่ยั่งยืนหมายถึง การปรับปรุงคุณภาพชีวิตมนุษย์ภายใต้ศักยภาพของระบบนิเวศวิทยาของโลก การพัฒนาที่ยั่งยืนจึงมีส่วนประกอบพื้นฐานที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ส่วนประกอบทั้งสามนี้จะเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน วัตถุประสงค์ของการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามแนวคิดของ Edward Barbier คือ การบรรลุเป้าหมายทั้งสามองค์ประกอบนี้ให้ได้ดีที่สุด และโดยที่สังคมไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่สูงสุดในทุกส่วนประกอบได้ จึงจำเป็นต้องยอมลดเป้าหมายในบางองค์ประกอบ เพื่อให้เป้าหมายในองค์ประกอบอื่นเพิ่มขึ้น ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการจัดลำดับความสำคัญระหว่างองค์ประกอบต่างๆว่าจะให้องค์ประกอบใดมีลำดับความสำคัญที่สูงกว่าองค์ประกอบอื่น ๆ เช่น ถ้าให้ลำดับความสำคัญทางด้านการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในอันดับแรก ก็อาจต้องชดเชยด้วยการให้เป้าหมายทางด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมลดลง ส่วนประกอบของความยั่งยืนทางเศรษฐกิจนั้น สังคมต้องสร้างความเจริญเติบโตที่ทำให้เกิดกระแสรายได้ที่เหมาะสม ในขณะที่ยังคงรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยทุนมนุษย์และทุนธรรมชาติเป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการของระบบเศรษฐกิจ คือ

1. การเพิ่มขึ้นในการผลิตสินค้าและบริการ
2. การตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน หรือการลดปัญหาความยากจน
3. ทำให้เกิดการกระจายรายได้ที่เป็นธรรมเพิ่มขึ้น เป้าหมายพื้นฐาน 3 ประการนี้จะต้องดำเนินการในแนวทางที่ยั่งยืนตามที่กล่าวมาแล้ว

ในส่วนประกอบทางด้านสังคมของการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้นจะต้องวางอยู่บนรากฐานของ 2 หลัก คือ หลักการความยุติธรรม และหลักการความเท่าเทียมกัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาในระยะยาว การเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสของคนในสังคมจะต้องมีความเท่าเทียมกัน สิทธิมนุษยชนและผลประโยชน์อื่นๆ เช่น อาหาร สาธารณสุข การศึกษา ที่อยู่อาศัย และโอกาสในการพัฒนาตนเอง ความเป็นธรรมในสังคมนี้นับยั้งถึงโอกาสที่เท่าเทียมกันของประชาชนทุกคนในด้านการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างผลิตภาพให้แก่สังคม สิ่งต่างๆ เหล่านี้จะทำให้เป้าหมายทางสังคมทั้งด้านของความหลากหลายทางวัฒนธรรม ความเป็นธรรมในสังคม ความเท่าเทียมกันระหว่างเพศ และการมีส่วนร่วมของประชาชนประสบความสำเร็จ

ในส่วนประกอบด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน การรักษาไว้ซึ่งสต็อกของทุนธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา แร่ธาตุ อันเป็นสิ่งแวดล้อมตาม

ธรรมชาติที่ควรจะดำรงอยู่ที่ทำให้ส่วนประกอบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยที่ความมีเสถียรภาพของระบบนิเวศน์ของโลกจะไม่ถูกรบกวนกระเทือน

ภาพที่ 2.2 องค์ประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน

ที่มา: <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/04-03.html>

จากภาพแสดงส่วนประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืนที่จะต้องประกอบด้วย 3 ส่วนหลัก อันได้แก่ ส่วนของระบบเศรษฐกิจ ระบบสังคม และระบบนิเวศน์สิ่งแวดล้อม ซึ่งมีความสัมพันธ์และพึ่งพาซึ่งกันและกัน การพัฒนาที่ยั่งยืนจะเกิดขึ้นในส่วนที่ทับซ้อนกันของ 3 องค์ประกอบ หรือพื้นที่แรเงาในภาพ กล่าวคือ มีการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และมีการปกป้องสิ่งแวดล้อมด้วยในขณะเดียวกัน

จากแนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Self Reliance)

แนวพระราชดำริเกี่ยวกับการส่งเสริมชุมชนหรือการพัฒนาชนบทที่สำคัญคือการที่ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนา คือ การที่มุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก กิจกรรมและ โครงการตามแนวพระราชดำริที่ดำเนินการอยู่หลายพื้นที่ทั่วประเทศ ในปัจจุบันนั้นล้วนแล้วแต่มีเป้าหมายสุดท้ายอยู่ที่การพึ่งตนเองได้ของราษฎรทั้งสิ้น

ในการพัฒนาทั้งด้านอาชีพและส่งเสริมการเกษตรให้เกษตรกรสามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างมั่นคงเป็นปึกแผ่นนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ทรงดำเนินการแนะนำสาธิต ให้ประชาชนดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทเป็นไปตามหลักการพัฒนาสังคมชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือ ทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาให้เกิดการพึ่งตนเองได้ของคนในชนบทเป็นหลัก (มูลนิธิชัยพัฒนา: ออนไลน์)

จากการที่คณะกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียงได้สรุปปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขแห่งความสำเร็จในการน้อมรับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำเนินชีวิตนั้นมีปัจจัยที่สำคัญมากอยู่สองปัจจัยที่จะขอกว่าในที่นี้คือ ปัจจัยที่หนึ่ง การรู้จักตนเอง ทำหน้าที่เป็นที่พึ่งของตนเอง รู้จักพัฒนาตนเองด้วยการพยายามทำจิตใจให้ผ่องใส มีจิตใจที่เข้มแข็ง มีจิตสำนึกที่ดี มีจิตใจเอื้ออาทร รวมทั้งมีความเจริญและความเย็นในจิตใจอยู่เป็นประจำอย่างต่อเนื่อง และปัจจัยที่สอง ได้แก่ พึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกันในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ คือ เมื่อมีปัญหาจากการดำเนินชีวิตก็ให้ใช้สติปัญญาไตร่ตรองหาสาเหตุของปัญหาและแก้ไขไปตามเหตุและปัจจัย ด้วยความสามารถและศักยภาพที่ตนเองมีอยู่ก่อนที่จะคิดถึงผู้อื่น และมีการปรึกษาหารือหรือถ้อยทีถ้อยอาศัย ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองของเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (Self Reliance) เป็นอย่างยิ่ง รายละเอียดของแนวคิดทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทมีดังต่อไปนี้

2.6 ทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบท

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (อ้างใน นิสรา ใจชื่อ, 2557: 18-21) แนวความคิดเรื่องการพึ่งตนเองและพัฒนาของชุมชนชนบทเป็นผลการวิจัยที่สภาวิจัยแห่งชาติมอบหมายให้สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประเทศไทยเป็นผู้จัดทำ และทฤษฎีการพึ่งตนเองของชุมชนชนบทเป็นทฤษฎีที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประเทศไทยซึ่งดำเนินการโดยสัญญา สัญญาวิวัฒน์พัฒนาขึ้นมาจากการวิจัยในโครงการการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบท โดยทฤษฎีกล่าวว่า การที่คนก็ดี ชุมชนก็ดี จะพึ่งตนเองได้นั้น จะต้องมียปัจจัย 5 ตัวด้วยกัน เรียกว่า TERMS (Technology, Economic, Resource, Mental and Socio-cultural) โดยสิ่งเหล่านี้ล้วนเป็น ปัจจัยสำคัญคือ เทคโนโลยีเป็นเรื่องการทำงานใดๆรวมทั้งการพึ่งตนเองหรือการสร้างสมดุล เศรษฐกิจเป็นเรื่องปากท้องหรือการที่จะดำรงชีวิตอยู่ได้เพราะชุมชนก็เหมือนกับคนต้องกินต้องใช้จึงจะมีชีวิตอยู่ได้ ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ อากาศ ป่าไม้ แร่ธาตุ ก็เป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิตของชุมชน จึงต้องมีและมากพอสมควร จิตใจเป็นเรื่องสำคัญขององค์ประกอบของชุมชน คือ คน ชุมชนจะพึ่งตนเองได้ คนต้องมีจิตใจเฉพาะประเภทหนึ่ง เช่น มีความเชื่อมั่นตนเองว่าสามารถจะพึ่งตนเองได้ สามารถจะทำงานได้ สามารถทำงานบรรลุเป้าหมายได้ และประการสุดท้าย สังคมและวัฒนธรรม

เป็นเรื่องของกลุ่มคนและระเบียบวินัย ความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกันจะทำให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้

การพึ่งตนเองตามแบบ TERMS นั้น มีองค์ประกอบที่มีความสำคัญ และแต่ละองค์ประกอบก็ปฏิบัติหน้าที่ของตน และมีความสัมพันธ์กัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวเรียกว่า ความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ (Functional matrix) แสดงดังตารางที่ 2.1

ตารางที่ 2.1 แสดงความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ของ TERMS (Functional Matrix of Terms)

การพึ่งตนเอง	(1) เทคโนโลยี	(2) เศรษฐกิจ	(3) ทรัพยากร	(4) คน (จิตใจ)	(5) สังคม
	T	E	R	M	S
(1) เทคโนโลยี	(1.1)	(1.2)	(1.3)	(1.4)	(1.5)
T	- เหมาะสมใน สภาพชนบท - ทันสมัยและ ควบคุมได้ - วิจัยและ พัฒนาใน ประเทศ	- ฐานการผลิต - ปัจจัยการผลิต - เพิ่ม ความสามารถ ในการแข่งขัน - ฐานการพัฒนา มั่นคง	- เพิ่มมูลค่า ทรัพยากร - อนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม - พื้นฟูทรัพยากร	- สร้างจิตสำนึก ทางวิทยาศาสตร์ - เพิ่มอนุภาพ และผลิตภาพ คน โดยวิธี วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี	- ฐานการพัฒนา สังคม - บังคับ เปลี่ยนแปลง สังคม - ความมั่นคงทาง สังคม - รักษาเสถียรภาพ และความมั่นคง ทางสังคม
(2) เศรษฐกิจ	(2.1)	(2.2)	(2.3)	(2.4)	(2.5)
E	- เลือกใช้ เทคโนโลยี เป้าหมาย - เอื้ออำนวย ความก้าวหน้า ทางเทคโนโลยี - สนับสนุน การพึ่งตนเอง ทางเทคโนโลยี - กระจาย เทคโนโลยี อย่างทั่วถึง	- สร้างภาวะสมดุล - พัฒนาการอย่าง ต่อเนื่อง - มีประสิทธิภาพ แข่งขันกัน ภายนอก - สามารถในการ ออมและการ ลงทุน - รวมกลุ่มการผลิต และการตลาด	- ใช้ประโยชน์ ทรัพยากร ท้องถิ่น - เพิ่มมูลค่าทาง เศรษฐกิจใน ทรัพยากร - ใช้ทรัพยากร อย่างมี ประสิทธิภาพ และคุณภาพ - พื้นฟูและนำ กลับมาใช้ใหม่	- สร้างจิตสำนึกใน การประกอบการ ทางเศรษฐกิจ - สร้างจิตสำนึกใน การพัฒนาคุณภาพ ชีวิต - สร้างจิตสำนึกใน ความเป็นธรรม - สร้างจิตสำนึกใน การออมและการ ลงทุนที่เหมาะสม	- สร้างงานและ รายได้ - ฐานความมั่นคง และความสมดุล ทางสังคม - สร้างเสถียรภาพ และความเป็น ธรรมทาง เศรษฐกิจ - ประสาน ประโยชน์ทาง เศรษฐกิจ

ตารางที่ 2.1 (ต่อ)

การพึ่งตนเอง	(1) เทคโนโลยี	(2) เศรษฐกิจ	(3) ทรัพยากร	(4) คน (จิตใจ)	(5) สังคม
	T	E	R	M	S
(3) ทรัพยากร	(3.1)	(3.2)	(3.3)	(3.4)	(3.5)
R	- ฐานการพัฒนาเทคโนโลยี - สร้างความหลากหลายในการใช้เทคโนโลยี - ก่อให้เกิดการคิดค้นเทคโนโลยี	- ฐานการผลิตและการประกอบที่ที่เหมาะสม - ปัจจัยการผลิต - ฐานการพัฒนาที่สืบเนื่อง	- อุดมสมบูรณ์หรือสามารถใช้ประโยชน์ภาพของระบบนิเวศน์ - อยู่ในสภาพฟื้นฟูได้	- สร้างจิตสำนึกในภาวะสมดุลทางธรรมชาติ - สร้างจิตสำนึกในการพัฒนาทางเศรษฐกิจ - เอื้ออำนวยคุณภาพ	- สร้างการร่วมกลุ่มทางสังคม - ฐานการรักษาและสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม - สร้างระเบียบวินัยการจัดสรรทรัพยากร - ฐานความมั่นคงทางสังคม
(4) คน (จิตใจ)	(4.1)	(4.2)	(4.3)	(4.4)	(4.5)
M	- สร้างขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยี - สร้างนวัตกรรมทางเทคโนโลยี - ควบคุมและกำกับให้มีการใช้เทคโนโลยี	- ปัจจัยการผลิตด้านแรงงาน - ผู้ประกอบการผลิต - ผู้บริโภคและรู้จักประหยัดผลผลิต - ใช้โอกาสทางเศรษฐกิจ - ผู้สร้างองค์กรทางเศรษฐกิจ	- เข้าใจและสามารถใช้ประโยชน์ - รู้จักรักษานุรักษ์ทรัพยากรให้อยู่ในสภาพดี - สามารถฟื้นฟูทรัพยากร - จิตสำนึกรักธรรมชาติ	- มีจิตสำนึกในการพึ่งตนเอง - มีจิตใจใฝ่พัฒนา - มีความรู้และความสามารถ - ประยุกต์ - มีคุณภาพ - ละอบายมุข - ขยันหมั่นเพียร	- มีจิตสำนึกการเป็นสมาชิก - มีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม - แรงกระตุ้นและผลักดันทางให้ก้าวหน้า - เป็นผู้สร้างองค์กรทางสังคม - มีความสามัคคี
(5) สังคม	(5.1)	(5.2)	(5.3)	(5.4)	(5.5)
S	- สร้างความต้องการทางเทคโนโลยี - สนับสนุนการพัฒนาทางเทคโนโลยี - กำหนดประเภทและรูปแบบ	- สร้างอุปสงค์สินค้าและบริการ - สร้างองค์กรทางสังคม - สร้างค่านิยมและบรรทัดฐานทางเศรษฐกิจ - เพื่อพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ - อำนวยการผลิตและการตลาด	- ร่วมใช้และรักษาทรัพยากร - ร่วมฟื้นฟูทรัพยากร - ร่วมรักษาสิ่งแวดล้อม - ชุมชนและพื้นที่โดยรอบ	- สร้างระเบียบวินัยให้แก่คน - รักษาระเบียบวินัยและกติกาสังคม - สร้างจิตสำนึกและความเป็นเอกภาพ - สร้างคนให้มุ่งในประโยชน์ส่วนรวม	- มีภาวะผู้นำ - มีส่วนร่วมสูง - มีความเป็นปึกแผ่นทางสังคม - องค์กรสังคม - ความรู้และข่าวสารที่เท่าทันโลก

กล่าวโดยสรุป ปัจจัยที่ทำให้ชุมชนชนบทจะพึ่งตนเองและพัฒนาได้ คือ เทคโนโลยี (Technology) เศรษฐกิจ (Economic) ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) จิตใจ และสังคม วัฒนธรรม (Mental and Socio-cultural) โดยเรียกชื่อย่อว่า TERMS และมีความสัมพันธ์เชิงหน้าที่ (Functional matrix) หมายถึงการทำหน้าที่ของ TERMS แต่ละตัว มีทั้งการทำหน้าที่ เพื่อประโยชน์เฉพาะตน และขณะเดียวกันก็จะทำประโยชน์แก่ตัวอื่นในระหว่าง 5 องค์ประกอบของ TERMS

ในการพัฒนาชุมชนนั้น ชุมชนใดก็ตามที่ได้ยอมรับเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตอย่างจริงจังย่อมจะประสบความสำเร็จได้ในระดับหนึ่ง และถ้าได้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังสม่ำเสมอและต่อเนื่องตลอดไปก็จะทำให้ชุมชนนั้นประสบความสำเร็จหรือมีผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะสอดคล้องกับแนวคิดของ ดร.เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ ที่ว่าผลสัมฤทธิ์ (Results) หมายถึง ผลงานที่เกิดขึ้นจากการบริหารงาน โดยที่ผลสัมฤทธิ์ (result) จากการบริหารงานจะเกิดขึ้นจากการที่องค์กรหรือหน่วยงานหรือบุคคลสามารถบริหารงานได้ผลผลิต (output) และได้ผลลัพธ์ (outcome) ตามที่องค์กรต้องการ โดยที่ผลผลิตเป็นผลงานในระยะสั้นที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นในอนาคต ส่วนผลลัพธ์เป็นผลงานในระยะยาวที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นในอนาคต รายละเอียดของแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์มีดังต่อไปนี้

3. แนวคิดเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์

3.1 ความหมายและแนวคิดของผลสัมฤทธิ์

ผลสัมฤทธิ์ (Results) หมายถึง ผลกระทบที่ติดตามมาอย่างต่อเนื่องภายหลังจากการนำผลลัพธ์ (Outcome) ไปใช้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ผลสัมฤทธิ์ คือ ผลสำเร็จทั้งของวัตถุประสงค์ในระดับโครงการและ/หรือผลสำเร็จของวัตถุประสงค์ในระดับแผนงาน (Program) สำหรับในการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ คำว่า ผลสัมฤทธิ์ (Results) หมายถึง ความสำเร็จในระดับแผนงาน (จินตนา ขงทัศนีย์, 2554: 29)

Good (1973: 7) อ้างถึงใน ชวัชชัย สุภดิษฐ์ (2556: 6) ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ (Achievement) หมายถึง ความสำเร็จ ความคล่องแคล่ว ความชำนาญในการใช้ทักษะ หรือการประยุกต์ใช้ความรู้ต่างๆ

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ ให้ความหมายของผลสัมฤทธิ์ (Results) หมายถึง ผลงานที่เกิดขึ้นจากการบริหารงาน โดยที่ผลสัมฤทธิ์(result)จากการบริหารงานจะเกิดขึ้นจากการที่องค์กรหรือหน่วยงานหรือบุคคลสามารถบริหารงานได้ผลผลิต (output) และได้ผลลัพธ์ (outcome) ตามที่

องค์กรต้องการ โดยที่ผลผลิตเป็นผลงานในระยะสั้นที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นในอนาคต ส่วนผลลัพธ์เป็นผลงานในระยะยาวที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นในอนาคต

$$\text{ผลสัมฤทธิ์ (result)} = \text{ผลผลิต (output)} + \text{ผลลัพธ์ (outcome)}$$

จากสูตรดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าองค์กรจะบริหารงานได้ผลสัมฤทธิ์หรือไม่ จะต้องสร้างทั้งผลผลิตและผลลัพธ์ให้เกิดขึ้น โดยจะให้ความสำคัญเฉพาะต่อผลผลิตในระยะสั้นเท่านั้นไม่ได้ แต่จะต้องให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นด้วย เช่น โครงการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากร จะให้ความสำคัญเฉพาะการจัด โครงการฝึกอบรมได้ครบตามแผนซึ่งเป็นแค่ผลผลิตเท่านั้นไม่ได้ แต่จะต้องให้ความสำคัญต่อผลลัพธ์ คือ ความรู้และทักษะของผู้เข้ารับการอบรมที่เพิ่มขึ้นด้วย เป็นต้น หรือการปรับปรุงการให้บริการแก่ประชาชน/ลูกค้า มีผลผลิตที่มุ่งหวัง คือ สามารถลดรอบระยะเวลาของการให้บริการแก่ประชาชนให้สั้นลง มีผลลัพธ์ คือ มุ่งให้ประชาชนได้รับความพึงพอใจต่อการรับบริการ

จากการที่ให้การบริหารการจัดการสมัยใหม่ให้ความสำคัญต่อผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้น ดังนั้นในการติดตามควบคุมงานในการบริหารสมัยใหม่นั้นจึงเน้นให้ความสำคัญต่อการติดตามควบคุมผลการปฏิบัติจริงที่เกิดขึ้น โดยนำมาเปรียบเทียบกับผลผลิตและผลลัพธ์ที่กำหนดไว้เป็นหัวใจสำคัญ (เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์, 2559: ออนไลน์)

3.2 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management: RBM)

ทศพร ศิริสัมพันธ์ (2543: 146) กล่าวว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เป็นการบริหารที่เน้นการวางแผน การกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และกลยุทธ์การดำเนินงานแบบมีส่วนร่วมผู้บริหารในแต่ละระดับขององค์กรต้องยอมรับและคำนึงถึงผลงาน รวมทั้งต้องให้ความสำคัญกับจัดวางระบบการตรวจสอบผลงานและการให้รางวัลตอบแทนผลงาน (Performance Related Pay) การบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์เป็นเทคนิควิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่น่าสนใจ เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์และวิธีการบริหารงานให้เปลี่ยนไปจากเดิมที่ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรหรือปัจจัยนำเข้า (Input) เป็นเครื่องมือในการดำเนินงาน โดยหันมาเน้นถึงวัตถุประสงค์ และสัมฤทธิ์ผลของการดำเนินงานทั้งในแง่ของผลผลิต (Output) และผลลัพธ์ (Outcome) และความคุ้มค่าของเงิน (Value for Money) รวมทั้งการพัฒนาคุณภาพ และสร้างความพึงพอใจให้แก่ ลูกค้าและผู้รับบริการ

ทิพาวดี เมฆสุวรรณค์ (2543: 3) ได้ให้ความหมายของการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ว่าเป็นการบริหารโดยมุ่งเน้นที่ผลลัพธ์หรือความสัมฤทธิ์ผลเป็นหลัก ใช้ระบบการประเมินผลงานที่อาศัยตัวบ่งชี้เป็นตัวสะท้อนผลงานให้ออกมาเป็นรูปธรรม เพื่อการพัฒนาปรับปรุงกระบวนการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้นและแสดงผลงานต่อสาธารณะ

แนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management: RBM) เป็นการบริหารงานที่มุ่งเน้นการบรรลุผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) ของโจนาธาน บอสตัน (Jonathan Boston)

Jonathan Boston และคณะ ได้สรุปสาระสำคัญของการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ไว้ดังต่อไปนี้ (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2554)

- 1) มองว่าการบริหารงานมีลักษณะของความเป็นสากล หรือไม่มีความแตกต่างอย่างเป็นนัยสำคัญระหว่างการบริหารงานของภาครัฐกิจเอกชนและการบริหารงานภาครัฐ
- 2) ปรับเปลี่ยนการให้น้ำหนักความสำคัญไปจากเดิมที่มุ่งเน้นการควบคุมทรัพยากร (ปัจจัยนำเข้า) และกฎระเบียบ เป็นเรื่องของการควบคุมผลผลิตและผลลัพธ์ หรือปรับเปลี่ยนจากการให้ความสำคัญในภาระรับผิดชอบต่อกระบวนการงาน (process accountability) ไปสู่การรับผิดชอบต่อผลสัมฤทธิ์ (accountability for results)
- 3) ให้ความสำคัญต่อเรื่องของทักษะการบริหารจัดการมากกว่าการกำหนดนโยบาย
- 4) โอนถ่ายอำนาจการควบคุมของหน่วยงานกลาง (devolution of centralized over) เพื่อให้อิสระและความคล่องตัวแก่ผู้บริหารของแต่ละหน่วยงาน
- 5) ปรับเปลี่ยน โครงสร้างหน่วยงานราชการใหม่ให้มีขนาดเล็กลงในรูปแบบของหน่วยงานอิสระในกำกับ โดยเฉพาะการแยกส่วนระหว่างภารกิจงานเชิงพาณิชย์ และไม่ใช้เชิงพาณิชย์ (การกำกับดูแลควบคุม) ภารกิจงานเชิงนโยบายและการให้บริการออกจากกันอย่างเด็ดขาด
- 6) เน้นการแปรสภาพกิจการของรัฐให้เป็นเอกชนและให้มีการจ้างเหมาบุคคลภายนอก (outsourcing) รวมทั้งการประยุกต์ใช้วิธีการจัดจ้างและการแข่งขันประมูลงาน (competitive tendering) เพื่อลดต้นทุนและปรับปรุงคุณภาพการให้บริการ
- 7) ปรับเปลี่ยนรูปแบบสัญญาจ้างบุคลากรของภาครัฐให้มีลักษณะเป็นระยะสั้น และกำหนดเงื่อนไขข้อตกลงให้มีความชัดเจนสามารถตรวจสอบได้
- 8) เลียนแบบวิธีการบริหารจัดการของภาครัฐกิจเอกชน เช่น การวางแผนกลยุทธ์ และแผนธุรกิจ การทำข้อตกลงว่าด้วยผลงาน (performance agreement) การจ่ายค่าตอบแทน

ตามผลงาน การจัดจ้างบุคคลภายนอกให้เข้ามาปฏิบัติงานเป็นการชั่วคราวเฉพาะกิจ การพัฒนาระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารงาน และการให้ความสำคัญต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร (corporate image)

9) มีการสร้างแรงจูงใจและให้รางวัลตอบแทนในรูปของตัวเงิน (monetary incentives) มากขึ้น

10) สร้างระเบียบวินัยและความประหยัดในการใช้จ่ายเงินงบประมาณ โดยพยายามลดต้นทุนค่าใช้จ่ายและเพิ่มผลผลิต

จากแนวคิดของการบริหารจัดการแนวใหม่ นั้นมุ่งเน้นการให้ความสำคัญต่อ

1. ความประหยัด (Economy) คือ การใช้ต้นทุนหรือทรัพยากรการผลิตอย่างเหมาะสม และมีความคุ้มค่าที่สุด

2. ประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้ได้ผลงานในระดับที่สูงกว่าปัจจัยนำเข้า

3. ประสิทธิภาพ (Effectiveness) คือ ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

3.3 การประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

การประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาหมู่บ้านศรีคอนชัย ในส่วนของการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ตามแบบ CIPP Model ดังนั้นผู้ศึกษาจึงขอกล่าวถึงการประเมินผลโครงการพอสังเขป และการประเมินแบบ CIPP Model ดังต่อไปนี้

ศักดิ์ชัย ภูเจริญ อธิบายว่า ในการดำเนินงานตามโครงการหรือการบริหารโครงการ ไม่ว่าจะเป็นโครงการของภาครัฐหรือภาคเอกชน จะต้องมีการวางแผนโครงการ โดยกำหนดเป็นวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้เพื่อคาดหวังผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นภายหลัง เมื่อวางแผนโครงการและมีการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการ ตลอดจนการออกแบบโครงการเป็นอย่างดีแล้ว ผู้ที่มีอำนาจก็จะทำการคัดเลือกโครงการและอนุมัติโครงการต่อไป ต่อจากนั้นก็จะมี การนำโครงการไปสู่การปฏิบัติ หรือที่เราเรียกว่า การบริหารโครงการ (Project Management) ความสำเร็จ หรือความล้มเหลวของโครงการ จะต้องผ่านกระบวนการต่างๆ โดยเฉพาะกระบวนการบริหารโครงการ และการประเมินผลโครงการ การประเมินผลเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะทำให้ทราบว่า การปฏิบัติงานตามโครงการนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด มีการเบี่ยงเบนไปจากสิ่งที่คิดไว้หรือไม่ ถ้าเบี่ยงเบนจะได้หาวิธีปรับปรุงแก้ไขความคาดหวังกับการปฏิบัติจริงนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกันให้ได้ โดยเฉพาะในปัจจุบันการบริหารการพัฒนาประเทศมิได้ประเมินเฉพาะผลสำเร็จของโครงการจากผลผลิต (Output) ที่ได้จากการดำเนินโครงการเท่านั้น แต่ความสำเร็จของโครงการ

จะต้องพิจารณาทั้งผลผลิต (Output) ผลลัพธ์ (Outcome) และผลกระทบ (Impact) ด้วย ซึ่งเราเรียกว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Base Management) ดังนั้นการที่จะทราบถึงผลสัมฤทธิ์ของโครงการต่าง ๆ ได้นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยกระบวนการติดตามและประเมินผลที่เป็นระบบ

3.3.1 ความหมายของการประเมินผลโครงการ

การประเมินผลโครงการ หมายถึง กระบวนการที่มุ่งแสวงหาคำตอบว่า นโยบาย/แผนงาน/โครงการบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ เพียงใด โดยมีมาตรฐานและเครื่องมือในการวัดที่แม่นยำและเชื่อถือได้ การประเมินผลจึงคล้ายกับการหาใครสักคนหนึ่งเอากระจกมาส่องให้เราเห็นหน้าตาตัวเองว่า สวยงามดีแล้วหรือยัง มีข้อบกพร่องอะไรบ้าง จะได้ปรับปรุงแก้ไขตนเอง

จุดมุ่งหมายของการประเมินผลโครงการ การบริหารแนวใหม่หรือการบริหารในระบบเปิด (Open System) นั่นถือว่าการประเมินผลเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก ซึ่งจุดมุ่งหมายของการประเมินผลโครงการ มีดังนี้

1) เพื่อสนับสนุนหรือยกเลิก การประเมินผลจะเป็นเครื่องมือช่วยตัดสินใจว่าควรจะยกเลิก

โครงการหรือสนับสนุนให้มีการขยายผลต่อไป โดยเฉพาะกรณีโครงการใหม่ ๆ ยังมีได้จัดทำในรูปแบบของโครงการทดลอง (Experimental) ซึ่งมีโอกาสจะผิดพลาดหรือล้มเหลวได้ง่าย ความล้มเหลวของโครงการจึงมิใช่ความล้มเหลวของผู้บริหารเสมอไป ดังนั้นถ้าเราประเมินผลแล้วโครงการนั้นสำเร็จตามที่กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายไว้ก็ควรดำเนินการต่อไป แต่ถ้าประเมินผลแล้วโครงการนั้นมีปัญหา หรือมีผลกระทบเชิงลบมากกว่า เราก็ควรยกเลิกไป

2) เพื่อทราบถึงความก้าวหน้าของการปฏิบัติงานตามโครงการ ว่าเป็นไปตามที่กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมาย หรือกฎเกณฑ์ หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้เพียงใด

3) เพื่อปรับปรุงงาน ถ้าเรานำโครงการไปปฏิบัติแล้วพบว่าบางโครงการไม่ได้เสียทั้งหมดแต่ก็ไม่บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกข้อ เราควรนำโครงการนั้นมาปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้น โดยพิจารณาว่าโครงการนั้นบกพร่องในเรื่องใด เช่น ขาดความร่วมมือของประชาชน ขาดค่านิยมของประชาชน ขาดการประชาสัมพันธ์ หรือสมรรถนะขององค์การที่รับผิดชอบต่ำ เมื่อเราทราบผลของการประเมินผลเราก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงประเด็น

4) เพื่อศึกษาทางเลือก (Alternative) โดยปกติในการนำโครงการไปปฏิบัติ นั้น ผู้บริหารโครงการจะพยายามแสวงหาทางเลือกที่ดีที่สุด จากทางเลือกอย่างน้อย 2 ทางเลือก

ดังนั้นการประเมินผลจะเป็นการเปรียบเทียบทางเลือกก่อนที่จะตัดสินใจเลือกทางเลือกใดไปปฏิบัติ ทั้งนี้เพื่อลดความเสี่ยงให้น้อยลง

5) *เพื่อขยายผล* ในการนำโครงการไปปฏิบัติ ถ้าเราไม่มีการติดตาม และประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เราอาจจะไม่ทราบถึงความสำเร็จของโครงการ แต่ถ้าเราประเมินผลโครงการเป็นระยะ สม่ำเสมอ ผลปรากฏว่าโครงการนั้นบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดวัตถุประสงค์ เราก็ควรจะขยายผลโครงการนั้นต่อไป แต่การขยายผลนั้นมิได้หมายความว่าขยายไปได้ทุกพื้นที่ การขยายผลต้องคำนึงถึงมิติของประชากร เวลา สถานที่ สถานการณ์ต่าง ๆ เช่น โครงการปลูกพืชเมืองหนาวจะประสบความสำเร็จในพื้นที่ภาคเหนือ แต่ถ้าขยายผลไปยังภูมิภาคอื่นอาจจะไม่ได้ผลดีเสมอไป เพราะต้องคำนึงถึงลักษณะภูมิประเทศ ภูมิอากาศ เชื้อชาติ ค่านิยม ฯลฯ ดังนั้นสิ่งที่ต้องคำนึงถึงคือ สิ่งที่น่าไปในพื้นที่หนึ่งอาจได้ผลดี แต่นำไปขยายผลในพื้นที่หนึ่งอาจไม่ได้ผล หรือสิ่งที่เคยทำได้ผลดีในช่วงเวลาหนึ่ง อาจจะไม่ได้อีกในเวลาหนึ่ง

3.3.2 รูปแบบการประเมินผลแบบ CIPP Model

คำว่า รูปแบบ หรือหนังสือบางเล่มใช้คำว่า แบบจำลอง ภาษาอังกฤษใช้คำว่า Model ในการประเมินผลโครงการมีแนวคิดและรูปแบบหลายรูปแบบ แต่ในที่นี้จะนำเสนอแนวคิดและโมเดลการประเมินแบบชิป หรือ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ซึ่งเป็นโมเดลที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน โดยแนวคิดของสตัฟเฟิลบีม เน้นการแยกบทบาทการทำงานระหว่างฝ่ายประเมินกับฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือ ฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี เพื่อป้องกันการมีอคติในการประเมิน

3.3.3 ประเด็นการประเมินตามรูปแบบ CIPP Model

สตัฟเฟิลบีม ได้กำหนดประเด็นการประเมินออกเป็น 4 ส่วน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation: C)

เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหา และความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ เช่น โครงการอาหารเสริมแก่เด็กวัยก่อนเรียน เราจะต้องวัดส่วนสูง และชั่งน้ำหนักของเด็กก่อน

2) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation: I)

เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา ฯลฯ รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน

3) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P)

เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไขปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการค้นหา จุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย / แผนงาน/โครงการ ซึ่งมักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว

4) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบ

ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้ รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ แต่การประเมินผลแบบนี้มิได้ให้ความสนใจต่อเรื่องผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcome) ของนโยบาย / แผนงาน / โครงการเท่าที่ควร

เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ ได้สรุปเกี่ยวกับ CIPP Model ไว้ดังนี้ ขอบเขตของการศึกษานโยบายสาธารณะอีกเรื่องหนึ่งที่นักวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ให้ความสนใจ คือ การประเมินผลนโยบายสาธารณะ โดยในการประเมินนโยบายสาธารณะจะให้ความสำคัญต่อการประเมินผลผลิต (output), ผลลัพธ์ (outcome) และผลกระทบ (impact) ของนโยบายสาธารณะ ตัวแบบสำคัญที่มักนิยมนำมาใช้ คือ CIPP Model พัฒนาโดย Stufflebeam

โดย C = Context หมายถึง บริบทหรือสภาพแวดล้อมของพื้นที่ที่นำนโยบายไปปฏิบัติ

I = Input หมายถึง ปัจจัยนำเข้าในการบริหาร เช่น 4Ms (man, money, material, management)

P = Process หมายถึง กระบวนการของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

P = Product หมายถึง ผลผลิต ผลลัพธ์ และผลกระทบของนโยบายสาธารณะ

สรุปได้ว่า การบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Results Based Management) เป็นการบริหารที่ให้ความสำคัญต่อผลการดำเนินงานและการตรวจวัดผลสำเร็จในการดำเนินงานขององค์กรทั้งในแง่ของปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิตและผลลัพธ์ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดตัวบ่งชี้

วัดผลการดำเนินงาน (Key Performance Indicators) รวมทั้งการกำหนดเป้าหมาย (Targets) และวัตถุประสงค์ (Objectives) ไว้ล่วงหน้า โดยอาศัยการมีส่วนร่วมระหว่างผู้บริหาร สมาชิกขององค์กร และตลอดถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกลุ่มต่าง ๆ (Stakeholders) ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานขององค์กร ทำให้สามารถวัดผลการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากผลสัมฤทธิ์คือการทำงานได้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาว นั่นคือ ได้ทั้งผลผลิต และผลลัพธ์ โดยการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงนั้นต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวเนื่อง ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างแรงจูงใจ ผู้นำ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของถนอม ม่วงกลม ที่ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นคว้าปัญหา สาเหตุของปัญหา ความต้องการของประชาชน ร่วมตัดสินใจในการเลือกทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินงาน การพัฒนา และร่วมในการประเมินผลด้วย ดังนั้นจึงขอกกล่าวถึงรายละเอียดของแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

4. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

4.1 แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน มีนักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงความหมายของการมีส่วนร่วม ไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ดังนี้ (พระมหาประกาศิต สิริเมธ, 2556: 65-74)

ประชัย ศรีจามร ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนา โดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริม ชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิด ร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนา ร่วมแก้ไขและวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือ ทรัพยากรทางการบริการ ตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถของตนเอง เพื่อเพิ่ม และพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการและควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

สุนทร กองทรัพย์ ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง การที่บุคคลหรือกลุ่มคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการในรูปกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งใจอันเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคล ต่อกลุ่มคน รวมทั้งต่อส่วนรวม

โดยที่ประชาชนต้องเป็นคนตัดสินใจในกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยตนเองและรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น

ทศพล กฤตยพิสิฐ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง สิ่งที่เน้นในรูปกลุ่ม/องค์กร หรือชุมชนไว้ว่า การที่ปัจเจกบุคคล กลุ่มหรือชุมชน มีความเห็นพ้องต้องกันในเรื่องที่มีผลกระทบใดๆต่อการดำเนินชีวิตของตนเองแล้วมีการแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงให้เป็นที่ไปตามวัตถุประสงค์ของตน จนมาสู่การตัดสินใจกระทำการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้นๆ มีความร่วมมือและรับผิดชอบต่อกิจกรรมการพัฒนาที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมนั้นๆมีกลุ่มหรือองค์กรชุมชนรองรับ ประชาชนที่มาเข้าร่วมมีการพัฒนาภูมิปัญญา และมีการรับรู้สามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเพื่อกำหนดการดำเนินชีวิตของตนเองได้ ประชาชนหรือชุมชนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรที่มีอยู่ เพื่อประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกของสังคม

ถนอม ม่วงกลม ได้สรุปความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า หมายถึง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหา สาเหตุของปัญหา ความต้องการของประชาชน ร่วมตัดสินใจในการเลือกทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา ร่วมปฏิบัติงาน ร่วมรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานการพัฒนา และร่วมในการประเมินผลด้วย

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่รัฐบาล ส่งเสริม ชักนำ และสร้าง โอกาสให้ประชาชนในชุมชนทั้งรูปส่วนบุคคล กลุ่มชน ชมรม สมาคม มูลนิธิและองค์กรอาสาสมัครรูปแบบต่างๆให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องร่วมกัน

ยุพาพร รูปงาม ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ให้ผู้บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล แก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กรและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดการมีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อกลุ่มดังกล่าวด้วย

วิลเลียม ดับบลิว รีเดอร์ (William W. Reeder) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคล และการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

ปรัชญา เวสาร์ชช ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความหมาย หรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตัว ในกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชน

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญต่อการบริหารงานภาครัฐ ทำให้งานเกิดความสำเร็จมาก และประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนมากขึ้น และถือว่าสอดคล้องกับแนวการพัฒนาแบบล่างขึ้นบน (Bottom - up Approach) ช่วยทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นการช่วยสร้างความรู้สึกในความเป็นเจ้าของร่วมกันให้เกิดขึ้น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผล และร่วมรับผิดชอบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคลหรือของกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน เกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ตามแผนงานหรือโครงการเกิดประสิทธิผล หรือคือการที่ประชาชนหรือกลุ่มบุคคลได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจช่วยปฏิบัติการเข้าร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตน ร่วมกันกระทำในสิ่งที่ลงความเห็นร่วมกันตามความต้องการของชุมชน และสิ่งที่ช่วยกันทำต้องเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมสร้างพลังให้แก่ประชาชนในชุมชน/กลุ่ม/องค์กรที่ตั้งขึ้นในชุมชน

4.2 รูปแบบและขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้มีผู้แสดงรูปแบบของการมีส่วนร่วมไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาและเรียบเรียงไว้ ดังนี้

โคเฮนและอัทซอพฟ์ ได้เสนอรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้นประการแรกสุด คือ การกำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญ จากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้องการตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินงานตามโครงการนั้นจะได้อมาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการ

ได้บ้างและจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การสนับสนุนด้านทรัพยากรการบริหารงาน การประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์นอกจากความสำคัญของผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่ม ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลในสังคมด้วย

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น ความชอบ และความคาดหวัง ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ

อุดม เหลืองสศ (2545 อ้างถึงใน พงศ์พันธ์ แก้วหาวงค์, 2550) ได้สรุป รูปแบบการมีส่วนร่วม มีขั้นตอนดังนี้

1. การมีส่วนร่วมคิดและตัดสินใจ หมายถึง การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับ ความสำคัญ แล้วร่วมตัดสินใจทั้งในช่วงเริ่มต้น ช่วงวางแผน และช่วงปฏิบัติตามแผน

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผน หมายถึง การกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ กำหนด วิธีการและแนวทางการดำเนินงาน

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ หมายถึง การทำประโยชน์ให้กับงาน ทั้งช่วยเหลือด้าน ทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือโดยการบริหารประสานงาน และขอความช่วยเหลือ

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การประเมินว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ ทั้งการประเมินผลความก้าวหน้าและประเมินผลสรุปรวบยอด โดยสังเกตจากความชอบ และความคาดหวังซึ่งมีอิทธิพลสามารถเปลี่ยนพฤติกรรมบุคคลได้

5. การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ หมายถึง การรับผลประโยชน์ทั้งเชิงปริมาณ และเชิง คุณภาพ โดยกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มทั้งทางบวกและทางลบ

อลาสแตร์ ทีไวท์ ได้กล่าวถึงรูปแบบการมีส่วนร่วมว่า การมีส่วนร่วม คือ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมที่แบ่งออกได้เป็น 4 มิติ ดังนี้

มิติที่ 1 มีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะอะไรควรทำและทำอย่างไร

มิติที่ 2 มีส่วนร่วมเสียสละในการพัฒนาและลงมือปฏิบัติการตามที่ตัดสินใจ

มิติที่ 3 มีส่วนร่วมในผลประโยชน์จากการดำเนินงาน

มิติที่ 4 มีส่วนร่วมในการประเมินผล

ศูนย์ มัลลิกะมาส ได้แบ่งรูปแบบหรือระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้เป็น 6 ระดับ คือ

- ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้
- ระดับที่ 2 ร่วมคิดร่วมแสดงความคิดเห็น
- ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณาร่วมตัดสินใจ
- ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ
- ระดับที่ 5 ร่วมติดตาม ตรวจสอบและประเมินผล
- ระดับที่ 6 ร่วมรับผล

ระดับที่ 1 ร่วมรับรู้ หมายถึง รัฐได้ให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการ หรือกิจกรรมแก่ประชาชน เมื่อรัฐมีความคิดริเริ่มหรือมีนโยบายที่จะให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ แล้วเปิดโอกาสให้ประชาชนได้รับรู้โดยการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน หรือให้สิทธิแก่ประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการที่มอบให้แก่ประชาชนนั้น นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมด้วย เนื่องจากข้อมูลข่าวสารจะบอกถึงโครงการหรือกิจกรรมที่กำลังจะเกิดขึ้น ความจำเป็นและความสำคัญที่จะต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้น รวมถึงการดำเนินการและมาตรการต่างๆที่จะนำมาใช้เพื่อการป้องกัน แก้ไขปัญหาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมจากโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆ ซึ่งการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารนี้ถือว่าเป็นสิทธิประการหนึ่งของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ระดับที่ 2 ร่วมคิด ร่วมแสดงความคิดเห็น หมายถึง เมื่อประชาชนได้ร่วมรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากรัฐแล้ว ประชาชนก็จะร่วมกันหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ความจำเป็นและความต้องการที่ต้องให้มีโครงการหรือกิจกรรมนั้นพร้อมร่วมแสดงความคิดเห็น เพื่อหน่วยงานเจ้าของโครงการหรือกิจกรรม หรือหน่วยงานหรือผู้มีอำนาจตัดสินใจนำไปใช้ประกอบการพิจารณาต่อไป

ระดับที่ 3 ร่วมพิจารณา ร่วมตัดสินใจ หมายถึง ร่วมพิจารณาเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับโครงการหรือกิจกรรม การเลือกพื้นที่ตั้งโครงการ โดยเฉพาะประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่จะตั้งโครงการควรจะมีส่วนร่วมพิจารณารับหรือปฏิเสธไม่ให้โครงการตั้งในพื้นที่หากเห็นว่ามาตรการที่จะใช้ในการลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมาตรการติดตามตรวจสอบไม่ชัดเจน และไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมตรวจสอบด้วย

ระดับที่ 4 ร่วมดำเนินการ หมายถึง ร่วมในการลงทุน ร่วมในการคัดเลือก ผู้ปฏิบัติงาน หรือ ร่วมปฏิบัติงานเอง ในระดับการมีส่วนร่วมนี้อาจจะทำได้ในทุกประเภท ของโครงการ เช่น หากเป็นโครงการที่จำเป็นต้องใช้ผู้มีความรู้เฉพาะด้าน ผู้ชำนาญการหรือ เทคโนโลยีขั้นสูงแล้ว บางครั้งเป็นความยุ่งยากที่จะให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมปฏิบัติงานได้ แต่ หากเป็นโครงการหรือกิจกรรมระดับท้องถิ่น เช่น การจัดการป่าลุ่มน้ำหรือทรัพยากรอื่นที่ใช้ ภูมิปัญญาชาวบ้านได้ ชาวบ้านหรือประชาชนในท้องถิ่นก็เข้าร่วมดำเนินการได้ หรือเป็นการร่วม ดำเนินการด้วยการลงทุนถือหุ้นก็ย่อมถือว่ามีกรร่วมดำเนินการได้

ระดับที่ 5 ร่วมติดตามตรวจสอบและประเมินผล หมายถึง การร่วมตรวจสอบ และ ติดตามการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมนั้นๆว่าเป็นไปตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ หรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมแล้วได้นำ มาตรการลดผลกระทบมาใช้หรือไม่ มีการใช้ระบบการติดตามตรวจสอบเพื่อป้องกันปัญหาเกิดขึ้น หรือไม่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพิทักษ์รักษา ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก เพราะประชาชนจะทำหน้าที่คอยเฝ้าระวังและเตือน ภัย (Watch Dog) การดำเนินงานโครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงทีก่อนที่จะมี ผลร้ายเกิดขึ้น และเมื่อมีการดำเนินการตามโครงการหรือกิจกรรมแล้วก็ต้องมีการประเมินผลว่าการ ดำเนินการนั้นๆบรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด มีการนำมาตรการป้องกัน แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมมาใช้หรือไม่ และผลของการดำเนินการเป็นอย่างไรเพื่อจะได้เป็นแนวทาง ในการพิจารณานำามาตรการที่เหมาะสมมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ระดับที่ 6 ร่วมรับผล หมายถึง การดำเนินการโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินไป แล้วยอมได้มาซึ่งผลประโยชน์และผลกระทบ ทั้งที่เป็นผลกระทบด้านบวกและผลกระทบด้านลบ ทั้งต่อประชาชนและต่อสิ่งแวดล้อม โดยที่ประชาชนหลีกเลี่ยงไม่พื้นที่จะต้องรับเอาผลที่เกิดขึ้นมา นั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 6 ระดับนั้นหากประชาชนได้มีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยทุก ระดับแล้วย่อมถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ตามแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชน

พัชรี พงษ์ศิริ ได้แสดงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้สร้างกรอบ พื้นฐานการมีส่วนร่วม ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งเป็นการตัดสินใจในการ ดำเนินกิจกรรมตั้งแต่ระยะเริ่มต้น
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม(Implementation) เป็นการเข้าร่วมโดยการ สนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) โดยอาจจะเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคมหรือโดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมโดยการประเมินผล (Evaluation) ซึ่งเป็นการควบคุม และตรวจสอบการดำเนินงานรวมทั้งเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

ทศพล กฤตยพิสิฐ ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วม 5 ลักษณะ คือ

1. การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มการพัฒนา
2. การมีส่วนร่วมในขั้นการวางแผนการพัฒนา
3. การมีส่วนร่วมในขั้นการดำเนินงานการพัฒนา
4. การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา
5. การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผล

จิต นิลพานิช และกุลธนา ธนาพงศธร ได้กล่าวว่า หลักสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนมีดังนี้

1. หลักการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันระหว่างทางราชการกับประชาชน โดยยึดถือความศรัทธาของประชาชนที่มีต่อหน่วยงาน หรือต่อบุคคล

2. หลักการจัดความขัดแย้ง ความขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์และเรื่องความคิดจะมีอิทธิพลต่อการดำเนินงานพัฒนาเป็นอย่างมาก เพราะจะทำให้งานหยุดชะงักและล้มเหลว

3. หลักการสร้างอุดมการณ์และค่านิยมในด้านความขยัน ความอดทน การร่วมมือ การซื่อสัตย์ และการพึ่งตนเอง เพราะอุดมการณ์เป็นเรื่องที่จะจูงใจประชาชนให้มีความร่วมมือ สนับสนุนนโยบายและเป้าหมายการดำเนินงาน และอาจก่อให้เกิดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน

4. การให้การศึกษาอบรมอย่างต่อเนื่องเป็นการส่งเสริมให้คนมีความรู้ความคิดของตนเอง ช่วยให้ประชาชนมั่นใจในตนเองมากขึ้น การให้การศึกษาอบรมโดยให้ประชาชนมีโอกาสทดลองคิดปฏิบัติ จะช่วยให้ประชาชนสามารถคุ้มครองตนเองได้ รู้จักวิเคราะห์เห็นคุณค่าของงาน และนำไปสู่การเข้าร่วมพัฒนา

5. หลักการทำงานเป็นทีม สามารถนำไปใช้แสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาได้ดี

6. หลักการสร้างพลังชุมชน การรวมกลุ่มกันทำงานจะทำให้เกิดพลังในการทำงาน และทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ

โกวิท พวงงาม ได้สรุปถึงการมีส่วนร่วมที่แท้จริงของประชาชนในการพัฒนาควรจะมี 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของแต่ละท้องถิ่น กล่าวคือ ถ้าหากชาวชนบทยังไม่สามารถทราบถึงปัญหาและเข้าใจถึงสาเหตุของปัญหาในท้องถิ่น

ของตนเป็นอย่างดีแล้ว การดำเนินงานต่างๆเพื่อแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นย่อมไร้ประโยชน์ เพราะประชาชนชนบทจะไม่เข้าใจ และมองไม่เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานเหล่านั้น

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม เพราะการวางแผนดำเนินงานเป็นขั้นตอนจะช่วยให้ชาวชนบทรู้จักวิธีการคิด การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล รู้จักการนำเอาปัจจัยข่าวสารข้อมูลต่างๆมาใช้ในการวางแผน

3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน แม้ชาวชนบทส่วนใหญ่จะมีฐานะยากจนแต่ก็มีแรงงานของตนเองที่สามารถใช้เข้าร่วมได้ การร่วมลงทุนและปฏิบัติงานจะทำให้ชาวชนบทสามารถคิดต้นทุนดำเนินงานได้ด้วยตนเอง ทำให้ได้เรียนรู้การดำเนินกิจกรรมอย่างใกล้ชิด

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ถ้าหากการติดตามงาน และการประเมินผลงานขาดการมีส่วนร่วม และชาวชนบทย่อมไม่ทราบด้วยตนเองว่างานที่ทำไปนั้น ได้รับผลดีและได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร การดำเนินกิจกรรมอย่างเดียวกัน โอกาสต่อไปจึงอาจประสบความล้มเหลว

รัตนา บุญมรรยะ ได้สังเคราะห์กระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมของประชาชน จากการทำงานของตนเองเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาและความต้องการพื้นฐานของชาวชนบท
2. ร่วมวิเคราะห์สาเหตุปัญหา ตัดสินใจเลือกแนวทางการแก้ปัญหา นั้น ๆ ตลอดจนขึ้นวางแผนการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง
3. ร่วมปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาเหล่านั้นๆ ซึ่งจะส่งผลให้ชาวชนบทมีความผูกพันเป็นเจ้าของกิจกรรมและผลงาน ช่วยให้กิจกรรมการพัฒนาต่อเนื่อง และยังเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน
4. ร่วมรับผลประโยชน์จากกิจกรรมนั้นๆ
5. ติดตามประเมินผลเพื่อหาข้อดี ข้อด้อย อันเกิดจากการดำเนินกิจกรรมพัฒนา ซึ่งจะได้นำมาปรับปรุงแก้ไขต่อไป

สุพรรณิ ไชยอำพร และสนิท สมัครการ ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมสามารถแบ่งออกได้ 2 ประเภท คือ

1. ลักษณะการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Genuine participation) ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ถ้าหากไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และการมีส่วนร่วมที่แท้จริงจะต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในทุกขั้นตอน

2. การมีส่วนร่วมไม่แท้จริง (Non -Genuine participation) การร่วมลงแขก ร่วมลงแรงในการทำโครงการร่วมบริจาคเงินหรือสิ่งของอื่นๆบางส่วน หรือร่วมบำรุงรักษา โดยไม่ได้ร่วมขั้นตอนการตัดสินใจ

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ได้กล่าวถึงระดับของการมีส่วนร่วมตามหลักการทั่วไปว่าแบ่งเป็น 5 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลของตน/ครอบครัว/ชุมชนของตน
2. การมีส่วนร่วมรับข้อมูลข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ โดยเฉพาะในโครงการที่ตนมีส่วนได้เสีย โดยแบ่งเป็น 3 กรณี แล้วแต่กิจกรรมที่มีตนอยู่ในขั้นตอนต่อไปนี้
 - 3.1 ตนมีน้ำหนักตัดสินใจน้อยกว่าเจ้าของโครงการ
 - 3.2 ตนมีน้ำหนักตัดสินใจเท่ากับเจ้าของโครงการ
 - 3.3 ตนมีน้ำหนักตัดสินใจมากกว่าเจ้าของโครงการ
4. การมีส่วนร่วมทำ คือ ร่วมในขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมด
5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน คือ อาจไม่มีโอกาสร่วมทำแต่มีส่วนร่วมช่วยเหลือในด้านอื่น ๆ

นอกจากนี้ นรินทร์ชัย พัฒนพงศา ยังได้มีการแบ่งระดับของการมีส่วนร่วมตามแนวทางพัฒนาชุมชน เป็นการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยได้แบ่ง ไว้ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาของคนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหาหากเหง้าของปัญหา
 2. ร่วมค้นหาสิ่งที่จำเป็นของคนในปัจจุบันคืออะไร
 - 2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้สิ่งใดก่อนหลัง
 - 2.2 วางแผนแก้ปัญหาเป็นเรื่องๆ
 - 2.3 ร่วมระดมความคิด ถึงทางเลือกต่างๆ และเลือกทางเลือกที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาตามที่วางแผนไว้
 - 2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้
 - 2.5 ร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ
 - 2.6 ร่วมติดตามการดำเนินงานและประเมินผลการดำเนินงาน
 - 2.7 ร่วมรับผลประโยชน์ หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินงาน
- สมยศ ทุงหว่า กล่าวถึงขั้นตอนในการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ชุมชนและวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด ขั้นตอนนี้จะรวมไปถึงการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา และการคัดเลือก

ปัญหาที่จะแก้ไขตามลำดับก่อนหลัง โดยมีนักพัฒนาทำหน้าที่เป็นกระจกเงาผู้คอยสะท้อนภาพหรือคอยซักถามกระตุ้นให้ประชาชน ได้พิจารณาสภาพรอบตัวและปัญหาต่างๆ และให้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาด้วยตนเอง

2. การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการวางแผนการดำเนินกิจกรรม การวางแผนการดำเนินกิจกรรมจะต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยจะให้ประชาชนตัดสินใจว่าจะเลือกวิธีการใด

3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน การดำเนินงานตามแผนนี้แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การลงทุนและการปฏิบัติงาน เช่น การบริจาคทรัพย์และการใช้แรงงาน

4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล ทำให้รู้ว่าการที่ดำเนินการผ่านไป แล้วนั้นได้ผลดีหรือได้รับประโยชน์หรือไม่อย่างไร ช่วยให้บุคคลที่ร่วมในกลุ่มกิจกรรมรู้จักค้นหาข้อบกพร่องของการทำงาน สามารถที่จะปรับปรุงแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคได้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมและขั้นตอนต่างๆของการพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดการปรับ โภมภาครัฐแนวใหม่ (Reinventing Government) ของ David Osborne และ Ted Gaebler (1992) ที่ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และเป็นระบบราชการที่มอบอำนาจให้กับประชาชนไปดำเนินการเอง (a community - owned government) กล่าวคือทำให้ประชาชน/ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมอบอำนาจให้ดำเนินการเอง จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในสิ่งที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมสร้างผลผลิต และก็จะช่วยกันดูแลบำรุงรักษาสิ่งที่พวกเขาช่วยกันสร้างขึ้นมา โดยให้ระบบราชการหรือหน่วยงานภาครัฐต่างๆที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง เปลี่ยนมานับบทบาทของการเป็นที่ปรึกษาหรือผู้สนับสนุนมากกว่าให้ระบบราชการลงมือทำงานเอง (catalytic government) และต้องให้ความสำคัญต่อลูกค้าหรือประชาชนเช่นเดียวกับภาคเอกชน เป็นระบบที่มุ่งสนองตอบต่อการเรียกร้องของลูกค้า (a customer - driven government) โดยระบบราชการสมัยใหม่จะต้องเปลี่ยนจาก Inside - out Approach เป็น Outside - in Approach เริ่มจากโจทย์ที่เป็นความต้องการของประชาชนก่อน จากนั้นภาครัฐจะต้องนำโจทย์นั้นมาคิดเพื่อหาทางตอบสนองต่อความต้องการ และความคาดหวังของประชาชน (เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์, 2554)

การมีส่วนร่วมสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อย ได้แก่ 1) การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การตอบสนอง 2) ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value) ประกอบด้วย ภาวะรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ เปิดเผย/โปร่งใส หลักนิติ

กรรม ความเสมอภาค 3) ประชาธิปไตย (Participatory State) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหา
 นันทามติ การกระจายอำนาจ 4) ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility)
 ประกอบด้วย คุณธรรม/จริยธรรม โดยเฉพาะในหลักการที่ 3 ที่กล่าวถึง หลักประชาธิปไตย (Participatory
 State) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหานันทามติ(Participation/Consensus Oriented)
 โดยส่วนราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ
 รับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิด
 แก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน
 ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามในการแสวงหานันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้
 ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง

การมีส่วนร่วมสอดคล้องกับการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่มีการมอบ
 อำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับ
 ต่างๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการ โอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 หรือภาคส่วนอื่นๆ ในสังคม โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนนิยม (Communitarianism)
 ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดของการยอมรับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และการคงอยู่ร่วมกัน
 ในสังคม ต้องการให้มีการรวมกลุ่มเป็นหมู่คณะและใช้พลังในเชิงสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์สุข
 ของส่วนรวม และเน้นให้ความสำคัญต่อการเพิ่มอำนาจ (empowerment) ของประชาชนให้เข้ามา
 รวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือชุมชน ประสานงาน ช่วยเหลือเกื้อกูลและร่วมมือกันอย่างอิสระ และไม่เป็น
 ทางการ เพื่อเรียนรู้และดูแลรับผิดชอบตนเอง รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการ
 ตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคมโดยรวม (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2554)

4.3 แนวคิดประชาธิปไตย (Participatory State)

แนวคิดประชาธิปไตย (Participatory State) ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีรัฐศาสตร์เชิงสังคม
 วิทยาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองแบบมีส่วนร่วมหรือประชาธิปไตย โดยพยายามให้ประชาชนและ
 องค์กรประชาสังคมได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารปกครองบ้านเมืองโดยตรงมากขึ้น
 ไม่ใช่เพียงแค่การ ไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนทางการเมืองโดยทางอ้อมเท่านั้น เนื่องจากเห็นว่า
 ข้อจำกัดของระบอบประชาธิปไตยทางอ้อมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีค่อนข้างมาก จึงต้องการเห็นการ
 มีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนในกระบวนการบริหารงานของรัฐเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้
 ยังส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อดูแลพัฒนาตนเองบนพื้นฐานของจิตสำนึกสาธารณะ
 หรือผลประโยชน์ส่วนรวม กล่าวอีกนัยหนึ่ง แนวคิดประชาธิปไตยเป็นอุดมการณ์ทางการเมือง
 ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคุณค่าของหลักการประชาธิปไตย (democratic values)
 ที่ต้องการให้ประชาชนพลเมืองได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง โดยพยายาม

กระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกและความกระตือรือร้นในการเข้าร่วมตัวกันเป็นชุมชนประชาคม หรือองค์กรประชาสังคม (civil society organization) และชักจูงเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย มีการให้ความร่วมมือ ผูกพันและแสดงความเอื้ออาทรต่อกัน พยายามใช้ศักยภาพและภูมิปัญญาของตน ในการคิดริเริ่มและเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2554)

สรุปได้ว่า จากแนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการทั้งหลายได้แสดงทัศนะไว้ในรูปแบบหรือขั้นตอนของการมีส่วนร่วมจะเน้นความสามัคคี ความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเป็นหลักสำคัญ ขอมรับซึ่งกันและกัน ให้เกียรติกัน ไม่ชิงดีชิงเด่นกัน ขอมรับผู้อาวุโส ขอมรับผู้เชี่ยวชาญ ขอมเปิดโอกาสให้ทุกคนได้แสดงความสามารถในการตัดสินใจของทุกฝ่าย ไม่ถือว่าฝ่ายใดถูกผิดมากกว่ากัน หมายถึง การขอมรับการมีสิทธิของทุกคนที่เป็นผู้มีส่วนร่วมคิดที่เป็นแนวทางไปสู่การเปลี่ยนแปลงในการพัฒนา 2 ประการใหญ่ ๆ คือ

- 1) การร่วมเผชิญปัญหาในมวลรวมของชุมชน
- 2) ร่วมต่อสู้ในการแก้ไขปัญหาด้วยคุณธรรม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นเป็นการร่วมมือของปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคนที่มีเจตนาร่วมกันทำ คือ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแสดงออกในกิจกรรมต่างๆตามนโยบาย แผนงาน โครงการต่างๆ ที่ได้ร่วมกันคิดร่วมปรึกษาหารือจนบรรลุผลเพื่อให้การดำเนินงานสำเร็จตามเป้าหมายของชุมชน หลังจากนั้นร่วมกันใช้ประโยชน์ที่เกิดขึ้น รวมถึงร่วมกันติดตามประเมินผลเพื่อแก้ไข ปรับปรุง ดูแลรักษาการพัฒนาให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ

ส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนานั้น คือ การสร้างแรงจูงใจให้แก่ประชาชน โดยต้องอาศัยผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยเป็นตัวกระตุ้น และจูงใจในการปฏิบัติงาน มีทฤษฎีการจูงใจที่สำคัญของเฟรดเดอริค เฮอริชเบิร์ก หรือที่เรียกกันว่า Motivation-Hygiene Theory หรือ M-H Theory หรือ Two-Factor Theory of Motivation ที่กล่าวถึงปัจจัยที่จะทำให้คนมีความพอใจในการทำงานที่ได้ทำ ได้แก่ 1) ปัจจัยบางอย่างเกี่ยวกับงาน ซึ่งทำให้คนไม่พอใจในงานที่ทำถ้าหากไม่มีสิ่งเหล่านี้ในการทำงาน แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นสิ่งที่จูงใจให้คนทำงานเพิ่มขึ้นอีก เฮอริชเบิร์ก เรียกปัจจัยนี้ว่า Maintenance Factors หรือ Hygiene เป็นปัจจัยที่ใช้บำรุงรักษาจิตใจ เหล่านี้ได้แก่ นโยบายและการบริหารของบริษัท การบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เงินเดือน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน 2) ปัจจัยเกี่ยวกับงานบางอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจหรือทำให้เกิดความพอใจในการทำงานเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ก็ไม่ได้หมายความว่า คนจะไม่มี ความพอใจในงานที่ทำ สิ่งเหล่านี้ เฮอริชเบิร์ก เรียกว่า Motivator Factor เป็นปัจจัยที่ใช้จูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นนำมาใช้จูงใจให้คนปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ปัจจัยที่สำคัญ คือ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (Achievement) เมื่อบุคคล

ปฏิบัติงานหรือทำอะไรได้สำเร็จก็จะมีความรู้สึกภาคภูมิใจว่าทำงานได้สำเร็จ และจะทำให้เกิดความพอใจในการปฏิบัติงานนั้น รวมทั้งการยอมรับนับถือ (Recognition) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการยอมรับนับถือก็จะเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ดังนั้นจึงขอกกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจดังนี้

5. แนวคิดเกี่ยวกับแรงจูงใจ

ทฤษฎีการจูงใจ (Motivation Theories) ส่วนใหญ่ทั้งในระยะแรกและในปัจจุบันมักอยู่บนพื้นฐานของหลักการพอใจนิยม ซึ่งเป็นหลักที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะประพฤติในลักษณะของการแสวงหาความพอใจ และลดความไม่พอใจให้น้อยลง โดยทั่วไปผลการปฏิบัติงานของแต่ละบุคคลจะถูกกำหนดโดยแรงจูงใจ หรือความปรารถนาที่จะทำงาน ความสามารถในการปฏิบัติงาน และสภาพแวดล้อมของงาน เพราะฉะนั้นถ้าบุคคลมีความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้รับการสนับสนุนโดยสภาพแวดล้อมของงานและองค์การ และถูกจูงใจอย่างเพียงพอแล้วก็จะเกิดผลการปฏิบัติงานที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นบรรลุเป้าหมายของตนเองได้ แต่ถ้าขาดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีไม่เพียงพอ ผลการดำเนินงานขององค์การโดยภาพรวมย่อมเสียหาย

ดังนั้น กระบวนการจูงใจจึงเริ่มต้นด้วยความต้องการ การรับรู้ความต้องการจะนำไปสู่ความพยายามที่จะตอบสนองความต้องการ และทำให้เกิดความพอใจตามที่คาดหมายไว้ได้ การกระทำดังกล่าวก็จะเป็นสิ่งนำไปสู่ความพอใจได้ มีนักคิดหลายท่านได้เสนอแนวคิดไว้ดังต่อไปนี้ (อิสระ สุวรรณบล, 2554: 40)

Maslow (1943, อ้างถึงใน วิโรจน์ ก่อสกุล, 2558: 51) จาก องค์การและนวัตกรรม ในองค์การ Maslow เป็นนักทฤษฎีมนุษยสัมพันธ์ ได้สรุปทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ ไว้ดังนี้

1. คนทุกคนมีความต้องการอยู่เสมอ ไม่มีวันสิ้นสุด
2. เมื่อได้รับการตอบสนองความต้องการอย่างหนึ่งแล้ว ความต้องการอื่นจะตามมา
3. ความต้องการของคนมีลักษณะเป็นลำดับชั้นจากต่ำสุดไปหาสูงสุด แบ่งเป็น 5 ชั้น

คือ

ขั้นที่ 1 ด้านร่างกายหรือกายภาพ (physiological needs) เป็นจุดเริ่มต้นความต้องการของมนุษย์ เป็นความต้องการเพื่อความอยู่รอด โดยคำนึงถึงความจำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น อาหาร การนอน การหายใจ น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค การพักผ่อน ความต้องการทางเพศ เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ด้านความปลอดภัย (safety needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกาย หรือทางกายภาพได้รับการตอบสนองแล้ว มนุษย์จะมีความต้องการขั้นต่อไป คือ ความต้องการความปลอดภัยจากอันตรายทุกด้าน และความมั่นคงในการทำงาน ตลอดจนความมั่นคงเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจ

ขั้นที่ 3 ด้านความเป็นที่รักใคร่ ความผูกพันของสังคม (love needs) เมื่อมีความพอใจในขั้นที่ 1 และ 2 มนุษย์จะเกิดความต้องการใหม่ โดยต้องการให้เป็นที่รักใคร่ของคนในสังคม ต้องการเป็นที่ยอมรับของบุคคลอื่นให้ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม มีความอบอุ่นทางใจ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในด้านต่างๆ

ขั้นที่ 4 ความต้องการที่จะมีฐานะเด่นหรือมีชื่อเสียง (esteem needs) เป็นความต้องการระดับสูงเกี่ยวกับความมั่นใจตนเองในเรื่องความรู้และความสามารถ มีความต้องการให้คนอื่นยกย่องสรรเสริญ ต้องการเป็นอิสระ เป็นตัวของตัวเอง และมีอิสระในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 5 ด้านความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จ/ความสมหวังในชีวิต/ความต้องการที่จะประจักษ์ตน (self-actualization needs) เป็นความต้องการสูงสุดที่มนุษย์ต้องการได้รับความสำเร็จและสมหวังในชีวิต เป็นความต้องการอยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง

สรุปได้ว่า ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์เป็นการอธิบายแรงจูงใจในการทำงานของบุคคล โดยคำนึงถึงความต้องการในแต่ละลำดับขั้น ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันหรือแรงจูงใจให้บุคคลแสวงหาวิธีสนองตอบความต้องการ หากความต้องการเหล่านั้นได้รับการตอบสนองบุคคลนั้น ๆ ก็จะทำให้เกิดความพึงพอใจ

ทฤษฎีการจูงใจหรือทฤษฎีสองปัจจัยของเฟรดเดอริค เฮอริชเบิร์ก หรือที่เรียกกันว่า Motivation-Hygiene Theory หรือ M-H Theory หรือ Two-Factor Theory of Motivation หรือ Dual Factor Theory (บรรยงค์ โตจิตา, 2545, อ้างถึงใน วรณิภา นิลวรรณ, 2554, หน้า 25) เป็นผลการศึกษาของเฮอริชเบิร์ก ที่ได้นำแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์มาศึกษาอย่างเฉพาะเจาะจงลงไป คือ พิจารณาความต้องการของคนงานในองค์กรหรือการจูงใจในการทำงาน ผู้บริหารสามารถควบคุมปัจจัยที่จะทำให้คนมีความพอใจในการทำงานที่ได้ทำ มีสาระสำคัญ คือ

1. จะมีปัจจัยบางอย่างเกี่ยวกับงานซึ่งทำให้คนไม่พอใจในงานที่ทำถ้าหากไม่มีสิ่งเหล่านี้ในการทำงาน แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะทำให้คนทำงานเพิ่มขึ้นอีก เฮอริชเบิร์กเรียกปัจจัยนี้ว่า Maintenance Factors หรือ Hygiene เป็นปัจจัยที่ใช้บำรุงรักษาจิตใจ เหล่านี้ได้แก่นโยบายและการบริหารของบริษัท การบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เงินเดือน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

2. จะมีปัจจัยเกี่ยวกับงานบางอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจหรือทำให้เกิดความพอใจในการทำงานเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ก็ไม่ได้หมายความว่า คนจะไม่มี ความพอใจในงานที่ทำ สิ่งเหล่านี้ เฮอร์ซเบิร์ก เรียกว่า Motivator Factor เป็นปัจจัยที่ใช้งาน ซึ่ง เป็นปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นนำมาใช้งานให้คนปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ปัจจัยเหล่านี้ คือ

2.1 ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (Achievement) เมื่อบุคคลปฏิบัติงานหรือทำอะไรได้สำเร็จก็จะมี ความรู้สึภาคภูมิใจว่าทำงานได้สำเร็จ และจะทำให้เกิดความพอใจในการปฏิบัติงานนั้น

2.2 การยอมรับนับถือ (Recognition) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการยอมรับนับถือ ก็จะเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

2.3 ความก้าวหน้า (Advancement) ความก้าวหน้าอาจมีหลายอย่าง เช่น ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เมื่อบุคคลได้รับความก้าวหน้าก็เท่ากับว่าได้รับการตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้น

2.4 ลักษณะของงาน (The work Itself) กล่าวคือ ลักษณะงานจะเป็นสิ่งที่จูงใจบุคคลได้ ถ้าผู้บริหารหรือหัวหน้าได้ใช้ให้เป็นการจูงใจ

2.5 ความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ บุคคลจะมีความพึงพอใจ เมื่อได้รับ รับผิดชอบเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ หากบุคคลได้รับมอบหมายงานที่รับผิดชอบจะทำให้มีความรักงาน และมีความพึงพอใจในงานเป็นอย่างยิ่ง

สรุปได้ว่า จากทฤษฎีสองปัจจัย Hygiene Factors (สุขปัจจัย) จะช่วยป้องกันการเกิด ความไม่พึงพอใจในการทำงานของคนงาน ส่วน Motivator Factors หรือปัจจัยในการจูงใจนั้นจะทำให้คนงานมีความสุข หรือมีความพอใจในการปฏิบัติงานที่ปฏิบัติอยู่ ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหารจะต้องมีทัศนคติเกี่ยวกับงานของผู้ใต้บังคับบัญชา 2 ประการ คือ สิ่งที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสุข และสิ่งที่ทำให้เขาไม่มีความสุขในการทำงาน

5.1 ทฤษฎีความคาดหวังของ Victor H. Vroom (Expectancy Theory)

Vroom (1964, อ้างถึงใน ภักทรพล กาญจนปาน, 2552: 27) ได้เสนอรูปแบบของ ความคาดหวังในการทำงานเรียกว่า VIE Vroom ซึ่งได้รับความนิยมอย่างสูงในการอธิบาย กระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงาน ดังนี้

$V = \text{Value}$ หมายถึง ระดับความรุนแรงของความต้องการของบุคคลในเป้าหมายรางวัล กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ คุณค่าหรือความสำคัญของรางวัลที่บุคคลให้กับรางวัลนั้น

$I = \text{Instrumentality}$ หมายถึง ความเป็นเครื่องมือของผลลัพธ์ (Outcomes) หรือรางวัลระดับที่ 1 ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ 2 หรือรางวัลอีกอย่างหนึ่ง

E = Expectancy หมายถึง ความคาดหวังถึงสิ่งที่เป็นไปได้ของการได้ผลลัพธ์ หรือรางวัลที่ต้องการเมื่อเกิดพฤติกรรมบางอย่าง เช่น การดูหนังสือให้มากขึ้นจะทำให้ได้คะแนนดีจริง หรือ Vroom ได้กล่าวถึงปัจจัย 3 ประการ ที่มีอิทธิพลต่อการจูงใจให้คนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพดังนี้

1. ความเชื่อ ความคาดหวังของบุคคลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความพยายามและประสิทธิภาพของงาน โดยถ้าบุคคลเชื่ออย่างแรงกล้าว่าเขาสามารถทำงานได้สำเร็จเขาก็จะพยายามและเกิดแรงจูงใจในการทำงาน

2. ผลตอบแทน เป็นความคาดหวังของบุคคลที่ว่าเมื่อเขาทำดีแล้วจะได้รับสิ่งตอบแทน

3. การรับรู้คุณค่า บุคคลแต่ละคนจะให้คุณค่าให้ความสำคัญแตกต่างกัน การจูงใจคนต้องรู้ว่าเขาให้คุณค่าและความสำคัญต่อสิ่งใด แล้วจูงใจด้วยสิ่งนั้น เขาจะใช้ความพยายามในการทำงานมากหรือน้อยอยู่ที่การเห็นคุณค่าของสิ่งจูงใจ

สรุปได้ว่า ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom มีผลต่อการปฏิบัติงานซึ่งจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากสิ่งที่เขาคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับเขา อาจจะเป็นรางวัลหรือการลงโทษก็ได้ ดังนั้นการที่จะทำความเข้าใจเรื่องการจูงใจ จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการรับรู้ของปัจเจกบุคคลว่าเขาทำสิ่งนั้นแล้วจะคุ้มค่าหรือไม่ เนื่องจากผู้ปฏิบัติแต่ละคนจะมีความคาดหวังไม่เท่ากัน และแตกต่างกัน

แนวคิดการเสริมพลัง คือ การทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เกิดความเชื่อมั่นว่ามีศักยภาพแห่งตน (Self-efficacy) อย่างพอเพียงที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นผลจากการปรับปรุงพฤติกรรมการบริหารของผู้บังคับการปรับปรุงคุณลักษณะของงานที่ทำ ตลอดจนโครงสร้างองค์การ ในด้านประชาชนเองก็มีการปรับเปลี่ยนค่านิยม ทักษะ และขีดความรู้สึกรับรู้ของประชาชนถึงสถานะไร้อำนาจ (Powerless) ดังนั้นการเสริมพลังย่อมสร้างความรู้สึกรับรู้และความตระหนักว่าตนมีคุณค่าในตัวเอง (Self-worth) สามารถดำเนินการเพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายของตน (Self-fulfilling) การเสริมพลังจะเกิดผลดีต้องสร้างความรู้สึกว่างานที่ทำนั้นมีความหมาย กล่าวคือ งานที่ทำนั้นต้องสอดคล้องกับค่านิยม (Values) และอุดมการณ์ (Ideals) ของบุคคล ชุมชน หรือองค์การ และให้ประชาชนสามารถที่จะตัดสินใจได้เอง (self-determination) เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง สามารถอุ้มชูตนเอง และบรรลุเป้าหมาย คือ ความสมดุลและความยั่งยืน (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ได้นั้นต้องอาศัย ปัจจัยหลายอย่างที่เกี่ยวเนื่อง ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชน การสร้างแรงจูงใจ ผู้นำ เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำเป็นผู้ที่มีบทบาทและหน้าที่ที่สำคัญมากในการสร้าง

แรงจูงใจให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวกัน มีความปรองดอง ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา เนื่องจากผู้นำคือ บุคคลที่มีความสามารถนำผู้อื่นให้สามารถทำงานได้บรรลุผลสำเร็จ โดยใช้ความสามารถทางการบริหารจัดการและการจูงใจผู้อื่น และคอยช่วยเหลือสนับสนุนให้งานบรรลุตามเป้าหมาย ซึ่งสอดคล้องกับ เสนาะ ดิยาว์ ที่ได้ให้ความหมายของผู้นำ ไว้ว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถนำผู้อื่นให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยอาศัยการจูงใจและบุคลิกภาพของตนเองเพื่อให้งานสำเร็จ โดยผู้นำจะอาศัยความร่วมมือกับผู้อื่น และความสัมพันธ์กับผู้อื่น ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับผู้นำดังนี้

6. แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำ

6.1 ความหมายของผู้นำ

สุเทพ พงศ์ศิริวัฒน์ (2537: 3) ให้ความหมายของผู้นำ คือ ผู้นำคือบุคคลที่ได้รับมอบหมายและสมาชิกยอมรับ มีบทบาทและอิทธิพลเหนือกลุ่ม มีความสามารถจูงใจซึ่งนำไปสู่สมาชิกปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จ

เสนาะ ดิยาว์ (2544: 6-8) ให้ความหมายของผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถนำผู้อื่นให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยอาศัยการจูงใจและบุคลิกภาพของตนเองเพื่อให้งานสำเร็จ โดยผู้นำจะอาศัยความร่วมมือกับผู้อื่น และความสัมพันธ์กับผู้อื่น

ธรรมรส โชติคุณุช (2519: 131) ให้ความหมายของผู้นำ คือ บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้า มีความสามารถในการบริหารปกครองบังคับบัญชา และจูงใจผู้ใต้บังคับบัญชา หรือกลุ่มชนได้

Du Brin (1998: 431) ให้ความหมายผู้นำ คือ บุคคลที่ทำให้หน่วยงานมีความสำเร็จ โดยเป็นผู้สานความสัมพันธ์กับผู้ตาม กับบุคคลภายนอกหน่วยงาน ผู้นำจะคอยช่วยเหลือสนับสนุนให้งานบรรลุตามเป้าหมาย

Raymond J. Burdy (1972: 73) ให้ความหมายผู้นำ คือ ผู้ที่สามารถจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตามด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ปฏิบัติตามมีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ปีเตอร์ เซงเก้ (Peter M. Senge) กล่าวว่า ผู้นำ คือ ผู้ที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นในลักษณะการทำงานเป็นทีม และมีอิทธิพลต่อสมาชิกของทีมใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ก) เป็นผู้ออกแบบ (designer) ได้แก่ ผู้ซึ่งมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นอยู่จริงเพื่อกำหนดแนวทางการทำงานของทีมให้เป็นไปตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดร่วมกัน โดยได้รับการยอมรับจากสมาชิก

ของทีมให้เป็นผู้ชี้ทิศทางที่จะก้าวเดินไปด้วยกัน ข) เป็นผู้สอน (teacher หรือ mentor) ที่ถ่ายทอดทั้งทักษะ และองค์ความรู้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำ (active learning through action) และการเป็นแบบอย่างที่ดี นำเอาเยี่ยงอย่าง ค) เป็นผู้ช่วยเหลือ (steward) คอยช่วยเหลือสนับสนุนในทีมงานทุกอย่างเดินไปตามแนวทางที่ถูกต้องและพบความสำเร็จ ไม่ทอดทิ้งกลุ่ม หรือ “การนำโดยอยู่ข้างหลัง” โดยผู้นำมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อองค์การทุกองค์การ เพราะผู้นำเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานประสบผลสำเร็จ

กล่าวโดยสรุป ผู้นำ หมายถึง บุคคลที่มีความสามารถนำผู้อื่นให้สามารถทำงานได้ บรรลุผลสำเร็จ โดยใช้ความสามารถทางการบริหารจัดการและการจูงใจผู้อื่น และคอยช่วยเหลือสนับสนุนในทีมงานบรรลุตามเป้าหมาย

6.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับผู้นำ

ดิน ปรัชญพฤทธิ (2527: 635-637) ได้กล่าวถึง ทฤษฎีภาวะผู้นำ สรุปได้ดังนี้

1. ทฤษฎีผู้ยิ่งใหญ่ (Greatman Theories) ทฤษฎีเชื่อว่า ผู้นำมีคุณลักษณะพิเศษบางประการที่ผู้ตามไม่มี เช่น พลังกาย พลังสมอง และขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมแต่ละยุคสมัย เช่น เลนิน ฮิตเลอร์ เป็นต้น

2. ทฤษฎีสภาพแวดล้อม (Environmental Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้ที่จะเป็นผู้นำ ต้องมีความสามารถและความชำนาญ สามารถแก้ไขปัญหาและแก้ไขสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่น มหาตมะคานธี และมาร์ติน ลูเธอร์คิง เป็นต้น

3. ทฤษฎีบุคคลสถานการณ์ (Personal Situational Theories) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า (Contingency Theories) ทฤษฎีกลุ่มนี้ให้ความสำคัญต่อปัจจัยสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัจจัยกำหนดความสำเร็จของผู้นำต่างๆ ในองค์การ เช่น

3.1 ผู้นำแบบประชาธิปไตยและเผด็จการ ผู้นำจะมีลักษณะเผด็จการ หรือประชาธิปไตยขึ้นอยู่กับส่วนผสมของความเป็นเผด็จการและประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใด การแยกแยะผู้นำสามารถทำได้หลายประเภทขึ้นอยู่กับว่ารูปแบบไหนเหมาะสมกับสถานการณ์ใด

3.2 ผู้นำตามสถานการณ์ (Contingency Model of Leadership) ตามแนวคิดของ Fiedler โดยเสนอว่า ผู้นำสามารถมีอิทธิพลในกลุ่มได้ 3 ปัจจัย ได้แก่

1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและสมาชิกซึ่งเกิดจากความไว้วางใจ และการนับถือที่มีต่อผู้นำ

2) โครงสร้างของงาน เช่น ความชัดเจนของการจัดระบบงาน

3) อำนาจหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำ ซึ่งอาจทำให้ลูกน้องหรือผู้ตามเชื่อฟัง

ผู้นำ

Hodge & Johnson (1970: 255-259) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำ โดยมีพื้นฐานตั้งอยู่บนสมมติฐานต่าง ๆ ดังนี้

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับคุณลักษณะผู้นำ (Traitist Theory) โดยมีสมมติฐานว่าผู้นำที่ประสบผลสำเร็จจะมีลักษณะของบุคลิกภาพที่ดี
2. ทฤษฎีทางสถานการณ์ (Situatist Theory) โดยมีสมมติฐานว่าผู้นำจะได้รับการยอมรับจากกลุ่มว่าเป็นผู้นำขึ้นอยู่กับสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง
3. ทฤษฎีการเป็นผู้ตาม (Followship Theory) โดยมีสมมติฐานว่า คุณภาพของผู้นำขึ้นอยู่กับผู้ตามซึ่งประเมินคุณค่าของผู้นำ คือ การวิเคราะห์ผู้ตามนั่นเอง
4. ทฤษฎีของผลรวม (Electic Theory) เป็นการนำเอาทั้ง 3 ทฤษฎีมารวมกันเพื่ออธิบายเกี่ยวกับผู้นำ

ดังนั้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีที่เกี่ยวกับผู้นำ สรุปหลักๆมี 3 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีเกี่ยวกับลักษณะของผู้นำ เช่น ความสามารถของผู้นำทางกาย การรับรู้สติปัญญา เป็นต้น
2. ทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้นำ เช่น พฤติกรรมของผู้นำที่เน้นงาน หรือผลงานเป็นหลัก หรือพฤติกรรมของผู้นำที่เน้นคน บรรยากาศการทำงาน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ตาม และ
3. ทฤษฎีทางสถานการณ์ที่เน้นการแก้ปัญหาและตัดสินใจของผู้นำตามสถานการณ์ ผู้นำจึงต้องมีทักษะ (Skill) เป็นความชำนาญของบุคคลในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้แก่ (ไชแสง, 2536)

6.2.1 ความสามารถพื้นฐานเกี่ยวกับ ความรู้ ทักษะ และทักษะเฉพาะพฤติกรรม เพื่อสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ผู้นำต้องเผชิญ ประกอบด้วย

- 1) การรู้จักตนและการประเมินตนเอง (Self awareness and self evaluation skills) ได้แก่ ความกระตือรือร้น การไม่หยุดนิ่ง การมีทิศทางของตนเอง วิสัยทัศน์ ความยืดหยุ่น การคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบในงานของตนเอง
- 2) การพูดและการสื่อสาร (Communication)
- 3) พฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม (Assertiveness)
- 4) เทคนิคการบริหารเวลา (Time management)

6.2.2 ความสามารถในการประยุกต์ความสามารถส่วนบุคคลในการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ได้แก่

1) การบริหารจัดการ

P (Planning) การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดนโยบาย และระเบียบวิธีปฏิบัติงาน

O (Organization) การจัดองค์การ และการจัดการในหน่วย

S (Staffing) การบริหารงานบุคคล

D (Directing) การอำนวยการ

Co (Cooperating) การร่วมมือ

R (Report) การรายงาน

B (Budgeting) การจัดการการเงิน

2) การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การจูงใจ การแก้ไขความขัดแย้ง การจัดการความเครียด การใช้อำนาจและการให้อำนาจ การให้อิสระและการสั่งงาน การพัฒนาการศึกษา การฝึกอบรม และการติชม

3) การประสานความร่วมมือ (Collaboration)

4) การใช้กระบวนการวิจัย

5) การเผยแพร่ข้อมูล

6) การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ

7) การเปลี่ยนแปลง

8) การเป็นตัวแทน (Representation)

9) การเป็นแบบอย่าง (Role model)

6.3 ทฤษฎีภาวะผู้นำ (Leadership Theories)

สมัยโบราณมนุษย์มีความเชื่อว่า การเป็นผู้นำเป็นเรื่องของความสามารถที่เกิดขึ้นเฉพาะตระกูล หรือเฉพาะบุคคลและสืบเชื้อสายกันได้ บุคลิกและลักษณะของการเป็นผู้นำ เป็นสิ่งที่มีมาแต่กำเนิดและเป็นคุณสมบัติเฉพาะตัว สามารถถ่ายทอดทางพันธุกรรมได้ ผู้ที่เกิดในตระกูลของผู้นำย่อมจะต้องมีลักษณะผู้นำด้วย

แนวคิดเกี่ยวกับผู้นำเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย มีการศึกษาและรวบรวมทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้นำ โดยแบ่งตามระยะการพัฒนา ดังนี้

1. ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Theories)
2. ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral Theories)

3. ทฤษฎีตามสถานการณ์ (Situational or Contingency Leadership Theories)

4. ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theories)

6.4 ทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Theories)

ระยะแรกของการศึกษาภาวะผู้นำเริ่มในปี ค.ศ. 1930 - 1940 แนวคิดมาจากทฤษฎีมหาบุรุษ (Greatman Theory of Leadership) ของกรีกและโรมันโบราณ มีความเชื่อว่า ภาวะผู้นำเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติหรือโดยกำเนิด (Born leader) ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้แต่สามารถพัฒนาขึ้นได้ ลักษณะผู้นำที่ดีและมีประสิทธิภาพสูงจะประกอบด้วย ความเฉลียวฉลาด มีบุคลิกภาพ ซึ่งแสดงถึงการเป็นผู้นำ และต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถด้วย ผู้นำในยุคนี้ ได้แก่ พระเจ้านโปเลียน ฮิตเลอร์ ฟอซบุรรมคำแห่งมหาราช สมเด็จพระนเรศวรมหาราช พระเจ้าตากสินมหาราช เป็นต้น ตัวอย่างการศึกษาเกี่ยวกับ Trait Theories ของ Gardner ได้แก่

1) The tasks of Leadership: กล่าวถึงงานที่ผู้นำจำเป็นต้องมี 9 อย่าง ได้แก่ มีการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม มีบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่ม รู้จักสร้างและใช้แรงจูงใจ มีการบริหารจัดการ มีความสามารถในการปฏิบัติการ สามารถอธิบายได้ เป็นตัวแทนของกลุ่ม แสดงถึงสัญลักษณ์ของกลุ่ม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2) Leader – constituent interaction เชื่อว่าผู้นำต้องมีพลังพิเศษเหนือบุคคลอื่น หรือมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นๆ เพื่อที่สนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐาน ความคาดหวังของบุคคล และผู้นำต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนาให้ผู้นับตามมีความแข็งแกร่ง และสามารถยืนอยู่ด้วยตนเองอย่างอิสระ ทฤษฎีนี้พบว่า ไม่มีคุณลักษณะที่แน่นอน หรือชี้ชัดของผู้นำ เพราะผู้นำอาจไม่แสดงลักษณะเหล่านี้ออกมา

6.5 ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral Theories)

เป็นการพัฒนาในช่วงปี ค.ศ.1940 – 1960 แนวคิดหลักของทฤษฎี คือ ให้ความสำคัญในสิ่งที่คุณทำที่ผู้นำปฏิบัติและชี้ให้เห็นว่าทั้งผู้นำและผู้ตามต่างมีอิทธิพลซึ่งกันและกัน นักทฤษฎี ได้แก่ Kurt Lewin, Rensis Likert, Blake and Mouton และ Douglas McGregor

6.5.1 Kurt Lewin's Studies

Lewin แบ่งลักษณะผู้นำเป็น 3 แบบ คือ

1) ผู้นำแบบอัตถนิยมหรืออัตตา (Autocratic Leaders) จะตัดสินใจด้วยตนเอง ไม่มีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์แน่นอนขึ้นอยู่กับตัวผู้นำเอง คิดถึงผลงานไม่คิดถึงคน บางครั้งทำให้เกิดศัตรูได้ ผู้นำลักษณะนี้จะใช้ได้ดีในช่วงภาวะวิกฤตเท่านั้น ผลของการมีผู้นำลักษณะนี้จะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาไม่มีความเชื่อมั่นในตัวเอง และไม่เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

2) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leaders) ใช้การตัดสินใจของกลุ่ม หรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารแบบ 2 ทาง ทำให้เพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงาน บางครั้งการอิงกลุ่มทำให้ใช้เวลานานในการตัดสินใจ ระยะเวลาที่เร่งด่วนผู้นำลักษณะนี้ไม่เกิดผลดี

3) ผู้นำแบบตามสบายหรือเสรีนิยม (Laissez-Faire Leaders) จะให้อิสระกับ ผู้ใต้บังคับบัญชาเต็มที่ในการตัดสินใจแก้ปัญหา จะไม่มีการกำหนดเป้าหมายที่แน่นอน ไม่มีหลักเกณฑ์ ไม่มีระเบียบ จะทำให้เกิดความคับข้องใจหรือความไม่พอใจของผู้ร่วมงานได้และได้ผลผลิตต่ำ การทำงานของผู้นำลักษณะนี้เป็นการกระจายงานไปที่กลุ่ม ถ้ากลุ่มมีความรับผิดชอบและมีแรงจูงใจในการทำงานสูง สามารถควบคุมกลุ่มได้ดี มีผลงานและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ลักษณะผู้นำแต่ละแบบจะสร้างบรรยากาศในการทำงานที่แตกต่างกัน ดังนั้น การเลือกใช้ลักษณะผู้นำแบบใดย่อมขึ้นอยู่กับความเหมาะสมของสถานการณ์ด้วย

6.5.2 Likert's Michigan Studies

1) Rensis Likert และสถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยมิชิแกนทำการวิจัยด้าน ภาวะผู้นำโดยใช้เครื่องมือที่ Likert และกลุ่มคิดขึ้น ประกอบด้วย ความคิดรวบยอดเรื่อง ภาวะผู้นำ แรงจูงใจ การติดต่อสื่อสาร การปฏิสัมพันธ์ และการใช้อิทธิพล การตัดสินใจ การตั้งเป้าหมาย การควบคุมคุณภาพและสมรรถนะของเป้าหมาย โดยแบ่งลักษณะผู้นำเป็น 4 แบบ คือ

(1) แบบใช้อำนาจ (Exploitive – Authoritative) ผู้บริหารใช้อำนาจเผด็จ การสูง ใ้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชาน้อย บังคับบัญชาแบบขู่เข็ญมากกว่าการชมเชย การติดต่อสื่อสาร เป็นแบบทางเดียวจากบนลงล่าง การตัดสินใจอยู่ในระดับเบื้องบนมาก

(2) แบบใช้อำนาจเชิงเมตตา (Benevolent – Authoritative) ปกครอง แบบพ่อปกครองลูก ให้ความใ้วางใจผู้ใต้บังคับบัญชา จูงใจโดยการให้รางวัล แต่บางครั้งขู่ลงโทษ ยอมให้การติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนได้บ้าง รับฟังความคิดเห็นจากผู้ใต้บังคับบัญชาบ้าง และบางครั้งยอมให้การตัดสินใจแต่อยู่ภายใต้การควบคุมอย่างใกล้ชิดของผู้บังคับบัญชา

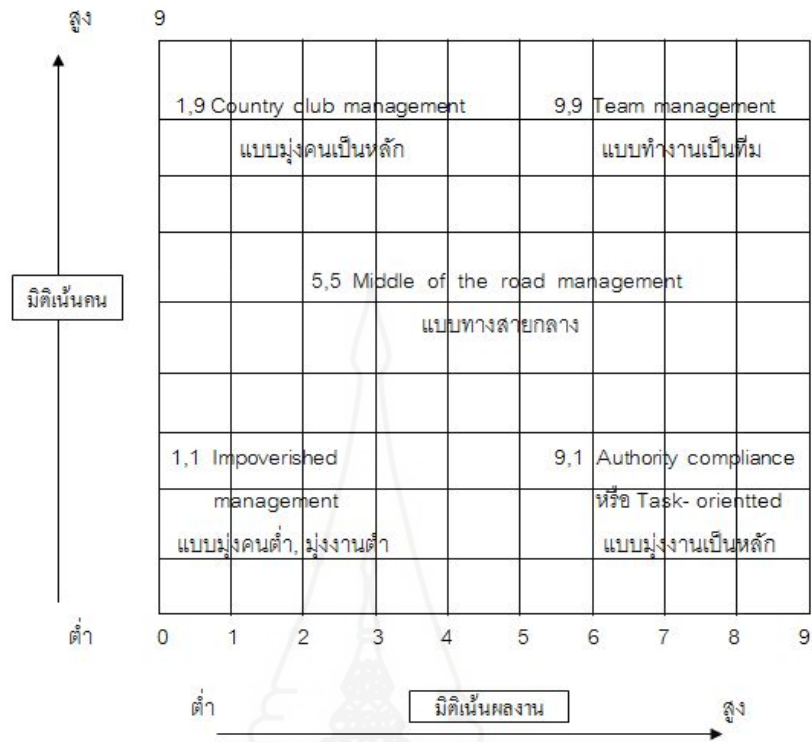
(3) แบบปรึกษาหารือ (Consultative – Democratic) ผู้บริหารจะให้ความ ใ้วางใจ และการตัดสินใจแต่ไม่ทั้งหมด จะใช้ความคิดและความเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ ให้รางวัลเพื่อสร้างแรงจูงใจ จะลงโทษนานๆครั้งและใช้การบริหารแบบมีส่วนร่วม มีการ ติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางจากระดับล่างขึ้นบนและจากระดับบนลงล่าง การวางแผน โยบาย และการตัดสินใจมาจากระดับบน ขณะเดียวกันก็ยอมให้การตัดสินใจบางอย่างอยู่ในระดับล่าง ผู้บริหารเป็น ที่ปรึกษาในทุกด้าน

(4) แบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Participative – Democratic) ผู้บริหารให้ความไว้วางใจ และเชื่อถือผู้ใต้บังคับบัญชา ยอมรับความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาเสมอ มีการให้รางวัลตอบแทนเป็นความมั่นคงทางเศรษฐกิจแก่กลุ่ม มีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน มีการประเมินความก้าวหน้า มีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทางทั้งจากระดับบนและระดับล่าง ในระดับเดียวกันหรือในกลุ่มผู้ร่วมงานสามารถตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหารได้ทั้งในกลุ่มผู้บริหารและกลุ่มผู้ร่วมงาน

Likert พบว่า การบริหารแบบที่ 4 จะทำให้ผู้นำประสบผลสำเร็จ และเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และยังพบว่าผลผลิตสูงขึ้นด้วย ซึ่งความสำเร็จขึ้นกับการมีส่วนร่วมมากน้อยของผู้ใต้บังคับบัญชา

6.5.3 Blake and Mouton's managerial Grid

Blake and Mouton กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่ดีมีปัจจัย 2 อย่างคือ คน (People) และผลผลิต (Product) โดยกำหนดคุณภาพและลักษณะสัมพันธภาพของคนเป็น 1 – 9 และกำหนดผลผลิตเป็น 1 – 9 เช่นกัน และสรุปว่าถ้าคนมีคุณภาพสูงจะส่งผลให้ผลผลิตมีปริมาณและคุณภาพสูงตามไปด้วย เรียกกรุปแบบนี้ว่า Nine - Nine Style (9, 9 style) ซึ่งรูปแบบของการบริหารแบบตาข่ายนี้ จะแบ่งลักษณะเด่นๆของผู้นำไว้ 5 แบบ คือ แบบมุ่งงานเป็นหลัก แบบมุ่งคนเป็นหลัก แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ แบบทางสายกลาง และแบบทำงานเป็นทีม

ที่มา: Blake and McCanse (1991 : 29)

ภาพที่ 2.3 Blake and Mouton’s managerial Grid

ตามแนวคิดของ Blake and Mouton รูปแบบของผู้นำมี 5 รูปแบบ ได้แก่

1) แบบมุ่งงาน (Task-Oriented/Authority Compliance) แบบ 9,1 ผู้นำจะมุ่งเอาแต่งานเป็นหลัก (Production Oriented) สนใจคนน้อย มีพฤติกรรมแบบเผด็จการ จะเป็นผู้อำนาจ กำหนดแนวทางการปฏิบัติ และออกคำสั่งให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติตาม เน้นผลผลิต ไม่สนใจสัมพันธภาพของผู้ร่วมงาน ห่วงเหินผู้ร่วมงาน

2) แบบมุ่งคนสูง (Country Club Management) แบบ 1,9 ผู้นำจะเน้นการใช้มนุษยสัมพันธ์และเน้นความพึงพอใจของผู้ตามในการทำงาน ไม่คำนึงถึงผลผลิตขององค์กร ส่งเสริมให้ทุกคนมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวใหญ่ที่มีความสุข นำไปสู่สภาพการณ์สิ่งแวดล้อมและงานที่น่าอยู่ จะมุ่งผลงานโดยไม่สร้างความกดดันแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา โดยผู้บริหารมีความเชื่อว่าบุคลากรมีความสุขในการทำงาน การนิเทศในการทำงานควรมีเพียงเล็กน้อยไม่จำเป็นต้องมีการควบคุมในการทำงาน ลักษณะคล้ายการทำงานในครอบครัวที่มุ่งเน้นความพึงพอใจ ความสนุกสนานในการทำงานของผู้ร่วมงาน เพื่อหลีกเลี่ยงการต่อต้านต่างๆ

3) แบบมุ่งงานต่ำมุ่งคนต่ำ (Impoverished) แบบ 1,1 ผู้บริหารจะสนใจคนและสนใจงานน้อยมาก ใช้ความพยายามเพียงเล็กน้อยเพื่อให้งานดำเนินไปตามที่มุ่งหมาย และคงไว้ซึ่งสมาชิกภาพขององค์กร ผู้บริหารมีอำนาจในตนเองต่ำ มีการประสานงานกับผู้ใต้บังคับบัญชาน้อย เพราะขาดภาวะผู้นำ และมักจะมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำเป็นส่วนใหญ่

4) แบบทางสายกลาง (Middle of The Road Management) แบบ 5,5 ผู้บริหารหวังผลงานเท่ากับขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ใช้ระบบราชการที่มีกฎระเบียบแบบแผน ผลงานได้จากการปฏิบัติตามระเบียบ โดยเน้นขวัญ ความพึงพอใจ หลีกเลี่ยงการใช้กำลังและอำนาจ ยอมรับผลที่เกิดขึ้นตามความคาดหวังกของผู้บริหาร มีการจัดตั้งคณะกรรมการในการทำงาน หลีกเลี่ยงการทำงานที่เสี่ยงเกินไป มีการประนีประนอมในการจัดการกับความขัดแย้ง ผู้ร่วมงานคาดหวังว่าผลประโยชน์มีความเหมาะสมกับการปฏิบัติงานที่ได้กระทำลงไป

5) แบบทำงานเป็นทีม (Team Management) แบบ 9,9 ผู้บริหารให้ความสนใจทั้งเรื่องงานและขวัญกำลังใจผู้ใต้บังคับบัญชา คือ ความต้องการขององค์กรและความต้องการของคนทำงานจะไม่ขัดแย้งกัน เน้นการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรยากาศในการทำงานสนุก ผลสำเร็จของงานเกิดจากความรู้สึกร่วมกันของผู้ปฏิบัติในการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ระหว่างสมาชิกสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้บริหารกับผู้ตาม เกิดจากความไว้วางใจ เคารพนับถือซึ่งกันและกัน ผู้บริหารแบบนี้เชื่อว่า ตนเป็นเพียงผู้เสนอแนะหรือให้คำปรึกษาแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาเท่านั้น อำนาจการวินิจฉัยสั่งการและอำนาจการปกครองบังคับบัญชายังอยู่ที่ผู้ใต้บังคับบัญชา มีการยอมรับความสามารถของแต่ละบุคคล ก่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน

6.5.4 McGregor's: Theory X and Theory Y

Douglas McGregor เป็นนักจิตสังคมชาวอเมริกา ซึ่งทฤษฎีนี้เกี่ยวข้องกับทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐานของมาสโลว์ ซึ่ง McGregor มีความเห็นว่า การทำงานกับคนจะต้องคำนึงถึง ธรรมชาติของมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ คือ มนุษย์มีความต้องการพื้นฐาน และต้องการแรงจูงใจ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องให้สิ่งที่คุณตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการ จึงจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธา และกระตือรือร้นช่วยกันปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

Theory X พื้นฐานของคน คือ ไม่ชอบทำงาน พื้นฐานคนขี้เกียจ อยากรับเงิน อยากรีบ เพราะฉะนั้นบุคคลกลุ่มนี้จำเป็นต้องคอยควบคุมตลอดเวลา และต้องมีการลงโทษ มีกฎระเบียบอย่างเคร่งครัด

Theory Y เป็นกลุ่มที่มองในแง่ดี มีความตระหนักในหน้าที่ความรับผิดชอบ เต็มใจทำงาน มีการเรียนรู้ มีการพัฒนาตนเอง พัฒนางาน มีความคิดสร้างสรรค์ และมีศักยภาพในตนเอง

6.6 ทฤษฎีตามสถานการณ์ (Situational or Contingency Leadership Theories)

เป็นทฤษฎีที่นำปัจจัยสิ่งแวดล้อมของผู้นำมาพิจารณาว่ามีความสำคัญ ต่อความสำเร็จของผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่อำนวยให้ ได้แก่

6.6.1 แนวคิดทฤษฎี 3 – D Management Style

เรดคิน เพิ่มมิติประสิทธิผลเข้ากับมิติพฤติกรรมด้านงาน และมิติพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ เรดคินกล่าวว่าแบบภาวะผู้นำต่างๆอาจมีประสิทธิผลหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ซึ่งประสิทธิผลจะหมายถึง การที่ผู้บริหารประสบความสำเร็จในผลงานตามบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีอยู่ แบบภาวะผู้นำจะมีประสิทธิผลมากหรือน้อยไม่ได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมการบริหารที่มุ่งงานหรือมนุษยสัมพันธ์ ซึ่งแบบภาวะผู้นำกับสถานการณ์ที่เข้ากันได้เหมาะสม เรียกว่า มีประสิทธิผล แต่ถ้าไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ เรียกว่า ไม่มีประสิทธิผล และเรดคินยังแบ่งผู้นำออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

ตารางที่ 2.2 ผู้นำ 4 แบบ ตามทฤษฎี 3 – D Management Style

ผู้นำที่ไม่มีประสิทธิภาพ	ลักษณะพื้นฐานภาวะผู้นำ	ผู้นำที่มีประสิทธิภาพ
1. Deserter คือ ผู้นำแบบละทิ้งหน้าที่และหนีกงาน	Separated	Bureaucrat คือ ทำงานแบบเครื่องจักรไม่มีความคิดสร้างสรรค์ใ้ทำงานเสร็จไปวันๆ
2. Autocrat คือ ผู้นำที่เอาแต่ผลของงานอยู่ห่างเดียว	Dedicated	Benevolent Autocrat คือ มีความเมตตากรุณาผู้ร่วมงานมากขึ้น
3. Missionary คือ เห็นแก่สัมพันธภาพเสียสละทำคนเดียวจึงได้คุณภาพงานต่ำ	Related	Developer คือ ต้องรู้จักพัฒนาผู้ตามให้มีความรับผิดชอบงานมากขึ้น
4. Compromiser คือ ผู้ประนีประนอมทุกๆเรื่อง	Integrated	Executive คือ ต้องมีผลงานดีเลิศและสัมพันธภาพที่ดีด้วย

เรดคิน กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการระบุดสถานการณ์มี 5 ประการ คือ เทคโนโลยี ปรัชญาองค์การ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา และเรดคินได้เสนอแนะว่าองค์ประกอบทางสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสม ได้แก่ องค์ประกอบทางเทคโนโลยี องค์การ และคน ดังนั้นในการบริหารจึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะใช้วิจารณญาณพิจารณาว่าจะยึดองค์ประกอบตัวใดเป็นหลักในการใช้รูปแบบภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

6.6.2 Theory Z Organization

William Ouchi เชื่อว่า มนุษย์ทุกคนมีความคิดสร้างสรรค์และความดีอยู่ในตัว ควรเปิดโอกาสให้ผู้ปฏิบัติงานได้มีส่วนร่วมในการพัฒนางาน และมีการกระจายอำนาจไปสู่ส่วนล่าง (Decentralization) และพัฒนาถึงคุณภาพชีวิต ผู้นำเป็นเพียงผู้ที่คอยช่วยประสานงาน ร่วมคิดพัฒนา และใช้ทักษะในการอยู่ร่วมกัน

6.6.3 Life – Cycle Theories

Hersey and Blanchard ได้เสนอทฤษฎีวงจรชีวิต โดยได้รับอิทธิพลจาก ทฤษฎีเรดดินและยังยึดหลักการเดียวกัน คือ แบบภาวะผู้นำอาจมีประสิทธิผลหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับ สถานการณ์ องค์ประกอบของภาวะผู้นำตามสถานการณ์ตามทฤษฎีของเฮอร์เชย์และบลันชาร์ด ประกอบด้วย

- 1) ปริมาณการออกคำสั่ง คำแนะนำต่างๆหรือพฤติกรรมด้านงาน
- 2) ปริมาณการสนับสนุนทางอารมณ์ สังคม หรือพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์
- 3) ความพร้อมของผู้ตามหรือกลุ่มผู้ตามเฮอร์เชย์และบลันชาร์ด แบ่งภาวะ

ผู้นำออกเป็น 4 แบบ คือ

(1) ผู้นำแบบบอกทุกอย่าง (Telling) ผู้นำประเภทนี้จะให้คำแนะนำอย่าง ใกล้เคียงและดูแลดูน้องอย่างใกล้ชิด เหมาะสมกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับที่ 1 คือ (M1) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำ

(2) ผู้นำแบบขายความคิด (Selling) ผู้นำประเภทนี้จะคอยชี้แนะบ้างว่า ผู้ตามขาดความสามารถในการทำงาน แต่ถ้าผู้ตามได้รับการสนับสนุนให้ทำพฤติกรรมนั้นโดยการ ให้รางวัลก็จะทำให้เกิดความเต็มใจที่จะรับผิดชอบงานและกระตือรือร้นที่จะทำงานมากขึ้น ผู้บริหารจะใช้วิธีการติดต่อสื่อสารแบบ 2 ทาง และต้องคอยสั่งงานโดยตรง อธิบายให้ผู้ตามเข้าใจ จะทำให้ผู้ตามเข้าใจและตัดสินใจในการทำงานได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานอยู่ในระดับที่ 2 คือ (M2) บุคคลมีความพร้อมอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง

(3) ผู้นำแบบเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) ผู้นำ ประเภทนี้จะคอยอำนวยความสะดวกต่างๆในการตัดสินใจ มีการซักถาม มีการติดต่อสื่อสาร 2 ทาง หรือรับฟังเรื่องราว ปัญหาต่างๆจากผู้ตาม คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆทั้งทางตรง และ ทางอ้อม ทำให้ผู้ตามปฏิบัติงาน ได้เต็มความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพ เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 3 (M3) คือความพร้อมของผู้ตามอยู่ในระดับปานกลางถึงระดับสูง ซึ่งเป็น บุคคลที่มีความสามารถแต่ไม่เต็มใจที่จะรับผิดชอบงาน

(4) ผู้นำแบบมอบหมายงานให้ทำ (Delegation) ผู้บริหารเพียงให้คำแนะนำและช่วยเหลือเล็กน้อยๆ ผู้ตามคิดและตัดสินใจเองทุกอย่าง เพราะถือว่าผู้ตามที่มีความพร้อมในการทำงานระดับสูงสามารถทำงานให้มีประสิทธิภาพได้ดี เหมาะกับผู้ตามที่มีความพร้อมอยู่ในระดับ 4 (M4) คือ ความพร้อมอยู่ในระดับสูง ซึ่งเป็นบุคคลที่มีทั้งความสามารถและเต็มใจหรือมั่นใจในการรับผิดชอบการทำงาน

6.6.4 Fiedler's Contingency Model of Leadership Effectiveness

Fiedler กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพต้องประกอบด้วยปัจจัย 3 ส่วน คือ

- 1) ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำและผู้ตาม บุคลิกภาพของผู้นำ มีส่วนสำคัญที่จะทำให้กลุ่มยอมรับ
- 2) โครงสร้างของงาน งานที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับโครงสร้างของงาน อำนาจของผู้นำจะลดลง แต่ถ้างานใดต้องใช้ความคิด การวางแผน ผู้นำจะมีอำนาจมากขึ้น
- 3) อำนาจของผู้นำ ผู้นำที่ดีที่สุด คือ ผู้ที่เห็นงานสำคัญที่สุด แต่ถ้าผู้นำที่จะทำ เช่นนี้ ได้ผู้นำต้องมีอำนาจและอิทธิพลมาก แต่ถ้าผู้นำมีอิทธิพลหรืออำนาจไม่มากพอจะกลายเป็นผู้นำที่เห็นความสำคัญของสัมพันธภาพระหว่างผู้นำและผู้ตามมากกว่าเห็นความสำคัญของงาน

ทฤษฎีของ Fiedler ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพหรือไม่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ถ้าสัมพันธภาพของผู้นำและผู้ตามดี และมีโครงสร้างของงานชัดเจน ผู้นำจะสามารถควบคุมสถานการณ์ขององค์กรได้

6.7 ทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theories)

จากสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการแข่งขันเพื่อชิงความเป็นเลิศ ดังนั้นวิธีที่จะทำให้ผู้บริหารประสบความสำเร็จสูงสุด คือ ผู้บริหารต้องเปลี่ยนแปลงตนเอง เบิร์นส์ (Burns) เสนอความเห็นว่าการแสดงความเป็นผู้นำยังเป็นปัญหาอยู่จนทุกวันนี้ เพราะบุคคลไม่มีความรู้เพียงพอในเรื่องกระบวนการของความเป็นผู้นำ เบิร์นส์ อธิบายความเข้าใจในธรรมชาติของความเป็นผู้นำว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างระหว่างความเป็นผู้นำกับอำนาจที่มีส่วนสัมพันธ์กับผู้นำและผู้ตาม อำนาจจะเกิดขึ้นเมื่อผู้นำจัดการบริหารทรัพยากร โดยเข้าไปมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้ตาม เพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตนหวังไว้ ความเป็นผู้นำจะเกิดขึ้นเมื่อการบริหารจัดการทำให้เกิดแรงจูงใจ และนำมาซึ่งความพึงพอใจต่อผู้ตาม ความเป็นผู้นำถือว่าเป็นรูปแบบพิเศษของการใช้อำนาจ (Special form of power)

เบิร์นส์ (Burns) ได้เสนอทฤษฎีความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theory) เดิม นั้น เบิร์นส์เชื่อว่าผู้บริหารควรมีลักษณะความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย (Transactional Leadership) โดยอธิบายว่า เป็นวิธีการที่ผู้บริหารจูงใจผู้ตามให้ปฏิบัติตามที่คาดหวังไว้ ด้วยการระบุข้อกำหนดงานอย่างชัดเจน และให้รางวัลเพื่อการแลกเปลี่ยนกับความพยายามที่จะบรรลุเป้าหมายของผู้ตาม การแลกเปลี่ยนนี้จะช่วยให้สมาชิกพึงพอใจในการทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุเป้าหมายของงาน ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมายจะมีประสิทธิภาพสูงภายใต้สภาพแวดล้อมที่ค่อนข้างคงที่ ผู้บริหารจะใช้ความเป็นผู้นำแบบนี้ดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพเพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งที่ค่อนข้างสั้น

ปัจจุบันแต่ละองค์กรมีการแข่งขันมากขึ้น เบิร์นส์ จึงได้เสนอวิธีการของความเป็นผู้นำแบบใหม่ที่สามารถจูงใจให้ผู้ตามปฏิบัติงานได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ เรียกว่า ความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership Theory) การที่ผู้นำและผู้ตามช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เพื่อยกระดับขวัญและแรงจูงใจของแต่ละฝ่ายให้สูงขึ้น แนวคิดใหม่ของ เบิร์นส์ เชื่อว่า ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมายกับความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป เป็นรูปแบบที่แยกจากกัน โดยเด็ดขาด และการแสดงความเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพสำหรับสถานการณ์ปัจจุบัน คือ การแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำในเชิงปฏิรูป

เบิร์นส์ สรุปลักษณะผู้นำเป็น 3 แบบ ได้แก่

6.7.1 ผู้นำการแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership)

ผู้นำที่ติดต่อกับผู้ตาม โดยการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และสิ่งแลกเปลี่ยนนั้น ต่อมากลายเป็นประโยชน์ร่วมกัน ลักษณะนี้พบได้ในองค์กรทั่วไป เช่น ทำงานดีก็ได้เลื่อนขั้น ทำงานก็จะได้ค่าจ้างแรงงาน และในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรมีข้อแลกเปลี่ยนกับชุมชน เช่น ถ้าตนได้รับการเลือกตั้งจะสร้างถนนให้ เป็นต้น

6.7.2 ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership)

ผู้นำที่ตระหนักถึงความต้องการของผู้ตาม พยายามให้ผู้ตามได้รับการตอบสนองสูงกว่าความต้องการของผู้ตาม เน้นการพัฒนาผู้ตาม กระตุ้นและยกย่องซึ่งกัน และกัน จนเปลี่ยนผู้ตามเป็นผู้นำ และมีการเปลี่ยนต่อกันไป เรียกว่า Domino effect ต่อไปผู้นำการเปลี่ยนแปลงก็จะเปลี่ยนเป็นผู้นำจริยธรรม ตัวอย่างผู้นำลักษณะนี้ ได้แก่ ผู้นำชุมชน

6.7.3 ผู้นำจริยธรรม (Moral Leadership)

ผู้นำที่สามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้ตาม ซึ่งผู้นำจะมีความสัมพันธ์กับผู้ตามในด้านความต้องการ (Needs) ความปรารถนา (Aspirations) ค่านิยม (Values) และควรรีจริยธรรมสูงสุด คือ ความเป็นธรรมและความยุติธรรมในสังคม ผู้นำ

ลักษณะนี้มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ตอบสนองความต้องการ และความจำเป็นอย่างแท้จริงของผู้ตาม ตัวอย่างผู้นำจริยธรรมที่สำคัญ คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ท่านทรงเป็นนักวางแผนและมองการณ์ไกล นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลง เช่น โครงการอีสานเขียว โครงการน้ำพระทัยจากในหลวง โครงการแก้มลิง เป็นต้น

ปี ค.ศ. 1985 เบสส์ (Bass) พบว่า แนวคิดพฤติกรรมความเป็นผู้นำของเขาขัดแย้งกับแนวคิดของเบิร์นส์ ซึ่งเบสส์พบว่า พฤติกรรมของผู้นำในการนำกลุ่มให้ปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้ได้ผลดียิ่งขึ้นหรือให้ได้ผลเกินความคาดหวัง ผู้นำจะต้องแสดงความเป็นผู้นำทั้ง 2 ลักษณะร่วมกัน คือ ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย และความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป โดยทิศทางการแสดงพฤติกรรมความเป็นผู้นำจะออกมาในสัดส่วนของความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูปหรือเชิงเป้าหมาย มากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับ

- 1) สิ่งแวดล้อมภายนอกองค์กร ได้แก่ เศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงในสังคม วัฒนธรรม และประเพณีของแต่ละท้องถิ่น
- 2) สิ่งแวดล้อมภายในองค์กร ได้แก่ งาน เพื่อนร่วมงาน ผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และวัฒนธรรมองค์กร
- 3) คุณลักษณะส่วนตัวของผู้นำเอง ได้แก่ บุคลิกภาพ ความสามารถเฉพาะบุคคล และความสนใจของแต่ละบุคคล

ความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป (Transformational Leadership) ตามแนวคิดของเบสส์ หมายถึง การที่ผู้นำให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้ตามเพื่อให้เกิดขวัญและแรงใจในระดับที่สูงขึ้น ผู้นำสามารถทำให้ผู้ตามเกิดแรงคล้อยใจในการทำงาน และพยายามที่จะทำงานให้ได้มากกว่าที่คาดหวังไว้ ซึ่งความเป็นผู้นำเชิงปฏิรูป ประกอบด้วย

- 1) บุคลิกภาพที่น่านับถือ (Charisma)
- 2) การยอมรับความแตกต่างของบุคคล (Individualized consideration)
- 3) การกระตุ้นให้ใช้สติปัญญา (Intellectual stimulation)

ความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย (Transactional Leadership) หมายถึง การที่ผู้นำชี้แนะ หรือจูงใจให้ผู้ตามปฏิบัติตามเป้าหมายที่กำหนด โดยระบุความชัดเจนด้านบทบาท โครงสร้างงาน และสิ่งที่ต้องการจากงานซึ่งจะแลกเปลี่ยนกันด้วยสิ่งตอบแทนที่ผู้ตามต้องการ เพื่อเป็นแรงผลักดันให้งานบรรลุจุดมุ่งหมายตามที่คาดหวังไว้ เบสส์ได้เสนอแนวทาง 2 ประการ ในการแสดงความเป็นผู้นำเชิงเป้าหมาย ได้แก่

1. การให้รางวัลตามสถานการณ์ (contingent reward)
2. การจัดการโดยยึดกฎระเบียบ (management by exception)

การแยกผู้นำเชิงปฏิรูป และผู้นำเชิงเป้าหมาย แยกที่ความสามารถในการกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดสติปัญญา รู้จักคิดแก้ปัญหาเก่าในแนวทางใหม่ มีความคิดสร้างสรรค์ มีโลกทัศน์ที่กว้างไกลในการทำงาน เพราะผู้นำเชิงปฏิรูปจะไม่ยินดีกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันและพยายามที่จะหาวิถีทางใหม่ในการทำงาน เพื่อให้งานประสบความสำเร็จมากที่สุดเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้เขาทำได้ ในขณะที่ผู้นำเชิงเป้าหมายยังคงให้ความสำคัญอยู่กับการคงสภาพของระบบการทำงานในปัจจุบันต่อไป เพื่อให้งานสำเร็จไปแบบวันต่อวัน มั่นคง และไม่เสี่ยง

กระบวนการในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบนั้น กรมการพัฒนาชุมชนได้นำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการพัฒนาหมู่บ้านมีเป้าหมายเพื่อให้สังคมของหมู่บ้าน “อยู่เย็น เป็นสุข” ซึ่งสอดคล้องกับหลักการพัฒนาชุมชน คือ การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาหมู่บ้านทั้งระบบอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หมู่บ้านเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง เศรษฐกิจรากฐานมั่นคงสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยใช้กลไกของผู้นำชุมชนในการขับเคลื่อน ไม่ได้เลือกดำเนินการเฉพาะกิจกรรมหรือเฉพาะกลุ่มบุคคล และใช้แผนชุมชนในการบูรณาการพื้นที่ดำเนินการและงบประมาณ ไม่สามารถดำเนินงานให้เกิดผลสำเร็จได้ด้วยหน่วยงานเดียวโดยลำพัง การดำเนินงานจึงเป็นการขับเคลื่อนในรูปแบบคณะกรรมการในทุกระดับ

ในการประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบนั้นจะใช้ตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด (6 × 2) ดังจะได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาชุมชนของชุมชนบ้านศรีดอนชัยตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปนี้

7. แนวทางการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ

บ้านศรีดอนชัย หมู่ที่ 5 ตำบลคันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นหมู่บ้านที่ได้รับการคัดเลือกในระดับจังหวัดให้ได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ของจังหวัดลำปาง ในปี พ.ศ. 2558 โดยมีการนำแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ โดยยึดเกณฑ์ตัวชี้วัด 6 × 2 (6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด) ของกรมการพัฒนาชุมชน ดังนี้

1. ด้านการลดรายจ่าย
 - 1.1 คริวเรือนทำสวนครัว
 - 1.2 คริวเรือนปลูกคอกบายนม

2. ด้านการเพิ่มรายได้
 - 2.1 คริวเรือนมีอาชีพเสริม
 - 2.2 คริวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม
3. ด้านการประหยัด
 - 3.1 คริวเรือนมีการออมทรัพย์
 - 3.2 คริวเรือนชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์
4. ด้านการเรียนรู้
 - 4.1 ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 4.2 คริวเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน
5. ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน
 - 5.1 ชุมชนใช้วัสดุคิบอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ
 - 5.2 ชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่
6. ด้านการเอื้ออารีต่อกัน
 - 6.1 ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจนคนด้อยโอกาสและคนประสบปัญหา
 - 6.2 ชุมชน “รู้จักสามัคคี”

ตัวชี้วัดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงตามเกณฑ์ 6 × 2 เป็นเครื่องมือหรือหลักเกณฑ์ที่กรมการพัฒนาชุมชนใช้สำหรับการส่งเสริมการเรียนรู้แก่ครอบครัวพัฒนาให้เข้าใจ และปฏิบัติตามได้โดยง่าย เพื่อให้เป็นครัวเรือนต้นแบบในการพัฒนา แล้วใช้ประเมินภาพรวมของหมู่บ้าน

ภาพที่ 2.4 เกณฑ์ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ของกระทรวงมหาดไทย

เป็นเครื่องมือหรือเกณฑ์การประเมินเพื่อจัดระดับการพัฒนาของหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาให้ตรงตามศักยภาพของหมู่บ้าน แยกเป็น 3 ระดับ คือ

“พออยู่ พอกิน” เน้นที่ระดับครัวเรือน มีเป้าประสงค์เพื่อพัฒนากิจกรรมการพึ่งตนเอง ทำกิน ทำให้ลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และมีการออม ผ่านเกณฑ์ประเมิน 10-16 ตัวชี้วัด

“อยู่ดี กินดี” เน้นที่ระบบการรวมกลุ่ม มีเป้าประสงค์เพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการพัฒนาในรูปกลุ่ม การพัฒนารายได้ด้วยระบบกลุ่ม เพิ่มรายได้และขยายโอกาสคนในชุมชน ผ่านเกณฑ์ประเมิน 17-22 ตัวชี้วัด

“มั่งมี ศรีสุข” เน้นที่ระดับหมู่บ้าน/ชุมชนและเครือข่าย มีเป้าประสงค์เพื่อให้เป็นต้นแบบหมู่บ้านการบริหารการพัฒนาด้วยองค์กรเครือข่ายในการยกระดับคุณภาพชีวิต เพิ่มโอกาสการประกอบอาชีพ จัดสวัสดิการชุมชน ผ่านเกณฑ์ประเมิน 23 ตัวชี้วัด

ภาพที่ 2.5 ดัชนีชี้วัดความ “อยู่เย็น เป็นสุข” หรือความสุขมวลรวมของหมู่บ้าน/ชุมชน (Gross Village Happiness: GVH)

เป็นเครื่องมือใช้ในการประเมินผลลัพธ์ของการพัฒนา โดยการจัดเวทีประชาคมหมู่บ้านแลกเปลี่ยนข้อมูลความเป็นจริงในชุมชน แล้วให้ลงคะแนนความเห็นระดับความสุขร่วมกัน โดยให้ดำเนินการต้นรอบหรือก่อนลงมือพัฒนา หมู่บ้านจะรู้ว่าองค์กรประกอบความสุขได้บ้างที่ต้องทำกิจกรรมหรือวางแผนในการพัฒนา และประเมินอีกครั้งเมื่อผ่านการพัฒนาในรอบ 1 ปี

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจพอเพียง

อนุพงศ์ ถาวรวงศ์ (2542) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริในจังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งจำแนกออกเป็น 9 ด้าน ตามกรอบนโยบายกระทรวงมหาดไทย ในทุกด้านมีปัญหาเกิดขึ้น 2 ภาค คือ ภาครัฐและภาคประชาชน คือ ด้านบุคลากรภาครัฐไม่เพียงขาดคุณภาพ ประชาชนไม่มีความสนใจเท่าที่ควรในการจัดตั้งกลุ่มขามเพราะประชาชนในจังหวัดจันทบุรีดำรงชีวิตในลักษณะปัจเจกชนนิยมไม่ชอบบ่นววย มีบ้านเรือนอยู่ห่างกัน ยกเว้นอำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และอำเภอแก่งหางแมวที่ประชาชนส่วนใหญ่มาจากการย้ายถิ่นและอยู่รวมกัน ฐานะยากจนและไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตัวเอง ด้านงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการให้บริการ มีไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน และผู้ใช้บริการมีมากขึ้น ด้านการบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารไม่ค่อยมีวิสัยทัศน์ในการวิเคราะห์ พยากรณ์สถานการณ์ ผู้ปฏิบัติงานขาดความเอาใจใส่งานที่ได้รับผิดชอบ นอกจากนี้ปัญหาดังกล่าวนี้ ผู้ศึกษายังพบว่ามีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม คือ มลภาวะที่เกิดขึ้นจากการปนเปื้อนของสารเคมี ยาฆ่าแมลงในน้ำ ดิน อากาศ ที่เกิดจากการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ข้อเสนอแนะคือ ทุกองค์การควรทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ และควรให้ความรู้ในทุกด้าน รวมทั้งปลูกฝังทัศนคติให้ทุกคนตระหนักในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบทั้งตนเอง ส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม ให้รัฐจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกรที่ยากจน ด้านการพัฒนาองค์การเศรษฐกิจและด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่า ในเรื่องบริหารจัดการควรมีการบูรณาการร่วมกันในทุกองค์การ พัฒนาศักยภาพให้มีความสามารถหลากหลาย โดยมีประชาชนเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนา ประชาชนต้องช่วยเหลือตัวเองมากขึ้นและต้องดูแลรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

สลิลทิพย์ ศิริไพบูลย์ (2544) ได้ทำการศึกษา “เศรษฐกิจชุมชนตำบลโนนพลวง อำเภอลานกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร” เป็นการศึกษาสภาพโดยทั่วไปของตำบลโนนพลวง พบว่า สภาพเศรษฐกิจของประชากรส่วนใหญ่มีรายได้หลักมาจากประกอบอาชีพเกษตรกรรม และครัวเรือนส่วนใหญ่รู้สึกพอใจที่สมาชิกในครอบครัวไปทำงานต่างถิ่น ในเรื่องของเศรษฐกิจชุมชน พบปัญหาอยู่หลายประการ คือ ปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการเกษตรสูง ปัญหาการว่างงาน และประชากรในท้องถิ่นต้องการให้รัฐบาลเข้าไปช่วยเหลือ

อรศุดา เจริญรัต (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย” เพื่อที่จะทำความเข้าใจถึงปรากฏการณ์ในการดำรงอยู่ และการปรับตัวของ

เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้บริบททางสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากสังคมประเพณีเข้าสู่สังคมทันสมัยว่าเศรษฐกิจพอเพียงสามารถดำรงอยู่และปรับตัวไป โดยมีเงื่อนไขปัจจัยและกระบวนการอย่างไร โดยที่ผู้ศึกษาได้ทำการกำหนดนิยามและขอบเขตของเศรษฐกิจพอเพียงว่า ประกอบไปด้วยกิจกรรมทางเศรษฐกิจ 4 ประการ คือ การผลิต การบริโภค การแลกเปลี่ยน และการจัดสรรผลผลิต จากผลการศึกษาพบว่า เงื่อนไขสำคัญที่สุดในการดำรงอยู่และการปรับตัวของเศรษฐกิจพอเพียงก็คือ การที่ชุมชนหรือหมู่บ้านยังมีอำนาจในการควบคุมดูแลจัดการทรัพยากรต่างๆของตนเอง ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เศรษฐกิจพอเพียงสามารถปรับตัวไปตามบริบทสังคมที่เปลี่ยนผ่านจากสังคมประเพณีเข้าสู่สังคมทันสมัยได้ภายใต้กระบวนการที่เรียกว่าประชาสังคม เป็นต้นว่า คณะกรรมการป่าชุมชน กลุ่มเกษตรนิเวศ กลุ่มทอผ้า กลุ่มธนาคารข้าว รวมทั้งกลุ่มออมทรัพย์

เอกรินทร์ ปินตาปลุก (2551) ได้ทำการศึกษา “ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม ศึกษาโครงการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการรวมกลุ่มของชุมชนอำเภอแม่ทะ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร แต่โครงสร้างทางเศรษฐกิจยังมีทั้งอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อสร้างรายได้เสริมในช่วงฤดูการเก็บเกี่ยว แต่ประชาชนขาดการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม จึงต้องคอยความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยการรวมกลุ่มในการผลิตสินค้าทางการเกษตรให้มีจำนวนมากที่สุด ซึ่งมีการกระจายการผลิตในแทบทุกตำบล

ชาติชาย เขียวงามดี (2551) ได้ทำการศึกษา “ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม ศึกษาโครงการการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลังจากที่มีการรวมกลุ่มของชุมชน อำเภอเมือง พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม และมีการรวมกลุ่มกันเพื่อสร้างอาชีพและรายได้เพิ่มขึ้นจากอาชีพหลัก แต่การรวมกลุ่มมีการกระจุกตัว ปัญหา คือ ประชาชนขาดความรู้ทางด้านบัญชี ด้านการวางแผนการเงิน จึงทำให้การรวมกลุ่มขาดสภาพคล่อง แต่ก็ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐและหน่วยงานต่าง ๆ

คณิตศักดิ์ เอ็งตระกูล (2551) ได้ทำการศึกษา “ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอคลองหลวง จังหวัดเชียงใหม่ ” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปทางเศรษฐกิจและสังคม ศึกษาโครงการ การรวมกลุ่มเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่สำคัญ โดยใช้การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) ของการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน รวมถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น

หลังจากที่มีการรวมกลุ่มของชุมชนบ้านคอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก แต่โครงสร้างทางเศรษฐกิจยังมีอุตสาหกรรมครัวเรือนการท่องเที่ยว ร้านค้าต่างๆ นอกจากนี้ยังมีการรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นนั้นเพื่อเป็นการสร้างรายได้หลังจากที่ว่างเว้นจากการประกอบอาชีพหลัก ซึ่งส่วนใหญ่จะรวมกลุ่มกันแปรรูปอาหาร การรวมกลุ่มจะเป็นโอกาสในการสร้างงานและอำนาจต่อรองอีกด้วย ถ้ากลุ่มนั้นมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีผลการดำเนินงานที่ดี จะยังส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ยั่งยืนอีกด้วย

8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ชัชวาล ชัชวรัตน์ (2539: 1-2) ได้ศึกษาเชิงรายกับการพัฒนาที่ยั่งยืนการคาดการณ์สำหรับอนาคตโดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและใช้เทคนิคแบบ EFR (Ethnographic Future Research) ได้สัมภาษณ์ตามแนวมานุษยวิทยาตามแนวใหม่เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพมุกกว้างเกี่ยวกับการพัฒนาจังหวัดเชียงรายในอีก 24 ปีข้างหน้า โดยรวม 3 ภาพเข้าด้วยกันคือ ภาพอนาคตในแง่ดี ภาพอนาคตในแง่ร้าย และภาพอนาคตในแง่ที่เป็นไปได้มากที่สุด โดยได้กำหนดกลุ่ม 5 กลุ่ม ได้แก่ ข้าราชการ พนักงานวิสาหกิจ นักวิชาการ นักการเมือง นักธุรกิจและผู้มีชื่อเสียง โดยไปกลุ่มนักอนุรักษ์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านภาพรวมที่เป็นไปได้พบว่าประชากรจะเพิ่มขึ้นในอัตราที่เหมาะสมอันเนื่องมาจากประสิทธิภาพในการคุมกำเนิด คุณภาพชีวิตจะดีขึ้น การศึกษาจะได้รับทั่วถึงและสูงขึ้น โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยีสมัยใหม่สามารถตอบสนองต่อการพัฒนาแรงงานด้านเศรษฐกิจได้อย่างกว้างขวาง ลักษณะทางสังคมจะเป็นแบบผสมเหมือน ภาคเหนือ อีสาน และได้มีชนกลุ่มน้อยจากประเทศเพื่อนบ้านเข้ามาทำงานประเภทไร้ฝีมือมากขึ้น การปกครองท้องถิ่นจะพัฒนาให้เชิงที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สามารถตอบสนองต่อความจำเป็นท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี การปกครองส่วนภูมิภาคจะเปลี่ยนเป็นมีบทบาทในการกำกับดูแลการประสานงาน และให้ความช่วยเหลือในด้านเทคนิควิชาการแทนในด้านเศรษฐกิจของเชียงราย และจังหวัดจะเป็นประตูสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ (จีน พม่า ลาว ไทย) เนื่องจากมีระบบการขนส่งที่สะดวกเอื้อต่อการค้าขายทั้งทางบกทางน้ำและทางอากาศ รายได้ส่วนใหญ่จะมาจากการท่องเที่ยวภายในจังหวัด และจากประเทศเพื่อนบ้าน สิ่งแวดล้อมจะได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นด้านการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าไม้ การท่องเที่ยว มลพิษ ขยะ อากาศเสีย ระบบจราจร ทั้งนี้เนื่องจากมีแผนการแก้ไขปัญหาเชิงอนาคตที่ดีและมีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกลด้านสิ่งแวดล้อมชนท้องถิ่นจะมีบทบาทในการสะท้อนปัญหาของประชาชนและมีจรรยาบรรณในการเสนอข่าวสารเชิงสร้างสรรค์เกิดขึ้นและมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหาต่างๆ อย่างใกล้ชิดกับภาคส่วนราชการ ด้านวัฒนธรรมประเพณีจะได้รับการอนุรักษ์ และพัฒนาให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม และมีความหลากหลายอันเนื่องมาจากการเคลื่อนย้าย

ประชากรจากภาคต่าง ๆ ของประเทศ ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโสเภณี ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหายาเสพติดจะสามารถควบคุมได้ไม่ให้เกิดความรุนแรงส่งผลกระทบต่อประชากรของสังคมในภาพรวม เชียงรายจะสามารถคง เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมไว้ได้โดยมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมแบบผสมผสาน ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับภูมิภาคต่างๆ โดยสรุปแล้วภาพรวมมีแนวโน้มไปในทิศทางที่ดี

ศุมาลีและคณะ (2545) ได้ศึกษาแนวทางในการวางแผนชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชนยั่งยืน คือ ชุมชนที่ประชาชนภายในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะชุมชนมีความเข้มแข็ง” ดังนั้นการพัฒนาชุมชนยั่งยืน จึงหมายถึง การพัฒนาชุมชน หรือการพัฒนาทางสังคมที่มุ่งเน้นการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น เพื่อให้ปลอดภัยจากความยากจน ความไม่รู้ ความเจ็บป่วยเพราะความหิวโหย ตลอดจนให้ประชาชนได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีทั้งจากการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตประจำวัน ในขณะที่เดียวกันชุมชนที่ประชาชนอาศัยอยู่นั้นจะต้องเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็ง ซึ่งหมายถึงชุมชนที่มีความพร้อมในปัจจุบันที่จะส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มีการเปลี่ยนแปลง มีองค์กรสนับสนุนในชุมชน มีการสื่อสาร การเรียนรู้ และมีศักยภาพที่พึ่งตนเองได้

อมรทิพย์ (2546) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จะบรรลุเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนให้มีผลิตภัณฑ์ที่ตลาดรองรับและทำเป็นธุรกิจได้ยั่งยืนได้นั้นจะต้องมีปัจจัยที่เป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ เช่น รายได้ที่เพิ่มขึ้นของผู้ผลิตและผู้ประกอบการความเป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และความรู้ลึกเป็นเจ้าของผลิตภัณฑ์ของคนในตำบล อนึ่งการที่จะให้การดำเนินงาน โครงการ “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” เกิดผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนช่างคิด ช่างทำ คิดแล้วทำ ทำแล้วคิดตลอดเวลา โดยยึดหลักการที่ว่าประชาชนต้องร่วมคิดร่วมทำด้วยตนเอง หน่วยงานเอกชนเป็นเพียงผู้คอยให้การสนับสนุนเท่านั้น

8.3 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพึ่งตนเอง

อนุพงศ์ ถาวรวงศ์ (2542) ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริในจังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะในเรื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริในจังหวัดจันทบุรี ซึ่งจำแนกออกเป็น 9 ด้าน ตามกรอบนโยบายกระทรวงมหาดไทย ในทุกด้านมีปัญหาเกิดขึ้น 2 ภาค คือ ภาครัฐและภาคประชาชน คือ ด้านบุคลากรภาครัฐไม่เพียงพอและขาดคุณภาพ ประชาชนไม่มีความสนใจเท่าที่ควรในการจัดตั้งกลุ่มยามเพราะประชาชนในจังหวัดจันทบุรี ดำรงชีวิตในลักษณะปัจเจกชนนิยม ไม่ชอบวุ่นวาย มีหลังคาเรือนอยู่ห่างกัน ยกเว้นอำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอสอยดาว และกิ่งอำเภอแก่งหางแมวที่ประชาชนส่วนใหญ่มาจากการย้ายถิ่นและมีการอยู่รวมกัน มีฐานะยากจนไม่มีที่ดินทำกินเป็นของตนเอง ด้านงบประมาณและด้านวัสดุอุปกรณ์มีอยู่

อย่างจำกัดในการให้บริการ มิใช่เพียงพอกับความต้องการของประชาชนและผู้ให้บริการมากขึ้น ด้านบริหารจัดการ พบว่า ผู้บริหารไม่มีวิสัยทัศน์ในการวิเคราะห์พยากรณ์สถานการณ์ ผู้ปฏิบัติงานขาดความเอาใจใส่งานที่รับผิดชอบ นอกจากนี้ปัญหา ดังกล่าวนี้นักศึกษายังพบว่ามีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม คือมลภาวะที่เกิดขึ้นจากการปนเปื้อนของสารเคมี ยางมาแผลงในน้ำ ดิน และอากาศที่เกิดจากการทำเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก ข้อเสนอแนะ คือ ทุกองค์การควรทำงานร่วมกันแบบบูรณาการ และควรให้ความรู้ในทุกด้าน รวมทั้งปลูกฝังทัศนคติให้ทุกคนตระหนักในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบทั้งตนเอง ส่วนรวมและสิ่งแวดล้อม ให้รัฐจัดสรรที่ดินทำกินให้เกษตรกรที่ยากจน เรื่องแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียงตามแนวพระราชดำริในจังหวัดจันทบุรี ในด้านการพัฒนาองค์การเศรษฐกิจและด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่า ในเรื่องการบริหารจัดการ ควรได้มีการบูรณาการร่วมมือกันในทุกองค์การ พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถหลากหลาย โดยมีประชาชนเป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนา ในการพัฒนาบุคลากรนั้นประชาชนจะต้องช่วยเหลือตัวเองมากขึ้น และต้องดูแลรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

กานดาพันธุ์ วันทยะ (2551) ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดเชียงใหม่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรียนรู้ และทำความเข้าใจในหลักเศรษฐกิจพอเพียง และการทำเกษตรทฤษฎีใหม่ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อศึกษาวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการพึ่งพาตนเองตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงของเกษตรกร โครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ในจังหวัดเชียงใหม่ คือ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร โครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.05 ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร โครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ 0.01 ปัจจัยด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร โครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.05 ปัจจัยด้านจิตใจมีผลต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร โครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.05 ปัจจัยด้านสังคม มีผลต่อการพึ่งพาตนเองของเกษตรกร โครงการฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 0.10

8.4 งานวิจัยที่เกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์

นเรศ ณ พัทลุง (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ความมุ่งมั่นของผู้นำในการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า คุณลักษณะผู้นำบารมี 4 ปัจจัย ได้แก่ การมีวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง ความสามารถทางการบริหาร การมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล และแบบอย่างเชิงจิตใจ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญ กับผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ

ด้านการมีวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็งและความสามารถ ทางการบริหาร มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ส่วนการมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล และแบบอย่างเชิงจิตใจ มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนที่เหลือไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียง ผลการวิเคราะห์จากการสัมภาษณ์พบว่า คุณลักษณะหลักของภาวะผู้นำบารมีที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์การพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การมีวิสัยทัศน์ที่เข้มแข็ง ความสามารถ ทางการบริหาร การมุ่งปฏิบัติให้บรรลุผล และแบบอย่างทางจิตใจเชิงคุณธรรม ขณะที่คุณลักษณะรองที่ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ ทักษะทางสังคม และแบบอย่างเชิงพฤติกรรม

จินตนา ขงทัศนีย์ (2554) ได้ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา: กรณีศึกษาวิทยาลัยเทคนิคชลบุรี จังหวัดชลบุรี ผลการศึกษาได้ภาพรวมผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง โดยผลสัมฤทธิ์ในด้านกำหนดการประเมิน ด้านการกำหนดเกณฑ์การประเมิน และด้านการทำรายงานการประเมินตนเอง มีผลสัมฤทธิ์ในระดับสูง ในขณะที่ด้านการใช้ประโยชน์จากการประเมินตนเอง ด้านการปฏิบัติงานของสถานศึกษา ด้านการศึกษาสภาพและผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ด้านกลยุทธ์ในการปฏิบัติงานและด้านแนวทางการพัฒนาสถานศึกษา มีผลสัมฤทธิ์ในระดับปานกลาง แสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยเทคนิคชลบุรีมีความพร้อมในเรื่องของการเตรียมความพร้อมและการดำเนินงาน แต่ยังขาดความพร้อมในเรื่องของการนำผลจากการประเมินมาทำการพัฒนา ทำให้การดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของวิทยาลัยยังไม่สมบูรณ์ทุกกระบวนการ จึงต้องมีการพัฒนาในส่วนที่ยังขาดต่อไป

ชญญารัตน์ เรียงกะศิลป์ (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการวิจัยพบว่า (1) ระดับผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีมีมากกว่าร้อยละ 70 (2) ปัจจัยด้านการบริหารมุ่งผลสัมฤทธิ์ ปัจจัยด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ ปัจจัยด้านการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี และปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงาน มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการบริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสุพรรณบุรีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (3) จุดแข็งในการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี คือ มีการให้บริการสาธารณะด้วยความรวดเร็วทันใจ จุดอ่อน คือ ขาดความพร้อมทางด้านงบประมาณ และวัสดุอุปกรณ์สำหรับการให้บริการประชาชน โอกาส คือ สามารถเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการสาธารณะทุกชั้นตอน และ (4) กลยุทธ์ในการปรับปรุงการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี คือ ควรส่งเสริมการออก

ให้บริการประชาชนนอกสถานที่เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ส่งเสริมการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ด้านกฎหมาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติในการปฏิบัติงานการให้บริการสาธารณะ มีการนำความต้องการของประชาชนมาเป็นแนวทางในการให้บริการสาธารณะ และควรดำเนินการให้บริการสาธารณะ โดยมีการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่น

นิภาวรรณ รอดโรคา (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่วนกลาง ผลการวิจัย พบว่า (1) ระดับผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่วนกลางอยู่ในระดับมากกว่าร้อยละ 70 (2) ระดับผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่วนกลางในแต่ละกอง/สำนัก แตกต่างกัน ซึ่งยอมรับสมมุติฐานที่ตั้งไว้ (3) ปัจจัยด้านการบริหารบ้านเมือง ปัจจัยด้านสมรรถนะ และปัจจัยด้านแรงจูงใจ มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่วนกลางอย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติที่ระดับ .05 (4) แนวทางในการเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่วนกลาง คือ ควรนำหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีมาใช้ในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และต่อเนื่อง ส่งเสริมการจัดทำแผนความก้าวหน้าในอาชีพ การนำระบบสมรรถนะมาใช้ในการประเมินผลงาน และการเลื่อนตำแหน่ง และผู้บริหารควรส่งเสริมสร้างแรงจูงใจในการทำงาน

นิภาพร เฉียนเทียน (2556) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการศาลยุติธรรมภาค 8 ผลการวิจัยพบว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการศาลยุติธรรมภาค 8 อยู่ในระดับร้อยละ 80 (2) ระดับผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการศาลยุติธรรมภาค 8 ของแต่ละศาลแตกต่างกัน (3) ปัจจัยด้านคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ ปัจจัยด้านสมรรถนะ ปัจจัยด้านกระบวนการทัศน์ วัฒนธรรมและค่านิยมในการทำงาน และปัจจัยด้านแรงจูงใจ มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการศาลยุติธรรมภาค 8 อย่างมีนัยสำคัญทางด้านสถิติที่ระดับ .05 (4) แนวทางในการเสริมสร้างผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการศาลยุติธรรมภาค 8 ได้แก่ ควรนำการบริหารกิจการภาครัฐแนวใหม่ กระบวนทัศน์ใหม่ รวมทั้งวัฒนธรรมและค่านิยมในการทำงานมาใช้อย่างจริงจัง นอกจากนั้นควรนำระบบสมรรถนะมาใช้ในการประเมินผลการปฏิบัติงานเพื่อพิจารณาความคิดความชอบและเลื่อนตำแหน่ง และสร้างแรงจูงใจเพื่อปรับเปลี่ยนค่านิยมในการทำงานของข้าราชการศาลยุติธรรมภาค 8 เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น

8.5 งานวิจัยที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

จากการทบทวนเอกสารงานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการพัฒนาชุมชน ซึ่งมีผู้ศึกษาและเรียบเรียง ไว้ดังนี้

สุวัฒน์ บุญลา (2545) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของกลุ่มประชาสังคมศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี พบว่า กลุ่มประชาสังคมเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า แต่ในระดับการมีส่วนร่วม กลุ่มยังมีส่วนร่วมอยู่ในระดับการรับรู้เป็นหลัก ยังไม่เข้าสู่การมีส่วนร่วมระดับเสนอความคิดเห็นอย่างชัดเจน ขั้นตอนการมีส่วนร่วมนั้นกลุ่มประชาสังคมเห็นว่ากลุ่มยังมีส่วนร่วมอยู่ในขั้นของการเสนอปัญหาแต่ยังไม่เข้าไปร่วมในการวางแผนการพัฒนาท้องถิ่นโดยตรง นอกเหนือจากนั้นขั้นตัดสินใจและขั้นตอนติดตามประเมินผลซึ่งก็อยู่ในระดับที่สูงกว่า ปัญหาอุปสรรคในการมีส่วนร่วมที่สำคัญ คือ การไม่ทราบถึงสิทธิในการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในกลุ่มประชาสังคม การมีโอกาสดำเนินการมีส่วนร่วมน้อยเนื่องจากปัญหาเวลาที่ต้องใช้ทำมาหากินของสมาชิกกลุ่มประชาสังคม และควรให้ความสำคัญกับการประชาสัมพันธ์เรื่องสิทธิการมีส่วนร่วม

ชัยฤทธิ์ เบญญาภาจ (2547) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาตำบลบางตาอา อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาคมในการพัฒนาตำบลโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกตามรายด้านตามลำดับ ดังนี้ 1) ด้านการรับรู้ข่าวสาร 2) ด้านการประมวลปัญหาและความต้องการของตำบล 3) ด้านการเสนอข้อคิดเห็นในการพัฒนาต่อองค์การบริหารส่วนตำบล 4) การติดตามและประเมินผล 5) ด้านการให้ และรับประโยชน์จากโครงการ ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมคือการเป็นประชาคมตามแนวทางของทางราชการและการมีความรู้ความเข้าใจในการพัฒนา ส่วนปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน

สาวิตรี ทองยิ้ม (2550) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการหมู่บ้านตำบลหนองประจักษ์ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า คณะกรรมการหมู่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านในระดับมาก ในขณะที่เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกัน เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการรับประโยชน์ ด้านค้นหาสาเหตุของปัญหา ด้านการวางแผน ด้านการติดตามและประเมินผล และด้านการดำเนินงาน เมื่อเปรียบเทียบจำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วยเพศ อายุ รายได้ อาชีพ และสถานภาพสมรส ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนที่แตกต่างกัน คือ ระดับการศึกษา ระยะเวลาที่อยู่ในหมู่บ้าน ตำแหน่ง และการเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่

ของคณะกรรมการหมู่บ้าน และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของคณะกรรมการในภาพรวม ไม่มีความสัมพันธ์ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านไม่มีความสัมพันธ์กันเช่นเดียวกัน

ฉัตรกุล รุ่งประพันธ์ (2550) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอบ้านนา จังหวัดนครนายก พบว่า การมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย 3 ด้าน ได้แก่ 1) การร่วมกำหนดปัญหาความต้องการ 2) การร่วมตรวจสอบเนื้อหาของแผนพัฒนา และ 3) ร่วมปฏิบัติติดตามและประเมินผล สำหรับด้านที่มีระดับปานกลาง คือ การร่วมจัดทำแผนงาน โครงการ เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวางแผนที่แตกต่างกัน และประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาไม่แตกต่างกัน ยกเว้นปัจจัยด้านอาชีพที่มีระดับการมีส่วนร่วมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภัทธู ศรีหมอกเมฆ (2551) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองท้องถิ่นของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งคา อำเภอเมืองจังหวัดชุมพร พบว่า การมีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ประชาชนจะมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านนโยบายและการตัดสินใจอยู่ในระดับน้อย เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อตามระดับการมีส่วนร่วม ประชาชนมีส่วนร่วมในการเตรียมงบประมาณและเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับการขออนุมัติงบประมาณประจำปี และสำรวจข้อมูลสภาพปัญหา/ความต้องการในการจัดทำแผนพัฒนาตำบลอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับปัญหาอุปสรรค คือ ประชาชนไม่ทราบแผนงาน โครงการการดำเนินงานของ อบต. และประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะข้อมูลข่าวสาร

เสริมพงษ์ อยู่โต (2551) ได้วิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนเขตบางคอแหลม กรุงเทพมหานคร พบว่า การมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับปานกลางทั้งหมด และด้านที่มีประชาชนมีส่วนร่วมมากที่สุดได้แก่ ด้านการรับผลประโยชน์ รองลงมาเป็นด้านการตัดสินใจ และด้านที่มีส่วนร่วมของประชาชนน้อยที่สุดได้แก่ ด้านการดำเนินงาน เมื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของประชาชนตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ รายได้ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน และอาชีพที่แตกต่างกันของประชาชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน ส่วนอายุและระดับการศึกษาที่แตกต่างกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแตกต่างกันในด้านการตัดสินใจและด้านการดำเนินงาน

ดังนั้น การมีส่วนร่วมจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการพัฒนาในองค์กรมนุษย์ ซึ่งมีส่วนรวมมากเท่าไรยิ่งทำให้องค์กรนั้นๆประสบความสำเร็จและมีศักยภาพมากขึ้น สามารถจัดระเบียบองค์กรตามหลักเกณฑ์อย่างเป็นระบบ รวมถึงองค์กรนั้นๆมีประสิทธิภาพในการทำงานมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมงานต่างๆที่มีขอบข่ายโครงการขนาดใหญ่หรือขนาดเล็กอย่างไรล้วนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในด้านต่างๆ ทั้งด้านการระดมกำลังสติปัญญา กำลังกาย กำลังใจ หรือแม้กระทั่งกำลังทุนทรัพย์ก็ตามจึงทำให้กิจการงานหรือโครงการสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ตามกำหนดเวลาที่วางไว้

8.6 งานวิจัยเกี่ยวกับแรงจูงใจ

สุมาลี คู่สกุลนิรันดร์ (2531) ได้ศึกษาเรื่องการประกอบอาชีพเสริมของชาวนาอีสาน ศึกษาเฉพาะกรณีบ้านศรีฐาน อำเภอป่าดัว จังหวัดยโสธร ศึกษาพบว่าชาวบ้านศรีฐานทั้งหมดพูดภาษาไทยอีสาน นับถือศาสนาพุทธ หมู่บ้านนี้มีการประกอบอาชีพเสริมมานานแล้ว และอาชีพเสริมที่ทำรายได้และชื่อเสียงให้กับชาวบ้าน คือ อาชีพทำหัตถกรรมหมอนจิด สำหรับเหตุผลทางเศรษฐกิจที่ทำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมมาจากมากไปน้อยก็คือ 1) ต้องการเพิ่มรายได้ให้ครอบครัว 2) มีเวลาว่างจากการประกอบอาชีพหลัก 3) เพราะเป็นที่ต้องการของตลาด 4) เพื่อต้องการเพิ่มทุน 5) เนื่องจากว่างงาน 6) เนื่องจากมีที่ดินทำกินไม่เพียงพอ และ 7) เนื่องจากมีทรัพยากรอยู่แล้ว ส่วนเหตุผลทางด้านสังคมที่ทำให้ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมจากมากไปน้อยก็คือ 1) เนื่องจากมีฝีมือแรงงานอยู่แล้ว 2) เนื่องจากเอกชน(นายทุน) ให้การสนับสนุน 3) เนื่องจากได้รับการศึกษาด้านการประกอบอาชีพต่างๆ 4) เนื่องจากต้องการยกฐานะทางสังคม 5) เนื่องจากขยัน ไม่อยากอยู่เฉยๆ และ 6) เนื่องจากมีหน่วยงานของรัฐเข้าไปส่งเสริม ซึ่งแสดงให้เห็นว่าถึงแม้จะมีหน่วยงานของรัฐเข้าไปส่งเสริมในการประกอบอาชีพก็ไม่ได้ช่วยให้ชาวบ้านประกอบอาชีพเสริมมากขึ้น ในส่วนของผลที่เกิดขึ้นจากการประกอบอาชีพเสริมของชาวบ้านศรีฐาน คือ

1) ชาวบ้านมีความเป็นอยู่ดีขึ้น มีเครื่องใช้ในครัวเรือนเพิ่มขึ้นจากการใช้รายได้ที่ได้จากการประกอบอาชีพเสริมขึ้นมา 2) ชาวบ้านลดภาวะการมีหนี้สิน 3) ชาวบ้านรู้จักนำเอาเทคโนโลยีใหม่มาใช้มากขึ้น 4) ชาวบ้านได้รับเอาวัฒนธรรมเมืองมามากขึ้น 5) หมู่บ้านมีความสุข ไม่มีผู้ก่อความไม่สงบเหมือนเช่นที่เป็นมา เนื่องจากชาวบ้านใช้เวลาในการประกอบอาชีพเสริมเป็นประจำในยามที่ว่างจากงานหลัก 6) หัตถกรรมหมอนจิดที่ชาวบ้านทำนั้นได้มีการรับซื้อกันในหมู่บ้าน และมีการขยายตลาดออกไปอย่างกว้างขวาง 7) ชาวบ้านไม่นิยมอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองหลวง เนื่องจากในหมู่บ้านมีการประกอบอาชีพเสริม เช่น การทำหัตถกรรมหมอนจิด ซึ่งทำได้ทุกฤดูกาลและมีรายได้ดี

มงคล ชีเปียง (2546) ได้ศึกษาเรื่อง กระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาอาชีพเสริมของกลุ่มเยาวชนบ้านวังลึก ตำบลนาพูน อำเภอวังชิ้น จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเยาวชนมีการพัฒนากระบวนการ เก็บข้อมูล ศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล และมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด อยากมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาชุมชน โดยการวิจัยได้เริ่มจากการที่กลุ่มเยาวชนลงไปศึกษาชุมชนในด้านภูมิปัญญาและสิ่งดีๆ ในชุมชนจากปราชญ์ชาวบ้านแล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อหาจุดแข็ง จุดอ่อน แนวทางในการพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาให้กับชุมชน ซึ่งกลุ่มเยาวชนสามารถพัฒนาอาหารหมูสูตรผสมสำเล้าที่เหมาะสมกับชุมชนที่มีอาชีพทำสำเล้าพื้นบ้านและเลี้ยงหมูโดยสำเล้า โดยกลุ่มเยาวชนได้มีการทดลองเลี้ยงเพื่อเป็นตัวอย่างเป็นตัวอย่างเปรียบเทียบ แล้วนำเสนอผลการวิจัยให้กับชุมชนได้รับรู้ให้ชุมชนได้ทดลองในการนำไปใช้เพื่อลดต้นทุนในการเลี้ยงหมู และกลุ่มเยาวชนมีแนวทางในการผสมอาหารหมูสูตรผสมสำเล้าจำหน่ายให้กับชุมชนเป็นอาชีพเสริม เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองอย่างยั่งยืนต่อไป

ญาณิศ สารอินตา (2547) ได้ศึกษาเรื่อง การรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาอาชีพของสตรี: ศึกษาเฉพาะกรณีกลุ่มเครือข่ายสิ่งทอ อำเภอทอง จังหวัดแพร่ ผลการศึกษาพบว่า แม่บ้านที่เป็นสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ค่อยทราบและไม่ค่อยเข้าใจในกระบวนการในการรวมกลุ่ม ส่วนคณะกรรมการของกลุ่มโดยรวมทราบและเข้าใจในกระบวนการรวมกลุ่มเป็นอย่างดี การรวมกลุ่มเครือข่ายสิ่งทอไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรเนื่องจากไม่สามารถทำได้ตามวัตถุประสงค์และกฎระเบียบของกลุ่มที่ตั้งเอาไว้ เพราะขาดความร่วมมือ ขาดความสนใจ และมีเรื่องขัดแย้งในเรื่องผลประโยชน์กลุ่ม ส่วนผลการวิจัยในด้านการพัฒนาอาชีพของสตรี พบว่า หลังจากที่มีการรวมกลุ่มกันแล้วสมาชิกได้มีระดับการพัฒนาอาชีพที่ดีทั้งทางด้านการตลาด ด้านการผลิตและด้านการเงิน แม่บ้านมีรายได้ที่แน่นอน มีอาชีพเสริมที่มั่นคง สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง และพึงพอใจในความสามารถของตนเอง

วิยะดา ชัยเวช (2548) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาศักยภาพของกลุ่มอาชีพเสริมของชุมชนบ้านดินชาติ ตำบลป่าไผ่ อำเภอพร้าว จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มอาชีพเสริมภายในบ้านดินชาติมีทั้งหมด 5 กลุ่มอาชีพ คือ กลุ่มปุ๋ยธรรมชาติ กลุ่มจักสาน กลุ่มแปรรูปอาหาร กลุ่มทอผ้า-เย็บผ้า และกลุ่มสมุนไพร โดยกลุ่มปุ๋ยธรรมชาติมีวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มคือ ต้องการลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน ในการพัฒนาศักยภาพของกลุ่มอาชีพเสริมที่สามารถก่อให้เกิดรายได้และช่วยลดค่าใช้จ่าย ดังนี้ 1) ต้องเป็นกลุ่มอาชีพเสริมที่สร้างรายได้เพิ่มขึ้น 2) เป็นกลุ่มอาชีพเสริมที่มีความเป็นไปได้ในการพัฒนาและส่งเสริมให้มีความเข้มแข็ง 3) พิจารณาจากปัญหาของกลุ่มอาชีพเสริมที่เป็นปัญหาสามารถแก้ไขได้จริง ในส่วนของการพัฒนาศักยภาพกลุ่มอาชีพเสริมได้มีการจัดศึกษาดูงานและฝึกอบรมให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพเสริม ทำให้

กลุ่ม ได้ความรู้ต่างๆเพิ่มมากขึ้น ส่วนการสร้างและพัฒนากระบวนการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างนักวิจัย กับชุมชนบ้านดินธาตุนั้น ผู้วิจัยได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมา รวมทั้งยังได้ศึกษา วิถีชีวิตของชุมชนและกระบวนการคิดของชุมชนว่ามีแนวความคิดอย่างไร รวมทั้งยังได้นำเอา ความรู้ใหม่ๆมาผสมผสานกับภูมิปัญญาเพื่อให้ได้ผลที่ดีที่สุด โดยชุมชนได้มีการนำเอาความรู้ ที่ได้รับจากการวิจัยไปปรับใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชน สามารถคิดวางแผนแนวทางได้ว่าควรจะทำ การพัฒนาชุมชนอย่างไรให้ชุมชนมีความอยู่ดีกินดีและมีความสุข

8.7 งานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้นำ

วารงคณา วงศ์มหาชัย (2535) ได้ศึกษา บทบาทของผู้นำในการพัฒนาองค์กร ประชาชน: ศึกษาเฉพาะกรณีการพัฒนาองค์กรประชาชนระหว่างชุมชนของมูลนิธิพัฒนาอีสาน ศึกษาถึงกระบวนการในการพัฒนากลุ่ม โดยมีประเด็นที่สำคัญและน่าสนใจอยู่ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนการก่อตั้งของกลุ่ม ขั้นตอนดำเนินงานของกลุ่ม และขั้นตอนการพัฒนาขยายการเจริญเติบโตของกลุ่ม ส่วนบทบาทของผู้นำในการพัฒนากลุ่มนั้นมีบทบาทที่สำคัญอยู่ 5 บทบาท คือ บทบาทผู้บริหาร บทบาทผู้ให้การศึกษา บทบาทผู้ควบคุมความสัมพันธ์ในกลุ่ม บทบาทเชื่อมประสาน และบทบาท ผู้ติดตามและประเมินผล

สมพันธ์ เตชะอธิก, ปรีชา อุตระกุล และชื่น ศรีสวัสดิ์ (2537) การวิจัยเรื่อง ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยที่ทำได้รับการยอมรับจากชุมชนประกอบด้วย (1) ความรู้ความสามารถพิเศษ (2) ความมุ่งมั่นจริงจังและการทำงานด้วยความเสียสละ (3) ความสามารถในการเลือกกิจกรรมให้เหมาะสมสอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาของชุมชน (4) การยอมรับจากบุคคลภายนอก (5) บุคลิกภาพของผู้นำ ได้แก่ ให้ความสนใจใฝ่รู้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองอยู่เสมอ กล้าทดลองทำสิ่งใหม่ๆ เรียนรู้ลองผิดลองถูก เป็นคนช่างคิด ช่างทำ ช่างสังเกต จดจำ ทำให้สามารถสรุปบทเรียนได้เร็ว รับรู้และแยกแยะข้อมูลได้ดี มีความสามารถในการวิเคราะห์และแก้ไขข้อผิดพลาดให้หากเกิดการผิดพลาดขึ้น มีความเข้าใจชุมชนของตนเอง และ สังคมภายนอกชุมชนจนสามารถวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาของชุมชนและสาเหตุของปัญหาได้ รวมทั้งสามารถประสานและเสนอทางออกในการแก้ปัญหาแก่ชาวบ้านในชุมชนของตนเอง หรือ ชาวบ้านในชุมชนอื่นๆ (6) ปัจจัยทางครอบครัว ได้แก่ ครอบครัวเดิม คือ ครอบครัวของพ่อแม่ ในขณะที่ผู้นำยังอยู่ในวัยเยาว์ด้วยการอบรมสั่งสอน หรือประสบการณ์ในวัยเด็กจะมีส่วนหล่อ หลอมผู้นำให้มีอุดมการณ์ประสบการณ์และบุคลิกภาพที่เหมาะสมที่จะเป็นผู้นำ นอกจากนี้ ครอบครัวใหม่ ได้แก่ ครอบครัว ปัจจัยของผู้นำที่ภายหลังได้แต่งงานและแยกครอบครัวออก คู่ชีวิตของผู้นำในปัจจุบันมีส่วนอย่างสำคัญในการส่งเสริมให้ผู้นำได้แสดงบทบาทในการนำดีขึ้น เพราะ คู่ชีวิตของผู้นำมีความเข้าใจในตัวผู้นำ ไว้ใจและสนับสนุนส่งเสริมผู้นำทั้งทางตรง และทางอ้อม

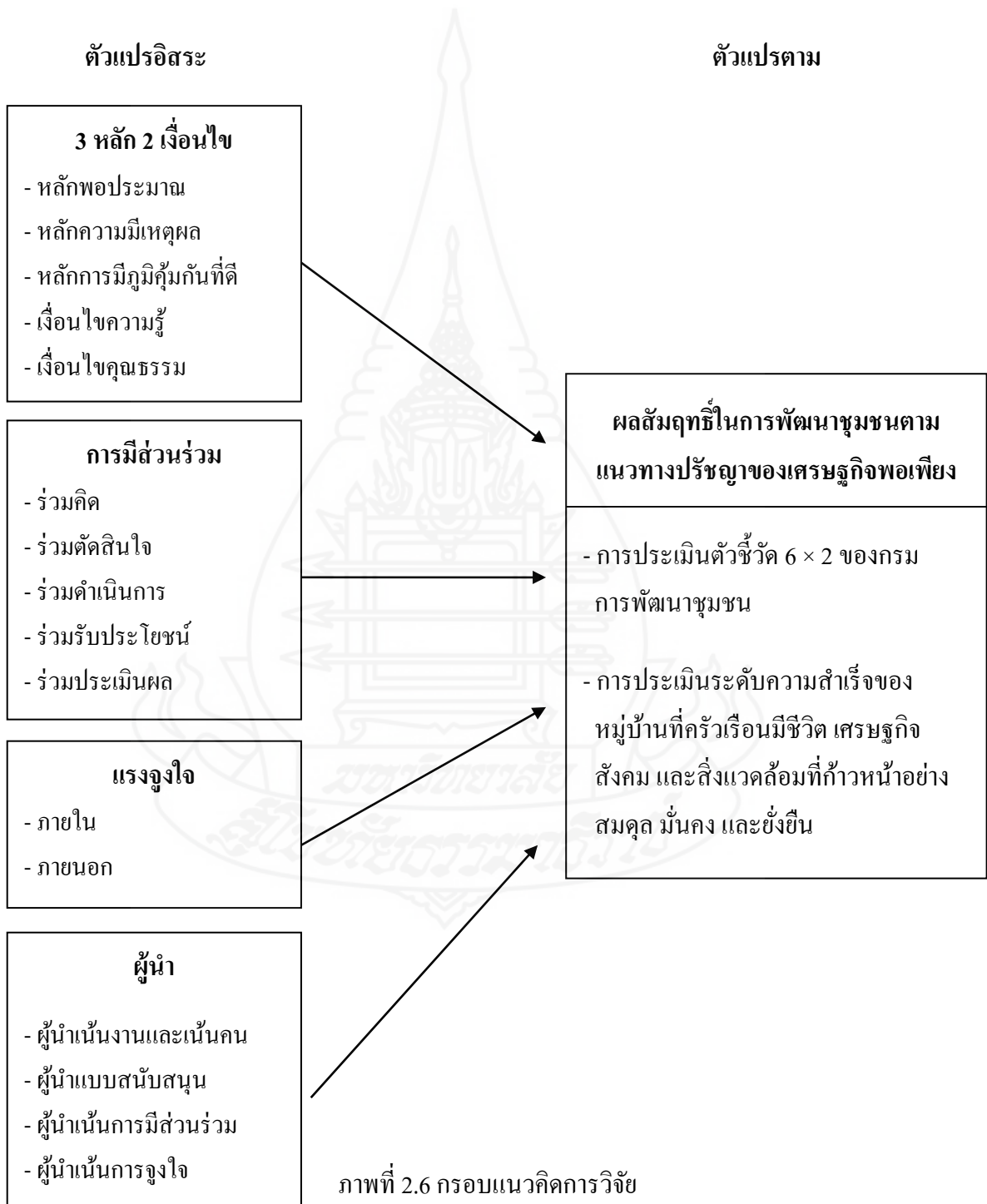
นอกจากนี้ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ผู้นำมีบทบาทเป็นผู้นำประกอบด้วย (1) ปัจจัยภายในชุมชน ได้แก่ วิกฤตการณ์ของชุมชน ปัญหาความขัดแย้งภายในชุมชน ภายในชุมชนย่อมมีปัญหาความขัดแย้งกัน อยู่เพียงแต่จะรุนแรงแค่ไหนขึ้นอยู่กับระดับความขัดแย้ง อาจเนื่องมาจากการแบ่งสรรทรัพยากร ของชุมชน หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ หรือผลประโยชน์ทางด้านการเมืองภายในชุมชน (2) ปัจจัยภายนอกชุมชน ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลที่เป็นนามธรรม เป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมชีวิต ความเป็นอยู่ของชาวบ้านให้ดีขึ้น การสนับสนุนขององค์กรเอกชนถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้นำ มีโอกาส แสดงศักยภาพของตนเองออกมา ความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนมักเป็นการ ประสานงานของผู้นำเองในการดึงทรัพยากรจากภายนอกเข้ามายังชุมชนของตน ทรัพยากรนั้นอาจ เป็นเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ เทคนิค หรือความคิดในการแก้ปัญหาของชาวบ้านและกระแสนการ เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ

พิมาน วงศ์อภัย (2533) ได้ศึกษาในเรื่อง ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชน สามารถพึ่งตนเอง: ศึกษากรณีศูนย์บริการสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัด อุรธานี ผลการศึกษาพบว่า ผู้นำ/กรรมการนั้นจะต้องมีคุณลักษณะที่มีความซื่อสัตย์ ตั้งใจจริง และ ยอมรับความคิดเห็นจากสมาชิก มีความสามารถในการชักนำผู้อื่น มีการทำงานเป็นทีมร่วมกัน ขององค์กร

9. สรุปกรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยขอนำมาสู่กรอบแนวคิดการวิจัย
แสดงได้ดังภาพ

ภาพที่ 2.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

สำหรับที่มาของแต่ละตัวแปรตามกรอบแนวคิดของการวิจัยได้มา ดังต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ ได้แก่ (1) ตัวแปร 3 หลัก 2 เงื่อนไข มาจากหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 (2) ตัวแปรการมีส่วนร่วม มาจากแนวคิดหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) (3) ตัวแปรแรงจูงใจ แบ่งเป็นแรงจูงใจภายในและแรงจูงใจภายนอก โดยแรงจูงใจภายในเป็นสิ่งผลักดันจากภายในตัวบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นเจตคติ ความคิด ความสนใจ ความตั้งใจ การมองเห็นคุณค่า ความพอใจ ความต้องการฯลฯ ส่วนแรงจูงใจภายนอกเป็นสิ่งผลักดันจากภายนอกตัวบุคคลที่มากระตุ้นให้เกิดพฤติกรรม ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ส่วนที่เป็นรูปธรรม เช่น การสนับสนุนของเจ้าหน้าที่ภาครัฐ ทรัพยากรหรืองบประมาณจากภายนอก และรางวัล เป็นต้น ซึ่งประมวลมาจากแนวคิดและทฤษฎีของนักจิตวิทยาที่สำคัญ ได้แก่ ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของ Maslow, ทฤษฎีสองปัจจัย หรือที่เรียกกันว่า Motivation - Hygiene Theory ของ Herzberg โดยเฉพาะ Motivator Factor ซึ่งเป็นปัจจัยจูงใจและเป็นตัวกระตุ้นทำให้คนปฏิบัติงานได้ดีขึ้น เช่น ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน การยอมรับนับถือ ความก้าวหน้าหรือการพัฒนา เป็นต้น และทฤษฎีความคาดหวังของ Victor H. Vroom และ (4) ตัวแปรผู้นำ โดยประมวลและสังเคราะห์จากแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับผู้นำออกมาเป็นลักษณะดังต่อไปนี้ (4.1) คุณลักษณะผู้นำมาจากทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Theories) ของ Gardner และแนวคิดทักษะความชำนาญในการทำกิจกรรมต่างๆ รวมถึงทักษะเฉพาะพฤติกรรม เพื่อสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ผู้นำต้องเผชิญ ของไบแซง (4.2) แบบเน้นงาน - เน้นคน มาจากแนวคิด Blake and Mouton's managerial Grid ของ Blake และ Mouton (4.3) แบบสนับสนุน จากแนวคิดภาวะผู้นำแบบเน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม (Participation) ของเฮอร์เชย์และบลันชาร์ด (4.4) เน้นการมีส่วนร่วม มาจาก Theory Z Organization ของ William Ouchi และจากแนวคิดของ Likert ที่พบว่า ลักษณะแบบมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง (Participative - Democratic) จะทำให้ผู้นำประสบผลสำเร็จและเป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพ และยังพบว่าผลผลิตสูงขึ้นด้วย ซึ่งความสำเร็จขึ้นกับการมีส่วนร่วมมากน้อยของผู้ใต้บังคับบัญชา (4.5) เน้นการจูงใจ มาจากแนวคิดของ อิสระ สุวรรณกุล สำหรับตัวแปรตาม ได้แก่ ตัวแปร 6×2 มาจาก แนวคิดของกรมการพัฒนาชุมชนที่นำมาใช้เป็นตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน มี 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด ที่ประกอบไปด้วย 1) ตัวชี้วัดด้านการลดรายจ่าย ได้แก่ คริวเรือนทำสวนครัว และครัวเรือนปลอดอบายมุข 2) ตัวชี้วัดด้านการเพิ่มรายได้ ได้แก่ คริวเรือนมีอาชีพเสริม และครัวเรือนใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม 3) ตัวชี้วัดด้านการประหยัด ได้แก่ คริวเรือนมีการออมทรัพย์ และชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ฯ 4) ตัวชี้วัดด้านการเรียนรู้ ได้แก่ ชุมชนมีการสืบทอดและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และครัวเรือนมีการเรียนรู้ปรัชญาของ

เศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน 5) ตัวชี้วัดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน ได้แก่ ชุมชนใช้วัสดุคิอย่างยั่งยืนในการประกอบอาชีพ และชุมชนปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านนำอยู่ และ 6) ตัวชี้วัดด้านการเอื้ออารีต่อกัน ได้แก่ ชุมชนมีการดูแลช่วยเหลือคนจน คนด้อยโอกาสและคนประสบปัญหา และชุมชน “รู้รักสามัคคี” และ ตัวแปรชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน มาจากแนวคิดของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตลอดจนปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ และศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีระเบียบวิธีการวิจัยดังนี้

1. รูปแบบการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และผสมผสานกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากร

ประชากรในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่

- (1) ครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้านศรีดอนชัย หมู่ที่ 5 ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 230 ครัวเรือน
- (2) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 1 คน
- (3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย พัฒนาการประจำตำบลต้นธงชัย ในช่วงที่มีการพัฒนาหมู่บ้านก่อนได้รับการคัดเลือก ขณะที่ได้รับรางวัล จนถึงปัจจุบัน จำนวน 3 คน และ พัฒนาการ อำเภอเมือง จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 4 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ดังนี้

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ได้แก่ ตัวแทนครัวเรือนของหมู่บ้านศรีคอนชัย โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามานะ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 146 ครัวเรือน

โดยใช้สูตรของทาโร ยามานะ ในการคำนวณหาขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\text{สูตร } n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้ N = จำนวนประชากรทั้งหมด

n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

e = ความคลาดเคลื่อนของการเลือกตัวอย่าง (ร้อยละ 5 หรือ 0.05)

แทนค่า

$$n = \frac{230}{1 + 230(0.05)^2}$$

$$= 146.031 \approx 146$$

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้จำนวน 146 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ได้แก่ ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้านศรีคอนชัย) ใช้การสัมภาษณ์จากประชากรทั้งหมด จำนวน 1 คน เนื่องจากผู้ใหญ่บ้านศรีคอนชัยได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีพจนประสบความสำเร็จและได้นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารจัดการชุมชน จนทำให้หมู่บ้านศรีคอนชัยได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ระดับจังหวัด ประจำปี 2558

กลุ่มตัวอย่างที่ 3 ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย พัฒนาการประจำตำบลต้นธงชัย ในช่วงที่มีการพัฒนาหมู่บ้านก่อนได้รับการคัดเลือก ขณะที่ได้รับรางวัล จนถึงปัจจุบันจำนวน 3 คน และพัฒนาการอำเภอเมือง จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 4 คน

2.3 วิธีการสุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ 1 ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบทราบดีค่าความน่าจะเป็น โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย แล้วเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนสมาชิกของครัวเรือน 1 คน ต่อ 1 ครัวเรือน ให้ครบ 146 ครัวเรือน

กลุ่มตัวอย่างที่ 2 และ 3 ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้านศรีคอนชัย) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย พัฒนาการประจำตำบลต้นธงชัย ในช่วง

ที่มีการพัฒนาหมู่บ้านก่อนได้รับการคัดเลือก ขณะที่ได้รับรางวัล จนถึงปัจจุบัน จำนวน 3 คน และพัฒนาการอำเภอเมือง จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 4 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร หนังสือ แนวคิดทฤษฎีต่าง ๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.1 แบบสอบถาม ใช้ในการสอบถามครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างของหมู่บ้านศรีดอนชัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 สอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ และเติมข้อความ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ เป็นต้น

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประกอบไปด้วย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข การมีส่วนร่วม แรงจูงใจ และ ผู้นำ เป็นการสอบถามโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดให้

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การประเมินตัวชี้วัด 6×2 ของกรมการพัฒนาชุมชน และการประเมินระดับความสำเร็จของหมู่บ้านที่ครัวเรือนมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน เป็นการสอบถามที่ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ โดยกำหนดให้

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด เพื่อสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอนาคต

3.2 การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบแบบสอบถามดำเนินการ 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องของเนื้อหา ความครอบคลุมเนื้อหา การใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา การเรียงลำดับคำถาม และนำข้อผิดพลาดมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม

ขั้นตอนที่ 2 การทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง (Pre-test) เพื่อคำนวณหาค่าความเชื่อถือได้ โดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α - coefficient) ด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach method)

โดยผลการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามอยู่ระหว่าง .641 - .914

ตารางที่ 3.1 ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาค แอลฟา จำแนกตามตัวแปร

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์ครอนบาค แอลฟา
ตัวแปรอิสระ	
1. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข	.888
2. การมีส่วนร่วม	.731
3. แรงจูงใจ	.641
4. ผู้นำ	.651

ตารางที่ 3.1 (ต่อ)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย
ตัวแปรตาม	
1. การประเมินตัวชี้วัด 6 × 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน	.914
2. การประเมินระดับความสำเร็จของหมู่บ้านจากการที่ครัวเรือนมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ดี ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน	.893

3.3 แบบสัมภาษณ์ โดยจะใช้การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ประกอบด้วย 5 ประเด็นได้แก่

- 1) สภาพแวดล้อมหรือบริบทของหมู่บ้านศรีดอนชัยก่อนที่จะมาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2558
- 2) ในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบนั้นมีความพร้อมหรือปัญหาอุปสรรคในปัจจัยด้านคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ (4 M's) มากน้อยเพียงใด
- 3) ในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีขั้นตอนดำเนินการอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างในขั้นตอนของการปฏิบัติ
- 4) จากการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบประสบความสำเร็จและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างไรบ้าง ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและจากภายในบุคคล
- 5) การจะพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบให้ประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้น ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกได้เป็น

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านศรีดอนชัย และจากการตอบแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มบุคคลที่กำหนดไว้ โดยประสานงานไปยังพัฒนาการอำเภอเมือง พัฒนาการผู้ประสานงานตำบล เพื่อขอ

ความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และประสานงานไปยังผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอความอนุเคราะห์และร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลทฤษฎีภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบของจังหวัดลำปาง ได้แก่ ตัวชี้วัด 6×2 ซึ่งเป็นตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นรากฐานในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด ของกรมการพัฒนาชุมชน, โล่ประกาศเกียรติคุณรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2558 ตามโครงการเชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น ประจำปี 2558 จากผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง, โล่พระราชทานรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ประจำปี 2558 จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเอกสารรายงานประกอบการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ประจำปี 2558 ของบ้านศรีดอนชัย หมู่ที่ 5 ตำบลคันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นต้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ

5.1.1 การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อพรรณนาเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา รวมถึงใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พรรณนาตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยมีเกณฑ์การแปลผลดังนี้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยจะรวบรวมคะแนนทั้งหมดเพื่อหาค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานด้วยการอิงเกณฑ์ ซึ่งแบ่งระดับออกเป็น 5 ระดับ โดยใช้วิธีการคำนวณความกว้างของชั้นดังนี้

$$\frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{(5 - 1)}{5} = \frac{4}{5} = 0.8$$

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	5.00 - 4.20	หมายความว่า	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.19 - 3.40	หมายความว่า	มาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.39 - 2.60	หมายความว่า	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.59 - 1.80	หมายความว่า	น้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.79 - 1.00	หมายความว่า	น้อยที่สุด

5.1.2 การวิเคราะห์สถิติอนุมาน (inferential statistics) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปร คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์) และเพื่อวัดระดับของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation, PPMC) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ค่า r) ซึ่งค่าของ r จะมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง + 1) และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยการวิเคราะห์ t-test

โดยมีเกณฑ์การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ค่า r = .01 - .25	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับเล็กน้อย
ค่า r = .26 - .55	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง
ค่า r = .56 - .75	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับสูง
ค่า r = .76 - .99	หมายถึง	มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก
ค่า r = 1	หมายถึง	มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้านศรีคอนชัย) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ CIPP Model และจากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปในอนาคต

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประกอบไปด้วย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข การมีส่วนร่วม แรงจูงใจ และผู้นำ

ตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย การประเมินจากตัวชี้วัด 6 × 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน และการประเมินระดับความสำเร็จของหมู่บ้านจากการที่ครัวเรือนมีชีวิตเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

4.1 ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80

4.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

4.3 การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

4.4 แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

4.5 ผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน ศรีดอนชัย) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ CIPP Model และจากแบบสอบถาม ปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อเป็น แนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ต่อไปในอนาคต

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบไปด้วยข้อมูลเกี่ยวกับ เพศ อายุ สถานภาพ การสมรส สมาชิกในครัวเรือน ระดับการศึกษา อาชีพหลัก รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายได้เฉลี่ย ต่อเดือนของครัวเรือน การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และแหล่งการเรียนรู้ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน ดังตารางที่ 4.1 - 4.3

ตารางที่ 4.1 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามข้อมูลทั่วไป

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (n = 146)	ร้อยละ
1. เพศ		
ชาย	97	66.4
หญิง	49	33.6
2. อายุ		
ไม่เกิน 20 ปี	1	0.7
21 - 30 ปี	7	4.9
31 - 40 ปี	17	11.9
41 - 50 ปี	32	22.4
51 - 60 ปี	51	35.7
61 ปีขึ้นไป	35	24.5

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (n = 146)	ร้อยละ
3. สถานภาพการสมรส		
โสด	14	9.8
สมรส	120	83.9
แยกกันอยู่	-	-
หย่าร้าง	2	1.4
ม่าย	7	4.9
4. สมาชิกในครัวเรือน		
1 คน	2	1.4
2 คน	23	16.5
3 คน	55	39.6
4 คน	34	24.5
5 คน	13	9.4
6 คน	6	4.3
7 คน	4	2.9
8 คน	1	0.7
10 คน	1	0.7
5. ระดับการศึกษา		
ประถมศึกษา	87	60.4
มัธยมศึกษาตอนต้น	17	11.8
มัธยมศึกษาตอนปลาย /ปวช.	22	15.3
อนุปริญญาหรือเทียบเท่า/ปวส.	13	9.0
ปริญญาตรี	5	3.5
สูงกว่าปริญญาตรี	-	-

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (n = 146)	ร้อยละ
6. อาชีพหลัก		
: เกษตรกรรม	31	23.3
: รับจ้างทั่วไป	14	10.5
: ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	12	9.0
: เกษตรกรรม และรับจ้างทั่วไป	48	36.1
: เกษตรกรรม และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	12	8.2
: เกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป และค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	9	6.8
: รับจ้างทั่วไป และ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	1	0.8
: รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ	3	2.3
: พนักงาน/ลูกจ้างของรัฐ	2	1.5
: พนักงานบริษัท	5	3.8
: เกษตรกรรม และ พนักงานบริษัท	1	0.8
: ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	1	0.8
: เกษตรกรรม ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และ พนักงาน/ลูกจ้างของรัฐ	1	0.8
: เกษตรกรรม ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และ พนักงานบริษัท	1	0.8
: เกษตรกรรม รับจ้างทั่วไป และรับราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	1	0.8
: อื่นๆ ได้แก่ นักเรียน เภยิษณอายุ และลูกหลานเลี้ยงดู	3	2.3
7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 2,500 บาท/เดือน	12	8.3
2,500 - 5,000 บาท/เดือน	58	40.3
5,001 - 8,000 บาท/เดือน	25	17.4
8,001 - 10,000 บาท/เดือน	29	20.1
10,001 - 13,000 บาท/เดือน	13	9.0
13,001 - 15,000 บาท/เดือน	6	4.2
มากกว่า 15,000 บาท/เดือน	1	0.7

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน (n = 146)	ร้อยละ
7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
น้อยกว่า 2,500 บาท/เดือน	12	8.3
2,500 - 5,000 บาท/เดือน	58	40.3
5,001 - 8,000 บาท/เดือน	25	17.4
8,001 - 10,000 บาท/เดือน	29	20.1
10,001 - 13,000 บาท/เดือน	13	9.0
13,001 - 15,000 บาท/เดือน	6	4.2
มากกว่า 15,000 บาท/เดือน	1	0.7
8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน		
ไม่เกิน 15,000 บาท/เดือน	83	60.2
15,001 - 30,000 บาท/เดือน	45	32.5
30,001 - 45,000 บาท/เดือน	10	7.3

จากตารางที่ 4.1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 97 คน (ร้อยละ 66.4) ช่วงอายุระหว่าง 41 - 61 ปีขึ้นไป โดยส่วนมากอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 51 คน (ร้อยละ 35.7) จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 87 คน (ร้อยละ 60.4) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม และรับจ้างทั่วไป จำนวน 48 คน (ร้อยละ 36.1) มีรายได้เฉลี่ย 2,500 - 5,000 บาท/เดือน จำนวน 58 คน (ร้อยละ 40.3) และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ไม่เกิน 15,000 บาท/เดือน จำนวน 83 คน (ร้อยละ 60.2) ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 3 คน เป็นจำนวน 55 คน (ร้อยละ 39.6)

1.2 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มตัวอย่างแสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงจำนวนร้อยละของกลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	จำนวน (n = 146)	ร้อยละ
1. คราวเรือนมีการปลูกพืชสวนครัว หรือเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทาน		
มี	136	94.4
ไม่มี	8	5.6
2. มีอาชีพเสริมในครัวเรือน		
มี	117	82.4
ไม่มี	25	17.6
3. มีการทำบัญชีครัวเรือน		
ทำ	125	85.6
ไม่ทำ	21	14.4
4. มีการออมเงินในครัวเรือน		
มี	132	91.0
ไม่มี	13	9.0
4.1 ถ้ามีการออมเงิน เงินออมเฉลี่ยเดือนละ		
ไม่เกิน 500 บาท	59	61.6
501 - 1,000 บาท	28	29.2
1,001 - 5,000 บาท	7	7.2
5,001 - 15,000 บาท	2	2

จากตารางที่ 4.2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คราวเรือนมีการปลูกพืชสวนครัวหรือเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทาน จำนวน 136 คน (ร้อยละ 94.4) มีอาชีพเสริมในครัวเรือน จำนวน 117 คน (ร้อยละ 82.4) มีการทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 125 คน (ร้อยละ 85.6) และมีการออมเงินในครัวเรือน จำนวน 132 คน (ร้อยละ 91)

1.3 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับแหล่งการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่างแสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 แสดงแหล่งการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวัน

แหล่งของการเรียนรู้	จำนวน (n = 146)	ร้อยละ
1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ	48	11.5
2. ผู้ใหญ่บ้าน/คณะกรรมการหมู่บ้าน	83	19.9
3. ปราชญ์ชาวบ้าน	25	6.0
4. ตัวอย่างคนอื่นในหมู่บ้าน	16	3.8
5. การประชุมในหมู่บ้าน	100	24.0
6. หนังสือพิมพ์	12	2.9
7. เสียงตามสาย	10	2.4
8. โทรทัศน์	100	24.0
9. การฝึกอบรม/ดูงาน	23	5.5
10. อื่นๆ	-	-

จากตารางที่ 4.3 พบว่า แหล่งการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง เรียงตามลำดับได้ดังนี้ จากการประชุมในหมู่บ้าน จำนวน 100 คน (ร้อยละ 24) จากโทรทัศน์ จำนวน 100 คน (ร้อยละ 24) จากผู้ใหญ่บ้าน/คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 83 คน (ร้อยละ 19.9) จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 48 คน (ร้อยละ 11.5) จากปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 25 คน (ร้อยละ 6) จากการฝึกอบรม/ดูงาน จำนวน 23 คน (ร้อยละ 5.5) จากตัวอย่างคนอื่นในหมู่บ้าน จำนวน 16 คน (ร้อยละ 3.8) จากหนังสือพิมพ์ จำนวน 12 คน (ร้อยละ 2.9) และจากเสียงตามสาย จำนวน 10 คน (ร้อยละ 2.4)

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย (2.1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข (2.2) การมีส่วนร่วม (2.3) แรงจูงใจ และ (2.4) ผู้นำ แสดงดังต่อไปนี้

2.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มาปฏิบัติ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	แปลผล
	ความคิดเห็น	มาตรฐาน	
1. หลักความพอประมาณ	4.07	.400	มาก
2. หลักความมีเหตุผล	4.01	.374	มาก
3. หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี	4.17	.306	มาก
4. เงื่อนไขความรู้	4.13	.333	มาก
5. เงื่อนไขคุณธรรม	4.19	.360	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.11	.285	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มาปฏิบัตินั้นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.11 โดยเรียงลำดับ ได้ดังนี้

- 1) เงื่อนไขคุณธรรม มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19
- 2) หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17
- 3) เงื่อนไขความรู้ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13
- 4) หลักความพอประมาณ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07
- 5) หลักความมีเหตุผล มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01

โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มีรายละเอียดในแต่ละเรื่อง ดังนี้

2.1.1 หลักความพอประมาณ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ในด้านหลักความพอประมาณ แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการนำหลักความพอประมาณมาใช้

หลักความพอประมาณ	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ครัวเรือนต่างๆในชุมชนสามารถดำรงชีวิตแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ ไม่เดือดร้อน	4.12	.653	มาก
2. ครัวเรือนในชุมชนมีการวางแผนการผลิต การบริโภคร และ การวางแผนการใช้เงินในครัวเรือนดีขึ้นเล็กน้อยเพียงใด	4.14	.546	มาก
3. คนในชุมชนใช้ชีวิตอย่างพอเพียงมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัถภาพ สามารถลดกิเลสและลดความต้องการที่ไม่จำเป็นลงได้	4.01	.610	มาก
4. คนในชุมชนยึดหลักความพอประมาณ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	4.03	.563	มาก
5. ครัวเรือนในชุมชนสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้สามารถอุ้มชูตัวเองได้ โดยพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจอย่างมั่นคงเป็นขั้นตอนอย่างค่อยเป็นค่อยไป	4.05	.516	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.07	.400	มาก

จากตารางที่ 4.5 พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าสามารถนำหลักความพอประมาณมาใช้ในชีวิตอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.07 ซึ่งในรายละเอียดทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับ ได้ดังนี้

1) ครัวเรือนในชุมชนมีการวางแผนการผลิต การบริโภคร และ การวางแผนการใช้เงินในครัวเรือนดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.14

2) ครัวเรือนต่างๆในชุมชนสามารถดำรงชีวิตแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ ไม่เดือดร้อน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.12

3) คริวเรือในชุมชนสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้สามารถอู่ชุมชนตัวเองได้โดยพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจอย่างมั่นคงเป็นขั้นตอนอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.05

4) คนในชุมชนยึดหลักความพอประมาณ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.03

5) คนในชุมชนใช้ชีวิตอย่างพอเพียงมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอรรถภาพสามารถลดกิเลสและลดความต้องการที่ไม่จำเป็นลงได้ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.01

2.1.2 หลักความมีเหตุผล

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ในด้านหลักความมีเหตุผล แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.6 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหลักความมีเหตุผล

หลักความมีเหตุผล	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. คริวเรือในชุมชนมีการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ ไม่หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม และบริโภคนิยม	4.00	.538	มาก
2. คริวเรือในชุมชนมีการพิจารณาอย่างระมัดระวัง และรอบคอบในการลงทุนประกอบอาชีพ	4.01	.477	มาก
3. การตัดสินใจในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน เป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาไตร่ตรอง จากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผล ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆอย่างรอบคอบ	4.01	.512	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.01	.374	มาก

จากตารางที่ 4.6 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อหลักความมีเหตุผลอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.01 ซึ่งในรายละเอียดทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ได้ดังนี้

1) คริวเรือในชุมชนมีการพิจารณาอย่างระมัดระวัง และรอบคอบในการลงทุนประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.01

2) การตัดสินใจในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาไตร่ตรองจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆอย่างรอบคอบ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.01

3) คริวเรือในชุมชนมีการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ ไม่หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม และบริโภคนิยม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.00

2.1.3 หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ในด้านหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี

หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. คนในชุมชนมีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล	4.14	.417	มาก
2. การนำหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีมาใช้ ช่วยให้คนในชุมชนมีการวางแผนในการดำเนินชีวิต เพื่อความไม่ประมาทและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้	4.30	.460	มากที่สุด
3. หากคริวเรือในชุมชนได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ท่านคิดว่าจะสามารถรับมือและปรับตัวได้มากน้อย เพียงใด	4.16	.465	มาก
4. หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการเตรียมตัวและสามารถรับมือกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นเพียงใด	4.09	.422	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.17	.306	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.17 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) การนำหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีมาใช้ ช่วยให้คนในชุมชนมีการวางแผนในการดำเนินชีวิต เพื่อความไม่ประมาทและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) หากครัวเรือนในชุมชนได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะสามารถรับมือและปรับตัวได้มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก

3) คนในชุมชนมีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้ และไกล มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.14 อยู่ในระดับมาก

4) หมู่บ้าน/ชุมชนมีการเตรียมตัวและสามารถรับมือกับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก

2.1.4 เจื่อนใจความรู้

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เจื่อนใจ ในด้านเจื่อนใจความรู้ แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อเจื่อนใจความรู้

เจื่อนใจความรู้	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ครัวเรือนในชุมชนมีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมากน้อยเพียงใด	4.09	.438	มาก
2. คนในชุมชนมีการเรียนรู้ตลอดเวลา พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพให้ประสบผลสำเร็จ	4.07	.559	มาก
3. มีการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ในโลกกว้างด้วยตนเอง หรือจากการแลกเปลี่ยนร่วมกับผู้อื่น ให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนช่วยกันพัฒนาชีวิตของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน	4.29	.501	มากที่สุด

ตารางที่ 4.8 (ต่อ)

เงื่อนไขความรู้	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
4. ชุมชนตั้งคนที่มีความรู้ความสามารถทั้งในและนอกหมู่บ้านมาช่วยพัฒนาชุมชนได้มากน้อยเพียงใด	4.11	.486	มาก
5. มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาให้เป็นสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง	4.10	.430	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.13	.333	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อเงื่อนไขความรู้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.13 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) มีการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ในโลกกว้างด้วยตนเอง หรือจากการแลกเปลี่ยนร่วมกับผู้อื่น ให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนช่วยกันพัฒนาชีวิตของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ชุมชนตั้งคนที่มีความรู้ความสามารถทั้งในและนอกหมู่บ้านมาช่วยพัฒนาชุมชนมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.11 อยู่ในระดับมาก

3) มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาให้เป็นสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก

4) คราวเรือน ในชุมชนมีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก

5) คนในชุมชนมีการเรียนรู้ตลอดเวลาพัฒนาตนเองพัฒนาอาชีพให้ประสบความสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.07 อยู่ในระดับมาก

2.1.5 เงื่อนไขคุณธรรม

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ในด้านเงื่อนไขคุณธรรม แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการนำเงื่อนไขคุณธรรมมาใช้

เงื่อนไขคุณธรรม	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. คนในชุมชนมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใ้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิต	4.23	.512	มากที่สุด
2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยทำให้คนในชุมชนเกิดความตั้งใจที่จะลดหนี้สิน ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น หรือช่วยทำให้ท่านเกิดความพยายามที่จะหารายได้เพิ่มขึ้นมากขึ้นน้อยเพียงใด	4.15	.460	มาก
3. การมีคุณธรรมนำชีวิตส่งผลให้ประชาชนในหมู่บ้านประสบสิ่งดีงามและความสำเร็จในชีวิต	4.17	.625	มาก
4. การมีคุณธรรมนำชีวิตและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้คนในหมู่บ้านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข	4.21	.443	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.19	.360	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อเงื่อนไขคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.19 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) คนในชุมชนมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใ้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.23 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) การมีคุณธรรมนำชีวิตและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้คนในหมู่บ้านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) การมีคุณธรรมนำชีวิตส่งผลให้ประชาชนในหมู่บ้านประสบสิ่งดีงามและความสำเร็จในชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก

4) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยทำให้คนในชุมชนเกิดความตั้งใจที่จะลดหนี้สิน ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น หรือช่วยทำให้ท่านเกิดความพยายามที่จะหารายได้เพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.15 อยู่ในระดับมาก

2.2 ด้านการมีส่วนร่วม

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.10 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในด้านการมีส่วนร่วม

ด้านการมีส่วนร่วม	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการศึกษาและ ค้นหาปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ กำหนดความต้องการและจัดลำดับ ความสำคัญของปัญหา	4.17	.445	มาก
2. ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เลือกแนวทางในการแก้ปัญหาของหมู่บ้าน กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน	4.18	.434	มาก
3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนา หมู่บ้าน	4.42	.536	มากที่สุด
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา หมู่บ้าน เช่น ช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือโดยการบริหาร ประสานงาน และขอความช่วยเหลือ	4.29	.498	มากที่สุด
5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล งานพัฒนาหมู่บ้านว่าการดำเนินงานบรรลุ วัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ แล้วค้นหา ข้อบกพร่องของการทำงานเพื่อปรับปรุงแก้ไข	4.22	.491	มากที่สุด
6. ประชาชนได้ร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินงาน การพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งผลประโยชน์ในทางบวก และทางลบ รวมถึงการกระจายผลประโยชน์ใน กลุ่มหรือชุมชน	4.28	.495	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.25	.321	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.10 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.25 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยแต่ละข้อได้ดังนี้

1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.42 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือโดยการบริหาร ประสานงาน และขอความช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) ประชาชนได้ร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งผลประโยชน์ในทางบวก และทางลบ รวมถึงการกระจายผลประโยชน์ในกลุ่มหรือชุมชน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับมากที่สุด

4) ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานพัฒนาหมู่บ้านว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ แล้วค้นหาข้อบกพร่องของการทำงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไข มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.22 อยู่ในระดับมากที่สุด

5) ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาของหมู่บ้าน กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับมาก

6) ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการศึกษาและค้นหาปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ กำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านแรงจูงใจ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในด้านแรงจูงใจของคนในชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.11 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านแรงจูงใจ

ด้านแรงจูงใจ	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. หมู่บ้านของท่านมองเห็นคุณค่าและประโยชน์จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	4.22	.415	มากที่สุด
2. คนในชุมชนมีความสนใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และต้องการนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต	4.16	.407	มาก
3. คนในชุมชนต้องการให้ฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวดีขึ้น	4.21	.469	มากที่สุด
4. ประชาชนในหมู่บ้านมีความต้องการให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น	4.35	.546	มากที่สุด
5. คนในชุมชนต้องการได้รับการชื่นชมยกย่องเป็นที่รักและได้รับการยอมรับนับถือภายในชุมชน จากผลการปฏิบัติงานในการร่วมดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน	4.32	.522	มากที่สุด
6. ประชาชนในชุมชนต้องการให้หมู่บ้านได้รับการชื่นชมยกย่องและมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม	4.12	.483	มาก
7. ความสำเร็จในการปฏิบัติงานการพัฒนาหมู่บ้าน ทำให้ทุกคนในชุมชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ	4.24	.444	มากที่สุด
8. หมู่บ้านของท่านได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ สถาบันหรือองค์กรต่างๆ ในด้านวิชาการ ทรัพยากรหรืองบประมาณจากภายนอก	4.25	.561	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.23	.258	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.11 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.23 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) ประชาชนในหมู่บ้านมีความต้องการให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) คนในชุมชนต้องการได้รับการชื่นชมยกย่อง เป็นที่รักและได้รับการยอมรับนับถือภายในชุมชนจากผลการปฏิบัติงานในการร่วมดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.32 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) หมู่บ้านของท่านได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ สถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ ในด้านวิชาการ ทรัพยากรหรืองบประมาณจากภายนอก มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด

4) ความสำเร็จในการปฏิบัติงานการพัฒนาหมู่บ้านทำให้ทุกคนในชุมชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.24 อยู่ในระดับมากที่สุด

5) หมู่บ้านของท่านมองเห็นคุณค่าและประโยชน์จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.22 อยู่ในระดับมากที่สุด

6) คนในชุมชนต้องการให้ฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของตนเอง และครอบครัวดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

7) คนในชุมชนมีความสนใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และต้องการนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก

8) ประชาชนในชุมชนต้องการให้หมู่บ้านได้รับการชื่นชมยกย่อง และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.12 อยู่ในระดับมาก

2.4 ด้านผู้นำ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในด้านผู้นำ แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.12 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านผู้นำ

ด้านผู้นำ	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญกับการพัฒนาหมู่บ้าน โดยยึดแนวทางหลักของเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมให้สมาชิกในหมู่บ้านนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต	4.55	.513	มากที่สุด
2. หมู่บ้านมีผู้นำที่เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม เสียสละ อดทน รับผิดชอบ ชยัน ขันแข็งทุ่มเทในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดี	4.47	.528	มากที่สุด

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

ด้านผู้นำ	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
3. ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ความรู้ มีทักษะความชำนาญในการทำกิจกรรมต่างๆ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ผู้นำต้องเผชิญ เช่น ทักษะการพูดและการสื่อสาร การบริหารจัดการ การประสานความร่วมมือ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ เป็นต้น	4.44	.512	มากที่สุด
4. ผู้นำจะมุ่งให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของงานเป็นหลักเท่านั้น จะวางแผนกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม	4.14	.628	มาก
5. ผู้นำเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านและผู้ร่วมงาน มีบรรยากาศการทำงานที่มุ่งผลงานโดยไม่สร้างความกดดันแก่ผู้ร่วมงาน ให้ความสำคัญกับขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน	4.35	.546	มากที่สุด
6. ผู้นำหมู่บ้านสามารถสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านทราบถึงประโยชน์และผลดีที่จะได้รับจากการร่วมดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จ	4.45	.513	มากที่สุด
7. ผู้นำหมู่บ้านมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน ใช้การตัดสินใจของกลุ่มหรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม ทำให้เพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงาน	4.52	.515	มากที่สุด
8. ผู้นำจะคอยสนับสนุน อำนวยความสะดวก มีการซักถามหรือรับฟังเรื่องราวปัญหาต่างๆจากสมาชิกของชุมชน คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้เต็มความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพ	4.60	.492	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.44	.287	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.12 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.44 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) ผู้นำจะคอยสนับสนุน อำนวยความสะดวก มีการซักถามหรือรับฟังเรื่องราว ปัญหาต่าง ๆ จากสมาชิกของชุมชน คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆ ทั้งทางตรง และทางอ้อม ทำให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้เต็มความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพ ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญกับการพัฒนาหมู่บ้าน โดยยึดแนวทางหลักของเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมให้สมาชิกในหมู่บ้านนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) ผู้นำหมู่บ้านมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน ใช้การตัดสินใจของกลุ่มหรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม ทำให้เพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด

4) หมู่บ้านมีผู้นำที่เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม เสียสละ อดทน รับผิดชอบ ขยันขันแข็งทุ่มเทในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับมากที่สุด

5) ผู้นำหมู่บ้านสามารถสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านทราบถึงประโยชน์และผลดีที่จะได้รับจากการร่วมดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.45 อยู่ในระดับมากที่สุด

6) ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ความรู้ มีทักษะความชำนาญในการทำกิจกรรมต่างๆ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ผู้นำต้องเผชิญ เช่น ทักษะการพูด และการสื่อสาร การบริหารจัดการ การประสานความร่วมมือ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.44 อยู่ในระดับมากที่สุด

7) ผู้นำเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านและผู้ร่วมงาน มีบรรยากาศการทำงานที่มุ่งผลงาน โดยไม่สร้างความกดดันแก่ผู้ร่วมงาน ให้ความสำคัญกับขวัญ และกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมากที่สุด

8) ผู้นำจะมุ่งให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของงานเป็นหลักเท่านั้น จะวางแผนกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.14 อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลคันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

การวิเคราะห์ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลคันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง อันเป็นผลมาจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไขมาปฏิบัติ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

3.1 การประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน

3.2 การประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

3.1 การประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน

ตัวชี้วัด 6 x 2 หมายถึง ตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด (6x2) ประกอบด้วย การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การประหยัด การเรียนรู้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการเอื้ออารีต่อกัน สามารถสรุปผลได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย โดยประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน

ตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. การลดรายจ่าย	4.00	.423	มาก
2. การเพิ่มรายได้	4.01	.464	มาก
3. การประหยัด	4.08	.361	มาก
4. การเรียนรู้	4.04	.398	มาก
5. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	4.39	.359	มากที่สุด
6. การเอื้ออารีต่อกัน	4.20	.328	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.12	.300	มาก

จากตารางที่ 4.13 พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชนนั้นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.12 โดยเรียงลำดับ ได้ดังนี้

1) การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39

2) การเอื้ออารีต่อกัน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

3) การประหยัด มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08

4) การเรียนรู้ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

5) การเพิ่มรายได้ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01

6) การลดรายจ่าย มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00

โดยตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน มีรายละเอียดในแต่ละด้าน ดังนี้

3.1.1 ด้านการลดรายจ่าย

การประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน ด้านการลดรายจ่าย แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.14 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการลดรายจ่าย

การลดรายจ่าย	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ครีวเรือนในชุมชนใช้พื้นที่บริเวณบ้าน หรือใช้ กระถาง/ภาชนะที่ไม่ใช่แล้ว ในการปลูกผักสวนครัว ไว้ทานเองในครอบครัว	4.09	.537	มาก
2. สมาชิกในหมู่บ้าน ไม่เสเพลเสพติด ไม่เล่นการ พนัน ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี	3.86	.643	มาก
3. จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ช่วยทำให้คนในหมู่บ้านสามารถลดรายจ่ายใน ครัวเรือนในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น หอย เหล้า บุหรี่ การพนัน ได้มากขึ้นเพียงใด	4.02	.604	มาก

ตารางที่ 4.14 (ต่อ)

การลดรายจ่าย	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
4. คริวเรือนในชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการดำรง ชีวิตประจำวัน โดยการทำน้ำยาล้างจาน สบู่ แชมพู น้ำยาซักผ้า น้ำยาขัดห้องน้ำ ฯลฯ ไว้ใช้เอง (ลดการซื้อ) ได้มากน้อยเพียงใด	3.80	.758	มาก
5. สมาชิกในชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการประกอบ อาชีพ เช่น ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ เพื่อใช้ในการ เกษตร หรือ ใช้วัตถุดิบ/วัสดุที่มีอยู่และสามารถ หาได้ง่ายในท้องถิ่นมาผลิตสินค้า เป็นต้น	4.12	.545	มาก
6. จากการปลูกพืชผักสวนครัว หรือเลี้ยงสัตว์ไว้ รับประทานในครัวเรือน ช่วยให้ครัวเรือนใน หมู่บ้านสามารถลดรายจ่ายได้มากน้อยเพียงใด	4.10	.495	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.00	.423	มาก

จากตารางที่ 4.14 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการลดรายจ่าย
อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.00 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อ ได้ดังนี้

1) สมาชิกในชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการประกอบอาชีพ เช่น ทำปุ๋ย
หมัก ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ เพื่อใช้ในการเกษตร หรือ ใช้วัตถุดิบ/วัสดุที่มีอยู่และสามารถหาได้ง่าย
ในท้องถิ่นมาผลิตสินค้า เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.12 อยู่ในระดับมาก

2) จากการปลูกพืชผักสวนครัว หรือเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทานในครัวเรือน
ช่วยให้ครัวเรือนในหมู่บ้านสามารถลดรายจ่ายได้ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก

3) คริวเรือนในชุมชนใช้พื้นที่บริเวณบ้าน หรือใช้กระถาง/ภาชนะที่ไม่ใช้แล้ว
ในการปลูกผักสวนครัวไว้ทานเองในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก

4) จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ช่วยทำให้คน
ในหมู่บ้านสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น หวย เหล้า บุหรี่
การพนัน ได้มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.02 อยู่ในระดับมาก

5) สมาชิกในหมู่บ้าน ไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนัน ประพฤติตนอยู่ใน
ศีลธรรมอันดี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.86 อยู่ในระดับมาก

6) ครั้วเรือนในชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยการทำน้ำยาล้างจาน สบู่ แชมพู น้ำยาซักผ้า น้ำยาขัดห้องน้ำ ฯลฯ ไว้ใช้เอง (ลดการซื้อ) ได้มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก

3.1.2 ด้านการเพิ่มรายได้

การประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน ด้านการเพิ่มรายได้ได้แสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.15 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการเพิ่มรายได้

การเพิ่มรายได้	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. สมาชิกในหมู่บ้านมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น	4.00	.525	มาก
2. สมาชิกในหมู่บ้านมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนที่เหมาะสม ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพและได้ผลผลิตคุ้มค่า การปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงานทดแทน ฯลฯ	4.08	.526	มาก
3. มีการนำวัสดุคืบในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าเพื่อบริโภค/อุปโภค หรือจำหน่ายมากน้อยเพียงใด	4.05	.516	มาก
4. หมู่บ้าน/ชุมชน มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น	3.92	.676	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.01	.464	มาก

จากตารางที่ 4.15 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการเพิ่มรายได้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.01 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) สมาชิกในหมู่บ้านมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนที่เหมาะสม ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพและได้ผลผลิตคุ้มค่า การปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงานทดแทน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.08 อยู่ในระดับมาก

2) มีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าเพื่อบริโภค/อุปโภค หรือจำหน่ายเล็กน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.05 อยู่ในระดับมาก

3) สมาชิกในหมู่บ้านมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.00 อยู่ในระดับมาก

4) หมู่บ้าน/ชุมชน มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.92 อยู่ในระดับมาก

3.1.3 ด้านการประหยัด

การประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน ด้านการประหยัด แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.16 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการประหยัด

การประหยัด	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. การใช้จ่ายของครัวเรือนในชุมชนเป็นไปอย่างคุ้มค่า เล็กน้อยเพียงใด	4.20	.617	มากที่สุด
2. สมาชิกในชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินใน ครอบครัวอย่างระมัดระวังเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงใด	4.10	.445	มาก
3. ครัวเรือนต่างๆในหมู่บ้านใช้จ่ายอย่างประหยัด และเก็บออมเงินไว้ใช้จ่ายยามจำเป็นเพิ่มขึ้นมาก น้อยเพียงใด	4.10	.466	มาก
4. คนในหมู่บ้านมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร สถาบัน การเงิน กลุ่มออมทรัพย์ฯ หรือกลุ่มอื่นๆที่มีการรับ ฝากเงินกับสมาชิก	3.93	.583	มาก
5. ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อ การผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์สตรี กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน	4.05	.585	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.08	.361	มาก

จากตารางที่ 4.16 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการประหยัด อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.08 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) การใช้จ่ายของครัวเรือนในชุมชนเป็นไปอย่างคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.20 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) สมาชิกในชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินในครอบครัวอย่างระมัดระวัง เพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก

3) ครัวเรือนต่างๆ ในหมู่บ้านใช้จ่ายอย่างประหยัดและเก็บออมเงินไว้ใช้จ่าย ยามจำเป็นเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก

4) ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์สตรี กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มี ลักษณะคล้ายกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.05 อยู่ในระดับมาก

5) คนในหมู่บ้านมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร สถาบัน การเงิน กลุ่มออมทรัพย์ ฯ หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีการรับฝากเงินกับสมาชิก มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.93 อยู่ในระดับมาก

3.1.4 ด้านการเรียนรู้

การประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน ด้านการเรียนรู้ แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.17 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการเรียนรู้

การเรียนรู้	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด	4.10	.451	มาก
2. หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการสืบทอดและถ่ายทอด ภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อกันภายในชุมชนมากน้อยเพียงใด	3.95	.573	มาก
3. หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการพูดคุยแลกเปลี่ยน ความคิดในชีวิตประจำวัน หรือจัดเวทีการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจใน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.08	.432	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.04	.398	มาก

จากตารางที่ 4.17 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการเรียนรู้อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.04 ซึ่งในรายละเอียดทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

1) หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์มากนักน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10

2) หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชีวิตประจำวัน หรือจัดเวทีการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.08

3) หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการสืบทอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อกันภายในชุมชนมากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.95

3.1.5 ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

การประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.18 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและประหยัดในการประกอบอาชีพ	4.31	.506	มากที่สุด
2. ชุมชนมีการวางแผน จัดหาทรัพยากรทดแทนควบคู่กับการอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น	4.54	.565	มากที่สุด
3. ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านนำอยู่ บริเวณที่สาธารณะ ถนนในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน ฯลฯ และมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง	4.32	.481	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.39	.359	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.18 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.39 โดยในรายละเอียดทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

1) ชุมชนมีการวางแผน จัดหาทรัพยากรทดแทนควบคู่กับการอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.54

2) ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านนำอยู่ บริเวณที่สาธารณะ ถนนในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน ฯลฯ และมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.32

3) ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า และประหยัดในการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.31

3.1.6 ด้านการเอื้ออารีต่อกัน

การประเมินจากตัวชี้วัด 6 x 2 ของกรมการพัฒนาชุมชน ด้านการเอื้ออารีต่อกัน แสดงดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.19 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการเอื้ออารีต่อกัน

การเอื้ออารีต่อกัน	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ชุมชนมีการส่งเสริมและจัดกิจกรรมเพื่อให้คนในชุมชนให้ความช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ	4.17	.413	มาก
2. หมู่บ้านของท่านมีการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนจน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ประสบปัญหา	4.12	.468	มาก
3. มีการจัดทำแผนชุมชน และนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านร่วมกัน	4.28	.451	มากที่สุด

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

การเอื้ออารีต่อกัน	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
4. เมื่อชุมชนประสบปัญหาใดๆ คนในชุมชนจะ ปรึกษาหารือกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย ให้กำลังใจ ซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิดและเรียนรู้การจัดการ กับปัญหาร่วมกัน	4.24	.489	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.20	.328	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.19 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการเอื้ออารีต่อกัน
อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.20 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อ ได้ดังนี้

1) มีการจัดทำแผนชุมชน และนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนา หรือแก้ไข
ปัญหาของหมู่บ้านร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) เมื่อชุมชนประสบปัญหาใดๆ คนในชุมชนจะปรึกษาหารือกัน ถ้อยทีถ้อย
อาศัย ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิดและเรียนรู้การจัดการกับปัญหาร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยความ
คิดเห็นเท่ากับ 4.24 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) ชุมชนมีการส่งเสริมและจัดกิจกรรมเพื่อให้คนในชุมชนให้ความ
ช่วยเหลือพึ่งพาซึ่งกันและกัน ในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ
4.17 อยู่ในระดับมาก

4) หมู่บ้านของท่านมีการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนจน ผู้ด้อยโอกาส
ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ประสบปัญหา มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.12 อยู่ในระดับมาก

3.2 การประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

โดยแบ่งการประเมินผลสัมฤทธิ์จากความคิดเห็นของประชาชนออกเป็น 4 ด้าน
คือ (1) ด้านการมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน (2) ด้านการมีเศรษฐกิจ
ที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน (3) ด้านการมีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล
ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน และ (4) ด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง
และยั่งยืน สามารถสรุปผลได้ดังตารางที่ 4.20

ตารางที่ 4.20 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย โดยประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

การมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. ชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน	4.20	.272	มากที่สุด
2. เศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน	4.07	.354	มาก
3. สังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน	4.24	.279	มากที่สุด
4. สิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน	4.33	.335	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.21	.262	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.20 พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืนนั้น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.21 โดยเรียงลำดับ ได้ดังนี้

- 1) สิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33
- 2) สังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24
- 3) ชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20
- 4) เศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07

การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย โดยการประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน มีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

3.2.1 ด้านการมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน ในด้านการมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน สามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.21 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

ด้านการมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	ค่าเฉลี่ย	ค่าเบี่ยงเบน	แปลผล
	ความคิดเห็น	มาตรฐาน	
1. คนในชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดี ชีวีมันในคุณธรรม เชื่อมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	4.25	.536	มากที่สุด
2. คราวเรือนในชุมชนปฏิบัติตามหลัก โภชนาการ ใช้ความรู้ในการรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรง ไม่เจ็บป่วยเพื่ออายุที่ยืนนาน	4.09	.483	มาก
3. คนในชุมชนมีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีเป้าหมายในชีวิต สามารถปรับตัวเพื่อเผชิญ สถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้ อย่างมีประสิทธิภาพ	4.25	.506	มากที่สุด
4. คนในชุมชนรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หลาน ให้เติบโตอย่างมี คุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย	4.21	.469	มากที่สุด
5. ครอบครัวและชุมชนมีการเลี้ยงดูผู้สูงอายุให้ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข	4.28	.466	มากที่สุด
6. สมาชิกของชุมชนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและ ชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ	4.10	.359	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.20	.272	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.21 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.20 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) ครอบครัวและชุมชนมีการเลี้ยงดูผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) คนในชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม เชื่อมมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) คนในชุมชนมีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีเป้าหมายในชีวิต สามารถปรับตัวเพื่อเผชิญสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด

4) คนในชุมชนรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หลาน ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

5) สมาชิกของชุมชนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก

6) คราวเรือนในชุมชนปฏิบัติตามหลักโภชนาการ ใช้ความรู้ในการรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงไม่เจ็บป่วยเพื่ออายุที่ยืนนาน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก

3.2.2 ด้านการมีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน ในด้านการมีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน สามารถแสดงได้ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.22 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการมีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

ด้านการมีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. คริวเรือนในหมู่บ้านมีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ที่เพียงพอและเป็นธรรมอย่างต่อเนื่อง	4.01	.462	มาก
2. คริวเรือนในหมู่บ้านสามารถสร้างความสมดุล ระหว่างรายรับและรายจ่าย และจัดการหนี้สินได้ ไม่เป็นการระ	4.11	.589	มาก
3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมสร้างรายได้ และกระจาย รายได้ไปสู่ประชาชนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน	3.82	.584	มาก
4. ชุมชนมีกิจกรรมการสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้ เข้มแข็ง ด้วยกระบวนการกลุ่ม การพัฒนาอาชีพ เพิ่มพูนทักษะฝีมือ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม	4.21	.609	มากที่สุด
5. ชุมชนมีสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่ให้บริการสมาชิกตาม ความต้องการได้อย่างทั่วถึง	4.21	.483	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.07	.354	มาก

จากตารางที่ 4.22 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการมีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.07 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) ชุมชนมีกิจกรรมการสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยกระบวนการกลุ่มการพัฒนาอาชีพ เพิ่มพูนทักษะฝีมือ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ชุมชนมีสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่ให้บริการสมาชิกตามความต้องการได้อย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) คริวเรือนในหมู่บ้านสามารถสร้างความสมดุลระหว่างรายรับ และรายจ่าย และจัดการหนี้สินได้ไม่เป็นการระ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.11 อยู่ในระดับมาก

4) ครั้วเรือนในหมู่บ้านมีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ที่เพียงพอ และเป็น
 ธรรมอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.01 อยู่ในระดับมาก

5) ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมสร้างรายได้ และกระจายรายได้ไปสู่ประชาชน
 กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.82 อยู่ในระดับมาก

3.2.3 ด้านการมีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชน
 ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
 ที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน ในด้านการมีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล
 ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน สามารถแสดงได้ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.23 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการ
 มีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

ด้านการมีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. หมู่บ้านมีแผนชุมชนและใช้แผนเป็นเครื่องมือ ในการกำกับ ติดตามให้เกิดผลการพัฒนาตามที่ กำหนด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน	4.12	.453	มาก
2. ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชนมีความ สัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีความสามัคคี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข	4.31	.506	มากที่สุด
3. ชุมชนมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ส่งเสริม ประชาชนให้มีส่วนร่วมใช้หลักวิชาการ ข้อมูล ในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมการพัฒนา	4.18	.512	มาก
4. ชุมชนมีระบบการสื่อสารและกระบวนการเรียนรู้ ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง	4.25	.548	มากที่สุด
5. ประชาชนในหมู่บ้านรู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง ต่อชุมชนและสังคม	4.30	.517	มากที่สุด

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

ด้านการมีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
6. หมู่บ้านมีธรรมาภิบาลชุมชน มีการบริหารจัดการที่ ยึดหลักความโปร่งใส คุ่มค่า เป็นธรรม รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ	4.34	.529	มากที่สุด
7. ประชาชนในหมู่บ้านปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ กติกา ประชาธิปไตย ไม่ซื้อสิทธิ์ ขายเสียงในการไปใช้ สิทธิ์เลือกตั้ง	4.43	.511	มากที่สุด
8. หมู่บ้านมีการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนเพื่อความมั่นคงปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สิน	4.29	.501	มากที่สุด
9. ชุมชนสามารถธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย	4.23	.512	มากที่สุด
10. ภาวการณ์พัฒนา สถาบัน หน่วยงานต่างๆ ได้มีส่วน ร่วมสนับสนุนทางด้านวิชาการ และสนับสนุน ปัจจัยอื่นๆ ในการทำงานพัฒนาของชุมชนให้มี ประสิทธิภาพ	4.08	.398	มาก
11. หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถรับผลกระทบและการ เปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้นมาน้อย เพียงใด	4.07	.465	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	4.24	.279	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.23 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการมีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.24 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

- 1) ประชาชนในหมู่บ้านปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ กติกาประชาธิปไตย ไม่ซื้อสิทธิ์ ขายเสียงในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.43 อยู่ในระดับมากที่สุด
- 2) หมู่บ้านมีธรรมาภิบาลชุมชน มีการบริหารจัดการที่ยึดหลักความโปร่งใส
คุ่มค่า

เป็นธรรม รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีความสามัคคี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.31 อยู่ในระดับมากที่สุด

4) ประชาชนในหมู่บ้านรู้สิทธิและหน้าที่ของตนเองต่อชุมชน และสังคม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด

5) หมู่บ้านมีการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน เพื่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับมากที่สุด

6) ชุมชนมีระบบการสื่อสารและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด

7) ชุมชนสามารถธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม และภูมิปัญญา ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.23 อยู่ในระดับมากที่สุด

8) ชุมชนมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมใช้หลักวิชาการ ข้อมูลในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับมาก

9) หมู่บ้านมีแผนชุมชนและใช้แผนเป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตาม ให้เกิดผลการพัฒนาตามที่กำหนด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

10) ภาวการณ์พัฒนา สถาบัน หน่วยงานต่างๆได้มีส่วนร่วมสนับสนุนทางด้าน วิชาการ และสนับสนุนปัจจัยอื่น ๆ ในการทำงานพัฒนาของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.08 อยู่ในระดับมาก

11) หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.07 อยู่ในระดับมาก

3.2.4 ด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน ในด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน สามารถแสดงได้ดังตาราง ต่อไปนี้

ตารางที่ 4.24 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

ด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน	ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็น	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน	แปลผล
1. สมาชิกของชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแข็งแรง และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน	4.32	.535	มากที่สุด
2. ชุมชนมีบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตของคนในหมู่บ้าน ไม่มีมลพิษรบกวน	4.21	.497	มากที่สุด
3. หมู่บ้านมีบริการสาธารณสุขที่พอเพียงและทั่วถึง	4.31	.534	มากที่สุด
4. ชุมชนมีระบบป้องกันภัยอันตรายในชุมชนและภัยธรรมชาติทำให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน	4.25	.548	มากที่สุด
5. คนในชุมชนมีการดูแลทรัพยากรต่างๆ ของหมู่บ้านให้มีคุณภาพที่ดี เช่น ป่าชุมชน แหล่งน้ำ สัตว์น้ำ สภาพดินหรือสิ่งอื่นๆ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีรายได้ ลดรายจ่ายในการดำเนินชีวิต	4.45	.552	มากที่สุด
6. ชุมชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อุดมสมบูรณ์ เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคน	4.48	.528	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ยรวม	4.33	.335	มากที่สุด

จากตารางที่ 4.24 พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.33 โดยในรายละเอียดทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ได้ดังนี้

- 1) ชุมชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อุดมสมบูรณ์ เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็น เท่ากับ 4.48
- 2) คนในชุมชนมีการดูแลสุขภาพต่าง ๆ ของหมู่บ้านให้มีคุณภาพที่ดี เช่น ป่าชุมชน แหล่งน้ำ สัตว์น้ำ สภาพดินหรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีรายได้ ลดรายจ่าย ในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.45
- 3) สมาชิกของชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแข็งแรง และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดี กับเพื่อนบ้านมีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.32
- 4) หมู่บ้านมีบริการสาธารณสุขที่พอเพียงและทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.31
- 5) ชุมชนมีระบบป้องกันภัยอันตรายในชุมชนและภัยธรรมชาติทำให้เกิด ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.25
- 6) ชุมชนมีบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตของคน ในหมู่บ้าน ไม่มีมลพิษรบกวน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21

ตอนที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

4.1 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80”

การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ One Sample T-Test โดยกำหนด สมมติฐานว่าง (H_0) และสมมติฐานทางเลือก (H_a) ของการวิจัยไว้ดังนี้

H_0 : ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง น้อยกว่าร้อยละ 80 ($\mu < 80$)

H_a : ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ($\mu \geq 80$)

จากการวิเคราะห์ด้วย One Sample T-Test เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ได้ผล ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.25 แสดงผลการวิเคราะห์ T-Test เพื่อทดสอบสมมติฐาน “ระดับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

One-Sample Test			
	Test Value = 3.2		
	t	df	Sig. (2-tailed)
รวม_ผลสัมฤทธิ์ทั้งหมด = ตัวชี้วัด 6x2 + (มิติชีวิต ศก. สังคม และสิ่งแวดล้อม)	44.848	145	.000

จากตารางที่ 4.25 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ระดับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .260 โดยมีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่า t เท่ากับ 44.848 ซึ่งมากกว่า 0 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยอมรับสมมติฐาน H_a ที่กำหนดไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 โดยเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

4.2 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation, PPMC) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ค่า r) โดยกำหนดสมมติฐานว่าง (H_0) และสมมติฐานทางเลือก (H_a) ของการวิจัยไว้ดังนี้

H_0 : ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

H_a: ประชาชนของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง

จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.26 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “ประชาชนของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง ต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

Correlations			
		ค่าเฉลี่ยรวม_3 หลัก 2 เงื่อนไข	รวม_ผลสัมฤทธิ์ทั้งหมด = ตัวชี้วัด 6x2 + (มิติชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม)
ค่าเฉลี่ยรวม_3 หลัก 2 เงื่อนไข	Pearson Correlation	1	.687**
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	146	146
รวม_ผลสัมฤทธิ์ทั้งหมด = ตัวชี้วัด 6x2 + (มิติชีวิต สก. สังคม และสิ่งแวดล้อม)	Pearson Correlation	.687**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	146	146

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 4.26 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “ประชาชนของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” พบว่า มีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 กล่าวคือ “ประชาชนของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่า

สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .687 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับสูง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยอมรับสมมติฐาน H_a

4.3 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 “การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation, PPMC) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ค่า r) โดยกำหนดสมมติฐานว่าง (H_0) และสมมติฐานทางเลือก (H_a) ของการวิจัยไว้ดังนี้

H_0 : การมีส่วนร่วม ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

H_a : การมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.27 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “การมีส่วนร่วม” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

Correlations			
		รวม_ผลสัมฤทธิ์ ทั้งหมด = ตัวชี้วัด 6x2 + (มิติชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และ สิ่งแวดล้อม)	ผลรวม การมีส่วน ร่วม
รวม_ผลสัมฤทธิ์ทั้งหมด = ตัวชี้วัด 6x2 + (มิติชีวิต ศก. สังคม และสิ่งแวดล้อม)	Pearson Correlation	1	.548**
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	146	146
ผลรวม การมีส่วนร่วม	Pearson Correlation	.548**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	146	146

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 4.27 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “การมีส่วนร่วม” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” พบว่า มีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 กล่าวคือ “การมีส่วนร่วม” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .548 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยอมรับสมมติฐาน H_a

4.4 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 “แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation, PPMC) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ค่า r) โดยกำหนดสมมติฐานว่าง (H_0) และสมมติฐานทางเลือก (H_a) ของการวิจัยไว้ดังนี้

H_0 : แรงจูงใจ ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

H_a : แรงจูงใจ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.28 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “แรงจูงใจ” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

Correlations			
		รวม_ผลสัมฤทธิ์ ทั้งหมด = ตัวชี้วัด 6x2 + (มิติชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม)	ผลรวม ด้านแรงจูงใจ
รวม_ผลสัมฤทธิ์ทั้งหมด = ตัวชี้วัด 6x2 + (มิติชีวิต สก. สังคม และ สิ่งแวดล้อม)	Pearson Correlation	1	.518**
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	146	146
ผลรวม ด้านแรงจูงใจ	Pearson Correlation	.518**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	146	146

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 4.28 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “แรงจูงใจ” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” พบว่า มีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 กล่าวคือ “แรงจูงใจ” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .518 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยอมรับสมมติฐาน H_a

4.5 ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 “ผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation, PPMC) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ค่า r) โดยกำหนดสมมติฐานว่าง (H_0) และสมมติฐานทางเลือก (H_a) ของการวิจัยไว้ดังนี้

H_0 : ผู้นำ ไม่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

H_a : ผู้นำ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

จากการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน เพื่อทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 4.29 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “ผู้นำ” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

Correlations			
		รวม_ผลสัมฤทธิ์ทั้งหมด = ตัวชี้วัด 6x2 + (มิติชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม)	ผลรวม ผู้นำ
รวม_ผลสัมฤทธิ์ทั้งหมด = ตัวชี้วัด 6x2 + (มิติชีวิต ศก. สังคม และสิ่งแวดล้อม)	Pearson Correlation	1	.348**
	Sig. (2-tailed)		.000
	N	146	146
ผลรวม ผู้นำ	Pearson Correlation	.348**	1
	Sig. (2-tailed)	.000	
	N	146	146

** . Correlation is significant at the 0.01 level (2-tailed).

จากตารางที่ 4.29 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของ “ผู้นำ” กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” พบว่า มีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 กล่าวคือ “ผู้นำ” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .348 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยอมรับสมมติฐาน H_a

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใน ตอนที่ 5 นี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้านศรีดอนชัย) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ CIPP Model และจากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปางต่อไปในอนาคต

5.1 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ มีดังนี้

5.1.1 ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

- 1) คนในชุมชนบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความรู้ ในด้านต่างๆ ในการนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน
- 2) ขาดการเห็นถึงความจำเป็นที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาใช้อย่างจริงจัง
- 3) บางครอบครัวมีพื้นที่จำกัดในการปลูกพืชผักสวนครัว ทำให้นำไปปฏิบัติได้ไม่เต็มที่
- 4) การขาดวิทยากรที่มีความรู้หรือนักวิชาการเฉพาะทาง และการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานราชการ

5.1.2 ข้อเสนอแนะ ได้แก่

- 1) ต้องการให้ผู้รู้มาแนะนำเชิงความรู้ให้มากขึ้น มีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลที่จะได้รับ และส่งเสริมให้ทุกครอบครัวนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้
- 2) ต้องการให้หน่วยงานต่างๆช่วยชี้แนะให้แนวคิดกับชุมชนในแต่ละแนวทาง เพื่อการปรับเปลี่ยน แนวทางการปฏิบัติสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 3) ต้องการให้มีการอบรมให้คนในชุมชนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่รู้แนวทาง โดยตรง มีความรอบรู้ หรือโดยนักวิชาการเฉพาะทางเพื่อให้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง
- 4) มีการเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในหมู่บ้านเพื่อทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ ได้มากขึ้น
- 5) มีการประชุมให้ข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อทุกครอบครัว เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบ CIPP Model

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบการวิเคราะห์ CIPP Model จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้านศรีดอนชัย) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย พัฒนาการประจำตำบลต้นธงชัย ในช่วงที่มีการพัฒนาหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน และพัฒนาการอำเภอเมือง จ.ลำปาง เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม หรือบริบท (C : Context) ปัจจัยนำเข้า (I : Input) กระบวนการ (P : Process) และผลผลิต (P : Product) รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น โดยเรียบเรียงสรุปเป็นข้อมูลได้ดังนี้

5.2.1 ด้านสภาพแวดล้อม หรือบริบท (C : Context)

บ้านศรีดอนชัย เป็นชุมชนเกษตรกรรม อยู่ในพื้นที่รับน้ำจากโครงการชลประทาน ทำให้สามารถเพาะปลูกพืชได้ตลอดทั้งปี มีการทำนา มีพื้นที่เลี้ยงสัตว์ที่สมบูรณ์ และมีแรงงานภาคเกษตรจำนวนมาก ประชาชนขยันขันแข็งในการทำมาหากิน แทบไม่มีผู้ตกเกณฑ์ด้านรายได้ หมู่บ้านมีความสามัคคี เอื้ออาทรกัน อยู่กันแบบเครือญาติ ความเป็นสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพลเมือง และเป็นผู้ตามที่ดี มีการทำงานแบบบูรณาการ ผู้นำชุมชนสามารถดึงศักยภาพของทุกส่วนเข้ามาทำงานในหมู่บ้าน มีที่ปรึกษาทั้งพระสงฆ์ ผู้อำนวยการ โรงเรียน เกษตรตำบล พัฒนาการ ครู กศน. และเทศบาลตำบลต้นธงชัย ประชาชนพยายามลดรายจ่ายทั้งในด้านการกินอยู่ การประกอบอาชีพ รวมทั้งผู้นำสนใจใฝ่หาความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาปรับใช้ในชุมชน

ทุนชุมชนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาต่อยอด เกิดการขับเคลื่อน ได้แก่ ทุนทางธรรมชาติ อาทิ ป่าไม้ ดิน และน้ำ ส่วนทุนที่ได้รับการสนับสนุน หรือกลุ่มองค์กรเครือข่ายในหมู่บ้าน ได้แก่ กองทุนคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มตั้งจะออมทรัพย์ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กองทุนส่งเสริมอาชีพ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กลุ่มทำนาข้าวอินทรีย์ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตำรวจบ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มโรงเรียนน้ำดื่มชุมชน กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด กลุ่มโรงเรียนชุมชน กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มครัวเรือนต้นแบบ และกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

กลุ่มองค์กรในหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และความสามารถเชื่อมโยง เป็นเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนเป็นอย่างดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ถือเป็นกำลังสำคัญ และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาหมู่บ้านขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้เป็นอย่างดี

5.2.2 ปัจจัยนำเข้า (I : Input)

ในการประเมินปัจจัยนำเข้า จะแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน (4 M's) ดังต่อไปนี้

1) คน - ประชาชนในบ้านศรีคอนชัยมีความพร้อมที่จะเข้ารับการพัฒนาร่วมกันและถ่ายทอดแบ่งปันแก่คนในชุมชน มีความสามัคคีกัน ให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นอย่างดี มีความเข้าใจอะไรได้เร็ว และพร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเต็มที่ ผู้นำเข้มแข็ง มีคุณสมบัติและลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ขยันขันแข็ง เสียสละ พยายามเพื่อให้ชุมชนพัฒนาและสามารถพึ่งตนเองได้ สามารถครองใจคนในหมู่บ้าน มีการจูงใจให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าและประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ โดยอธิบายให้เห็นภาพในอนาคต เพื่อให้คิดและสามารถทำงานไปในทิศทางเดียวกัน เยาวชนในหมู่บ้านมีความเป็นผู้นำ รวมทั้งมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ตลอดทั้งปี และกลุ่มองค์กรในหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง สามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมในชุมชนเป็นอย่างดี

2) งบประมาณ - ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลต้นธงชัย และส่วนราชการต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานป่าไม้กรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ส่วนปกครองของอำเภอ การทำงานจึงมีการสมทบกับงานที่ได้จากส่วนราชการ จากคนในชุมชน และจากเอกชนร่วมจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน ชาวบ้านสมทบกันเอง

โดยการทอดผ้าป่า เป็นต้น ส่วนพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของบ้านศรีคอนชัยมีอยู่หลายแห่ง มีเป็นจำนวนพันกว่าไร่ เหมาะแก่การดำเนิน โครงการและกิจกรรมต่างๆของส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

3) วัสดุอุปกรณ์ - ส่วนมากจะได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชน เพื่อนำมาช่วยงานกิจกรรมของชุมชนโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย จากงบประมาณของสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ จากเทศบาลตำบลต้นธงชัย เป็นต้น

4) การบริหารจัดการ - หมู่บ้านใช้แผนชุมชน มีการปรับแผนชุมชนให้ทันสมัย และสามารถปรับแผนปีละหลาย ๆ ครั้งตามความจำเป็นและเร่งด่วน การบริหารจัดการเน้นคนให้มีความรู้ มีการแบ่งกันทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานกันตามที่กลุ่มถนัด โดยมีผู้ใหญ่บ้าน และคณะกรรมการหมู่บ้าน 6 ฝ่าย ช่วยกันบริหารจัดการ ให้คำปรึกษา และแนะแนวทางในการปฏิบัติงานของกลุ่มต่างๆในชุมชน มีการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็งและมีบุคลากรที่มีความรู้ในแต่ละด้านแต่ละสาขาอยู่ในหมู่บ้านพร้อมให้ความรู้ในการบริหารจัดการพัฒนาหมู่บ้าน

5.2.3 กระบวนการ (P: Process)

บ้านศรีคอนชัยได้มีการน้อมนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาปรับใช้กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน ในการพัฒนาหมู่บ้านนั้น เนื่องจากหมู่บ้านมี 4 M's ที่ดี ปัญหาอุปสรรคจึงแทบจะไม่มี หรืออาจมีบ้างแต่ไม่เป็นปัญหา มีการเริ่มการดำเนินงานพัฒนาเตรียมความพร้อมสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 และได้รับคัดเลือกเข้าประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” ดีเด่นของจังหวัดลำปาง ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งมีขั้นตอนหรือกระบวนการ ดังนี้

1) คัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมด้านการพัฒนา มีวิถีชีวิตแบบพอเพียง และมีแนวคิด วิธีการและหลักการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

2) ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้เกณฑ์ตัวชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย
4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด

3) พัฒนาการหรือเจ้าหน้าที่ โดยอาจประสานระหว่างภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เข้าไปประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในหมู่บ้าน เตรียมความพร้อมของคน ผู้นำ และครัวเรือนตัวอย่าง

4) คัดเลือกครัวเรือนตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ 30 คน ซึ่งเป็นครัวเรือนที่มีศักยภาพ ความพร้อม ความสมัครใจ และมีวิถีชีวิตแบบพอเพียง สามารถเป็นต้นแบบและขยายผลสู่ครัวเรือนอื่น ๆ ในหมู่บ้านได้ เพื่อร่วมกิจกรรมอบรมที่ศูนย์เรียนรู้ของหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่

หรือวิทยากรผู้รู้เข้าไปให้ความรู้และสาธิตการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้แกนนำ
ทำเป็นตัวอย่าง แล้วขยายผลไปสู่ครอบครัวในหมวดเดียวกัน

5) ดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ดังนี้

(1) กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนาให้การเรียนรู้วิถี
ชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

(2) กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมศึกษาดูงานประสบการณ์การพัฒนาวิถีชีวิต
เศรษฐกิจ พอเพียงจากแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ (บ้านพี่)

(3) กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมเรียนรู้ตนเองและกำหนดเป้าหมายในการ
พัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การจัดทำแผนชีวิต และแผนชุมชน

(4) กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมสาธิตการดำรงชีวิตแบบพอเพียง เพื่อส่งเสริม
การลดรายจ่ายในครัวเรือน แล้วสามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่คนในชุมชนได้

(5) กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการชุมชน และการ
เรียนรู้เรื่องการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ดำเนินการ เช่น การปรับภูมิทัศน์
ภายในหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นต้น

(6) กิจกรรมติดตามและประเมินผลความสุขมวลรวมของชุมชน และ
การจัดการความรู้ โดยประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด

หลังจากการดำเนินงานเสร็จสิ้นแล้ว ตัวแทนครอบครัวพัฒนา และชาวบ้าน
ที่สนใจ เกิดความตื่นตัวในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน
ทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว และขยายผลสู่ชุมชน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการลดรายจ่าย
มีการสืบหาองค์ความรู้ในชุมชน นำไปสู่การสร้างปราชญ์ในชุมชนเพื่อถ่ายทอดไปสู่ครัวเรือนอื่น
มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตทั้งพืชและสัตว์ เพื่อแบ่งปันความรู้และแก้ไขปัญหา (ถ้ามี) มีประมาณ 20 กลุ่ม
ในหมู่บ้าน มีการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ และปลูกป่าทุกๆปี และเน้นปลูกไม้ผล เพื่อเป็นอาหารแก่คน
ในหมู่บ้าน ชุดบ่อน้ำตื้นเพื่อใช้ในการเกษตร นอกจากนั้นยังมีการฝึกอบรมโครงการต่าง ๆ เช่น
โครงการชุมชนพอเพียง อบรมการเลี้ยงหมู เพาะพันธุ์กล้าไม้ เป็นต้น

ในการส่งเสริมอาชีพที่สนองตอบความต้องการของชุมชน โดยเปิดเวที
ในที่ประชุมหมู่บ้านทุกครั้งจะให้มีการพูดคุยหารือกันว่าชุมชนควรจะประกอบอาชีพอะไร
เหมาะสมที่จะทำอย่างไร และผลการดำเนินการเป็นอย่างไร มีปัญหาความต้องการอย่างไร เพื่อจะ
ร่วมกันหาแนวทางดำเนินการเป็นประจำ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานหลาย ๆ อย่าง

พื้นที่สาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านมีพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทุก ๆ ปี จะมีการ
ปลูกต้นไม้ทุกชนิด เช่น ต้นจืดเหล็ก ต้นไผ่ ต้นขนุน ต้นมะขามป้อม ต้นผักตูด ฯลฯ มีการจัดทำ

โครงการสาธารณะประโยชน์ส่วนรวม เช่น การปลูกพืชสวนครัวหรือผลไม้ในที่สาธารณะ (โครงการ “ซอยนี้มีรัก ปลูกผักแบ่งปัน”) รวมถึงการขุดลอกคูคลอง สร้างฝายระบายน้ำ ทำถนนเข้าพื้นที่การเกษตร ก่อสร้างศาลาอเนกประสงค์ของวัด สร้างอาคารสาธารณะ และอื่น ๆ

การอนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้านศรีดอนชัย โดยการสำรวจเขตป่า เพื่อตรวจจับผู้บุกรุกป่า มีการจัดทำแนวกันไฟ มีกิจกรรมปลูกป่า ทั้งนี้ เพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชนไว้เป็นสมบัติของหมู่บ้าน มีการรักษาสภาพดิน ในการทำการเกษตรมีการไถกลบแทนการเผา มีการดูแลรักษาน้ำเพื่อการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ การลดการใช้สารเคมี การขุดอ่างเก็บน้ำ การซ่อมแซมฝายชะลอน้ำ เป็นต้น

ภาพที่ 4.1 การปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้

ภาพที่ 4.2 การทำนาและปลูกพืชผลทางการเกษตร

ภาพที่ 4.3 การเลี้ยงสัตว์

ภาพที่ 4.4 การเพาะพันธุ์กล้าไม้

ภาพที่ 4.5 การอบรมการทำบัญชีครัวเรือน

ภาพที่ 4.6 กรรมการหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม หรือการดำเนินงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
ทุกเดือน เพื่อหาแนวทางพัฒนางาน/การดำเนินงานในหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.7 การวางแผนการพัฒนาหมู่บ้านร่วมกันของคณะกรรมการหมู่บ้านและสมาชิก
การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนชุมชน

ภาพที่ 4.8 กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดำเนินการร่วมกันกับชุมชน

ภาพที่ 4.9 การประชุมคณะกรรมการหมู่บ้าน/หัวหน้าหมวด

ภาพที่ 4.10 การประชุมและวางแผนงานกิจกรรมต่างๆ

ภาพที่ 4.11 การพัฒนากลุ่ม/องค์กร/สมาชิก

ภาพที่ 4.12 คณะกรรมการหมู่บ้านเข้าร่วมประชุม/อบรม เพื่อเพิ่มศักยภาพตนเองและชุมชน

ภาพที่ 4.13 ประชุม/อบรมการดำเนินการแก้ไขปัญหาเกษตรในหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.14 กรรมการและสมาชิกเข้ารับการฝึกอบรมโครงการเสริมสร้างทักษะการทำเตาอั้งโล่

5.24 ผลผลิต (P: Product)

ผลงานที่ปรากฏทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์

- 1) โรงผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด (โครงการอยู่ดีมีสุข ปี พ.ศ. 2551)
- 2) โรงสีข้าวชุมชน (โครงการ SML ปี พ.ศ. 2552)
- 3) กลุ่มแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและขยายพันธุ์พืช (โครงการชุมชนพอเพียง ปี พ.ศ. 2553)
- 4) โรงน้ำดื่มชุมชน (โครงการ SML ปี พ.ศ. 2555-2556)
- 5) การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า (โครงการของกรมป่าไม้ ปี พ.ศ. 2555-2558)
- 6) สร้างกุฏิสงฆ์ และศาลาวัด (ไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการ) งบบริจาคสมทบ และจากการจัดผ้าป่าโดยชาวบ้าน
- 7) เครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง (โครงการของการท่องเที่ยว และกีฬา) งบประมาณ 2,000,000 บาท
- 8) ขุดลอกลำห้วย (โครงการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
- 9) ถนนเข้าพื้นที่การเกษตร ระยะทาง 2,500 เมตร (โดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ) จากงบสมทบภาคประชาชนจำนวน 150,000 บาท
- 10) สร้างสะพานข้ามลำห้วย 2 แห่ง ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณงานป้องกันสาธารณภัย
- 11) ถนนบดอัดลูกรัง ระยะทาง 4 กม. ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด

12) ขุดเจาะบ่อบาดาล ได้รับงบประมาณจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาล จำนวน 150,000 บาท

13) และอื่นๆ ที่ทางท้องถิ่นให้การสนับสนุน เช่น ก่อสร้างถนนคอนกรีตลาดลำเหมือง ลานกีฬา หอกระจายข่าว ไฟกริ่ง เป็นต้น

ผลของการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ (1) สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น การนำข้าวเปลือกไปสีในโรงสีของหมู่บ้านฟรี แกลบที่ได้จากการสีข้าวก็นำไปทำปุ๋ย มีโรงผลิตน้ำดื่มสะอาดของชุมชนบริการทุกครัวเรือน ทุกครัวเรือนปลูกพืชสวนครัวไว้ใช้บริโภคทำให้ไม่ต้องซื้อผักทาน มีโรงเพาะเห็ดของชุมชน และลดรายจ่ายจากการเพาะปลูก เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ปุ๋ยหมัก ทำเกษตรอินทรีย์ได้ผลดี มีตลาดรองรับมากขึ้น ผลผลิตได้ราคาดี ทำให้การใช้สารเคมีค่อยๆ ลดลง ปลูกพืชออร์แกนิก ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ถ่ายทอดให้แก่เยาวชนในชุมชน และผู้ที่สนใจนำไปประกอบอาชีพ (2) มีการส่งเสริมอาชีพ เช่น มีโรงสีข้าวกล้องไรซ์เบอร์รี่ แล้วนำไปจำหน่ายที่โรงพยาบาลศูนย์ลำปาง ช่วยกระจายรายได้ได้เยอะ เพิ่มรายได้ เลี้ยงวัว ทำน้ำสมุนไพร ทำหญ้าคา ปลูกผักปลอดสารพิษ โดยได้รับงบประมาณ 250,000 บาท เพื่อสร้างอาคารแปรรูปจำหน่าย และบรรจุภัณฑ์ แปลงปลูกป่าของหมู่บ้านในโครงการฟื้นฟูสภาพป่า ของกรมป่าไม้ ยังให้ชาวบ้านปลูกข้าวโพด งาม ถั่ว และทำนาในระหว่างแถวของต้นไม้ โดยยึดหลักวิธีการปลูกป่าแบบวนเกษตร เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและเสริมสร้างรายได้ (3) มีตลาดของหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนนำผลผลิตไปจำหน่ายทุกวันในช่วงเย็น (4) มีศูนย์ถ่ายทอดเกษตรพอเพียง รวมทั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ของอำเภออีกด้วย มีการเลี้ยงกบ เพาะเห็ด และเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ (5) มีการจัดผังหมู่บ้าน แบ่งเป็นหมวดคุ่มบ้าน และมีการบริหารจัดการที่ดี (6) มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ให้รักท้องถิ่น สร้างตั้งแต่เป็นเด็กนักเรียน โดยหมู่บ้านทำร่วมกับโรงเรียนในหมู่บ้าน

จากการส่งเสริมและให้ความรู้ประชาชน ขยายผลโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจาก แกนนำ 30 ครัวเรือน สู่ครัวเรือนอื่นๆ เพื่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้ร้อยละ 80

ปัจจุบันนี้หมู่บ้านศรีคอนชัย สามารถเป็นแบบอย่างให้หมู่บ้านอื่นๆ มาศึกษาดูงานได้ โดยประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในระดับพออยู่ พอกิน การพัฒนาหมู่บ้านทำให้ประชาชนมีรายได้ มีอาชีพ มีการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านศรีคอนชัย มีอยู่หลายโครงการในพื้นที่เดียวกัน เช่น ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โรงปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด ลานกีฬาด้านยาเสพติด โรงน้ำดื่ม เรือนเพาะชำกล้าไม้ เป็นต้น

องค์ประกอบทุกส่วนดังที่กล่าวมา คือกลไกสำคัญที่ทำให้หมู่บ้านศรีดอนชัยประสบความสำเร็จในการพัฒนา และประชาชนในหมู่บ้านศรีดอนชัยมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จนได้รับคัดเลือกให้เป็น “หมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” “หมู่บ้านดีเด่น (บ้านสวย เมืองสุข)” “หมู่บ้านรักษาศีล 5” “หมู่บ้านเข้มแข็ง” “หมู่บ้านปิดทองหลังพระ” “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” เป็นต้น

ภาพที่ 4.15 โล่พระราชทานรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ประจำปี 2558 จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

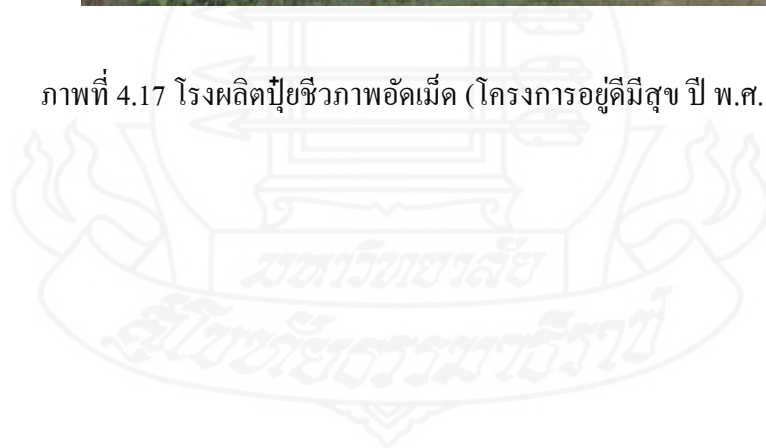

ภาพที่ 4.16 โล่ประกาศเกียรติคุณรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2558

ภาพที่ 4.17 โรงผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด (โครงการอยู่ดีมีสุข ปี พ.ศ. 2551)

ภาพที่ 4.18 โรงเรียนข้าวชุมชน (โครงการ SML ปี พ.ศ. 2552)

ภาพที่ 4.19 กลุ่มแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและขยายพันธุ์พืช (โครงการชุมชนพอเพียง ปี พ.ศ. 2553)

ภาพที่ 4.20 การเพาะเห็ด

ภาพที่ 4.21 การเลี้ยงกบ

ภาพที่ 4.22 โรงน้ำดื่มชุมชน (โครงการ SML ปี พ.ศ. 2555-2556)

ภาพที่ 4.23 การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า (โครงการของกรมป่าไม้ปี พ.ศ. 2555-2558)

ภาพที่ 4.24 สร้างกุฏิสงฆ์ (ไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการ) งบบริจาคสมทบ
และจากการจัดผ้าป่าโดยชาวบ้าน จำนวน 2,500,000 บาท

ภาพที่ 4.25 เครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง (โครงการของการท่องเที่ยวและกีฬา)

ภาพที่ 4.26 สร้างศาลาวัด (ไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการ) งบบริจาคสมทบและจัดผ้าป่า

ภาพที่ 4.27 ถนนเข้าพื้นที่การเกษตร ระยะทาง 2,500 เมตร (โดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ)
จากบสมทบภาคประชาชน จำนวน 150,000 บาท

ภาพที่ 4.28 สร้างสะพานข้ามลำห้วย 2 แห่ง ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณงานป้องกัน
สาธารณภัย

ภาพที่ 4.29 ถนนบดอัดลูกรัง ระยะทาง 4 กม. ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ภาพที่ 4.30 ชุดเจาะบ่อบาดาล ได้รับงบประมาณจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาล

ภาพที่ 4.31 ชุดลอกลำห้วย (โครงการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)

ภาพที่ 4.32 คณะกรรมการหมู่บ้านร่วมกับคณะกลุ่มเยาวชนเข้ารับการฝึกอบรมเข้าค่ายเด็ก และเยาวชนสร้างเสริมสุขภาพ

5.3 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบ ให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ดังนี้

- 1) ความสามัคคีในหมู่บ้าน
- 2) ทุนในชุมชนมีมาก เน้นทุนที่ไม่ใช่ตัวเงินเป็นอันดับแรก
- 3) ผู้นำหัวไว ใจกล้า ยอมรับการเปลี่ยนแปลง และเป็นนักประสานงาน
- 4) มีการนำข้อมูลมาใช้ในการจัดทำแผนชุมชน
- 5) พัฒนารขย่นลงพื้นที่ คลุกคลีกับผู้นำ และทีมข้าราชการในตำบลเข้มแข็ง
- 6) ผู้นำต้องสามารถนำเสนอผลงานของตนเองได้

7) ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านควรกระจายความรับผิดชอบให้ชัดเจนมากขึ้น แบ่งความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนงานและการบริหารจัดการในเรื่องอื่น ๆ ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน

8) ต่อยอดด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เพิ่มมูลค่ามากขึ้น

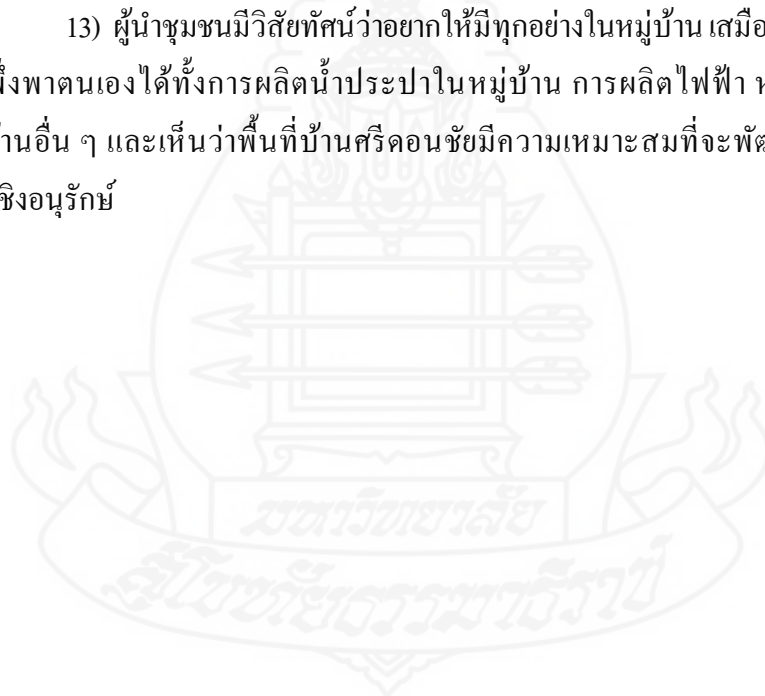
9) ปรับเปลี่ยนจากการเกษตรขั้นต้น ไปสู่การเกษตรแบบผสมผสาน

10) รวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาสินค้า OTOP ของชุมชน

11) คริวเรือนในหมู่บ้านควรทำบัญชีครัวเรือนหรือบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่องให้ได้อย่างน้อยประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์

12) สำรวจปัญหาความต้องการของชุมชน หากมีเรื่องใดที่ซ้ำซ้อนกัน ควรบูรณาการแผนชุมชน เพื่อแก้ปัญหาความซ้ำซ้อน โดยอาจประสานทำกิจกรรมหรือโครงการร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรต่างๆ ในครั้งเดียว เพื่อความสะดวกและประหยัดเวลา ส่งผลให้สามารถแบ่งเวลาในการจัดทำกิจกรรมในหมู่บ้านหรือการบริหารจัดการชุมชนได้เต็มที่

13) ผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์ว่าอยากให้มีความทันสมัยในหมู่บ้าน เสมือนเป็นร้านสะดวกซื้อที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งการผลิตน้ำประปาในหมู่บ้าน การผลิตไฟฟ้า หรือการใช้พลังงานทดแทนด้านอื่น ๆ และเห็นว่าพื้นที่บ้านศรีดอนชัยมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

1. สรุปการวิจัย

1.1 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
- 3) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

1.2 วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย ผู้วิจัยใช้แบบการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) มีทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ (quantitative research) และผสมผสานกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research)

กรอบแนวคิดในการวิจัย มีดังนี้

- 1) ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย
 - (1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม
 - (2) การมีส่วนร่วม ได้แก่ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับประโยชน์ และร่วมประเมินผล
 - (3) แรงจูงใจ ได้แก่ แรงจูงใจภายใน และแรงจูงใจภายนอก
 - (4) ผู้นำ ได้แก่ ผู้นำเน้นงาน และเน้นคน ผู้นำแบบสนับสนุน ผู้นำเน้นการมีส่วนร่วม ผู้นำเน้นการจูงใจ
- 2) ตัวแปรตาม คือ ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย

- (1) การประเมินตัวชี้วัด 6×2 ของกรมการพัฒนาชุมชน
- (2) การประเมินระดับความสำเร็จของหมู่บ้านจากการที่ครัวเรือนมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน

1.2.1 ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และวิธีการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่

- 1) ครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้านศรีคอนชัย หมู่ที่ 5 ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง จำนวน 230 ครัวเรือน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 146 ครัวเรือน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบทราบบค่าความน่าจะเป็น โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย แล้วเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือน หรือตัวแทนสมาชิกของครัวเรือน 1 คน ต่อ 1 ครัวเรือน ให้ครบ 146 ครัวเรือน
- 2) ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านศรีคอนชัย จำนวน 1 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์
- 3) เจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย พัฒนาการประจำตำบลต้นธงชัย ในช่วงที่มีการพัฒนาหมู่บ้านก่อนได้รับการคัดเลือก ขณะที่ได้รับรางวัล จนถึงปัจจุบัน จำนวน 3 คน และพัฒนาการอำเภอเมือง จำนวน 1 คน รวมทั้งหมด 4 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยการสัมภาษณ์

1.2.2 เครื่องมือการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และการสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร หนังสือ แนวคิด ทฤษฎีต่างๆ รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างของหมู่บ้านศรีคอนชัย แบ่งออกเป็น 4 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบ และเติมข้อความ ประกอบด้วยคำถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ รายได้ เป็นต้น ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ประกอบไปด้วย ประัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข การมีส่วนร่วม แรงจูงใจ และ ผู้นำ เป็นการสอบถามโดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือน้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด ของ Likert ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วย การประเมินจากตัวชี้วัด 6×2 ของกรมการพัฒนาชุมชน และการประเมินระดับความสำเร็จของหมู่บ้านจากการที่ครัวเรือนมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ซึ่งใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ เช่นกัน และ ตอนที่ 4 เป็นข้อคำถามแบบปลายเปิด

เพื่อสอบถามความคิดเห็นเพิ่มเติมของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบในอนาคต โดยผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นมาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องของเนื้อหา ความครอบคลุมของเนื้อหา การใช้ถ้อยคำสำนวนภาษา การเรียงลำดับคำถาม และนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อนำข้อผิดพลาดมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถาม จากนั้นทำการทดสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยทดสอบแบบสอบถามก่อนนำไปใช้จริง (Pre-test) กับประชากรที่มีความใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อคำนวณหาค่าความเชื่อถือได้โดยวิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -coefficient) ด้วยวิธีการของครอนบาค (Cronbach method) ได้ค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับเท่ากับ .955 รวมทั้งผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้กรอบ CIPP Model

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกได้เป็น

1) การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ ผู้ศึกษาใช้แบบสอบถามเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างของประชากรที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านศรีดอนชัย และจากการตอบแบบสัมภาษณ์ของกลุ่มบุคคลที่กำหนดไว้ โดยประสานงานไปยังพัฒนาการอำเภอเมือง พัฒนาการผู้ประสานงานตำบล เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล และประสานงานไปยังผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เพื่อขอความอนุเคราะห์และร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

2) การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจาก แนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย วิทยานิพนธ์ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และเกี่ยวกับการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบของจังหวัดลำปาง ได้แก่ ตัวชี้วัด 6 × 2 ซึ่งเป็นตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นรากฐานในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด ของกรมการพัฒนาชุมชน, โล่ประกาศเกียรติคุณรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2558 ตามโครงการเชิดชูเกียรติผู้นำเครือข่ายพัฒนาชุมชนดีเด่น ประจำปี 2558 จากผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง, โล่พระราชทานรางวัลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ประจำปี 2558 จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี และเอกสารรายงานประกอบการประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ประจำปี 2558 ของบ้านศรีดอนชัย หมู่ที่ 5 ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง เป็นต้น

1.2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้ทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ แบ่งออกได้เป็น 2 วิธี คือ

(1) การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistic) ในการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อพรรณนาเกี่ยวกับลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา รวมถึงใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) พรรณนาตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยมีเกณฑ์การแปลผลค่าเฉลี่ย คือ $5.00 - 4.20 =$ มากที่สุด $4.19 - 3.40 =$ มาก $3.39 - 2.60 =$ ปานกลาง $2.59 - 1.80 =$ น้อย $1.79 - 1.00 =$ น้อยที่สุด

(2) การวิเคราะห์สถิติอนุมาน (inferential statistics) เพื่อวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปร คือ ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม (ปัจจัยต่าง ๆ ที่มี ความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์) และเพื่อวัดระดับของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์โมเมนต์ผลคูณเพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation, PPMC) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ค่า r) ซึ่งค่าของ r จะมีค่าตั้งแต่ -1 ถึง $+1$ และทดสอบนัยสำคัญทางสถิติโดยการวิเคราะห์ t -test

โดยมีเกณฑ์การหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ดังนี้

ค่า $r = .01 - .25$ หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับเล็กน้อย

ค่า $r = .26 - .55$ หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับปานกลาง

ค่า $r = .56 - .75$ หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูง

ค่า $r = .76 - .99$ หมายถึง มีความสัมพันธ์ระดับสูงมาก

ค่า $r = 1$ หมายถึง มีความสัมพันธ์กันอย่างสมบูรณ์

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัย (Analytic Induction) จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้านศรีดอนชัย) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ CIPP Model และจากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงต่อไปในอนาคต

1.3 ผลจากการวิจัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

จากข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 97 คน (ร้อยละ 66.4) ช่วงอายุระหว่าง 41 - 61 ปีขึ้นไป โดยส่วนมากอายุ 51 - 60 ปี จำนวน 51 คน (ร้อยละ 35.7) จบการศึกษาในระดับประถมศึกษา จำนวน 87 คน (ร้อยละ 60.4) ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรและรับจ้างทั่วไป จำนวน 48 คน (ร้อยละ 36.1) มีรายได้เฉลี่ย 2,500 - 5,000 บาท/เดือน จำนวน 58 คน (ร้อยละ 40.3) และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน ไม่เกิน 15,000 บาท/เดือน จำนวน 83 คน (ร้อยละ 60.2) ส่วนใหญ่มีสมาชิกในครัวเรือน 3 คน เป็นจำนวน 55 คน (ร้อยละ 39.6) กลุ่มตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ครัวเรือนมีการปลูกพืชสวนครัวหรือเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทาน จำนวน 136 คน (ร้อยละ 94.4) มีอาชีพเสริมในครัวเรือน จำนวน 117 คน (ร้อยละ 82.4) มีการทำบัญชีครัวเรือน จำนวน 125 คน (ร้อยละ 85.6) มีการออมเงินในครัวเรือน จำนวน 132 คน (ร้อยละ 91) และแหล่งการเรียนรู้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง เรียงตามลำดับได้ดังนี้ จากการประชุมในหมู่บ้าน จำนวน 100 คน (ร้อยละ 24) จากโทรทัศน์ จำนวน 100 คน (ร้อยละ 24) จากผู้ใหญ่บ้าน/คณะกรรมการหมู่บ้าน จำนวน 83 คน (ร้อยละ 19.9) จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จำนวน 48 คน (ร้อยละ 11.5) จากปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน 25 คน (ร้อยละ 6) จากการฝึกอบรม/ดูงาน จำนวน 23 คน (ร้อยละ 5.5) จากตัวอย่างคนอื่นในหมู่บ้าน จำนวน 16 คน (ร้อยละ 3.8) จากหนังสือพิมพ์ จำนวน 12 คน (ร้อยละ 2.9) และจากเสียงตามสาย จำนวน 10 คน (ร้อยละ 2.4)

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประกอบไปด้วย

- (1) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข
- (2) การมีส่วนร่วม (3) แรงจูงใจ และ (4) ผู้นำ แสดงดังต่อไปนี้

1.3.1 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ได้แก่ หลักความพอประมาณ หลักความมีเหตุผล หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรม โดยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มาปฏิบัติกันอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.11 เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้

1. เงื่อนไขคุณธรรม มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.19
 2. หลักการมีภูมิคุ้มกันที่ดี มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.17
 3. เงื่อนไขความรู้ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.13
 4. หลักความพอประมาณ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07
 5. หลักความมีเหตุผล มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01
- โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มีรายละเอียดในแต่ละ

เรื่องดังนี้

1) **หลักความพอประมาณ** พบว่า กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าสามารถนำหลักความพอประมาณมาใช้ในชีวิตอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.07 ซึ่ง ในรายละเอียดทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ย ได้ดังนี้

(1) ครัวเรือนในชุมชนมีการวางแผนการผลิต การบริโภค และการวางแผนการใช้จ่ายเงินในครัวเรือนดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.14

(2) ครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนสามารถดำรงชีวิตแบบพออยู่ พอกิน พอใช้ ไม่เดือดร้อน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.12

(3) ครัวเรือนในชุมชนสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้สามารถอุ้มชูตัวเองได้ โดยพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจอย่างมั่นคงเป็นขั้นตอนอย่างค่อยเป็นค่อยไป มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.05

(4) คนในชุมชนยึดหลักความพอประมาณ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.03

(5) คนในชุมชนใช้ชีวิตอย่างพอเพียงมีความเป็นอยู่อย่างประมาณตน ตามฐานะ ตามอัตภาพ สามารถลดกิเลสและลดความต้องการที่ไม่จำเป็นลงได้ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.01

2) **หลักความมีเหตุผล** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อหลักความมีเหตุผลอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.01 ซึ่ง ในรายละเอียดทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยได้ดังนี้

(1) ครัวเรือนในชุมชนมีการพิจารณาอย่างระมัดระวัง และรอบคอบ ในการลงทุนประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.01

(2) การตัดสินใจในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาไตร่ตรองจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.01

(3) ครั้วเรือนในชุมชนมีการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ ไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม และบริโภคนิยม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.00

3) **หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.17 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อ ได้ดังนี้

(1) การนำหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีมาใช้ ช่วยให้คนในชุมชนมีการวางแผนในการดำเนินชีวิตเพื่อความไม่ประมาทและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด

(2) หากครั้วเรือนในชุมชนได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่าง ๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จะสามารถรับมือและปรับตัวได้มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก

(3) คนในชุมชนมีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.14 อยู่ในระดับมาก

(4) หมู่บ้าน/ชุมชนมีการเตรียมตัวและสามารถรับมือกับผลกระทบ และการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก

4) **เงื่อนไขความรู้** พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเห็นต่อเงื่อนไขความรู้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.13 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อ ได้ดังนี้

(1) มีการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ในโลกกว้างด้วยตนเอง หรือจากการแลกเปลี่ยนร่วมกับผู้อื่น ให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนช่วยกันพัฒนาชีวิตของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับมากที่สุด

(2) ชุมชนดึงคนที่มีความรู้ความสามารถทั้งในและนอกหมู่บ้านมาช่วยพัฒนาชุมชน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.11 อยู่ในระดับมาก

(3) มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และพัฒนาให้เป็นสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก

(4) ครั้วเรือนในชุมชนมีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก

(5) คนในชุมชนมีการเรียนรู้ตลอดเวลา พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพ ให้ประสบผลสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.07 อยู่ในระดับมาก

5) *เงื่อนไขคุณธรรม* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อเงื่อนไขคุณธรรม อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.19 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อ ได้ดังนี้

(1) คนในชุมชนมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.23 อยู่ในระดับมากที่สุด

(2) การมีคุณธรรมนำชีวิตและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้คนในหมู่บ้าน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

(3) การมีคุณธรรมนำชีวิตส่งผลให้ประชาชนในหมู่บ้านประสบสิ่งดีงาม และความสำเร็จในชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก

(4) ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยทำให้คนในชุมชนเกิดความตั้งใจ ที่จะลดหนี้สิน ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น หรือช่วยทำให้ท่านเกิดความพยายามที่จะหารายได้เพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.15 อยู่ในระดับมาก

1.3.2 *ด้านการมีส่วนร่วม*

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ในกิจกรรมต่าง ๆ ของหมู่บ้านนั้น พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการมีส่วนร่วมอยู่ ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.25 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.42 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ช่วยเหลือ ด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือโดยการบริหาร ประสานงาน และขอความช่วยเหลือ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) ประชาชนได้ร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งผลประโยชน์ทางบวกและทางลบ รวมถึงการกระจายผลประโยชน์ในกลุ่ม หรือชุมชน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับมากที่สุด

4) ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานพัฒนาหมู่บ้าน ว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ แล้วค้นหาข้อบกพร่องของการทำงาน เพื่อปรับปรุงแก้ไข มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.22 อยู่ในระดับมากที่สุด

5) ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการ แก้ปัญหาของหมู่บ้าน กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับมาก

6) ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการศึกษาและค้นหาปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ กำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก

1.3.3 ด้านแรงจูงใจ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในด้านแรงจูงใจของคนในชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้าน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านแรงจูงใจอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.23 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

1) ประชาชนในหมู่บ้านมีความต้องการให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) คนในชุมชนต้องการได้รับการชื่นชมยกย่อง เป็นที่รักและได้รับการยอมรับนับถือภายในชุมชนจากผลการปฏิบัติงานในการร่วมดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.32 อยู่ในระดับมากที่สุด

3) หมู่บ้านของท่านได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ สถาบันหรือองค์กรต่าง ๆ ในด้านวิชาการ ทรัพยากรหรืองบประมาณจากภายนอก มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด

4) ความสำเร็จในการปฏิบัติงานการพัฒนาหมู่บ้านทำให้ทุกคนในชุมชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.24 อยู่ในระดับมากที่สุด

5) หมู่บ้านของท่านมองเห็นคุณค่าและประโยชน์จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.22 อยู่ในระดับมากที่สุด

6) คนในชุมชนต้องการให้ฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

7) คนในชุมชนมีความสนใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และต้องการนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.16 อยู่ในระดับมาก

8) ประชาชนในชุมชนต้องการให้หมู่บ้านได้รับการชื่นชมยกย่อง และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.12 อยู่ในระดับมาก

1.3.4 ด้านผู้นำ

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในด้านผู้นำ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านผู้นำอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.44 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

- 1) ผู้นำจะคอยสนับสนุน อำนวยความสะดวก มีการซักถาม หรือรับฟังเรื่องราวปัญหาต่าง ๆ จากสมาชิกของชุมชน คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งทางตรง และทางอ้อม ทำให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้เต็มความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพ ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.60 อยู่ในระดับมากที่สุด
- 2) ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญกับการพัฒนาหมู่บ้านโดยยึดแนวทางหลักของเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมให้สมาชิกในหมู่บ้านนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.55 อยู่ในระดับมากที่สุด
- 3) ผู้นำหมู่บ้านมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน ใช้การตัดสินใจของกลุ่มหรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม ทำให้เพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.52 อยู่ในระดับมากที่สุด
- 4) หมู่บ้านมีผู้นำที่เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม เสียสละ อดทน รับผิดชอบ ขยันขันแข็งทุ่มเทในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.47 อยู่ในระดับมากที่สุด
- 5) ผู้นำหมู่บ้านสามารถสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านทราบถึงประโยชน์ และผลดีที่จะได้รับจากการร่วมดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.45 อยู่ในระดับมากที่สุด
- 6) ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ความรู้ มีทักษะความชำนาญ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ผู้นำต้องเผชิญ เช่น ทักษะการพูดและการสื่อสาร การบริหารจัดการ การประสานความร่วมมือ การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.44 อยู่ในระดับมากที่สุด
- 7) ผู้นำเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านและผู้ร่วมงานมีบรรยากาศการทำงานที่มุ่งผลงานโดยไม่สร้างความกดดันแก่ผู้ร่วมงาน ให้ความสำคัญกับขวัญ และกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.35 อยู่ในระดับมากที่สุด
- 8) ผู้นำจะมุ่งให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของงานเป็นหลักเท่านั้น จะวางแผน กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.14 อยู่ในระดับมาก

ตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง อันเป็นผลมาจากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไขมาปฏิบัติ ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ

(1) การประเมินจากตัวชี้วัด 6×2 ของกรมการพัฒนาชุมชน และ (2) การประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน ดังต่อไปนี้

1.3.5 การประเมินจากตัวชี้วัด 6×2 ของกรมการพัฒนาชุมชน

ตัวชี้วัด 6×2 หมายถึง ตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด (6×2) ประกอบด้วย การลดรายจ่าย การเพิ่มรายได้ การประหยัด การเรียนรู้ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และการเอื้ออารีต่อกัน โดยพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยประเมินจากตัวชี้วัด 6×2 ของกรมการพัฒนาชุมชนนั้นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.12 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

1. การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.39

2. การเอื้ออารีต่อกัน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

3. การประหยัด มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.08

4. การเรียนรู้ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.04

5. การเพิ่มรายได้ มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.01

6. การลดรายจ่าย มีความเห็นอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.00

โดยตัวชี้วัด 6×2 ของกรมการพัฒนาชุมชน มีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านการลดรายจ่าย พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อการลดรายจ่ายอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.00 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

(1) สมาชิกในชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการประกอบอาชีพ เช่น ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ เพื่อใช้ในการเกษตร หรือใช้วัสดุดิบ/วัสดุที่มีอยู่และสามารถหาได้ง่าย ในท้องถิ่นมาผลิตสินค้า เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.12 อยู่ในระดับมาก

(2) จากการปลูกพืชผักสวนครัวหรือเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทานในครัวเรือน ช่วยให้ครัวเรือนในหมู่บ้านสามารถลดรายจ่ายได้ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก

(3) ครัวเรือนในชุมชนใช้พื้นที่บริเวณบ้าน หรือใช้กระถาง/ภาชนะที่ไม่ใช่แล้ว ในการปลูกผักสวนครัวไว้ทานเองในครอบครัว มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมาก

(4) จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ช่วยทำให้คนในหมู่บ้านสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น หวย เหล้า บุหรี่ การพนัน ได้มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.02 อยู่ในระดับมาก

(5) สมาชิกในหมู่บ้าน ไม่เสเพลเสพติด ไม่เล่นการพนัน ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.86 อยู่ในระดับมาก

(6) ครัวเรือนในชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยการใช้น้ำยาล้างจาน สบู่ แชมพู น้ำยาซักผ้า น้ำยาขัดห้องน้ำ ฯลฯ ไว้ใช้เอง (ลดการซื้อ) ได้มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.80 อยู่ในระดับมาก

2) *ด้านการเพิ่มรายได้* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการเพิ่มรายได้ที่อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.01 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยของแต่ละข้อได้ดังนี้

(1) สมาชิกในหมู่บ้านมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนที่เหมาะสม ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพและได้ผลผลิตคุ้มค่า การปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงานทดแทน ฯลฯ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.08 อยู่ในระดับมาก

(2) มีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าเพื่อบริโภค/อุปโภค หรือจำหน่ายมากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.05 อยู่ในระดับมาก

(3) สมาชิกในหมู่บ้านมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.00 อยู่ในระดับมาก

(4) หมู่บ้าน/ชุมชน มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.92 อยู่ในระดับมาก

3) *ด้านการประหยัด* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการประหยัดอยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.08 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยของแต่ละข้อได้ดังนี้

(1) การใช้จ่ายของครัวเรือนในชุมชนเป็นไปอย่างคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.20 อยู่ในระดับมากที่สุด

(2) สมาชิกในชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินในครอบครัวอย่างระมัดระวังเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก

(3) คริวเรือนต่างๆในหมู่บ้านใช้จ่ายอย่างประหยัดและเก็บออมเงินไว้ใช้จ่ายยามจำเป็นเพิ่มขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมาก

(4) ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์สตรี กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.05 อยู่ในระดับมาก

(5) คนในหมู่บ้านมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร สถาบัน การเงิน กลุ่มออมทรัพย์ฯ หรือกลุ่มอื่น ๆ ที่มีการรับฝากเงินกับสมาชิก มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.93 อยู่ในระดับมาก

4) *ด้านการเรียนรู้* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.04 ซึ่งในรายละเอียดทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้

(1) หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10

(2) หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชีวิตประจำวัน หรือจัดเวทีการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.08

(3) หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการสืบทอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อกันภายในชุมชนมากน้อยเพียงใด มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.95

5) *ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.39 โดยในรายละเอียดทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยได้ดังนี้

(1) ชุมชนมีการวางแผน จัดหาทรัพยากรทดแทนควบคู่กับการอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.54

(2) ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่ บริเวณที่สาธารณะ ถนนในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน ฯลฯ และมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.32

(3) ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่า และประหยัดในการประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.31

6) *ด้านการเอื้ออารีต่อกัน* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการเอื้ออารีต่อกัน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.20 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยของแต่ละข้อได้ดังนี้

(1) มีการจัดทำแผนชุมชน และนำแผนไปสู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนา หรือแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับมากที่สุด

(2) เมื่อชุมชนประสบปัญหาใดๆ คนในชุมชนจะปรึกษากัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิดและเรียนรู้การจัดการกับปัญหาร่วมกัน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.24 อยู่ในระดับมากที่สุด

(3) ชุมชนมีการส่งเสริมและจัดกิจกรรมเพื่อให้คนในชุมชนให้ความช่วยเหลือพึ่งพาสงกันและกันในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.17 อยู่ในระดับมาก

(4) หมู่บ้านของท่านมีการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนจน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ประสบปัญหา มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.12 อยู่ในระดับมาก

1.3.6 การประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

โดยแบ่งการประเมินผลสัมฤทธิ์จากความคิดเห็นของประชาชนออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน 2) ด้านการมีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน 3) ด้านการมีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน และ 4) ด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน ซึ่งพบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืนนั้น อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.21 โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้

1. สิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.33

2. สังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.24

3. ชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.20

4. เศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล มั่นคง ยั่งยืน มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.07

การประเมินผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย โดยการประเมินจากการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน มีรายละเอียดในแต่ละด้านดังนี้

1) ด้านการมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการมีชีวิตที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.20 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยของแต่ละข้อได้ดังนี้

(1) ครอบครัวและชุมชนมีการเลี้ยงดูผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.28 อยู่ในระดับมากที่สุด

(2) คนในชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม เชื่อมมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด

(3) คนในชุมชนมีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีเป้าหมายในชีวิต สามารถปรับตัวเพื่อเผชิญสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด

(4) คนในชุมชนรักษาสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

(5) สมาชิกของชุมชนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.10 อยู่ในระดับมากที่สุด

(6) คราวเรือนในชุมชนปฏิบัติตามหลักโภชนาการ ใช้ความรู้ในการรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงไม่เจ็บป่วยเพื่ออายุที่ยืนนาน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.09 อยู่ในระดับมากที่สุด

2) ด้านการมีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการมีเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.07 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยของแต่ละข้อได้ดังนี้

(1) ชุมชนมีกิจกรรมการสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็งด้วยกระบวนการกลุ่ม การพัฒนาอาชีพ เพิ่มพูนทักษะฝีมือ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

(2) ชุมชนมีสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่ให้บริการสมาชิกตามความต้องการได้อย่างทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21 อยู่ในระดับมากที่สุด

(3) คราวเรือนในหมู่บ้านสามารถสร้างความสมดุลระหว่างรายรับ และรายจ่าย และจัดการหนี้สินได้ไม่เป็นภาระ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.11 อยู่ในระดับมาก

(4) คราวเรือนในหมู่บ้านมีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ที่เพียงพอ และเป็นธรรมอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.01 อยู่ในระดับมาก

(5) ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมสร้างรายได้ และกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 3.82 อยู่ในระดับมาก

3) ด้านการมีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการมีสังคมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.24 โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยของแต่ละข้อได้ดังนี้

(1) ประชาชนในหมู่บ้านปฏิบัติตามสิทธิหน้าที่ กติกาประชาธิปไตย ไม่ซื้อสิทธิ ขายเสียงในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.43 อยู่ในระดับมากที่สุด

(2) หมู่บ้านมีธรรมาภิบาลชุมชน มีการบริหารจัดการที่ยึดหลักความโปร่งใส คำนึงถึงเป็นธรรม รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.34 อยู่ในระดับมากที่สุด

(3) ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีความสามัคคี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.31 อยู่ในระดับมากที่สุด

(4) ประชาชนในหมู่บ้านรู้สิทธิและหน้าที่ของตนเองต่อชุมชน และสังคม มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.30 อยู่ในระดับมากที่สุด

(5) หมู่บ้านมีการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในชุมชน เพื่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.29 อยู่ในระดับมากที่สุด

(6) ชุมชนมีระบบการสื่อสารและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.25 อยู่ในระดับมากที่สุด

(7) ชุมชนสามารถสร้างไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรม และภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.23 อยู่ในระดับมากที่สุด

(8) ชุมชนมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมใช้หลักวิชาการ ข้อมูลในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมการพัฒนา มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.18 อยู่ในระดับมาก

(9) หมู่บ้านมีแผนชุมชนและใช้แผนเป็นเครื่องมือในการกำกับ ติดตามให้เกิดผลการพัฒนาตามที่กำหนด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.12 ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

(10) ภาศึการพัฒนา สถาบัน หน่วยงานต่างๆ ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนทางด้านวิชาการ และสนับสนุนปัจจัยอื่นๆ ในการทำงานพัฒนาของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.08 อยู่ในระดับมาก

(11) หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้น มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.07 อยู่ในระดับมาก

4) *ด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน* พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นต่อด้านการมีสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืนอยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.33 โดยในรายละเอียดทุกข้อมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้

(1) ชุมชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อุดมสมบูรณ์ เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.48

(2) คนในชุมชนมีการดูแลทรัพยากรต่างๆ ของหมู่บ้านให้มีคุณภาพที่ดี เช่น ป่าชุมชน แหล่งน้ำ สัตว์น้ำ สภาพดินหรือสิ่งอื่น ๆ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีรายได้ลดรายจ่ายในการดำเนินชีวิต มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.45

(3) สมาชิกของชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแข็งแรง และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.32

(4) หมู่บ้านมีบริการสาธารณสุขปกคที่พอเพียง และทั่วถึง มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.31

(5) ชุมชนมีระบบป้องกันภัยอันตรายในชุมชนและภัยธรรมชาติทำให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.25

(6) ชุมชนมีบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตของคนในหมู่บ้านไม่มีมลพิษรบกวน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นเท่ากับ 4.21

ตอนที่ 4 ผลการทดสอบสมมติฐาน

1) ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80”

การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ One Sample T-Test ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงให้เห็นว่า ระดับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .260 โดยมีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.05 และค่า t เท่ากับ 44.848 ซึ่งมากกว่า 0 ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยอมรับสมมติฐาน H_a ที่กำหนดไว้ว่า ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 โดยเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1

2) ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

การทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation, PPMC) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ค่า r) พบว่ามีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 กล่าวคือ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .687 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยอมรับสมมติฐาน H_a ที่ว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

3) ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 “การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation, PPMC) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ค่า r) พบว่า มีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 กล่าวคือ “การมีส่วนร่วม” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .548 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ขอมรับสมมติฐาน H_a ที่ว่า “การมีส่วนร่วม มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

4) ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 “แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation, PPMC) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ค่า r) พบว่า มีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 กล่าวคือ “แรงจูงใจ” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .518 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ขอมรับสมมติฐาน H_a ที่ว่า “แรงจูงใจ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

5) ผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 “ผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

การทดสอบสมมติฐานโดยใช้การวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Product-Moment Correlation, PPMC) เพื่อหาสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (ค่า r) พบว่า มีค่า Sig. (2-tailed) เท่ากับ .000 ซึ่งน้อยกว่าระดับนัยสำคัญ 0.01 กล่าวคือ “ผู้นำ” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .348 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไป

ในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยอมรับสมมติฐาน H_a ที่ว่า “ผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพใน ตอนที่ 5 นี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลแบบอุปนัยจากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้านศรีดอนชัย) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยใช้กรอบการวิเคราะห์ CIPP Model และจากแบบสอบถามปลายเปิด เกี่ยวกับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ต่อไปในอนาคต

1.3.7 ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างด้านปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ มีดังนี้

1) ปัญหาและอุปสรรค ได้แก่

(1) คนในชุมชนบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความรู้ในด้านต่างๆในการนำไปปฏิบัติและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

(2) ขาดการเห็นถึงความจำเป็นที่จะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างจริงจัง

(3) บางครอบครัวมีพื้นที่จำกัดในการปลูกพืชผักสวนครัว ทำให้นำไปปฏิบัติได้ไม่เต็มที่

(4) การขาดวิทยากรที่มีความรู้หรือนักวิชาการเฉพาะทาง และการส่งเสริมอย่างต่อเนื่องจากหน่วยงานราชการ

2) ข้อเสนอแนะ ได้แก่

(1) ต้องการให้ผู้รู้มาแนะนำเชิงความรู้ให้มากขึ้น มีการให้ความรู้สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับผลที่จะได้รับ และส่งเสริมให้ทุกครอบครัวนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้

(2) ต้องการให้หน่วยงานต่างๆช่วยชี้แนะให้แนวคิดกับชุมชนในแต่ละแนวทาง เพื่อการปรับเปลี่ยนแนวทางการปฏิบัติสู่หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(3) ต้องการให้มีการอบรมให้คนในชุมชนมีความรู้เพิ่มขึ้นจากหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่รู้แนวทางโดยตรง มีความรอบรู้ หรือโดยนักวิชาการเฉพาะทาง เพื่อให้ความรู้ได้อย่างถูกต้อง

(4) มีการเพิ่มพื้นที่ในการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในหมู่บ้าน เพื่อทำการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ได้มากขึ้น

(5) มีการประชุมให้ข้อมูลต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อทุกคนรอบครัว เพื่อนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน

1.3.8 การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบ CIPP Model

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้กรอบการวิเคราะห์ CIPP Model จากการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้านศรีดอนชัย) และเจ้าหน้าที่ของรัฐ ประกอบด้วย พัฒนาการประจำตำบลต้นธงชัย ในช่วงที่มีการพัฒนาหมู่บ้านจนถึงปัจจุบัน และพัฒนาการอำเภอเมือง จ.ลำปาง เพื่อศึกษาสภาพแวดล้อม หรือบริบท (C : Context) ปัจจัยนำเข้า (I : Input) กระบวนการ (P: Process) และผลผลิต (P : Product) รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้นโดยเรียบเรียงสรุปเป็นข้อมูลได้ดังนี้

1) ด้านสภาพแวดล้อม หรือบริบท (C: Context)

บ้านศรีดอนชัย เป็นชุมชนเกษตรกรรม อยู่ในพื้นที่รับน้ำจากโครงการชลประทาน ทำให้สามารถเพาะปลูกพืชได้ตลอดทั้งปี มีการทำนา มีพื้นที่เลี้ยงสัตว์ที่สมบูรณ์ และมีแรงงานภาคเกษตรจำนวนมาก ประชาชนขยันขันแข็งในการทำมาหากิน แทบไม่มีผู้ตกเกณฑ์ด้านรายได้ หมู่บ้านมีความสามัคคี เอื้ออาทรกัน อยู่กันแบบเครือญาติ ความเป็นสังคมชนบทที่มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน รู้และเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของพลเมือง และเป็นผู้ตามที่ดี มีการทำงานแบบบูรณาการ ผู้นำชุมชนสามารถดึงศักยภาพของทุกส่วนเข้ามาทำงานในหมู่บ้าน มีที่ปรึกษาทั้งพระสงฆ์ ผู้อำนวยการ โรงเรียน เกษตรตำบล พัฒนาการ ครู กศน. และเทศบาลตำบลต้นธงชัย ประชาชนพยายามลดรายจ่ายทั้งในด้านการกินอยู่ การประกอบอาชีพ รวมทั้งผู้นำสนใจใฝ่หาความรู้ใหม่ๆเข้ามาปรับใช้ชุมชน

ทุนชุมชนที่มีอยู่ในหมู่บ้าน เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาต่อ ยอด เกิดการขับเคลื่อน ได้แก่ ทุนทางธรรมชาติ อาทิ ป่าไม้ ดิน และน้ำ ส่วนทุนที่ได้รับการสนับสนุน หรือกลุ่มองค์กรเครือข่ายในหมู่บ้าน ได้แก่ กองทุนคณะกรรมการหมู่บ้าน กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กองทุนพัฒนาบทบาทสตรี กองทุนส่งเสริมอาชีพ กลุ่มผู้ผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าว กลุ่มทำนาข้าวอินทรีย์ กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ตำรวจบ้าน กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มโรงน้ำดื่มชุมชน กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด กลุ่มโรงสีข้าวชุมชน กลุ่มเลี้ยงสัตว์ กลุ่มครัวเรือนต้นแบบ และกลุ่มกองทุนหมู่บ้าน เป็นต้น

กลุ่มองค์กรในหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง และความสามารถเชื่อมโยง เป็นเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมในชุมชน เป็นอย่างดี มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน ถือเป็นกำลังสำคัญ และเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การพัฒนาหมู่บ้านขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้เป็นอย่างดี

2) ปัจจัยนำเข้า (I : Input)

ในการประเมินปัจจัยนำเข้า จะแบ่งการประเมินออกเป็น 4 ด้าน (4 M's) ดังต่อไปนี้

(1) คน - ประชาชนในบ้านศรีดอนชัยมีความพร้อมที่จะเข้ารับการพัฒนาตนเองและถ่ายทอดแบ่งปันแก่คนในชุมชน มีความสามัคคีกัน ให้ความร่วมมือ ร่วมแรง ร่วมใจในการทำกิจกรรมต่างๆของชุมชนเป็นอย่างดี มีความเข้าใจอะไรได้เร็ว และพร้อมที่จะ ให้ความร่วมมือกับผู้นำชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านอย่างเต็มที่ ผู้นำเข้มแข็ง มีคุณสมบัติ และลักษณะของความเป็นผู้นำที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ขยันขันแข็ง เสียสละ ทุ่มเทเพื่อให้ชุมชนพัฒนาและสามารถพึ่งตนเองได้ สามารถครองใจคนในหมู่บ้าน มีการจูงใจให้คนในชุมชน เห็นคุณค่าและประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ โดยอธิบายให้เห็น ภาพในอนาคต เพื่อให้คิดและสามารถทำงานไปในทิศทางเดียวกัน เยาวชนในหมู่บ้านมีความเป็น ผู้นำ รวมทั้งมีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ตลอดทั้งปี และกลุ่มองค์กรในหมู่บ้านมีความเข้มแข็ง สามารถ เชื่อมโยงเป็นเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งให้ความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรม ในชุมชนเป็นอย่างดี

(2) งบประมาณ - ได้รับการสนับสนุนจากเทศบาลตำบลต้นธงชัย และ ส่วนราชการต่าง ๆ ได้แก่ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอ สำนักงานเกษตรอำเภอ สำนักงานป่าไม้ กรมอุทยานสัตว์ป่าและพันธุ์พืช ส่วนปกครองของอำเภอ การทำงานจึงมีการสมทบกับงานที่ได้จาก ส่วนราชการ จากคนในชุมชน และจากเอกชนร่วมจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน ชาวบ้านสมทบกันเอง โดยการทอดผ้าป่า เป็นต้น ส่วนพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของบ้านศรีดอนชัยมีอยู่หลายแห่ง มีเป็น จำนวนพันกว่าไร่ เหมาะแก่การดำเนิน โครงการและกิจกรรมต่างๆของส่วนรวมได้เป็นอย่างดี

(3) วัสดุอุปกรณ์ - ส่วนมากจะได้รับการสนับสนุนจากคนในชุมชน เพื่อนำมาช่วยงานกิจกรรมของชุมชน โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย จากงบประมาณของสำนักงาน พัฒนาชุมชนอำเภอ จากเทศบาลตำบลต้นธงชัย เป็นต้น

(4) การบริหารจัดการ - หมู่บ้านใช้แผนชุมชน มีการปรับแผนชุมชน ให้ทันสมัย และสามารถปรับแผนปีละหลายครั้งตามความจำเป็นและเร่งด่วน การบริหารจัดการ เน้นคนให้มีความรู้ มีการแบ่งกันทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานกันตามที่กลุ่มถนัด โดยมีผู้ใหญ่บ้าน และ

คณะกรรมการหมู่บ้าน 6 ฝ่าย ช่วยกันบริหารจัดการ ให้คำปรึกษาและแนะแนวทางในการปฏิบัติงานของกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน มีการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็งและมีบุคลากรที่มีความรู้ในแต่ละด้านแต่ละสาขาอยู่ในหมู่บ้านพร้อมให้ความรู้ในการบริหารจัดการพัฒนาหมู่บ้าน

3) กระบวนการ (P: Process)

บ้านศรีดอนชัยได้มีการน้อมนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาปรับใช้กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน ในการพัฒนาหมู่บ้านนั้น เนื่องจากหมู่บ้านมี 4 M's ที่ดี ปัญหาอุปสรรคจึงแทบจะไม่มี หรืออาจมีบ้างแต่ไม่เป็นปัญหา มีการเริ่มการดำเนินงานพัฒนาเตรียมความพร้อมสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 และได้รับคัดเลือกเข้าประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “ อยู่เย็นเป็นสุข ” ดีเด่นของจังหวัดลำปาง ในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งมีขั้นตอนหรือกระบวนการ ดังนี้

(1) คัดเลือกหมู่บ้านที่มีความพร้อมด้านการพัฒนามีวิถีชีวิตแบบพอเพียง และมีแนวคิด วิธีการและหลักการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

(2) ประเมินหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้เกณฑ์ตัวชี้วัดของกระทรวงมหาดไทย 4 ด้าน 23 ตัวชี้วัด

(3) พัฒนาการหรือเจ้าหน้าที่ โดยอาจประสานระหว่างภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วน เข้าไปประชุมชี้แจง สร้างความเข้าใจแก่ประชาชนในหมู่บ้าน เตรียมความพร้อมของคน ผู้นำ และครัวเรือนตัวอย่าง

(4) คัดเลือกครัวเรือนตัวอย่าง โดยใช้เกณฑ์ 30 คน ซึ่งเป็นครัวเรือนที่มีศักยภาพ ความพร้อม ความสมัครใจ และมีวิถีชีวิตแบบพอเพียง สามารถเป็นต้นแบบและขยายผลสู่ครัวเรือนอื่นๆในหมู่บ้านได้ เพื่อร่วมกิจกรรมอบรมที่ศูนย์เรียนรู้ของหมู่บ้าน โดยมีเจ้าหน้าที่หรือวิทยากรผู้รู้เข้าไปให้ความรู้และสาธิตการทำกิจกรรมเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกณฑ์นำทำเป็นตัวอย่าง แล้วขยายผลไปสู่ครอบครัวในหมวดเดียวกัน

(5) ดำเนินกิจกรรมตามยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 กิจกรรมประชุมเชิงปฏิบัติการ/สัมมนาให้การเรียนรู้วิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมศึกษาดูงานประสบการณ์การพัฒนาวิถีชีวิตเศรษฐกิจ พอเพียงจากแหล่งเรียนรู้ต้นแบบ (บ้านพี่)

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมเรียนรู้ตนเองและกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ได้แก่ การจัดทำแผนชีวิต และแผนชุมชน

กิจกรรมที่ 4 กิจกรรมสาธิตการดำรงชีวิตแบบพอเพียง เพื่อส่งเสริมการลดรายจ่ายในครัวเรือน แล้วสามารถนำไปถ่ายทอดให้แก่คนในชุมชนได้

กิจกรรมเพื่อเสริมสร้างระบบการบริหารจัดการชุมชน และการเรียนรู้เรื่องการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ดำเนินการ เช่น การปรับภูมิทัศน์ภายในหมู่บ้านให้เป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นต้น

กิจกรรมติดตามและประเมินผลความสุขมวลรวมของชุมชนและการจัดการความรู้ โดยประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด

หลังจากการดำเนินงานเสร็จสิ้นแล้ว ตัวแทนครอบครัวพัฒนาและชาวบ้านที่สนใจ เกิดความตื่นตัวในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว และขยายผลสู่ชุมชน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการลดรายจ่าย มีการสืบหาองค์ความรู้ในชุมชน นำไปสู่การสร้างปราชญ์ในชุมชนเพื่อถ่ายทอดไปสู่ครัวเรือนอื่น มีการรวมกลุ่มผู้ผลิตทั้งพืชและสัตว์ เพื่อแบ่งปันความรู้และแก้ไขปัญหา (ถ้ามี) มีประมาณ 20 กลุ่มในหมู่บ้าน มีการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ และปลูกป่าทุกๆปี และเน้นปลูกไม้ผลเพื่อเป็นอาหารแก่คนในหมู่บ้าน ขุดบ่อน้ำตื้นเพื่อใช้ในการเกษตร นอกจากนั้นยังมีการฝึกอบรมโครงการต่างๆ เช่น โครงการชุมชนพอเพียง อบรมการเลี้ยงหมู เพาะพันธุ์กล้าไม้ เป็นต้น

ในการส่งเสริมอาชีพที่สนองตอบความต้องการของชุมชน โดยเปิดเวทีในที่ประชุมหมู่บ้านทุกครั้งจะให้มีการพูดคุยหารือกันว่าชุมชนควรจะประกอบอาชีพอะไรเหมาะสมที่จะทำอย่างไร และผลการดำเนินการเป็นอย่างไร มีปัญหาความต้องการอย่างไร เพื่อจะร่วมกันหาแนวทางดำเนินการเป็นประจำ โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานหลาย ๆ อย่าง

พื้นที่สาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านมีพื้นที่เป็นจำนวนมาก ทุกๆปีจะมีการปลูกต้นไม้ ทุกชนิด เช่น ต้นจืดเหล็ก ต้นไผ่ ต้นขนุน ต้นมะขามป้อม ต้นผักตบชวี ฯลฯ มีการจัดทำโครงการสาธารณะประโยชน์ส่วนรวม เช่น การปลูกพืชสวนครัวหรือผลไม้ในที่สาธารณะ (โครงการ “ซอญนี้มีรัก ปลูกผักแบ่งปัน”) รวมถึงการขุดลอกคูคลอง สร้างฝายชะลอน้ำ ทำถนนเข้าพื้นที่การเกษตร ก่อสร้างศาลาอเนกประสงค์ของวัด สร้างอาคารสาธารณะ และอื่นๆ

การอนุรักษ์ป่าชุมชนของหมู่บ้านศรีดอนชัย โดยการสำรวจเขตป่าเพื่อตรวจจับผู้บุกรุกป่า มีการจัดทำแนวกันไฟ มีกิจกรรมปลูกป่า ทั้งนี้ เพื่ออนุรักษ์ป่าชุมชนไว้เป็นสมบัติของหมู่บ้าน มีการรักษาสภาพดิน ในการทำการเกษตรมีการไถกลบแทนการเผา มีการดูแลรักษาน้ำเพื่อการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ การลดการใช้สารเคมี การขุดอ่างเก็บน้ำ การซ่อมแซมฝายชะลอน้ำ เป็นต้น

4) ผลผลิต (P: Product)

ผลงานที่ปรากฏทำให้ชุมชนได้รับประโยชน์

- (1) โรงผลิตปุ๋ยชีวภาพอัดเม็ด (โครงการอยู่ดีมีสุข ปี พ.ศ. 2551)
- (2) โรงสีข้าวชุมชน (โครงการ SML ปี พ.ศ. 2552)
- (3) กลุ่มแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรและขยายพันธุ์พืช (โครงการชุมชนพอเพียง ปี พ.ศ. 2553)
- (4) โรงน้ำดื่มชุมชน (โครงการ SML ปี พ.ศ. 2555-2556)
- (5) การอนุรักษ์และฟื้นฟูสภาพป่า (โครงการของกรมป่าไม้ ปี พ.ศ. 2555-2558)
- (6) สร้างกุฏิสงฆ์ และศาลาวัด (ไม่ได้ใช้งบประมาณของทางราชการ) งบบริจาคสมทบ และจากการจัดผ้าป่าโดยชาวบ้าน
- (7) เครื่องออกกำลังกายกลางแจ้ง (โครงการของการท่องเที่ยวและกีฬา) งบประมาณ 2,000,000 บาท
- (8) ขุดลอกลำห้วย (โครงการของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม)
- (9) ถนนเข้าพื้นที่การเกษตร ระยะทาง 2,500 เมตร (โดยไม่ใช้งบประมาณของทางราชการ) จากงบประมาณภาคประชาชนจำนวน 150,000 บาท
- (10) สร้างสะพานข้ามลำห้วย 2 แห่ง ได้รับการสนับสนุนจากงบประมาณงานป้องกันสาธารณภัย
- (11) ถนนบดอัดลูกรัง ระยะทาง 4 กม. ได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (12) ขุดเจาะบ่อน้ำบาดาล ได้รับงบประมาณจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาล จำนวน 150,000 บาท
- (13) และอื่นๆ ที่ทางท้องถิ่นให้การสนับสนุน เช่น ก่อสร้างถนนคอนกรีต คาดลำเหมือง ลานกีฬา หอกระจายข่าว ไฟฟ้า เป็นต้น

ผลของการพัฒนาหมู่บ้าน ได้แก่ (1) สามารถลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน เช่น การนำข้าวเปลือกไปสีในโรงสีของหมู่บ้านฟรี แกลบที่ได้จากการสีข้าวก็นำไปทำปุ๋ย มีโรงผลิตน้ำดื่มสะอาดของชุมชนบริการทุกวัน ทุกครัวเรือน ทุกครัวเรือนปลูกพืชสวนครัวไว้ใช้บริโภค ทำให้ไม่ต้องซื้อผักทาน มีโรงเพาะเห็ดของชุมชน และลดรายจ่ายจากการเพาะปลูก เช่น การทำปุ๋ยอินทรีย์อัดเม็ด ปุ๋ยหมัก ทำเกษตรอินทรีย์ได้ผลดี มีตลาดรองรับมากขึ้น ผลผลิตได้ราคาดี ทำให้การ

ใช้สารเคมีค่อย ๆ ลดลง ปลุกพืชออร์แกนิก ร่วมกับสำนักงานเกษตรอำเภอ ถ่ายทอดให้แก่เยาวชน ในชุมชน และผู้ที่สนใจนำไปประกอบอาชีพ (2) มีการส่งเสริมอาชีพ เช่น มีโรงสีข้าวกล้องไรซ์เบอร์รี่ แล้วนำไปจำหน่ายที่โรงพยาบาลศูนย์ลำปาง ช่วยกระจายรายได้ได้เยอะ เพิ่มรายได้ เลี้ยงวัว ทำน้ำสมุนไพร ทำหญาคา ปลุกผักปลอดสารพิษ โดยได้รับงบประมาณ 250,000 บาท เพื่อสร้างอาคารแปรรูป จำหน่าย และบรรจุภัณฑ์ แปลงปลูกป่าของหมู่บ้านในโครงการฟื้นฟูสภาพป่าของกรมป่าไม้ ยังให้ชาวบ้านปลูกข้าวโพด งาม ถั่ว และทำนาในระหว่างแถวของต้นไม้ โดยยึดหลักวิธีการปลูกป่าแบบวนเกษตร เพื่อให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมและเสริมสร้างรายได้ (3) มีตลาดของหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนนำผลผลิตไปจำหน่ายทุกวันในช่วงเย็น (4) มีศูนย์ถ่ายทอดเกษตรพอเพียง รวมทั้งเป็นศูนย์เรียนรู้ของอำเภออีกด้วย มีการเลี้ยงกบ เพาะเห็ด และเลี้ยงไก่พันธุ์ไข่ (5) มีการจัดผังหมู่บ้าน แบ่งเป็นหมวดหมู่บ้าน และมีการบริหารจัดการที่ดี (6) มีการสร้างผู้นำรุ่นใหม่ให้รักท้องถิ่น สร้างตั้งแต่เป็นเด็กนักเรียน โดยหมู่บ้านทำร่วมกับโรงเรียนในหมู่บ้าน

จากการส่งเสริมและให้ความรู้ประชาชน ขยายผลโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจาก แกนนำ 30 ครัวเรือน สู่ครัวเรือนอื่นๆ เพื่อการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงให้ได้ร้อยละ 80 ปัจจุบันนี้หมู่บ้านศรีดอนชัย สามารถเป็นแบบอย่างให้หมู่บ้านอื่นๆ มาศึกษาคูณานได้ โดยประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในระดับพออยู่ พอกิน การพัฒนาหมู่บ้านทำให้ประชาชนมีรายได้ มีอาชีพ มีการดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านศรีดอนชัย มีอยู่หลายโครงการในพื้นที่เดียวกัน เช่น ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โรงเรียนชีวภาพอดเมื่อด ลานกีฬาต้านยาเสพติด โรงน้ำดื่ม เรือนเพาะชำกล้าไม้ เป็นต้น

องค์ประกอบทุกส่วนดังที่กล่าวมา คือกลไกสำคัญที่ทำให้หมู่บ้านศรีดอนชัยประสบความสำเร็จในการพัฒนา และประชาชนในหมู่บ้านศรีดอนชัยมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จนได้รับคัดเลือกให้เป็น “หมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” “หมู่บ้านดีเด่น (บ้านสวย เมืองสุข)” “หมู่บ้านรักษาศีล 5” “หมู่บ้านเข้มแข็ง” “หมู่บ้านปิดทองหลังพระ” “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” เป็นต้น

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ดังนี้

- (1) ความสามัคคีในหมู่บ้าน
- (2) ทูนาในชุมชนมีมาก เน้นทุนที่ไม่ใช่ตัวเงินเป็นอันดับแรก
- (3) ผู้นำหัวไว ใจกล้า ขอมรับการเปลี่ยนแปลง และเป็นนักประสานงาน

- (4) มีการนำข้อมูลมาใช้ในการจัดทำแผนชุมชน
- (5) พัฒนาการขยับลงพื้นที่ คลุกคลีกับผู้นำ และทีมข้าราชการในตำบลเข้มแข็ง
- (6) ผู้นำต้องสามารถนำเสนอผลงานของตนเองได้
- (7) ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้านควรกระจายความรับผิดชอบให้ชัดเจนมากขึ้น แบ่งความรับผิดชอบในการขับเคลื่อนงานและการบริหารจัดการในเรื่องอื่น ๆ ไปยังกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน
- (8) ต่อยอดด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เพิ่มมูลค่ามากขึ้น
- (9) ปรับเปลี่ยนจากการเกษตรขั้นต้น ไปสู่การเกษตรแบบผสมผสาน
- (10) รวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาสินค้า OTOP ของชุมชน
- (11) คริวเรือนในหมู่บ้านควรทำบัญชีครัวเรือนหรือบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างต่อเนื่องให้ได้อย่างน้อยประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์
- (12) สสำรวจปัญหาความต้องการของชุมชน หากมีเรื่องใดที่ซ้ำซ้อนกัน ควรบูรณาการแผนชุมชน เพื่อแก้ปัญหาความซ้ำซ้อน โดยอาจประสานทำกิจกรรมหรือโครงการร่วมกันระหว่างหน่วยงานของรัฐหรือองค์กรต่างๆในครั้งเดียว เพื่อความสะดวกและประหยัดเวลา ส่งผลให้สามารถแบ่งเวลาในการจัดทำกิจกรรมในหมู่บ้านหรือการบริหารจัดการชุมชนได้เต็มที่
- (13) ผู้นำชุมชนมีวิสัยทัศน์ว่าอยากให้ทุกอย่างในหมู่บ้าน เหมือนเป็นร้านสะดวกซื้อ สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งการผลิตน้ำประปาในหมู่บ้าน การผลิตไฟฟ้า หรือการใช้พลังงานทดแทนด้านอื่นๆ และเห็นว่าพื้นที่บ้านศรีดอนชัยมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

2. อภิปรายผล

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80” พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ One Sample T-Test นั้น ปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยอมรับสมมติฐาน H_a ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ข้อที่ 1

สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้ จากผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ที่มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ (Result Based Management : RBM) เป็นการบริหารงานที่มุ่งเน้นการบรรลุผลผลิต (Outputs) และผลลัพธ์ (Outcomes) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management:

NPM) ของโจนาธาน บอสตัน (Jonathan Boston) ที่สอดคล้องกับแก่นของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งไพโรจน์ ภัทรนรากุล เห็นว่าเป็นหลักการพื้นฐานในการจัดการวิถีชีวิตโดยยึดแนวทางสายกลาง และมีคุณภาพ เพื่อการบรรลุผลลัพธ์สุดท้าย (Ultimate Outcomes) คือ ประโยชน์ส่วนรวม ความผาสุก ความมั่นคง ความยั่งยืนของสมาชิกในสังคม ซึ่งเป็นสาระสำคัญของการจัดการเพื่อการพัฒนาหรือการบริหารการพัฒนา (Development Administration) (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551)

การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ที่ผลสัมฤทธิ์มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 อาจเนื่องมาจากปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่เหมาะสมกับพื้นฐานสังคมไทย โดยได้รับการยอมรับทั้งในแง่กรอบความคิด และการปฏิบัติในสังคมไทย เป็นเพราะปรัชญานี้มาจากประสบการณ์ที่เป็นจริงของการพัฒนาทั่วทุกพื้นที่ของประเทศ เพราะมาจากการถกเถียงพระบรมราโชวาทอันมีพื้นฐานจากพระราช

กรณียกิจและการดำเนินงานโครงการหลวงที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ท่านได้ทรงพัฒนาในภูมิสังคมต่างๆทั่วประเทศ จึงเป็นประสบการณ์ที่แท้จริงของประชาชนส่วนใหญ่ เป็นการพัฒนาที่ให้ความสำคัญมุ่งให้คนสามารถพึ่งตนเองได้ มีหลักทางสายกลาง มีการพัฒนาเป็นขั้นตอน ไม่สุดโต่ง เป็นตามหลักมัชฌิมาปฏิปทาของพุทธศาสนา อันเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยทั่วไป ทั้งยังให้หลักการพัฒนาที่เน้นองค์รวม โดยมุ่งความสุขของบุคคล ทั้งด้านวัตถุ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม จึงช่วยให้มีกรอบที่กว้างกว่าในอดีตที่มักจะมองภาพโดยแยกส่วน ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ปฏิเสธกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ชี้ว่าให้มีความรู้เท่าทัน ให้มีความสามารถที่จะรับความผันผวนของการเปลี่ยนแปลงได้ เพื่อการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตอย่างสมดุล เจริญมั่นคงและมีความยั่งยืนในระยะยาว ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของปัจจัยต่างๆ โดยพิจารณาในหลายมิติเป็นองค์รวม มิใช่เฉพาะเรื่องของเศรษฐกิจ มีความครอบคลุม ทั้งมิติจิตใจซึ่งกำหนดพฤติกรรม มิติสถาบันทางเศรษฐกิจ สังคม ชุมชน และกฎระเบียบ ที่มีผลต่อสภาพแวดล้อมของความพอเพียง โดยการประยุกต์ใช้ปรัชญาเกิดได้ในหลายระดับ หลายมิติ และหลายรูปแบบ ไม่มีสูตรสำเร็จ แม้ว่าจะเป็นกรอบแนวคิดเดียวกัน เพราะคนเรามีหลายฐานะ แต่ละคนจะต้องพิจารณาตามความเหมาะสมในแต่ละกรณี ให้สอดคล้องกับเงื่อนไข และสถานะที่เผชิญอยู่ (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2551)

รวมทั้งสอดคล้องกับบทความของ วิชัย รูปขำดี เรื่อง “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาชุมชน” ที่เห็นว่าความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะสำคัญบางประการที่เหมาะสมจะนำมาใช้กับการพัฒนาชุมชน (วิชัย รูปขำดี, 2551) ได้แก่

1) เป็นผลจากการสั่งสมความรู้จากการปฏิบัติจริง กล่าวคือ เป็นการรวบรวม ค้นคว้า ทดลอง วิจัย ปฏิบัติจริง ตลอดจนมีการติดตามประเมินผล เมื่อได้ผลการประเมินประการใด

จึงนำมาใช้ปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความถูกต้อง ลักษณะของงานวิจัย จึงเป็นการวิจัยเชิงทดลอง การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และการวิจัยประยุกต์เป็นส่วนใหญ่ จึงเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาชุมชนของประเทศไทย

2) ไม่มีในตำราตะวันตก ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะการวิเคราะห์บนพื้นฐานความเป็นจริงทางสังคม (Social Reality) ของสังคมไทย ทั้งนี้ จะเห็นจากการใช้หลักของภูมิศาสตร์ ภูมินิเวศ และภูมิสังคมของประเทศไทยเป็นพื้นฐานในกระบวนการได้มาซึ่งความรู้

3) ความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงมีลักษณะเป็นการบูรณาการความรู้จากศาสตร์หลายสาขา ในลักษณะที่เรียกว่า สหสาขาวิชา (Interdisciplinary Approach) และยังเป็น การบูรณาการข้ามกลุ่มสาขา ระหว่างสาขาด้านสังคมศาสตร์และสาขาด้านวิทยาศาสตร์ธรรมชาติอีกด้วย ลักษณะความรู้เช่นนี้จึงสามารถนำมาประยุกต์ให้เข้ากับการพัฒนาชุมชน ซึ่งจะต้องมองอย่างรอบด้านมิใช่เพียงความรู้สาขาใดสาขาหนึ่ง

4) เป็นการมองปัญหาจากตัวมนุษย์แบบองค์รวม โดยวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของการพัฒนาที่มองมนุษย์เป็นศูนย์กลาง มุ่งแก้จากตัวปัญหา เน้นการมองปัญหาแบบองค์รวม (Holistic) มิใช่การแก้ปัญหาแบบแยกส่วนหรือแก้ตามสาขาวิชา หรือแก้ตามภารกิจของหน่วยงาน แต่ละกระทรวง ทบวง กรม กล่าวคือ ในการวิเคราะห์ปัญหาและการแก้ปัญหาในทางปฏิบัติได้นำความรู้จากศาสตร์สาขาต่างๆเข้าไปร่วมกันแก้ในลักษณะเชิงบูรณาการอย่างผสมผสาน

5) สามารถอธิบายและประยุกต์ใช้ได้กับหน่วยวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ทุกระดับ ตั้งแต่ระดับตัวบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับสถาบัน ระดับองค์กร ระดับชุมชน ระดับสังคมประเทศ ไปจนถึงระดับสังคมโลก ทั้งนี้เพราะมีจุดมุ่งหมายให้มนุษย์ดำเนินชีวิตภายใต้ความถูกต้องเหมาะสมไปสู่ความสมดุล มั่นคง และยั่งยืน ซึ่งมีการผสมผสานการพัฒนาระหว่างระดับบุคคล ครอบครัว สถาบัน และชุมชน

6) สามารถนำไปประยุกต์ให้เกิดผลได้ในทุกสาขาอาชีพ นอกจากอาชีพการเกษตรแล้ว ยังมีด้านที่เกี่ยวกับการบริหารงานพัฒนาอื่นๆ เช่น ด้านเศรษฐกิจชุมชน ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม ด้านการจัดการชุมชน ด้านการจัดการสหกรณ์ ฯลฯ มีการนำความรู้เรื่องเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้กับการเสริมสร้างวินัยตนเอง เป็นต้น

นอกจากนั้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมและขั้นตอนต่างๆของการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของตนเอง สอดคล้องกับแนวคิดการปรับโฉมภาครัฐแนวใหม่ (Reinventing Government) ของ David Osborne และ Ted Gaebler (1992) ที่ต้องการให้ระบบราชการเป็นระบบที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และเป็นระบบราชการที่มอบอำนาจให้กับประชาชนไปดำเนินการเอง (a community-owned government) กล่าวคือทำให้ประชาชน/ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมอบอำนาจให้ดำเนินการ

เอง จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในสิ่งที่ประชาชนเข้ามาร่วมคิดร่วมสร้างผลผลิต และก็จะช่วยกันดูแลบำรุงรักษาสิ่งที่พวกเขาช่วยกันสร้างขึ้นมา โดยให้ระบบราชการหรือหน่วยงานภาครัฐต่างๆที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง เปลี่ยนมาเน้นบทบาทของการเป็นที่ปรึกษาหรือผู้สนับสนุน มากกว่าให้ระบบราชการลงมือทำงานเอง (catalytic government) และต้องให้ความสำคัญต่อลูกค้าหรือประชาชนเช่นเดียวกับภาคเอกชน เป็นระบบที่มุ่งสนองต่อการเรียกร้องของลูกค้า (a customer-driven government) โดยระบบราชการสมัยใหม่จะต้อง เปลี่ยนจาก Inside - out Approach เป็น Outside - in Approach เริ่มจากโจทย์ที่เป็นความต้องการของประชาชนก่อน จากนั้นภาครัฐจะต้องนำโจทย์นั้นมาคิด เพื่อหาทางตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของประชาชน (เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, 2554) โดยอาจมาจากแผนชุมชนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนหรือการจัดเวทีประชาคมภายในหมู่บ้าน เป็นต้น

และจากการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านศรีดอนชัย ขององค์กรประชาสังคม และบริษัทภาคเอกชนที่เข้ามาร่วมจัดกิจกรรมหรือให้การสนับสนุน โครงการต่าง ๆ แก่หมู่บ้านศรีดอนชัย มีความสอดคล้องกับแนวคิดประชารัฐ (Participatory State) ที่ได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีรัฐศาสตร์เชิงสังคมวิทยาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองแบบมีส่วนร่วมหรือประชารัฐ โดยพยายามให้ประชาชนและองค์กรประชาสังคมได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารปกครองบ้านเมือง โดยตรงมากขึ้น ไม่ใช่เพียงแค่การไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนทางการเมืองโดยทางอ้อมเท่านั้น เนื่องจากเห็นว่าข้อจำกัดของระบอบประชาธิปไตยทางอ้อมที่ใช้อยู่ในปัจจุบันมีค่อนข้างมาก จึงต้องการเห็นการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนในกระบวนการบริหารงานของรัฐเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อดูแลพัฒนาตนเองบนพื้นฐานของจิตสำนึกสาธารณะ หรือผลประโยชน์ส่วนรวม กล่าวอีกนัยหนึ่ง แนวคิดประชารัฐเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองที่สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคุณค่าของหลักการประชาธิปไตย (democratic values) ที่ต้องการให้ประชาชนพลเมืองได้มีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง โดยพยายามกระตุ้นให้ประชาชนมีจิตสำนึกและความกระตือรือร้นในการเข้ามาร่วมตัวกันเป็นชุมชนประชาคม หรือ องค์กรประชาสังคม (civil society organization) และถักทอเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย มีการให้ความร่วมมือ ผูกพันและแสดงความเอื้ออาทรต่อกัน พยายามใช้ศักยภาพ และภูมิปัญญาของตนในการคิดริเริ่มและเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง ชุมชน และสังคม (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2554)

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” โดยการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการ

พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .687 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้ามีการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านมากเท่าใด ก็จะส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัยมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ เป้าหมายของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง นั่นคือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน สามารถรับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายในได้เป็นอย่างดีในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม โดยยึดหลักทางสายกลาง (ณัฐพงษ์ ทองภักดี, 2551) และสอดคล้องกับพุทธศาสนาอันเป็นศาสนาหลักของชาวไทยที่มีแก่นคำสอนที่เน้นสติปัญญา และเหตุผล (rationalist/intellectualist Buddhism) มาช้านาน (จุฑาพรธ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2551)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมีความสอดคล้องกับแนวทางเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธ ซึ่งพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538) ในปาฐกถารธรรม เรื่อง “เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ” โดยมองว่าเป็นเศรษฐศาสตร์มัชฌิมา หรือเศรษฐศาสตร์สายกลาง กล่าวคือ การได้คุณภาพชีวิต และการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น การมีสัมมาอาชีพ โดยถูกต้องทำให้เกิดความพอดี เมื่อมีสัมมาอาชีพจะมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจที่ถูกต้อง ความเป็นสายกลาง ความพอดี มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ รู้จักพอดี ตลอดจน สมตา คือ สมดุลหรือดุลยภาพ และความพอดี คือ จุดที่คุณภาพชีวิตกับความพึงพอใจมาบรรจบกัน (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551) ซึ่งสอดคล้องกับ อภิชัย พันธเสน (2544) ที่พิจารณาถึงหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 ที่ทรงย้ำถึงความพอมีพอกิน ความพอประมาณ ซื่อตรง ไม่โลภ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีรากฐานความคิดจากหลักคิดเชิงพุทธที่เรียก มัชฌิมาปฏิปทา คือการยึดหลักทางสายกลาง และมองว่าเนื้อหาของเศรษฐกิจพอเพียงคือ พุทธเศรษฐศาสตร์ โดยเฉพาะ เมื่อพิจารณาเป้าหมายการผลิตและการบริโภคในพุทธเศรษฐศาสตร์ มุ่งที่จะให้ระบบดำเนินไปอย่างต่อเนื่องในลักษณะที่ยั่งยืน (Sustainable)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสอดคล้องและอยู่บนพื้นฐานของแนวคิดแบบมนุษยนิยม (Humanism) ที่เคารพในศักดิ์ศรี ความคิดสร้างสรรค์ ศักยภาพ การมีส่วนร่วม และแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรในฐานะมนุษย์คนหนึ่ง เชื่อมมั่นในคุณค่าของมนุษย์ การร่วมคิดร่วมทำ เคารพในการคิดตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและอยู่บนฐานความรู้คู่คุณธรรมของมนุษย์ และมีความสอดคล้องกับกระบวนการมีส่วนร่วม (Participatory process) ที่เน้นกระบวนการสร้างความเห็นพ้องร่วมกัน และพัฒนาแบบค่อยๆ เป็น ค่อยๆ ไป (Gradualism) ซึ่งเป็นไปตามการพัฒนาตามลำดับขั้นตอน พอประมาณ พอดี พอควร ขึ้นอยู่กับพื้นฐานความพร้อมของแต่ละหน่วย ไม่เร่งก้าวกระโดดเร็ว

จนเกินไป และเน้นความรู้ความเข้าใจโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง (สมบัติ กุสุมาวดี, 2551)

สอดคล้องกับปรัชญาแนวมนุษยนิยมของเศรษฐศาสตร์สังคม (Social Economics) ที่เห็นว่าเศรษฐศาสตร์ต้องเชื่อมโยงกับสังคม หากไม่ก่อให้เกิดความ “สุขสมบูรณ์” ให้แก่สังคมแล้วก็นับว่าเป็นเศรษฐศาสตร์ที่ไร้เหตุผล (อภิชัย พันธเสน และคณะ, 2549) ซึ่งแนวคิดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดที่ชื่นชมลักษณะอันสูงส่งกว่าของการดำรงชีพธรรมดาๆ ของมนุษย์ (Meta-preference) กล่าวคือ ต้องการเชิดชูอุดมคติแห่งวิถีการดำรงชีวิตอยู่อย่างพอเพียงที่เน้นการพัฒนามิติแห่งความเป็นมนุษย์มากกว่าการพัฒนาที่เน้นแต่มิติทางเศรษฐกิจสายหลักเป็นสำคัญ (จุฑาพรรษ์ (จามจุรี) ผดุงชีวิต, 2551)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงยังสอดคล้องกับปรัชญาการจัดการ (Management Philosophy) ที่เป็นการแสวงหาหลักการที่เหมาะสม เป็นหลักการพื้นฐาน (Basic Principles) เพื่อสร้างหลักประกันในผลลัพธ์สุดท้าย (Ultimate Outcomes) ซึ่งภาครัฐมุ่งไปในเรื่องของสวัสดิการหรือประโยชน์ของสังคมที่เหมาะสม (Optimized Social Benefits) โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยเกื้อหนุนต่อการจัดการภาครัฐ ซึ่งมีความเชื่อมโยงกับแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) และแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืน (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551)

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นรากฐานสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน โดยแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) เป็นแนวคิดที่มุ่งเน้นกระบวนการพัฒนาที่สมดุลให้ความสำคัญเรื่องความเสมอภาคและความเป็นธรรมในการจัดสรรคุณค่า (Values) ให้แก่สังคม (Streeten, 1981; Todaro, 1982) แนวคิดดังกล่าวเป็นกรอบสำหรับการบูรณาการนโยบาย และยุทธศาสตร์การพัฒนา เพื่อตอบสนองความต้องการของชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต (WCED, 1987) การพัฒนาแบบยั่งยืนเป็นการพัฒนาที่ไม่ทำลายฐานทรัพยากรธรรมชาติ และมุ่งเสริมสร้างสมรรถนะของคน ชุมชนและสังคม (Salim, 1991) (อ้างถึงใน ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551) สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต, 2539) ที่มองว่าการพัฒนาที่ยั่งยืนมีลักษณะการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ (integrated) ทำให้เกิดเป็นองค์รวม (holistic) โดยองค์ประกอบทั้งหลายที่เกี่ยวข้องจะต้องมาประสานกันครบองค์ และมีดุลยภาพ (balanced) กล่าวอีกนัยหนึ่ง รากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืนก็คือการทำให้กิจกรรมของมนุษย์สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้ความสำคัญกับความรู้และการศึกษา เพื่อที่จะนำมาใช้ประกอบในการพิจารณาตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยมีได้จำกัดอยู่แต่การศึกษาในระบบ แต่รวมถึงการศึกษานอกห้องเรียน เช่น การเรียนรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการศึกษาหาความรู้ไปตลอดชีวิต ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญในการเพิ่มทักษะ ศักยภาพ ชีดความสามารถ และเป็นพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้

ต่อไป นับได้ว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยส่งเสริมการเพิ่มทุนมนุษย์ ซึ่งทุนมนุษย์นี้จะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน (ประสพโชค มั่งสวัสดิ์, 2551) สอดคล้องกับความเห็นของ ไพโรจน์ ภัทรนรากุล ที่ว่าปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดหลักที่เป็นภูมิปัญญาสากล รวมทั้งอดีตเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ นาย โคฟี อันนัน ก็ได้มองเห็นถึงความสอดคล้องว่าเป็นกระบวนการพัฒนาที่คนใหม่สู่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ยั่งยืน ทำให้นานาประเทศตื่นตัวในการปรับรูปแบบการพัฒนาสู่ความยั่งยืนภายใต้แนวคิดใหม่ “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งชี้ถึงแนวทางการพัฒนาที่เน้นความสมดุล ความพอประมาณ ความมีเหตุผล สำนึกในคุณธรรมและการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอที่จะต้านทานผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆจากกระแสโลกาภิวัตน์ ดังในคำประกาศราชสตุติเฉลิมพระเกียรติในพิธีทูลเกล้า ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ (Lifetime Achievement Human Development) แต่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551)

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 “การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” โดยการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า “การมีส่วนร่วม” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .548 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของตนมากเท่าใด ก็จะส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัยมากยิ่งขึ้นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมมีความสำคัญ ต่อการบริหารงานภาครัฐ ทำให้งานเกิดความสำเร็จมาก และประหยัดค่าใช้จ่าย ทำให้เจ้าหน้าที่ของ รัฐมีความใกล้ชิดประชาชนมากขึ้น และถือว่าสอดคล้องกับแนวการพัฒนาแบบล่างขึ้นบน (Bottom - up Approach) ช่วยทำให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่าย เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน และเป็นการช่วยสร้าง ความรู้สึกในความเป็นเจ้าของร่วมกันให้เกิดขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการปรับโฉมภาครัฐแนว ใหม่ (Reinventing Government) ของ David Osborne และ Ted Gaebler (1992) ที่ต้องการให้ระบบ ราชการเป็นระบบที่ชุมชนเป็นเจ้าของ และเป็นระบบราชการที่มอบอำนาจให้กับประชาชน ไปดำเนินการเอง (a community - owned government) กล่าวคือ การให้ประชาชน/ชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วม โดยมอบอำนาจให้ดำเนินการเอง จะทำให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของในสิ่ง ที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคิดร่วมสร้างผลผลิต และก็จะช่วยกันดูแลบำรุงรักษาสิ่งที่พวกเขาช่วยกัน สร้างขึ้นมา (เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, 2554) รวมทั้งยังสอดคล้องกับ หลักธรรมาภิบาลของการ

บริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)¹ ในหลักการที่ 3 ที่กล่าวถึง หลักประชาธิปไตย (Participatory State) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ (Participation/Consensus Oriented) โดยส่วนราชการต้องรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รวมทั้งเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับรู้ เรียนรู้ ทำความเข้าใจ ร่วมแสดงทัศนะ ร่วมเสนอปัญหา/ประเด็นที่สำคัญที่เกี่ยวข้อง ร่วมคิดแก้ไขปัญหา ร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินงาน และร่วมตรวจสอบผลการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ ต้องมีความพยายามในการแสวงหาฉันทามติหรือข้อตกลงร่วมกันระหว่างกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบโดยตรง และสอดคล้องกับการกระจายอำนาจ (Decentralization) ที่มีการมอบอำนาจและกระจายความรับผิดชอบในการตัดสินใจและการดำเนินการให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการโอนถ่ายบทบาทและภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือภาคส่วนอื่นๆ ในสังคม โดยมีความสอดคล้องกับแนวคิดชุมชนนิยม (Communitarianism) ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดของการยอมรับศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และการคงอยู่ร่วมกันในสังคม ต้องการให้มีการรวมกลุ่มเป็นหมู่คณะและใช้พลังในเชิงสร้างสรรค์เพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม และเน้นให้ความสำคัญต่อการเพิ่มอำนาจ (empowerment) ของประชาชนให้เข้ามารวมตัวกันเป็นกลุ่มหรือชุมชน ประสานงาน ช่วยเหลือเกื้อกูลและร่วมมือกันอย่างอิสระและไม่เป็นทางการ เพื่อเรียนรู้และดูแลรับผิดชอบตนเอง รวมทั้งการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตอบสนองความต้องการของชุมชนและสังคมโดยรวม (ทศพร ศิริสัมพันธ์, 2554)

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 “แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” โดยการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า “แรงจูงใจ” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .518 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าสิ่งที่เป็นแรงจูงใจ

¹หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี (GG Framework) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) ประกอบด้วย 4 หลักการสำคัญ และ 10 หลักการย่อย ได้แก่ 1) การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ประกอบด้วย ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล การตอบสนอง 2) ค่านิยมประชาธิปไตย (Democratic Value) ประกอบด้วย ภาวะรับผิดชอบ/สามารถตรวจสอบได้ เปิดเผย/โปร่งใส หลักนิติธรรม ความเสมอภาค 3) ประชาธิปไตย (Participatory State) ประกอบด้วย การมีส่วนร่วม/การพยายามแสวงหาฉันทามติ การกระจายอำนาจ 4) ความรับผิดชอบทางการบริหาร (Administrative Responsibility) ประกอบด้วย คุณธรรม/จริยธรรม.

ในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนมีมากเท่าใด ก็จะส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้าน เศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัยมากยิ่งขึ้นด้วย สอดคล้องกับทฤษฎีการจูงใจ หรือ ทฤษฎีสองปัจจัย (Two-Factor Theory of Motivation) ของเฟรดเดอริค เฮอริชเบิร์ก หรือที่เรียกกันว่า Motivation - Hygiene Theory (M-H Theory) โดยเฉพาะในด้าน Motivator Factor ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นนำมาใช้จูงใจให้คนปฏิบัติงานให้ดีขึ้น เป็นผลการศึกษาของเฮอริชเบิร์ก (Herzberg) ที่ได้้นำแนวคิดทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow's Hierarchy of Needs) มาศึกษาอย่างเฉพาะเจาะจงลงไป โดยพิจารณาความต้องการของคนงานในองค์กร หรือ การจูงใจในการทำงาน ผู้บริหารสามารถควบคุมปัจจัยที่จะทำให้คนมีความพอใจในการทำงาน มีสาระสำคัญ ดังนี้

1. จะมีปัจจัยบางอย่างเกี่ยวกับงานซึ่งทำให้คนไม่พอใจในงานที่ทำถ้าหากไม่มีสิ่งเหล่านี้ในการทำงาน แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นสิ่งที่จูงใจให้คนทำงานเพิ่มขึ้นอีก เฮอริชเบิร์ก เรียกปัจจัยนี้ว่า Maintenance Factors หรือ Hygiene เป็นปัจจัยที่ใช้บำรุงรักษาจิตใจ เหล่านี้ ได้แก่ นโยบายและการบริหาร การบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เงินเดือน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน

2. จะมีปัจจัยเกี่ยวกับงานบางอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจหรือทำให้เกิดความพอใจในการทำงานเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ก็ไม่ได้หมายความว่า คนจะไม่มีความพอใจในงานที่ทำ สิ่งเหล่านี้ เฮอริชเบิร์ก เรียกว่า Motivator Factor เป็นปัจจัยที่ใช้จูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็นตัวกระตุ้นนำมาใช้จูงใจให้คนปฏิบัติงานให้ดีขึ้นปัจจัยเหล่านี้ คือ

- 2.1 ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (Achievement) เมื่อบุคคลปฏิบัติงานหรือทำอะไรได้สำเร็จก็จะมีความรู้สึกภาคภูมิใจว่าทำงานได้สำเร็จ และจะทำให้เกิดความพอใจในการปฏิบัติงานนั้น

- 2.2 การยอมรับนับถือ (Recognition) กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการยอมรับนับถือ ก็จะเกิดความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน

- 2.3 ความก้าวหน้า (Advancement) ความก้าวหน้าอาจมีหลายอย่าง เช่น ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน เมื่อบุคคลได้รับความก้าวหน้าก็เท่ากับว่าได้รับการตอบสนองความต้องการของบุคคลนั้น

- 2.4 ลักษณะของงาน (The work Itself) กล่าวคือ ลักษณะงานจะเป็นสิ่งที่จูงใจบุคคลได้ ถ้าผู้บริหารหรือหัวหน้าได้ใช้ให้เป็นการจูงใจ

2.5 ความรับผิดชอบ (Responsibility) คือ บุคคลจะมีความพึงพอใจ เมื่อได้รับผิดชอบเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ หากบุคคลได้รับมอบหมายงานที่รับผิดชอบจะทำให้มีความรักงานและมีความพึงพอใจในงานเป็นอย่างยิ่ง

สรุปได้ว่า จากทฤษฎีสองปัจจัย Hygiene Factors (สุขปัจจัย) จะช่วยป้องกันการเกิดความไม่พึงพอใจในการทำงานของคนงาน ส่วน Motivator Factors หรือปัจจัยในการจูงใจนั้นจะทำให้คนงานมีความสุข หรือมีความพอใจในการปฏิบัติงานที่ปฏิบัติอยู่

รวมทั้งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีความคาดหวัง (Expectancy Theory) ของ Victor H. Vroom (1964) เป็นรูปแบบของความคาดหวังในการทำงานเรียกว่า VIE Vroom ซึ่งอธิบายกระบวนการจูงใจของมนุษย์ในการทำงาน ดังนี้ (อ้างถึงใน ภัทรพล กาญจนปาน, 2552)

$V = \text{Value}$ เป็นระดับความรุนแรงของความต้องการของบุคคลในเป้าหมายรางวัล กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ คุณค่าหรือความสำคัญของรางวัลที่บุคคลให้กับรางวัลนั้น

$I = \text{Instrumentality}$ ความเป็นเครื่องมือของผลลัพธ์ (Outcomes) หรือรางวัลระดับที่ 1 ที่จะนำไปสู่ผลลัพธ์ที่ 2 หรือรางวัลอีกอย่างหนึ่ง

$E = \text{Expectancy}$ ความคาดหวังถึงสิ่งที่เป็นไปได้ของการได้ผลลัพธ์ หรือรางวัลที่ต้องการเมื่อเกิดพฤติกรรมบางอย่าง

โดย Vroom ได้กล่าวถึงปัจจัย 3 ประการที่มีอิทธิพลต่อการจูงใจให้คนปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพดังนี้

1. ความเชื่อ ความคาดหวังของบุคคลเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความพยายามและประสิทธิภาพของงาน โดยถ้าบุคคลเชื่ออย่างแรงกล้าว่าเขาสามารถทำงานได้สำเร็จเขาก็จะพยายามและเกิดแรงจูงใจในการทำงาน
2. ผลตอบแทน เป็นความคาดหวังของบุคคลที่ว่าเมื่อเขาทำดีแล้วจะได้รับสิ่งตอบแทน
3. การรับรู้คุณค่า บุคคลแต่ละคนจะให้คุณค่าให้ความสำคัญแตกต่างกัน การจูงใจคนต้องรู้ว่าเขาให้คุณค่าและความสำคัญต่อสิ่งใด แล้วจูงใจด้วยสิ่งนั้น เขาจะใช้ความพยายามในการทำงานมากหรือน้อยอยู่ที่การเห็นคุณค่าของสิ่งจูงใจ

ดังนั้นสรุปได้ว่า ทฤษฎีความคาดหวังของ Vroom มีผลต่อการปฏิบัติงานซึ่งจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากสิ่งที่เขาคาดหวังว่าจะเกิดขึ้นกับเขา อาจจะเป็นรางวัลหรือการลงโทษก็ได้ ดังนั้นการทำความเข้าใจเรื่องการจูงใจ จำเป็นที่จะต้องคำนึงถึงการรับรู้ของปัจเจกบุคคลว่า เขาทำสิ่งนั้นแล้วจะคุ้มค่าหรือไม่ เนื่องจากผู้ปฏิบัติแต่ละคนจะมีความคาดหวังไม่เท่ากันและแตกต่างกัน

นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับแนวคิดการเสริมพลัง โดยทำให้บุคคลผู้ปฏิบัติงานเกิดแรงจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) เกิดความเชื่อมั่นว่ามีศักยภาพแห่งตน (Self-efficacy)

อย่างพอเพียงที่จะทำงานให้ประสบความสำเร็จด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นผลจากการปรับปรุงพฤติกรรมกรรมการบริหารของผู้นำ การปรับปรุงคุณลักษณะของงานที่ทำ ตลอดจน โครงสร้างองค์การ ในด้านประชาชนเองก็มีการปรับเปลี่ยนค่านิยม ทัศนคติ และขจัดความรู้สึกของประชาชน ถึงสภาวะไร้อำนาจ (Powerless) ดังนั้นการเสริมพลังย่อมสร้างความรู้สึกรู้สึกและความตระหนักว่าตน มีคุณค่าในตัวเอง (Self-worth) สามารถดำเนินการเพื่อมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายของตน (Self-fulfilling) การเสริมพลังจะเกิดผลดีต้องสร้างความรู้สึกรู้สึกว่างานที่ทำนั้นมีความหมาย กล่าวคือ งานที่ทำนั้น ต้องสอดคล้องกับค่านิยม (Values) และอุดมการณ์ (Ideals) ของบุคคล ชุมชน หรือองค์การ และให้ประชาชนสามารถที่จะตัดสินใจได้เอง (self-determination) เพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเอง สามารถอุ้มชู ตนเองและบรรลุเป้าหมาย คือ ความสมดุลและความยั่งยืน (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล, 2551)

จากผลการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 “ผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนา หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” โดยการวิเคราะห์ด้วยสถิติสหสัมพันธ์เพียร์สัน พบว่า “ผู้นำ” มีความสัมพันธ์กับ “ผลสัมฤทธิ์ในการ พัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัด ลำปาง” มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson Correlation) เท่ากับ .348 ซึ่งมีความสัมพันธ์ ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากผู้นำเข้ามามีบทบาทในการพัฒนา หมู่บ้านตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากเท่าใด ก็จะส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจ พอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัยเกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้น โดยสอดคล้องกับแนวคิดของ Du Brin (1998) ที่กล่าวว่าผู้นำเป็นบุคคลที่ทำให้หน่วยงานมีความสำเร็จ โดยเป็นผู้สานความสัมพันธ์ กับผู้ตาม กับบุคคลภายนอกหน่วยงาน ผู้นำจะคอยช่วยเหลือสนับสนุนให้งานบรรลุตามเป้าหมาย สอดคล้องกับ Raymond J. Burdy (1972) ที่ให้ความเห็นว่าผู้นำสามารถจูงใจให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม ด้วยความเต็มใจ ทำให้ผู้ปฏิบัติตามมีความเชื่อมั่นในตนเอง และสามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ และ สอดคล้องกับ เสนาะ ดิยาว์ ที่กล่าวว่า ผู้นำสามารถนำผู้อื่นให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย โดยอาศัยการจูงใจและบุคลิกภาพของตนเองเพื่อให้งานสำเร็จ โดยผู้นำจะอาศัยความร่วมมือ กับผู้อื่น และความสัมพันธ์กับผู้อื่น

โดยเนื่องจากผู้นำของหมู่บ้านศรีดอนชัย เข้มแข็ง มีคุณสมบัติและลักษณะของความ เป็นผู้นำที่ดี มีความรู้ความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ขยันขันแข็ง เสียสละ มุ่งเทเพื่อให้ชุมชนพัฒนา และ สามารถพึ่งตนเองได้ สามารถครองใจคนในหมู่บ้าน มีการจูงใจให้คนในชุมชนเห็นคุณค่า และ ประโยชน์ในการพัฒนาหมู่บ้านตามโครงการและกิจกรรมต่างๆ โดยอธิบายให้เห็นภาพในอนาคต เพื่อให้เกิดและสามารถทำงานไปในทิศทางเดียวกัน ชาวชนในหมู่บ้านมีความเป็นผู้นำ รวมทั้งมีการ สร้างผู้นำรุ่นใหม่ตลอดทั้งปี มีความสอดคล้องกับทฤษฎีคุณลักษณะภาวะผู้นำ (Trait Theories)

ของ Gardner ที่กล่าวถึง 1. The tasks of Leadership งานที่ผู้นำจำเป็นต้องมี 9 อย่าง ได้แก่ มีการกำหนดเป้าหมายของกลุ่ม มีบรรทัดฐานและค่านิยมของกลุ่ม รู้จักสร้างและใช้แรงจูงใจ มีการบริหารจัดการ มีความสามารถในการปฏิบัติการ สามารถอธิบายได้ เป็นตัวแทนของกลุ่ม แสดงถึงสัญลักษณ์ของกลุ่ม และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ 2. Leader – constituent interaction ที่เชื่อว่าผู้นำต้องมีอิทธิพลเหนือบุคคลอื่นๆ เพื่อสนองตอบความต้องการขั้นพื้นฐาน ความคาดหวังของบุคคล และผู้นำต้องมีความเป็นตัวของตัวเอง สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนาให้ผู้อื่นมีความแข็งแกร่ง และสามารถยืนอยู่ด้วยตนเองอย่างอิสระ ซึ่งทฤษฎีนี้พบว่า ไม่มีคุณลักษณะที่แน่นอนหรือชี้ชัดของผู้นำ เพราะผู้นำอาจไม่แสดงลักษณะเหล่านี้ออกมา

สอดคล้องกับ ไชแสง (2536) ที่เห็นว่า ผู้นำจึงต้องมีทักษะ (Skill) เป็นความชำนาญของบุคคลในการทำกิจกรรมต่างๆ ได้แก่

1. ความสามารถพื้นฐานเกี่ยวกับ ความรู้ ทักษะ และทักษะเฉพาะพฤติกรรม เพื่อสามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ผู้นำต้องเผชิญ ประกอบด้วย

1.1 การรู้จักตนเองและการประเมินตนเอง (Self awareness and self evaluation skills) ได้แก่ ความกระตือรือร้น การไม่หยุดนิ่ง การมีทิศทางของตนเอง วิสัยทัศน์ ความยืดหยุ่นการคิดสร้างสรรค์ และความรับผิดชอบในงานของตนเอง

1.2 การพูดและการสื่อสาร (Communication)

1.3 พฤติกรรมการแสดงออกที่เหมาะสม (Assertiveness)

1.4 เทคนิคการบริหารเวลา (Time management)

2. ความสามารถในการประยุกต์ความสามารถส่วนบุคคลในการเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่น ได้แก่

2.1 การบริหารจัดการ ได้แก่ P (Planning) การวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การกำหนดนโยบายและระเบียบวิธีปฏิบัติงาน, O (Organization) การจัดองค์การ และการจัดการในหน่วยงาน, S (Staffing) การบริหารงานบุคคล, D (Directing) การอำนวยความสะดวก, Co (Cooperating) การร่วมมือ, R (Report) การรายงาน และ B (Budgeting) การจัดการการเงิน

2.2 การจัดการทรัพยากรมนุษย์ ได้แก่ การจูงใจ การแก้ไขความขัดแย้ง การจัดการความเครียด การใช้อำนาจและการให้อำนาจ การให้อิสระและการสั่งงาน การพัฒนาการศึกษา การฝึกอบรม และการติชม

3. การประสานความร่วมมือ (Collaboration)
4. การใช้กระบวนการวิจัย
5. การเผยแพร่ข้อมูล
6. การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ
7. การเปลี่ยนแปลง
8. การเป็นตัวแทน (Representation)
9. การเป็นแบบอย่าง (Role model)

ส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนานั้น คือ การสร้างแรงจูงใจให้แก่ประชาชน โดยต้องอาศัยผู้นำชุมชนเข้ามามีส่วนช่วยเป็นตัวกระตุ้น และ จูงใจในการปฏิบัติงาน สอดคล้องกับทฤษฎีการจูงใจที่สำคัญของเฟรดเดอริค เฮอริชเบิร์ก หรือ ที่เรียกกันว่า Motivation-Hygiene Theory (M-H Theory) หรือ Two-Factor Theory of Motivation ที่กล่าว ถึงปัจจัยที่จะทำให้คนมีความพอใจในการทำงาน ได้แก่

- 1) ปัจจัยบางอย่างเกี่ยวกับงานซึ่งทำให้คนไม่พอใจในงานที่ทำถ้าหากไม่มีสิ่งเหล่านี้ อยู่ในการทำงาน แต่สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่เป็นสิ่งที่จูงใจให้คนทำงานเพิ่มขึ้นอีก เฮอริชเบิร์ก เรียกปัจจัย นี้ว่า Maintenance Factors หรือ Hygiene เป็นปัจจัยที่ใช้บำรุงรักษาจิตใจ เหล่านี้ได้แก่ นโยบาย และการบริหาร การบังคับบัญชา ความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น เงินเดือน และสภาพแวดล้อมในการทำงาน
- 2) ปัจจัยเกี่ยวกับงานบางอย่าง ซึ่งเป็นสิ่งจูงใจหรือทำให้เกิดความพอใจในการทำงาน เป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามถ้าไม่มีสิ่งเหล่านี้ก็ไม่ได้หมายความว่า คนจะไม่มี ความพอใจในงาน ที่ทำ สิ่งเหล่านี้ เฮอริชเบิร์ก เรียกว่า Motivator Factor เป็นปัจจัยที่จูงใจ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เป็น ตัวกระตุ้นนำมาใช้จูงใจให้คนปฏิบัติงานให้ดีขึ้น ปัจจัยที่สำคัญ คือ ความสำเร็จในการปฏิบัติงาน (Achievement) การยอมรับนับถือ (Recognition) ความก้าวหน้า (Advancement) ลักษณะของงาน (The work Itself) ความรับผิดชอบ (Responsibility)

สรุปได้ว่า จากทฤษฎีสองปัจจัย Hygiene Factors (สุขปัจจัย) จะช่วยป้องกันการเกิด ความไม่พึงพอใจในการทำงานของคนงาน ส่วน Motivator Factors หรือปัจจัยในการจูงใจนั้นจะทำให้คนงานมีความสุข หรือมีความพอใจในการปฏิบัติงานที่ปฏิบัติอยู่ ทฤษฎีนี้ชี้ให้เห็นว่าผู้บริหาร จะต้องมึทศนะที่เกี่ยวกับงานของผู้ใต้บังคับบัญชา 2 ประการ คือ สิ่งที่ทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสุข และสิ่งที่ทำให้เขาไม่มีความสุขในการทำงาน

สอดคล้องกับ Douglas McGregor นักจิตสังคมนชาวอเมริกา ที่มีความเห็นว่าทฤษฎี นี้เกี่ยวข้องกับทฤษฎีแรงจูงใจและทฤษฎีความต้องการขั้นพื้นฐานของมาสโลว์ โดยการทำงานกับคน จะต้องคำนึงถึงธรรมชาติของมนุษย์และพฤติกรรมของมนุษย์ เนื่องจากมนุษย์มีความต้องการพื้นฐาน

และต้องการแรงจูงใจ ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพจะต้องให้สิ่งที่ผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาต้องการ จึงจะทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความศรัทธา และกระตือรือร้นช่วยกันปฏิบัติงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย

การบริหารจัดการของหมู่บ้านศรีดอนชัย เน้นคนให้มีความรู้ มีการแบ่งกันทำงานเป็นกลุ่ม ทำงานกันตามที่กลุ่มถนัด โดยมีผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน 6 ฝ่าย ช่วยกันบริหารจัดการ ให้คำปรึกษาและแนะแนวทางในการปฏิบัติงานของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน มีการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็งและมีบุคลากรที่มีความรู้ในแต่ละด้านแต่ละสาขาอยู่ในหมู่บ้านพร้อมให้ความรู้ในการบริหารจัดการพัฒนาหมู่บ้าน สอดคล้องกับ ทฤษฎีพฤติกรรมผู้นำ (Behavioral Theories)

ของ Kurt Lewin's Studies ในผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leaders) ใช้การตัดสินใจของกลุ่มหรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม มีการสื่อสารแบบ 2 ทาง ทำให้เพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงาน และสอดคล้องกับ ปีเตอร์ เซงเก้ (Peter M. Senge) ที่ระบุว่า ผู้นำจะทำงานร่วมกับผู้อื่นในลักษณะการทำงานเป็นทีม และมีอิทธิพลต่อสมาชิกของทีมใน 3 ลักษณะ ได้แก่ ก) เป็นผู้ออกแบบ (designer) ได้แก่ ผู้ซึ่งมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ วิเคราะห์สถานการณ์ที่เป็นอยู่จริงเพื่อกำหนดแนวทางการทำงานของทีมให้ปฏิบัติตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดร่วมกัน โดยได้รับการยอมรับจากสมาชิกของทีมให้เป็นผู้ชี้ทิศทางที่จะก้าวเดินไปด้วยกัน ข) เป็นผู้สอน (teacher หรือ mentor) ที่ถ่ายทอดทั้งทักษะ และองค์ความรู้ โดยอาศัยกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันจากการกระทำ (active learning through action) และการเป็นแบบอย่างที่ดี นำเอาเยี่ยงอย่าง ค) เป็นผู้ช่วยเหลือ (steward) คอยช่วยเหลือสนับสนุนให้งานทุกอย่างเดินไปตามแนวทางที่ถูกต้องและพบความสำเร็จ ไม่ทอดทิ้งกลุ่ม หรือ “การนำโดยอยู่ข้างหลัง” โดยผู้นำมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อองค์การทุกองค์การ เพราะผู้นำเป็นกุญแจสำคัญที่จะทำให้การบริหารงานประสบผลสำเร็จ

รวมทั้งมีความสอดคล้องกับทฤษฎีภาวะผู้นำตามสถานการณ์ (Situational or Contingency Leadership Theories) เป็น ทฤษฎีที่นำปัจจัยสิ่งแวดล้อมของผู้นำมาพิจารณาว่ามีความสำคัญต่อความสำเร็จของผู้บริหาร ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่อำนาจให้ ได้แก่

แนวคิดทฤษฎี 3 – D Management Style ของเรดคิน ที่เพิ่มมิติประสิทธิผลเข้ากับมิติพฤติกรรมด้านงาน และมิติพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ โดยกล่าวว่าแบบภาวะผู้นำต่างๆ อาจมีประสิทธิผลหรือไม่ก็ได้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และกล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญในการระบุสถานการณ์มี 5 ประการ คือ เทคโนโลยี ปรัชญาองค์การ ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และผู้ใต้บังคับบัญชา และเรดคินได้เสนอแนะว่าองค์ประกอบทางสถานการณ์ที่มีอิทธิพลต่อรูปแบบภาวะผู้นำที่เหมาะสม ได้แก่ องค์ประกอบทางเทคโนโลยี องค์การ และคน ดังนั้นในการบริหาร

จึงขึ้นอยู่กับผู้บริหารที่จะใช้วิจารณ์ญาณพิจารณาว่าจะยึดองค์ประกอบตัวใดเป็นหลักในการใช้รูปแบบภาวะผู้นำได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

สอดคล้องกับทฤษฎีวงจรชีวิต (Life – Cycle Theories) ของ Hersey and Blanchard โดยได้รับอิทธิพลจากทฤษฎีของเรดดินและยังยึดหลักการเดียวกันคือ แบบภาวะผู้นำอาจมีประสิทธิผลหรือไม่ก็ได้ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ องค์ประกอบของภาวะผู้นำตามสถานการณ์ตามทฤษฎีของเฮร์เซย์และบลันชาร์ด ประกอบด้วย 1) ปริมาณการออกคำสั่ง คำแนะนำต่าง ๆ หรือพฤติกรรมด้านงาน 2) ปริมาณการสนับสนุนทางอารมณ์ สังคม หรือพฤติกรรมด้านมนุษยสัมพันธ์ 3) ความพร้อมของผู้ตามหรือกลุ่มผู้ตาม

และสอดคล้องกับทฤษฎีของ Fiedler ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ หรือไม่มีประสิทธิภาพขึ้นอยู่กับสถานการณ์ ถ้าสัมพันธภาพของผู้นำและผู้ตามดี และมีโครงสร้างของงานชัดเจน ผู้นำจะสามารถควบคุมสถานการณ์ขององค์กรได้

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ตามกรอบแนวคิด CIPP Model เพื่อการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาหมู่บ้านศรีดอนชัย มีความสอดคล้องกับการประเมินโครงการ โดยหมู่บ้านศรีดอนชัยมีองค์ประกอบทุกด้านที่เอื้อต่อการพัฒนาหมู่บ้าน ซึ่งสอดคล้องกับ CIPP Model ดังนี้

1) บริบทของชุมชน (Context: C) ที่มีทุนทางสังคม และทุนสิ่งแวดล้อมที่อุดมสมบูรณ์ ส่งเสริมให้คนในหมู่บ้านมีอาชีพและความเป็นอยู่ที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ ประกอบกับมีพื้นที่สาธารณะประโยชน์ของหมู่บ้านเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีกลุ่มองค์กรในหมู่บ้านที่เข้มแข็ง สามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ถือเป็นกำลังสำคัญ และเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การพัฒนาหมู่บ้านขับเคลื่อนไปข้างหน้าได้เป็นอย่างดี

2) ปัจจัยนำเข้า (Input : I) ได้แก่ ด้านคน หรือทรัพยากรมนุษย์ หมู่บ้านศรีดอนชัยนั้นมีบุคลากรที่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถหลายด้านในชุมชน ประชาชนมีความสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจกัน ด้านวัสดุอุปกรณ์ และงบประมาณ มาจากหลายส่วนจากทุนทรัพย์ของประชาชนเอง ส่วนราชการ ส่วนท้องถิ่น และจากเอกชนร่วมจัดกิจกรรมในหมู่บ้าน ด้านการบริหารจัดการ หมู่บ้านมีการบริหารจัดการที่ดี มีผู้นำและคณะกรรมการหมู่บ้านที่เข้มแข็ง บุคลากรมีความรู้ในแต่ละด้านหลายสาขา มีการเมืองภาคประชาชนที่เข้มแข็ง

3) กระบวนการ (Process : P) เห็นได้ว่า บ้านศรีดอนชัยได้มีการน้อมนำแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาปรับใช้กับวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยเริ่มดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ถึงปัจจุบัน โดยได้เริ่มการดำเนินงานพัฒนาเตรียมความพร้อมสู่การเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 และได้ดำเนินกิจกรรม

ตามโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากการอบรมส่งเสริมและให้ความรู้ประชาชน ขยายผลโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงจาก แก่นนำ 30 ครัวเรือน สู่ครัวเรือนอื่นๆ และได้รับคัดเลือกเข้าประกวดหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็นเป็นสุข” ดีเด่นของจังหวัดลำปาง ในปี พ.ศ. 2558 โดยในการพัฒนาหมู่บ้านนั้น เนื่องจากหมู่บ้านมีปัจจัยนำเข้า หรือทุนของหมู่บ้าน (4 M's) ที่ดีแทบจะไม่มีปัญหาอุปสรรคใดๆ 4) ผลผลิต (Product : P) หลังจากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการขยายผลหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง จากแก่นนำ 30 ครัวเรือน สู่ครัวเรือนอื่นๆ ตัวแทนครอบครัวพัฒนาและชาวบ้านที่สนใจ เกิดความตื่นตัวในการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว และขยายผลสู่ชุมชน มีการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการลดรายจ่าย มีการสืบหาองค์ความรู้ในชุมชน นำไปสู่การสร้างปราชญ์ในชุมชนเพื่อถ่ายทอดไปสู่ครัวเรือนอื่น นอกจากนั้นยังมีการฝึกอบรมโครงการต่างๆ เช่น โครงการชุมชนพอเพียง อบรมการเลี้ยงหมู เพาะพันธุ์กล้าไม้ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันนี้หมู่บ้านศรีดอนชัยสามารถเป็นแบบอย่างให้หมู่บ้านอื่นๆ มาศึกษาดูงานได้ โดยประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในระดับพออยู่พอกิน โดยการดำเนินงานของศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงหมู่บ้านศรีดอนชัย เช่น ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรประจำตำบล โรงเรียนชีวภาพอดเม็ค ดานกีฬาต้านยาเสพติด โรงน้ำดื่มเรือนเพาะชำกล้าไม้ เป็นต้น

องค์ประกอบทุกด้านดังที่กล่าวมา คือ กลไกสำคัญที่ทำให้หมู่บ้านศรีดอนชัยประสบความสำเร็จในการพัฒนา และประชาชนในหมู่บ้านศรีดอนชัยมีความเป็นอยู่ที่ดี สามารถพึ่งตนเองได้ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข จนได้รับคัดเลือกให้เป็น “หมู่บ้านแผ่นดินธรรม แผ่นดินทอง” “หมู่บ้านดีเด่น (บ้านสวย เมืองสุข)” “หมู่บ้านรักษาศีล 5” “หมู่บ้านเข้มแข็ง” “หมู่บ้านปิดทองหลังพระ” “หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ” เป็นต้น

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 พบว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ One Sample T-Test นั้น ปฏิเสธ H_0 หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ยอมรับสมมติฐาน H_a ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานข้อที่ 1 คือ “ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง มีไม่น้อยกว่าร้อยละ 80” โดยจาก

ผลการวิจัยผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1) สร้างการตระหนักให้ประชาชนเห็นถึงความจำเป็นและประโยชน์ในการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้อย่างจริงจัง ว่าสามารถทำให้ชีวิตของตนเองและครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้มีการบริหารจัดการที่ดี โดยยึดแนวคิดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ร่วมกับทางสายกลางตามหลักมัชฌิมาปฏิปทา และชี้ให้เห็นว่าหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสามารถเป็นหลักการนำชีวิตให้แก่คนได้ทุกอาชีพ ไม่เพียงแต่อาชีพเกษตรกรรมเท่านั้น โดยทุกคนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้ และปรับใช้ร่วมกับการศึกษาหาความรู้ด้านต่างๆที่เป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพของตนเอง

2) ให้ความรู้สร้างความเข้าใจแก่คนในชุมชนเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและความรู้ในด้านต่างๆที่สามารถจะนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวัน และเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพได้ โดยมีการประสานงานกับวิทยากรที่มีความรอบรู้หรือนักวิชาการเฉพาะทางในด้านที่ประชาชนต้องการ เพื่อส่งเสริมให้ตรงจุด และประชาชนได้รับความรู้อย่างถูกต้อง ส่งผลให้สามารถพัฒนาชุมชนได้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

โดยหน่วยงานต่างๆ อาจช่วยแนะนำแนวคิดแก่ชุมชนในแต่ละแนวทาง เพื่อการปรับเปลี่ยนสู่แนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จัดการอบรมให้ความรู้แก่คนในชุมชน มีการประชุมให้ข้อมูลต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อทุกครัวเรือนเป็นประจำเพื่อนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน

3) ส่งเสริมการพัฒนาหมู่บ้านด้วยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง โดยมีการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานต่างๆในพื้นที่ ทั้งการปกครองระดับท้องถิ่น ส่วนภูมิภาค และส่วนกลาง รวมทั้งจากภาคประชาชนด้วย จะทำให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงมีความยั่งยืน

4) ปรับเปลี่ยนและขยายพื้นที่การทำการเกษตรขั้นต้น ไปสู่การเกษตรแบบผสมผสาน เช่น จากการปลูกพืชเชิงเดี่ยวเป็นไร่นาสวนผสม เกษตรทฤษฎีใหม่ หรือเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น เพื่อเพิ่มรายได้และสามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน ลดความเสี่ยงและความไม่แน่นอนของรายได้ ทำให้เกิดความมั่นคงด้านรายได้ ไม่เดือดร้อนยามที่ราคาของสินค้าการเกษตรตกต่ำ และอาจมีการใช้พื้นที่สาธารณะของหมู่บ้านเพื่อเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ในหมู่บ้านได้มากขึ้น ซึ่งผลผลิตที่ได้ถือเป็นของชุมชนส่วนรวม หรือจัดสรรแบ่งปันกันตามความเหมาะสม

5) ต่อยอดด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้มีมากขึ้น โดยอาจพัฒนาในด้านรูปแบบของกล่องหรือหีบห่อที่บรรจุสินค้า และคุณภาพของสินค้า

เพื่อดึงดูดลูกค้า รวมทั้งพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้า OTOP ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้านด้วยเช่นกัน

6) ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดเวลาให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนช่วยกันพัฒนาชีวิตของตนเองและผู้อื่นร่วมกัน โดยรวบรวมข้อมูลความรู้ของชุมชนที่ได้จากการประกอบอาชีพ เพื่อเป็นองค์ความรู้ในการช่วยส่งเสริมการพัฒนาอาชีพของคนในชุมชนให้ประสบความสำเร็จ มีการจัดกระบวนการเรียนรู้ การวิเคราะห์ด้วยเหตุด้วยผล โดยการเรียนรู้จากธรรมชาติ และประสบการณ์จากสังคมหรือโลกกว้างด้วยตนเอง หรือมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในหมู่บ้าน หรืออาจสร้างเป็นเครือข่ายที่มีความต้องการและความสนใจร่วมกัน เพื่อช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจซึ่งกันและกัน หรือสร้างแรงบันดาลใจให้แก่กัน มีการสืบทอดและพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมกันสร้างสังคมให้พัฒนาอย่างสมดุล มั่นคง และยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อค้นพบจากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 2 พบว่า “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลคันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เท่ากับ .687 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากคนในหมู่บ้านนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตมากเท่าใด ก็จะส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัยเกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้น โดยจากข้อค้นพบผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

มีการถ่ายทอดความรู้และส่งเสริมการปฏิบัติตนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข อย่างต่อเนื่อง เช่น ส่งเสริมให้ประชาชนมีอาชีพและรายได้ที่มั่นคง สม่ำเสมอ หรือประกอบอาชีพเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ และลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นลง มีการวางแผนการผลิตหรือลงทุนในการประกอบอาชีพ การบริโภค และการวางแผนการใช้จ่ายเงินในครัวเรือนอย่างรอบคอบ มีความระมัดระวังในการดำเนินชีวิต ใช้เหตุและผลในการตัดสินใจ รวมทั้งมีภูมิคุ้มกันไม่หลงไหลไปตามกระแสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม และเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สามารถรับมือและปรับตัวได้ รวมไปถึงการเตรียมพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น

ส่งเสริมให้ชุมชนมีการเรียนรู้ตลอดเวลา คนในชุมชนพัฒนาตนเอง ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพและพัฒนาอาชีพให้ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งมีการสืบทอด และเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีคุณธรรมนำชีวิต อยู่ร่วมกันอย่างมี

ความสุข และร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านให้เป็นชุมชนที่มีความมั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อค้นพบจากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 3 พบว่า “การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลคันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เท่ากับ .548 ซึ่งมีความสัมพันธ์กันในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ ถ้าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนของตนมากเท่าใด ก็จะส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัยมากยิ่งขึ้นด้วย โดยจากข้อค้นพบผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในทุกขั้นตอน แบ่งหน้าที่และกระจายความรับผิดชอบช่วยกันในการพัฒนาหมู่บ้าน ร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้าน มีการกระจายผลประโยชน์ในกลุ่มหรือชุมชนให้ทั่วถึงกัน ชุมชนสร้างเครือข่ายกับผู้ที่มีความรู้ความสามารถทั้งในและนอกหมู่บ้านเพื่อช่วยกันพัฒนาหมู่บ้านให้เจริญก้าวหน้า

ข้อค้นพบจากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 4 พบว่า “แรงจูงใจมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลคันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เท่ากับ .518 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากมีสิ่งที่เป็นแรงจูงใจในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนมากเท่าใด ก็จะส่งเสริมให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัยมากยิ่งขึ้นด้วย โดยจากข้อค้นพบผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

สร้างแรงจูงใจหรือแรงบันดาลใจแก่คนในหมู่บ้านจากสิ่งที่ชาวบ้านต้องการ และเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนในหมู่บ้านมองเห็นคุณค่าและประโยชน์จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เช่น จากการที่ประชาชนในหมู่บ้านมีความต้องการให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น หรือต้องการให้ฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวดีขึ้น ความต้องการเป็นที่รัก ต้องการได้รับการชื่นชมยกย่อง และได้รับการยอมรับนับถือภายในชุมชนจากผลการปฏิบัติงานในการร่วมดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน จากความสำเร็จในการปฏิบัติงานการพัฒนาหมู่บ้านทำให้ทุกคนในชุมชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจเป็นต้น สำหรับคนในชุมชนที่มีความสนใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และต้องการนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต เจ้าหน้าที่ภาครัฐ สถาบันหรือองค์กรต่างๆ ก็ควรส่งเสริมให้การ

สนับสนุนในด้านวิชาการ ทรัพยากรหรืองบประมาณอย่างต่อเนื่องเพื่อความยั่งยืนของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

ข้อค้นพบจากการทดสอบสมมติฐานข้อที่ 5 พบว่า “ผู้นำมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลคันธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง” โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เท่ากับ .348 ซึ่งมีความสัมพันธ์ในระดับปานกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ หากผู้นำเข้ามา มีบทบาทในการพัฒนาหมู่บ้านตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมากเท่าใด ก็จะส่งผลให้การพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัยเกิดผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้น โดยจากข้อค้นพบผู้วิจัยขอเสนอแนะดังนี้

ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญกับการพัฒนาหมู่บ้าน โดยยึดแนวทางหลักของเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมให้สมาชิกในหมู่บ้านนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตอย่างต่อเนื่อง โดยมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกัน รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม ผู้นำหมู่บ้านสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านทราบถึงประโยชน์และผลดีที่จะได้รับการร่วมดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านให้บรรลุผลสำเร็จ และคอยสนับสนุน อำนวยความสะดวก ชักถาม หรือรับฟังเรื่องราวปัญหาต่างๆจากสมาชิกของชุมชน คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้ร่วมงานทำงานอย่างมีความสุข และมีประสิทธิภาพ

3.2 ข้อเสนอแนะจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

- 1) เนื่องจากทุนในชุมชนของหมู่บ้านมีมาก ควรใช้ข้อดีนี้ในการบริหารจัดการชุมชน โดยเน้นทุนที่ไม่ใช่ตัวเงินเป็นอันดับแรก เป็นการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนได้อีกทางหนึ่ง
- 2) นำข้อมูลมาใช้ในการจัดทำแผนชุมชน ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆของหมู่บ้าน มีการแบ่งงานและกระจายความรับผิดชอบ ไปสู่กลุ่มต่างๆในชุมชนเพื่อช่วยขับเคลื่อนงาน และการบริหารจัดการในเรื่องต่างๆของชุมชนได้อย่างสอดคล้องเกื้อกูลกัน
- 3) ปรับเปลี่ยนและส่งเสริมการเพิ่มพื้นที่ในการทำเกษตรขั้นต้น ไปสู่การเกษตรแบบผสมผสานให้มากขึ้น ให้ความสำคัญกับเกษตรอินทรีย์ และลดการใช้สารเคมี เพื่อลดต้นทุนในการผลิตและส่งเสริมการขายผลผลิตที่ได้จากการทำเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นสินค้าที่มีมูลค่าสูงในตลาดที่นิยมผักและอาหารที่ปลอดภัย
- 4) ส่งเสริมการรวมกลุ่มกันเป็นกลุ่มอาชีพ หรือต่อยอดด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรให้เพิ่มมูลค่ามากขึ้น แล้วพัฒนาสินค้าให้ได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับของตลาด โดยอาจพัฒนาเป็นสินค้า OTOP ของชุมชน และต่อยอดพัฒนาเพื่อเพิ่มมูลค่า ขยายตลาด รวมทั้งเพิ่มช่องทางการตลาดให้มากขึ้น

5) คริวเรือนในหมู่บ้านควรทำบัญชีคริวเรือนหรือบัญชีรายรับรายจ่ายอย่างสม่ำเสมอ เพื่อจะได้ทราบรายรับ รายจ่าย และวางแผนการใช้จ่ายให้รัดกุม ไม่มีภาวะหนี้สินที่ส่งผลให้ตนเองและครอบครัวเดือดร้อน และมีเงินออมไว้ใช้จ่ายยามจำเป็น

6) จากวิสัยทัศน์ของผู้นำชุมชนที่ต้องการให้มีทุกอย่างในหมู่บ้าน เสมือนเป็นร้านสะดวกซื้อ สามารถพึ่งพาตนเองได้ทั้งการผลิตน้ำประปาในหมู่บ้าน การผลิตไฟฟ้า หรือการใช้พลังงานทดแทนด้านอื่นๆ และมองว่าพื้นที่บ้านศรีดอนชัยมีความเหมาะสมที่จะพัฒนาสร้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จึงควรวางแผนการบริหารจัดการหมู่บ้านและชุมชนเพื่อให้มีการพัฒนาเป็นลำดับขั้นตอน แล้วค่อยๆพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นหมู่บ้านที่ประหยัดพลังงาน ทำให้ลดรายจ่ายในคริวเรือนได้มาก และสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

7) หน่วยงานต่างๆ ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม ประสานความร่วมมือกันเพื่อสนับสนุนการพัฒนาชุมชนหรือหมู่บ้านอย่างต่อเนื่อง ตามแนวทางประชารัฐ

3.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) การวิจัยครั้งต่อไปอาจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการหมู่บ้าน หรือการจัดการความรู้ของชุมชน การพัฒนาอาชีพ การเพิ่มรายได้ การต่อยอดด้านการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเพื่อเพิ่มมูลค่าของสินค้าให้มากขึ้น และการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อการพัฒนาสินค้า OTOP ของชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มมากขึ้น

2) ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น หรือนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวแปรหนึ่งในกรอบแนวคิดการวิจัย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กัญญารัตน์ กิ่งก้ำ. (2555). ปัจจัยที่เอื้อต่อความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนตามแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านม่อนหินแก้ว ตำบลวังพร้าว อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง (การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- เกียรติศักดิ์ แก้วมหาชัย. (2550). แรงจูงใจในการเลือกประกอบอาชีพเสริมของชาวนาในเขตตำบลเชียงหวาง อำเภอเพ็ญ จังหวัดอุดรธานี (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยศิลปากร, กรุงเทพมหานคร.
- คณิตศักดิ์ เอ็งตระกูล. (2551). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ (แบบฝึกหัดการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- จินตนา ขงทัศนีย์. (2554). ผลสัมฤทธิ์ของการดำเนินงานการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา : กรณีศึกษา วิทยาลัยเทคนิคชลบุรี จังหวัดชลบุรี. สืบค้นจาก <http://www.repository.rmutt.ac.th/bitstream/handle/123456789/781/Binder1.pdf?sequence=1>
- เฉลิมเกียรติ แก้วหอม. (2555). หลักการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable development). สืบค้นจาก <http://sukanrat.blogspot.com/2012/09/sustainable-development.html>
- ชาติชาย เขียวงามดี. (2551). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. (แบบฝึกหัดการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- ฐานนท์ ภู่กองพันธ์. (2560, 2 มกราคม). นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ [บทสัมภาษณ์].
- เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์. (2559). *Result = Output + Outcome*. สืบค้นจาก <http://www.drmanage.com/index.php?lay=show&ac=article&Id=538633734>
- ธัญญารัตน์ เรียนกะศิลป์, เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์ และสุรพร เสียนสลาย. (2556). ผลสัมฤทธิ์ในการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตจังหวัดสุพรรณบุรี. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 11(1). สืบค้นจาก http://pr.sms-stou.org/index.php/th/?option=com_boonpdfviewer&bookid=108&articlefile=56-1-article7.pdf
- นครเสถ ฅ พัทลุง และยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2554). ความมุ่งมั่นของผู้นำในการพัฒนาตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สืบค้นจาก <http://www.culturalapproach.siam.edu/images/magazine/>

- นิภาพร เขียนเลียน, เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ และสุรพร เลี่ยนสลาย. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการสาขายุติธรรมภาค 8. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 11(2). สืบค้นจาก http://pr.sms-stou.org/index.php/th/?option=com_boonpdfviewer&bookid=110&articlefile=56-2-article10.pdf
- นิภาพรรณ รอดโรคา, เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์ และคุณิศา เวชกิจ. (2556). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงานของข้าราชการสำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ส่วนกลาง. *วารสารการจัดการสมัยใหม่*, 11(1). สืบค้นจาก http://pr.sms-stou.org/index.php/th/?option=com_boonpdfviewer&bookid=108&articlefile=56-1-article5.pdf
- นิสรา ใจชื่อ. (2557). *ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง* (รายงานผลการวิจัย ได้รับทุนอุดหนุนจากมหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์). มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, กรุงเทพมหานคร.
- ปฐม ยอดคำ. (2560, 6 มกราคม). พัฒนาการอำเภอเมือง จ.ลำปาง [บทสัมภาษณ์].
- ประหยัด ชัดสมภาร. (2559, 3 ธันวาคม). ผู้ใหญ่บ้านศรีดอนชัย ต.ต้นธงชัย อ.เมือง จ.ลำปาง [บทสัมภาษณ์].
- พระมหาประกาศิต สิริเมโธ (ฐิติปสิทธิกร). (2556). *การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านคลองใหม่ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- พิมาน วงศ์อภัย. (2533). *ปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถพึ่งตนเอง: ศึกษากรณีศูนย์บริการสมาชิกนิคมสร้างตนเองโนนสัง อำเภอโนนสัง จังหวัดอุดรธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- เพชรรา ถ้ำทอง. (2560, 4 กุมภาพันธ์). นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ [บทสัมภาษณ์].
- ภูษิตา วงศ์ธรรมวัฒน์. (2552). *ประสิทธิผลของการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงอยู่เย็นเป็นสุขต้นแบบจังหวัดปทุมธานี* (วิทยานิพนธ์ ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, นนทบุรี.

- เยาวรัชย์ พรประสิทธิ์. (2556). *ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความสำเร็จในการจัดการความรู้ของกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษา สำนักงานเขตกลุ่มกรุงเทพใต้* (วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- วรางคณา วงศ์มหาชัย. (2535). *บทบาทของผู้นำในการพัฒนาองค์กรประชาชน : ศึกษาเฉพาะกรณีการพัฒนาองค์กรประชาชนระหว่างชุมชนของมูลนิธิพัฒนาอีสาน*. สืบค้นจาก <http://www.thaithesis.org/detail.php?id=59642>
- ศักดิ์ชัย ภูเจริญ. (2553). *การประเมินโครงการ โดย CIPP Model*. สืบค้นจาก http://www.kruinter.com/show.php?id_quiz=630&p=1
- ศูนย์ศึกษาเศรษฐกิจพอเพียง สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2551). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการบริหารการพัฒนา*. สืบค้นจาก <http://cse.nida.ac.th/main/images/books/yellowbook.pdf>
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2555). *เอกสารการเรียนรู้การทำวิจัยด้วยตนเอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 3) นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สมคิด ปันทะสืบ. (2560, 6 มกราคม). *นักวิชาการพัฒนาชุมชนชำนาญการ [บทสัมภาษณ์]*.
- สมพันธ์ เตชะอธิก และคณะ. (2537). *ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สถิลทิพย์ สิริไพบูลย์. (2544). *เศรษฐกิจชุมชนตำบลโนนพลวง อำเภอถานองกระบือ จังหวัดกำแพงเพชร*. สืบค้นจาก <https://sites.google.com/site/khornkarthirxngcancakseuxkk/bth-thi-2>
- สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2557). *การใช้โปรแกรม SPSS ตอนที่ 1*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=tg3qaQkfEag&t=2037s>
- สาขาวิชาการจัดการ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม. (2559). *การใช้โปรแกรม SPSS ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูล*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=vuCYasx88Jk&t=4692s>
- สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2553). *ประมวลสาระชุดวิชาแนวคิดทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยที่ 1-7*. (พิมพ์ครั้งที่ 7) นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

- สาขาวิชาวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2554). ใน *ประมวลสาระชุดวิชา แนวคิด ทฤษฎี และหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ หน่วยที่ 8-15*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.). (2555). *หลักธรรมาภิบาลของการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี*. สืบค้นจาก http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&content_id=2442
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (สำนักงาน กปร.). (2559). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นจาก <http://www.rdpb.go.th/Sufficiency>
- สำนักเสริมสร้างความเข้มแข็งชุมชน กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2558). *แนวทางการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สิน พันธุ์พินิจ. (2554). *เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: บริษัทวิทยพัฒน์ จำกัด.
- สิรินภา กิจเกื้อกูล. (2559). *หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง*. สืบค้นจาก http://office.nu.ac.th/edu_teach/ASS/Download/vchk-หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง-สิรินภา.pdf
- สื่อการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์เพื่อการบริหารสังคม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (2559). *การพัฒนาที่ยั่งยืน : ส่วนประกอบของการพัฒนาที่ยั่งยืน*. สืบค้นจาก <http://www.stou.ac.th/stouonline/lom/data/sec/Lom12/04-03.html>
- อนุพงศ์ ฉาวรวงศ์. (2542). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองแบบพอเพียง ตามแนวพระราชดำริ ในจังหวัดจันทบุรี* (งานนิพนธ์ ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์). มหาวิทยาลัยบูรพา, ชลบุรี.
- อรสุดา เจริญรัต. (2546). *เศรษฐกิจพอเพียงภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย*. สืบค้นจาก <http://www.manpattanalibrary.com/ebook.php?id=276#p=4>
- อุดม เหลืองสด. (2545). *การศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและคุณภาพนักเรียนตามมาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษา โรงเรียนบ้านแก้ววิทยา จังหวัดกาญจนบุรี* (สารนิพนธ์ กศ.ม. การบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- เอกรินทร์ ปินตาปลุก. (2551). *การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน อำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง*. (แบบฝึกหัดการวิจัย คณะเศรษฐศาสตร์). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

65181026. (2555). *Spss ตอน 1 การบันทึกข้อมูล*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=EpMDB248jPE&list=LLu4TyBSql8KxIaWVJ7xDDvg&index=80>
- BY Station. (2559). *การใช้โปรแกรม SPSS เบื้องต้น*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=W9FVB4T7k4I&list=LLu4TyBSql8KxIaWVJ7xDDvg&index=85>
- BY Station. (2559). *สอนการใส่ค่าแบบสอบถามลง SPSS และการทดสอบแบบสอบถามด้วยสัมประสิทธิ์ครอนบาค (Cronbach)*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=yOY2SFM3sHk>
- koy pang. (2558). *ตัวอย่าง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงบ้านศรีดอนชัย*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=VQbGkmTcBWY&list=LLu4TyBSql8KxIaWVJ7xDDvg&index=96&t=280s>
- koy pang. (2559). *ประกวดผู้ใหญ่แทนทองคำ*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=YTj9Ubv7kLs&list=LLu4TyBSql8KxIaWVJ7xDDvg&index=97&t=6s>
- Thanut Wongsachue. (2559). *t-test การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=Avr8A6KY5FI&list=LLu4TyBSql8KxIaWVJ7xDDvg&index=75>
- Walaiporn Sookplung. (2558). *SPSS Descriptive statistics*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=t15VcXubPs8&index=86&list=LLu4TyBSql8KxIaWVJ7xDDvg>
- Walaiporn Sookplung. (2558). *วิธีใช้ตัวแปรลงโปรแกรม spss*. สืบค้นจาก <https://www.youtube.com/watch?v=Jpd4tePCFMk&t=181s>

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

ศูนย์วิจัยวรรณคดีราชภัฏ

ภาคผนวก ก
แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ใช้สอบถามประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านศรีคอนชัย หมู่ที่ 5 ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
2. แบบสอบถามมีทั้งหมด 4 ตอน
 - ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไป
 - ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ ของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
 - ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
 - ตอนที่ 4 เป็นการสอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง
3. การแสดงความคิดเห็นในการสอบถามนี้จะถือเป็นความลับ ผู้วิจัยจะนำเสนอข้อมูลในภาพรวมเท่านั้น โดยจะนำไปใช้เพื่อประโยชน์ของการวิจัยเท่านั้น

ขอขอบคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามค่ะ

นางสาววันฉนิตา อู่เจริญ

นักศึกษาปริญญาโท มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

สาขาวิชาวิทยาการจัดการ แขนงวิชาบริหารรัฐกิจ วิชาเอกรัฐประศาสนศาสตร์

E-mail : jasmine.hanazz@gmail.com โทรศัพท์ 086-1856503

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

คำชี้แจง โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน หน้าข้อความและกรอกข้อความลงในช่องว่างตามความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ

1. ชาย 2. หญิง

2. อายุ

1. ไม่เกิน 20 ปี 2. 21 - 30 ปี
 3. 31 - 40 ปี 4. 41 - 50 ปี
 5. 51 - 60 ปี 6. 61 ปีขึ้นไป

3. สถานภาพการสมรส

1. โสด 2. สมรส 3. แยกกันอยู่
 4. หย่าร้าง 5. ม่าย

4. สมาชิกในครัวเรือน คน

5. ระดับการศึกษาสูงสุดของท่าน

1. ประถมศึกษา 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. 4. อนุปริญญาหรือเทียบเท่า/ปวส.
 5. ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี

6. อาชีพหลัก

1. เกษตรกรรม 2. รับจ้างทั่วไป
 3. ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว 4. รับราชการ/รัฐวิสาหกิจ
 5. พนักงาน/ลูกจ้างของรัฐ 6. พนักงานบริษัท
 7. อื่นๆ โปรดระบุ.....

7. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของท่าน

☐ 1. น้อยกว่า 2,500 บาท/เดือน	☐ 2. 2,500 - 5,000 บาท/เดือน
☐ 3. 5,001 - 8,000 บาท/เดือน	☐ 4. 8,001 - 10,000 บาท/เดือน
☐ 5. 10,001 - 13,000 บาท/เดือน	☐ 6. 13,001 - 15,000 บาท/เดือน
☐ 7. มากกว่า 15,000 บาท/เดือน	

8. รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน บาท

9. การดำเนินชีวิตตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- 9.1 ครัวเรือนมีการปลูกพืชสวนครัว 1. มี 2. ไม่มี
หรือเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทาน
- 9.2 มีอาชีพเสริมในครัวเรือน 1. มี 2. ไม่มี
- 9.3 มีการทำบัญชีครัวเรือน 1. ทำ 2. ไม่ทำ
- 9.4 มีการออมเงินในครัวเรือน 1. มี 2. ไม่มี

9.4.1 ถ้ามีการออมเงิน เงินออมเฉลี่ยเดือนละ บาท

9.5 ครัวเรือนของท่านมีการเรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตประจำวันจากแหล่งใด (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

☐ 1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ	☐ 2. ผู้ใหญ่บ้าน/คณะกรรมการหมู่บ้าน
☐ 3. ปราชญ์ชาวบ้าน	☐ 4. ตัวอย่างคนอื่นในหมู่บ้าน
☐ 5. การประชุมในหมู่บ้าน	☐ 6. หนังสือพิมพ์
☐ 7. เสียงตามสาย	☐ 8. โทรทัศน์
☐ 9. การฝึกอบรม/ดูงาน จาก.....	
☐ 10. อื่นๆ โปรดระบุ.....	

ตอนที่ 2 ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ประกอบด้วย ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข, การมีส่วนร่วม, แรงจูงใจ และ ผู้นำ

คำชี้แจง: โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้และพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อเกี่ยวกับการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของท่านในระดับใด แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
	ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3 หลัก 2 เงื่อนไข ท่านคิดว่าจากการที่หมู่บ้านของท่านประสบผลสำเร็จในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ได้ส่งผลต่อเรื่องต่างๆต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด					
	หลักความพอประมาณ					
A1	1. คริวเรือนต่างๆในชุมชนสามารถดำรงชีวิตแบบพออยู่ พอกินพอใช้ ไม่เดือดร้อน					
A2	2. คริวเรือนในชุมชนมีการวางแผนการผลิต การบริโภค และการวางแผนการใช้จ่ายเงินในครัวเรือนดีขึ้นมากน้อยเพียงใด					
A4	4. คนในชุมชนยึดหลักความพอประมาณ ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น					
A5	5. คริวเรือนในชุมชนสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้สามารถอุ้มชูตัวเองได้ โดยพัฒนาฐานะทางเศรษฐกิจอย่างมั่นคงเป็นขั้นตอนอย่างค่อยเป็นค่อยไป					
	หลักความมีเหตุผล					
B1	1. คริวเรือนในชุมชนมีการใช้จ่ายอย่างรอบคอบ ไม่หลงใหลไปตามกระแสของวัตถุนิยม และบริโภคนิยม					
B2	2. คริวเรือนในชุมชนมีการพิจารณาอย่างระมัดระวังและรอบคอบในการลงทุนประกอบอาชีพ					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
B3	3. การตัดสินใจในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาได้ตรงจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ					
	หลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี					
C1	1. คนในชุมชนมีการเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต ทั้งใกล้และไกล					
C2	2. การนำหลักการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีมาใช้ ช่วยให้คนในชุมชนมีการวางแผนในการดำเนินชีวิต เพื่อความไม่ประมาท และลดความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้					
C3	3. หากครัวเรือนในชุมชนได้รับผลกระทบจากปัจจัยต่างๆ ทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ท่านคิดว่าจะสามารถรับมือและปรับตัวได้มากน้อยเพียงใด					
C4	4. หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการเตรียมตัวและสามารถรับมือกับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นเพียงใด					
	เงื่อนไขความรู้					
D1	1. ครัวเรือนในชุมชนมีความสนใจที่จะศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการประกอบอาชีพมากน้อยเพียงใด					
D2	2. คนในชุมชนมีการเรียนรู้ตลอดเวลา พัฒนาตนเอง พัฒนาอาชีพให้ประสบผลสำเร็จ					
D3	3. มีการเรียนรู้จากธรรมชาติและประสบการณ์ในโลกกว้างด้วยตนเอง หรือจากการแลกเปลี่ยนร่วมกับผู้อื่น ให้เกิดเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่ทุกคนช่วยกันพัฒนาชีวิตของตนเอง และผู้อื่นร่วมกัน					
D4	4. ชุมชนดึงคนที่มีความรู้ความสามารถทั้งในและนอกหมู่บ้าน มาช่วยพัฒนาชุมชนได้มากน้อยเพียงใด					
D5	5. มีการสืบทอดและเรียนรู้เพื่อพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นและพัฒนาให้เป็นสังคมที่มั่นคงและยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง					

คำชี้แจง: โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้และพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อเกี่ยวกับด้านการมีส่วนร่วม แรงจูงใจและผู้นำ มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงของท่านในระดับใด แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
เงื่อนไขคุณธรรม						
E1	1. คนในชุมชนมีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความอดทน มีความเพียร ใช้สติและปัญญาในการดำเนินชีวิต					
E2	2. ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงช่วยทำให้คนในชุมชนเกิดความตั้งใจที่จะลดหนี้สิน ลดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น หรือช่วยทำให้เกิดความพยายามที่จะหารายได้เพิ่มขึ้นเล็กน้อยเพียงใด					
E3	3. การมีคุณธรรมนำชีวิตส่งผลให้ประชาชนในหมู่บ้านประสบสิ่งดีงามและความสำเร็จในชีวิต					
E4	4. การมีคุณธรรมนำชีวิตและช่วยเหลือซึ่งกันและกันทำให้คนในหมู่บ้านอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข					
ด้านการมีส่วนร่วม						
F1	1. ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการศึกษาและค้นหาปัญหาของหมู่บ้าน มีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์ กำหนดความต้องการและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา					
F2	2. ประชาชนในหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางในการแก้ปัญหาของหมู่บ้าน กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน					
F3	3. ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนงานพัฒนาหมู่บ้าน					
F4	4. ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาหมู่บ้าน เช่น ช่วยเหลือด้านทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ แรงงาน หรือโดยการบริหาร ประสานงาน และขอความช่วยเหลือ					
F5	5. ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงานพัฒนาหมู่บ้านว่าการดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ แล้วค้นหาข้อบกพร่องของการทำงานเพื่อปรับปรุงแก้ไข					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
F6	6. ประชาชนได้ร่วมรับประโยชน์จากการดำเนินงานการพัฒนาหมู่บ้าน ทั้งผลประโยชน์ในทางบวกและทางลบ รวมถึงการกระจายผลประโยชน์ในกลุ่มหรือชุมชน					
	ด้านแรงจูงใจ					
G1	1. หมู่บ้านของท่านมองเห็นคุณค่าและประโยชน์จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการดำเนินชีวิต					
G2	2. คนในชุมชนมีความสนใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และต้องการนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิต					
G3	3. คนในชุมชนต้องการให้ฐานะทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของตนเองและครอบครัวดีขึ้น					
G4	4. ประชาชนในหมู่บ้านมีความต้องการให้หมู่บ้านมีความเจริญก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น					
G5	5. คนในชุมชนต้องการได้รับการชื่นชมยกย่อง เป็นที่รักและได้รับการยอมรับนับถือภายในชุมชน จากผลการปฏิบัติงานในการร่วมดำเนินการพัฒนาหมู่บ้าน					
G6	6. ประชาชนในชุมชนต้องการให้หมู่บ้านได้รับการชื่นชมยกย่อง และมีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับในสังคม					
G7	7. ความสำเร็จในการปฏิบัติงานการพัฒนาหมู่บ้านทำให้ทุกคนในชุมชนเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ					
G8	8. หมู่บ้านของท่านได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ภาครัฐ สถาบันหรือองค์กรต่างๆ ในด้านวิชาการ ทรัพยากรหรืองบประมาณจากภายนอก					
	ด้านผู้นำ					
H1	1. ผู้นำหมู่บ้านให้ความสำคัญกับการพัฒนาหมู่บ้าน โดยยึดแนวทางหลักของเศรษฐกิจพอเพียงและส่งเสริมให้สมาชิกในหมู่บ้านนำไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิต					
H2	2. หมู่บ้านมีผู้นำที่เป็นคนดี มีความซื่อสัตย์ มีคุณธรรม เสียสละอดทน รับผิดชอบ ขยันขันแข็งทุ่มเทในการทำงาน และเป็นแบบอย่างที่ดี					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
H3	3. ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ความรู้ มีทักษะ ความชำนาญในการทำกิจกรรมต่างๆ และทักษะที่สามารถนำไปใช้ในสถานการณ์ที่ผู้นำต้องเผชิญ เช่น ทักษะการพูด และการสื่อสาร การบริหารจัดการ การประสานความร่วมมือ การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ เป็นต้น					
H4	4. ผู้นำจะมุ่งให้ความสำคัญกับผลลัพธ์ของงานเป็นหลักเท่านั้น จะวางแผนกำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม					
H5	5. ผู้นำเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชาวบ้านและผู้ร่วมงาน มีบรรยากาศการทำงานที่มุ่งผลงาน โดยไม่สร้างความกดดันแก่ผู้ร่วมงาน ให้ความสำคัญกับขวัญและกำลังใจของผู้ปฏิบัติงาน ส่งผลให้บุคลากรมีความสุขในการทำงาน					
H6	6. ผู้นำหมู่บ้านสามารถสร้างแรงจูงใจให้ชาวบ้านทราบถึงประโยชน์และผลดีที่จะได้รับจากการร่วมดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จ					
H7	7. ผู้นำหมู่บ้านมีการบริหารแบบมีส่วนร่วม ตั้งจุดประสงค์ร่วมกันใช้การตัดสินใจของกลุ่มหรือให้ผู้ตามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับฟังความคิดเห็นส่วนรวม ทำงานเป็นทีม ทำให้เพิ่มผลผลิตและความพึงพอใจในการทำงาน					
H8	8. ผู้นำจะคอยสนับสนุน อำนวยความสะดวก มีการซักถามหรือรับฟังเรื่องราวปัญหาต่างๆจากสมาชิกของชุมชน คอยให้ความช่วยเหลือในด้านต่างๆทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ผู้ร่วมงานปฏิบัติงานได้เต็มความรู้ความสามารถและมีประสิทธิภาพ					

ตอนที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ การประเมินจากตัวชี้วัด 6×2 ของกรมการพัฒนาชุมชน และการประเมินระดับของผลสัมฤทธิ์ของหมู่บ้านเกี่ยวกับการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน

การประเมินจากตัวชี้วัด 6×2 คือ ตัวชี้วัดการน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เป็นรากฐานในการดำเนินวิถีชีวิตของชุมชน 6 ด้าน 12 ตัวชี้วัด

คำชี้แจง: โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
	ตัวชี้วัด 6×2					
	ด้านการลดรายจ่าย					
11	1. คริวเรือนในชุมชนใช้พื้นที่บริเวณบ้าน หรือใช้กระถาง/ภาชนะ ที่ไม่ใช่แล้ว ในการปลูกผักสวนครัวไว้ทานเองในครอบครัว					
12	2. สมาชิกในหมู่บ้าน ไม่เสพสิ่งเสพติด ไม่เล่นการพนัน ประพฤติตนอยู่ในศีลธรรมอันดี					
13	3. จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ ช่วยทำให้คนในหมู่บ้านสามารถลดรายจ่ายในครัวเรือนในส่วนที่เป็นค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น เช่น หวย เหล้า บุหรี่ การพนัน ได้มากน้อยเพียงใด					
14	4. คริวเรือนในชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยการทำน้ำยาล้างจาน สบู่ แชมพู น้ำยาซักผ้า น้ำยาขัดห้องน้ำ ฯลฯ ไว้ใช้เอง (ลดการซื้อ) ได้มากน้อยเพียงใด					

ข้อก.	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
I5	5. สมาชิกในชุมชนสามารถลดรายจ่ายในการประกอบอาชีพ เช่น ทำปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ เพื่อใช้ในการเกษตร หรือใช้วัตถุดิบ/วัสดุที่มีอยู่และสามารถหาได้ง่ายในท้องถิ่น มาผลิตสินค้า เป็นต้น					
I6	6. จากการปลูกพืชผักสวนครัว หรือเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทานในครัวเรือน ช่วยให้ครัวเรือนในหมู่บ้านสามารถลดรายจ่ายได้มากน้อยเพียงใด					
	ด้านการเพิ่มรายได้					
J1	1. สมาชิกในหมู่บ้านมีอาชีพอื่นนอกจากอาชีพหลักที่ทำประจำ ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น					
J2	2. สมาชิกในหมู่บ้านมีการใช้อุปกรณ์ เครื่องมือในการประกอบอาชีพ หรือสิ่งอำนวยความสะดวกในครัวเรือนที่เหมาะสม ทำให้เกิดความคุ้มค่าและประหยัด เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพและได้ผลผลิตคุ้มค่า การปลูกผักปลอดสารพิษ การใช้พลังงานทดแทน ฯลฯ					
J3	3. มีการนำวัตถุดิบในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าเพื่อบริโภค/อุปโภค หรือจำหน่ายมากน้อยเพียงใด					
J4	4. หมู่บ้าน/ชุมชน มีการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพ กลุ่มแปรรูปสินค้าทางการเกษตร เป็นต้น					
	ด้านการประหยัด					
K1	1. การใช้จ่ายของครัวเรือนในชุมชนเป็นไปอย่างคุ้มค่ามากน้อยเพียงใด					
K2	2. สมาชิกในชุมชนมีการวางแผนการใช้จ่ายเงินในครอบครัวอย่างระมัดระวังเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด					
K3	3. ครัวเรือนต่างๆ ในหมู่บ้านใช้จ่ายอย่างประหยัดและเก็บออมเงินไว้ใช้จ่ายยามจำเป็นเพิ่มขึ้นมากน้อยเพียงใด					
K4	4. คนในหมู่บ้านมีการฝากเงินไว้กับธนาคาร สถาบันการเงิน กลุ่มออมทรัพย์ฯ หรือกลุ่มอื่นๆที่มีการรับฝากเงินกับสมาชิก					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
K5	5. ชุมชนมีกลุ่มออมทรัพย์ เช่น กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ กลุ่มออมทรัพย์สตรี กลุ่มออมทรัพย์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ เป็นต้น หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นที่มีลักษณะคล้ายกัน					
	ด้านการเรียนรู้					
L1	1. หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์มากน้อยเพียงใด					
L2	2. หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการสืบทอดและถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นต่อกันภายในชุมชนมากน้อยเพียงใด					
L3	3. หมู่บ้าน/ชุมชนของท่านมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในชีวิตประจำวัน หรือจัดเวทีการเรียนรู้ หรือกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
	ด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน					
M1	1. ชุมชนมีการใช้วัสดุหรือทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและประหยัดในการประกอบอาชีพ					
M2	2. ชุมชนมีการวางแผน จัดหาทรัพยากรทดแทน ควบคู่กับการอนุรักษ์ เช่น การปลูกพืช/เลี้ยงสัตว์ทดแทน การดูแลรักษาแหล่งน้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น					
M3	3. ชุมชนส่งเสริมให้มีการปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่นเป็นหมู่บ้านน่าอยู่ บริเวณที่สาธารณะ ถนนในหมู่บ้าน บริเวณบ้าน ฯลฯ และมีการดูแลรักษาอย่างต่อเนื่อง					
	ด้านการเอื้ออารีต่อกัน					
N1	1. ชุมชนมีการส่งเสริมและจัดกิจกรรมเพื่อให้คนในชุมชนให้ความช่วยเหลือพึ่งพารซึ่งกันและกันในการดำเนินชีวิตและประกอบอาชีพ					
N2	2. หมู่บ้านของท่านมีการจัดสวัสดิการเพื่อช่วยเหลือคนจน ผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ และผู้ประสบปัญหา					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
N3	3. มีการจัดทำแผนชุมชน และนำแผนไปสู่การปฏิบัติเพื่อพัฒนาหรือแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านร่วมกัน					
N4	4. เมื่อชุมชนประสบปัญหาใดๆ คนในชุมชนจะปรึกษาหารือกัน ถ้อยทีถ้อยอาศัย ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ร่วมกันคิดและเรียนรู้การจัดการกับปัญหาร่วมกัน					

**การประเมินผลสัมฤทธิ์ของหมู่บ้านเกี่ยวกับการมีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม
ที่ก้าวหน้าอย่างสมดุล ด้วยความมั่นคง และยั่งยืน**

คำชี้แจง: โปรดพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่าผลที่เกิดขึ้นจากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติได้ส่งผลต่อชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมของคนในหมู่บ้านอย่างไร แล้วเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มากที่สุด	4 มาก	3 ปานกลาง	2 น้อย	1 น้อยที่สุด
	<u>ชีวิตที่สมดุล/มั่นคง/ยั่งยืน จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้</u>					
O1	1. คนในชุมชนมีสุขภาพจิตที่ดี ยึดมั่นในคุณธรรม เชื่อมมั่นในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง					
O2	2. คริวเรือนในชุมชนปฏิบัติตามหลักโภชนาการ ใช้ความรู้ในการรักษาสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงไม่เจ็บป่วยเพื่ออายุที่ยืนนาน					
O3	3. คนในชุมชนมีทักษะในการใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า มีเป้าหมายในชีวิต สามารถปรับตัวเพื่อเผชิญสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ					

ข้อที่	ข้อคำถาม	ระดับความคิดเห็น				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
O4	4. คนในชุมชนรักษาสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน มีการอบรมเลี้ยงดูบุตร หลาน ให้เติบโตอย่างมีคุณภาพในวิถีชีวิตของความเป็นไทย					
O5	5. ครอบครัวและชุมชนมีการเลี้ยงดูผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข					
O6	6. สมาชิกของชุมชนอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข สร้างสรรค์ประโยชน์แก่ตนเอง ครอบครัวและชุมชนได้อย่างเต็มศักยภาพ					
	เศรษฐกิจที่สมดุล/มั่นคง/ยั่งยืน จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้					
P1	1. ครัวเรือนในหมู่บ้านมีความมั่นคงในอาชีพ มีรายได้ที่เพียงพอและเป็นธรรมอย่างต่อเนื่อง					
P2	2. ครัวเรือนในหมู่บ้านสามารถสร้างความสมดุลระหว่างรายรับและรายจ่าย และจัดการหนี้สินได้ไม่เป็นภาระ					
P3	3. ชุมชนสามารถจัดกิจกรรมสร้างรายได้ และกระจายรายได้ไปสู่ประชาชนกลุ่มต่างๆ ในชุมชน					
P4	4. ชุมชนมีกิจกรรมการสร้างเศรษฐกิจของชุมชนให้เข้มแข็ง ด้วยกระบวนการกลุ่ม การพัฒนาอาชีพ เพิ่มพูนทักษะฝีมือ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีมูลค่าเพิ่ม					
P5	5. ชุมชนมีสถาบันการจัดการเงินทุนชุมชน มีกองทุนสวัสดิการชุมชน ที่ให้บริการสมาชิกตามความต้องการได้อย่างทั่วถึง					
	สังคมที่สมดุล/มั่นคง/ยั่งยืน จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้					
Q1	1. หมู่บ้านมีแผนชุมชนและใช้แผนเป็นเครื่องมือในการกำกับติดตามให้เกิดผลการพัฒนาตามที่กำหนด เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน					
Q2	2. ประชาชนและกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ร่วมมือ ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีความสามัคคี และอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
Q3	3. ชุมชนมีระบบการบริหารจัดการที่ดี ส่งเสริมประชาชนให้มีส่วนร่วมใช้หลักวิชาการ ข้อมูล ในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมการพัฒนา					
Q4	4. ชุมชนมีระบบการสื่อสารและกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
Q5	5. ประชาชนในหมู่บ้านรู้สึกดีและหน้าที่ของตนเองต่อชุมชนและสังคม					
Q6	6. หมู่บ้านมีธรรมาภิบาลชุมชน มีการบริหารจัดการที่ยึดหลักความโปร่งใส คุ่มค่า เป็นธรรม รับผิดชอบ เชื่อสัจย์ ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ					
Q7	7. ประชาชนในหมู่บ้านปฏิบัติตามสิทธิ หน้าที่ กติกา ประชารัฐไทย ไม่ซื้อสิทธิ์ ขายเสียงในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง					
Q8	8. หมู่บ้านมีการป้องกันบรรเทาสาธารณภัยต่างๆที่อาจเกิดขึ้นในชุมชนเพื่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
Q9	9. ชุมชนสามารถธำรงไว้ซึ่งคุณค่าของประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ตลอดจนเอกลักษณ์ความเป็นไทย					
Q10	10. ภาาการพัฒนาศาสนา สถาบัน หน่วยงานต่างๆได้มีส่วนร่วมสนับสนุนทางด้านวิชาการ และสนับสนุนปัจจัยอื่นๆ ในการทำงานพัฒนาของชุมชนให้มีประสิทธิภาพ					
Q11	11. หมู่บ้าน/ชุมชน สามารถรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้นอย่างน้อยเพียงใด					
	สิ่งแวดล้อมที่สมดุล/มั่นคง/ยั่งยืน จากการนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้					
R1	1. สมาชิกของชุมชนมีที่อยู่อาศัยที่มั่นคงแข็งแรง และมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับเพื่อนบ้าน					
R2	2. ชุมชนมีบรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิตของคนในหมู่บ้าน ไม่มีมลพิษรบกวน					
R3	3. หมู่บ้านมีบริการสาธารณสุขที่พอเพียงและทั่วถึง					

ข้อที่	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		5 มาก ที่สุด	4 มาก	3 ปาน กลาง	2 น้อย	1 น้อย ที่สุด
R4	4. ชุมชนมีระบบป้องกันภัยอันตรายในชุมชนและภัยธรรมชาติทำให้เกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน					
R5	5. คนในชุมชนมีการดูแลรักษาต่างๆ ของหมู่บ้านให้มีคุณภาพที่ดี เช่น ป่าชุมชน แหล่งน้ำ สัตว์น้ำ สภาพดิน หรือสิ่งอื่นๆ เพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกัน มีรายได้ลดรายจ่ายในการดำเนินชีวิต					
R6	6. ชุมชนมีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อุดมสมบูรณ์ เพื่อสร้างสมดุลให้กับระบบนิเวศ และยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีของคน					

ตอนที่ 4 สอบถามเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีคอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมืองจังหวัดลำปาง

1. ท่านคิดว่าการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในหมู่บ้าน ยังพบกับปัญหา และอุปสรรคที่สำคัญในเรื่องใดบ้าง

.....

.....

.....

2. เพื่อให้หมู่บ้านประสบความสำเร็จมากยิ่งขึ้นในการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติ ท่านมีข้อเสนอแนะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

--*-- ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาเสียสละเวลาในการตอบแบบสอบถามค่ะ --*--

ภาคผนวก ข
แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของหมู่บ้านศรีดอนชัย ตำบลต้นธงชัย อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง

1. โปรดอธิบายสภาพแวดล้อมหรือบริบทของหมู่บ้านศรีดอนชัยก่อนที่จะมาเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง

“อยู่เย็น เป็นสุข” ดีเด่นระดับจังหวัด ประจำปี 2558

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. ในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบนั้นมีความพร้อมหรือปัญหาอุปสรรคในปัจจัยด้านคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ และการบริหารจัดการ (4 M's) มากน้อยเพียงใด

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

3. ในการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบมีขั้นตอนดำเนินการอย่างไร มีปัญหาอุปสรรคอะไรบ้างในขั้นตอนของการปฏิบัติ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

4. จากการดำเนินการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบ ประสบความสำเร็จและ
เกิดผลสัมฤทธิ์อย่างไรบ้าง ทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและจากภายในบุคคล

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

5. การจะพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง “อยู่เย็น เป็นสุข” ต้นแบบให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ท่านมี
ข้อเสนอแนะอย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

--*-- ขอขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างยิ่งที่กรุณาเสียสละเวลาในการให้สัมภาษณ์ค่ะ --*--

ประวัติผู้ศึกษา

ชื่อ	นางสาววันฉัตร อู่เจริญ
วัน เดือน ปีเกิด	8 มิถุนายน พ.ศ. 2529
สถานที่เกิด	อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง
ประวัติการศึกษา	ปริญญารัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จบการศึกษา ปี พ.ศ. 2552
สถานที่ทำงาน	กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย
ตำแหน่ง	อาสาพัฒนา (อสพ.) รุ่นที่ 68 นักวิชาการพัฒนาชุมชนปฏิบัติการ รุ่นที่ 104

